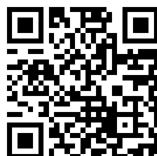
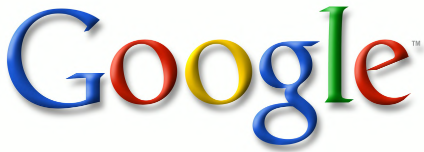

BOKEN OM NORGE. III

NORSKE DIGTE

VED

NORDAHL ROLFSEN

KRISTIANIA
FORLAGT AV JACOB DYBWAD

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

FORORD.

BOKEN OM NORGE.

Grundlaget for dette verk er den *bok om Norge* som under navnet *Nordahl Rolfsens Læsebok for folkeskolen* nu er trykt i et antal av henimot to millioner eksemplarer. Den oprindelige tanke har været at utgi en *norsk-amerikansk utgave* av Læseboken, og denne tanke har fundet støtte hos fremtrædende nordmænd i Amerika — jeg nævner d'hrr. Gisle Bothne, W. Ager, D. G. Ristad, P. J. Eikeland.

Under utarbeidelsen har det imidlertid vist sig at naar en saadan utgave skal ta hensyn til norsk-amerikanske forhold, blir kompositionen en anden, og indholdet paa flere punkter avvikende. Boken former sig naturlig til en folkebok, som hos de unge styrker kjærligheten til og hos de ældre bevarer mindet om det gamle land; som med andre ord ikke bare vender sig til de *norsk-amerikanske skoler*, men ogsaa til de *norsk-amerikanske hjem*. Nordahl Rolfsens norske læsebok har først og fremst barneskolen for øie; nærværende *Bok om Norge* kan bare for den første eller høist de to første deles vedkommende ta sigte paa barneaarene, paa *menighetsskolen og paa de høiere klasser i folkeskolen*, der hvor norsk maatte være indført som valgfrit fag. Like fra anden del maa den som undervisningsmiddel søke sin læsekreds

først og fremst i *høiskolerne,* dernæst i *colleges,* og endelig ved de *universiteter* hvor der foredrages norsk. Derfor er verket ikke koncentrisk, som det maa være i barneskolen, hvor det samme emne stadig behandles paa ny i koncentriske cirkler — med voksende periferi, overensstemmende med de stigende alderstrin. Nærværende *Bok om Norge* tar sigte paa en modnere alder og behandler emnet i uttømmende og avsluttet fremstilling; alle dele har det samme utgangspunkt og samlingspunkt, *Norge før og nu, ute og hjemme,* men hver enkelt del er dog et sammenhængende hele, en bok for sig. Derved blir ogsaa det hele verk en folkebok, som ved sin enkle form henvender sig til hvert norsk-amerikansk hjem og i skiftende farver søker at male baade det gamle land, og det nye som nordmænd bygger. Hvorledes dette søkes naadd, vil fremgaa av nedenstaaende oversigt over verkets foreløbige plan, en plan, som dog under utarbeidelsen kan bli ændret i sine enkeltheter, baade hvad indskrænkning og utvidelse angaar.

BOKEN OM NORGE vil komme til at omfatte:

I. *Norsk barneliv.*
II. *Norsk natur og folkeliv.*
III. *Norske digte.* I utvalg fra Petter Dass til vore dage.
IV. *Norge gjennem tiderne.* Livsbilleder fra den forhistoriske tid, fra saga og senere historie, fra kirke, kunst, videnskap og arbeidsliv.
V. *Norge i Amerika.* Billeder fra pionerenes tid, fra nybygge, kirke og kultur i det nye land.

NORSKE DIGTE.

Norske digte, tredje del av *Boken om Norge*, gir, saa vidt jeg kan se, et noksaa rikt billede av norsk digtekunst fra Petter Dass til vore dage, — rikt naar man tar hensyn til samlingens opgave og læsekreds. Den er, som netop sagt, en folkebok og en læsebok, og den kan ikke

karakterisere de enkelte digtere gjennem alle de fine nuanser som egentlig maa til, for at billedet skal bli nogenlunde fuldstændig i litterær henseende. Den maa anskueliggjøre i brede, let tilgjængelige træk; det har jeg søkt at gjøre. — Hvad retskrivningen angaar, er her, som overalt i Boken om Norge, fulgt den saakaldte nye retskrivning. Men jeg har ogsaa kunnet og maattet ta hensyn til at denne del av verket udelukkende *indeholder digte*, og at den vender sig *til hjemmene* og *til voksen ungdom*. Den absolute regelmæssighet som er fornøden i barneskolen, har jeg derfor ikke kunnet følge naar den vilde komme i motsætning til rytme og rim. Kun hvor uttalen, *læsningen*, nødvendigvis maa falde sammen med den nye retskrivnings former, har jeg ogsaa fulgt dem hvor de svakt kolliderer med rimet, saaledes at f. eks. tak kommer til at rime paa dag; bud paa ut, tid paa hit o. s. v.

I tegnsætningen er den logiske tegnsætning fulgt, men ogsaa her med det forbehold som *deklamationens* rytme kræver. Komma er et læsetegn, og man er undertiden i poesi nødt til ved komma at markere pauser, selv hvor kommaet *logisk* set er overflødig.

Om de betydeligste av de digtere som her er repræsentert, vil der findes utførlige biografier i *Norge gjennem tiderne*. Nærværende bok gir derfor kun korte oplysninger, dels om digterne selv, dels om enkeltheter i de respektive digte.

Ved utarbeidelsen av disse oplysninger har d'herrer overlærer Jens Raabe og kand. mag. Olav Midttun medvirket, forsaavidt oplysningene ikke allerede findes i de av professor Moltke Moe og mig utarbeidede noter og karakteristiker i min norske *Læsebok for folkeskolen*. Hr. Midttun har gjennemgaat korrekturen og særlig hat tilsyn med tegnsætningen. Jeg bringer begge herrer herigjennem min bedste tak.

Kristiania, den 14de august 1913.

Nordahl Rolfsen.

INDHOLD:

PETTER DASS.

Nordlandspresten.

Den prest[1] har en kirke han prædiker i,
for andre besværlige reiser er fri,
forskaanes at væte sin trøie,
i den sted at mange blandt prestene maa
fra kirke til anden de bølger hin' blaa
hver søndag besværligen pløie;
ti Nordland saaledes beliggendes er:
Guds lov maa forkyndes blandt øer og skjær
uagtet al fare og møie;
ti[2] sker det og tit at en talendes mund
maa søke sin grav i den dypeste grund
og lukke blandt fiske sit øie.
Dog bør vi vort embed forrette med lyst,
betænke det er vor samvittighets trøst,
om Gud os paa vandet vil kalde;
og dør vi paa reisen til kirker og sogn,
da føres vi heden paa Israels vogn
og for vores Herre maa falde.
Hvad vil en Guds tjener bekymre sig ved,
at ham er utvalgt en begravelses-sted
som mennisken ikke kan finde?
Om han ikke bæres av venner her ud,
han kan dog med Moses begraves av Gud
og lukkes saa rolig derinde.

[1] Presten i Gildeskaal. — [2] D. er derfor.

Vi bør ei med Jonas forandre vor kaas,
men reise saa længe til Gud sætter laas
for all' vore veie og vandring.
Er Herren da kommet i veiret og vind,
vi vil med Elias slaa kaapen om kind
og vente vor sidste forandring,
og sige med sidste beslutning til Gud:
Velkommen, o brudgom, at hente din brud
og hende fra fængsel utføre!
Jeg hittil har været en reisende mand,
nu vil jeg dig følge det snarest jeg kan,
og lukke de ytterste døre.

Paa jorden er vel mange til.

Paa jorden er vel mange til
sig guders navn antage vil
og meget om sig mene;
men la dem høit indbilde sig,
de kan dog intet hjælpe mig,
jeg søker dig alene.
Min ro, min tro,
du min ære, du min kjære,
du min klippe,
la mig aldrig fra dig slippe!

Jeg tror, naar andre guder dør,
at du est Gud endda som før,
din' aar faar ingen ende.
Din alder ei beregnes kan,
det overgaar al vor forstand
slik løndom ret at kjende.
Dit tal, det skal
ubegrundet, ubefundet
altid blive:
ingen kan dig tid beskrive.

Jeg vet og end med viss besked,
o Gud! at din barmhjertighet
med mig skal aldrig endes.
Ja, før skal himlen falde ned,
og jorden flyttes av sin sted,
og luft til jord omvendes,
før du av hu
skal forgjette og utslette
den av tanke
som paa naadsens døre banke.

Dit minde skal, o Jesu, staa.

(Av sangene om alterens sakramente, 1ste sang, 34te vers.)

Dit minde skal, o Jesu, staa
uglemt i sind og tanker,
mens brød av aker er at faa,
og druer gror paa ranker;
og hvor der brytes hellig brød,
der skal forkyndes Herrens død
blandt unge folk og gamle,
indtil du synlig kommer frem
i skyen, os at hente hjem
og i dit rike samle.

Herr Petter synger om sine lidelser.

(Versene fra den anden av de „Tvende nye viser om herr Petter Dass, hvorudi gudelig betragtes hans meget kummerlige og møisommelige liv og levnet fra hans barndom til hans nu langvarige alder doms strenge sygdom.“)

I seks aar har jeg været svak
og aldrig hat en rolig dag.
Forløs mig nu, min fromme Gud,
det syvend' aar av fængslet ut!

Hver syvend' dag er en sabbat;
min dag gjør klar, o Jesu, at
jeg for al møie engang maa
en salig time hos dig faa.

Jeg, din discipel, har behov
at jeg av skolen faar forlov;
skarp skolemester du har vært;
men Gud ske lov for hvert et snert!

Min søn og datter, og enhver
av søskende og slegtninger
har set hvad suk og modig graat
jeg her i verden har utstaat.

Og om min pine fattes prov
og flere skudsmaal har behov,
spør hver en stolpe og hvert bret
som er udi mit sengested.

Spør bjelkerne i huset er,
spør dører, vægger, tak og sper,
spør bord og bænke, de skal dig
fortælle hvor det er med mig.

O Gud, al verdens frelsermand,
som alle ting forandre kan,
forandre du min sorg, min nød,
og gi mig saa en salig død!

JOHAN NORDAHL BRUN.

Første paaskedag.

Jesus lever, graven brast,
han stod op med guddoms vælde;
trøsten staar som klippen fast:
at hans død og blod skal gjælde.
Lynet blinker, jorden bæver,
graven brast, og Jesus lever.

Jeg har vundet, Jesus vandt;
død opsluket er i seier;
Jesus mørkets fyrste bandt,
jeg min kjøpte frihet eier;
aapen har jeg himlen fundet, —
Jesus vandt, og jeg har vundet.

Graven smiler, døden ler,
venlig den sig mot mig nærmer;
træt og glad mit øie ser
stedet som mit støv beskjermer.
Søte fred! hvor møie hviler!
Døden ler, og graven smiler.

Ottende søndag efter trinitatis.

Hvo Jesum med sin mund bekjender,
og negter ham i gjerningen,
og vil med Jakobs lodne hænder
tilvende sig velsignelsen,
han kan den fader ei bedrage
hvis øine bleve aldrig svake.

Skjælv for hans aasyn hver som træder
paa uretfærdigheters vei,
og fører sig i faare-klæder,
og tror at Gud ransaker ei.
Jo, ilden skal hvert træ fortære
som blade kun, ei frugt vil bære.

Om jeg og stundom overvindes
og mot min vilje gjør et fald;
Gud! la mig dog oprigtig findes,
og lydig mot dit naades kald.
Du skal opreise da mig arme,
og dig for Jesu skyld forbarme.

Ransak mig kun og prøv mit hjerte,
her breder jeg det for dig ut.
Er der en vei som da gjør smerte,
før mig paa rette vei, min Gud!
Min gjerning, ord og tanke være
forenet til din lov og ære.

Den norske vinter.

Min norske vinter er saa vakker;
de hvite, snebedækte bakker,
og grønne gran med pudret haar,
og trofast is paa dype vande,
og engledragt paa nøkne strande, —
jeg bytter neppe mot en vaar.

Nu dalens muntre sønner glide
paa skier ned fra fjeldets side
saa rask som pil i luften fløi;
nu let paa skøiter de sig svinger
nu kanefartens bjelder klinger
og øret dirrer av den støi.

Fra fjeldets gruber malmen kjøres,
og mastetræ til stranden føres,
og kulden selv gir farten liv,
og sne paa fjelde veien baner
for norske bondes karavaner.
Flid er min landsmands tidsfordriv.

Men vi som tid med spøk fordriver,
og vennelag med sang opliver
i varme sal ved breden bord,
vi drak, om vi ei kunde andet,
skaal for den første stand i landet,
som pløier hav og dyrker jord.

Held følge den som malmen bryder,
hvor jordens haarde barm frembyder
forborgen skat til flittig haand;
at trodse død og storm og kulde,
at være fri, men kongen hulde,
det er den norske bondes aand.

Han skaper ikke porseliner,
og ei bereder hete viner;
men for hans sved vi kjøper dem;
han bygger vore huse tætte,
og vildt, som vi med smak anrette,
han bringer os fra skogen frem.

Fred hvile over kuldens bolig!
Der sitter raske nordmand rolig,
beskjermet mot hver uvens vold;
og den som turde freden bryte,
for sildig skal den kamp fortryde;
vi fører frihet i vort skjold.

Om alting fryser her i Norge,
for venskaps varme tør jeg borge;
ti der er ild i nordmands bryst.
Kom, broder! kom, men uten kulde,
hverandre indtil døden hulde,
syng venskaps skaal med mandig røst!

Norges herlighet.

Bor jeg paa det høie fjeld,
hvor en finn skjøt en ren med sin rifle paa skien,
hvor der sprang et kildevæld,
og hvor ryperne plasket i lien,
jeg med sang vil mane frem
hver en skat som laa skjult udi klippernes rifter;
jeg er glad og rik ved dem,
kjøper vin og klarerer utgifter.
Klippens top som granen bær',
muntre sjæles fristad er;
verdens tummel nedenfor
til min skyhøie bolig ei naar.

Bor jeg i den grønne dal,
hvor en elv løper let gjennem skogrike sletter,
hvor løvhytten er min sal,
hvor den voksende grøde mig mætter,
hvor det muntre faar og lam
tripper om, nipper løv, og hvor øksnene bøge, —
ler jeg høit til modens kram
og til renter som rigdom forøke.
Fra min lave, rolige dal
ser jeg mange mægtiges fald;
sitter paa min tue tryg
og uttømmer en glædskaps pokal.

Bor jeg ved den nøkne strand
paa en holm, fuld av egg, mellem rullende bølger,

hvor en fuglehær paa vand
sild og brisling og morten forfølger;
trak jeg da en fiskedræt
fuld av rogn, saa min baat var paa vei til at synke,
og jeg saa blev glad og mæt,
maa den gjerrige længe nok klynke.
Én ret nok paa nøisomhets bord:
Fisken svømme! det var et ord.
Derpaa drak jeg mig et glas,
sang og drak fiskerienes flor.

Sjunger berg og dal og strand:
Guld av berg, brød av dal, fuld av fiske fra stranden,
saa maa tossen drikke vand.
Skjænker vin udi glasset til randen.
Norges land er ingen ørk,
glæden fødes og der udav selve naturen;
være hvo som vil en tyrk,
sitte tørstig og vranten og sturen.
Vi drak Norges hæder og held,
sang om strand, om dal og om fjeld;
alting blomstre for enhver
som vort land og vort selskap har kjær.

CLAUS FRIMANN.

Ved haandarbeidet.

Saa knytter jeg traad,
saa øver sig haanden i kvindelig daad;
ved haanden at hænge man bliver saa træt,
ved haanden at røre gaar tiden saa let;
jeg knytter ei silke, jeg knytter ei guld;
min traad er av uld.

Min uldene traad,
naar vinteren bruser, skal varme min fot;
med intet paa stikke, med intet paa ten
saa mangen maa skjælve paa islagte sten;
Gud se til de usle som nøkne og blaa
i snevandet gaa!

Jeg knytter kun traad;
jeg knytter ei baand av ugudelig raad;
vik langt fra mit hjerte, du mørkhetens aand,
som lærer at binde bestrikkende baand!
Skal mennesket knytte for menneskets barn
et fangende garn?

Min knyttede traad
mig minder om livet; — mit liv er en traad,
hver maskeklædd stikke er fuldendte dag,
hver maske, hver knute et pulsaareslag. —
Naar livet er endet, o Gud, i din haand
annam da min aand!

Hvad man kan blive.

Den klokeste kan blive gjek,
en gjek kan blive klok;
den feigeste kan blive kjæk,
den kjækkeste et drog.

En gammel mand kan blive barn,
et barn kan blive mand;
en helgen blive kan et skarn,
et skarn omvendes kan.

Den mand udi det høie hus
kan styrtes dypt i nød;
opbæres kan en Lazarus
i lykkens høie skjød.

Ti bryst dig kun saa maatelig;
ei mindste orm foragt;
selv denne hersker over dig
naar du i muld er lagt.

Lovsang.

Ser jeg til den himmel blaa,
til de seilende skyer, den malede bue,
maanen med sølvhornet paa,
stjernehæren, den straalende lue,
lynets mørke tilholdssted,
der hvor tordenen løfter sin dundrende hammer,
naar den slaar i fjeldet ned,
knuser skogen og alt hvad den rammer, —
stor er du, da bryter jeg ut;
stor er du, o himmelens Gud!
For din himmelhøie haand
dypt i støvet sig bøier min aand.

Ser jeg til det vilde hav,
der hvor skibene gaar med de vimplede toppe,
dumper ned i dype grav,
nu igjen er paa bølgerne oppe,
der hvor han som drager sverd,[1]
kaskelotten, havhesten mot springeren stride,
hvor til visse reisefærd
tid og vei vandre-slegtene vide —
stor er du, da bryter jeg ut;
stor er du, o bølgernes Gud!

[1] Sverdfisken.

Hav, og hvad i havet bor,
det forkynder din guddom er stor.

Ser jeg til den vide jord,
til de bjerge, de dale, de skove, de strande,
til den bugtefulde fjord,
til de floder, de springende vande;
til de dyr i tusen tal,
fra jordhulernes slegter, den krypende vrimmel,
til de faar og fæ i dal,
til den høieste ørn under himmel, —
stor er du, da bryter jeg ut,
stor er du, al skabningens Gud!
Himmel, hav og hele jord!
Lover Herren, hans guddom er stor.

Ole Svendsen Bakke.

Det var i Borgesyssels egn
ved gamle Haldens side,
i høie kor der sang en degn
i kirken den paa Ide.

Det var den tid da Karl saa gram
mot Norge vaaben førte;
hver mand gik ut at møte ham,
kun faa paa messen hørte.

For tomme stoler kold at staa
var gode degn til harme;
ti tænkte han: jeg med vil gaa
paa svensken mig at varme.

I kordør nu han gjør sin bøn,
og lukker bok med spænde;
paa loftet hænger en rifle skjøn,
den tar han sig i hænde:

„Har nogen lyst at følge mig?
Op lad os stige paa bakken!“
Paa stand nu tvende der byder sig,
hver tager sin rifle paa nakken.

Paa lønlig sti de klavrer derop,
bak tvende bjerge-mure;
med spændte flint paa ventet trop
der ligger de nu og lure.

En time gaar, der gaar ei mer;
alt kommer den blaaklædde skare;
den nærmer sig, men intet ser;
tag, Baltzer! tag dig nu vare!

Paa Kleven blinker en trefold ild,
tre skarpe skud den melder.
Ve, Baltzer! dig der sigtes til,
paa stedet den helsen dig fælder.

Der ligger han med kuler tre; —
av formands fald nu lærer
en anden gang at bedre se,
I gode svenske herrer!

Ubudne gjest i Norges land!
Saa bøte skal du dine synder, —
kun svensken nu! der ligger han, —
bort med hans krop eder skynder.

Den degn var vant at synge lik,
den degn i Kleven deroppe;
nu bød han ravnen synge for sig,
mens liket i sækken de stoppe.

Den oberst at stoppe i mørke sæk
hvor er de hænder nu rappe!
Paa rømnings vei endnu av skræk
de svenske hjerter klappe.

Og dette var den første gang,
men ei det blev den sidste,
at Ide-degn for svensken sang
den bedste sang han visste.

I deres barnelærdom dem
han gav den gode lære:
at hvo som haver hus og hjem,
i fred bør hjemme være;

han lærte dem: at hvo som fred
ei holde vil med grande,
til ingen tid sig sikker vet
for blod-bestænket pande;

foruten kirke, foruten prest
paa denne tro og lære
saa døpte han, som han kunde bedst,
saa mangen blaaklædd herre.

Du, svenske Karl! vel tænkte litt,
der sang en klokker paa Borge
som skulde i dine saa modige skridt
dig stanse paa veien i Norge.

Kom aldrig, nabo! til Norges egn
med vaaben imot den vendte!
Bor saadant hjerte i Norges degn,
saa vit hvad du kan vente.

Men, gode degn! dig være tak
for hvert et krudtkorn du brændte!
For hver en gang dig være tak
at du din rifle spændte!

Fredet vorde de manddoms ben
som styrket din arm at stride!
Hæderlig staa din bautasten
ved kirkedør paa Ide.

Josias Rantzau.[1]

Hans gode gjerning i Mantua.

Mot Mantua by sin stolte hær
utsender den tyske keiser;
den lægger sig ikke i dvale der;
stormstigerne nu den reiser
mot byen op, men intet vern
og ingen mur og volde
kan denne store, sorte ørn
fra byen ute holde.

Den ørn den er en fugl saa vild;
de lange vinger den strækker,
udav dens øine funkler ild,
dens hvasse klo forskrækker;
nu kaster den sig ned paa rov,
ret glad den sig kan hevne;
ei hjælper ret, ei hjælper lov,
ei nytter for paven at stevne.

De kvinder udi den ængstede by,
saa mange som fot kan bære,
til byens helligste kirke de fly,
at redde sit liv og sin ære;
paa skjælvende knæ ved alterfot
de rækker de rosen-arme
og beder: for korsets røde blod
sig Gud og Maria forbarme!

[1] Denne mand, en holstener av fødsel, svang sig siden i fransk tjeneste op til den høieste ærespost i krigsstanden, som han naadde da han endnu ikke var mer end 36 aar gammel. Til bevis paa hans heltemod anføres, at efterat han i en beleiring hadde mistet det ene øie, og ved at erobre en fæstning den høire arm og den venstre fot, og nok siden i et andet angrep det ene øre, ja hadde over 50 skrammer paa sit legeme, fegtet han dog siden med en oberst der overfaldt ham, saa kjækt paa sit træben og med kaarden i den venstre haand, som om intet skulde ha manglet ham, indtil andre kom imellem og skilte dem ad. (Forf.s anm.)

En høvding er med i fiendens hær,
han er fra de nordlige egne;
(ti ære søker hvo ædel er,
i verden allevegne.)
Herr Rantzau heter den herre fin,
han ser den plyndrende skare;
i kirken den agter at bryte sig ind,
slet ingen den agter at spare.

O ve de arme derindenfor!
De hører den skrækkende raaben; —
hvor mangt et bankende hjerte slaar!
De hører de klingende vaaben.
„Holdt! holdt; hvorhen! — for kirkedør
med draget sverd i hænde“,
saa roper herr Rantzau; „kom hvo der tør!
Hvad! agter I templet at skjende?

I skamme eder! — det svake kjøn
som skjuler sig her inden døre,
at byde sverd, og i deres bøn
ved alteret at forstyrre!
Kun kvinde-taarer, kun kvinde-blod,
hvad andet er her at finde? —
Den første hit som nærmer fot,
i brystet ham denne skal rinde.“

Saa mangen gang en engel staar
med sverd som flammende lue,
et ængstet lam at verge for,
naar kommende plager det true,
og, skjønt ham øiet skuer ei,
os sendt av himmelske fader,
igjennem skræk os aapner vei
og fængslets dør os oplader.

Til høie, til hellige dørestok
ei nogen nu mer sig nærmer;
tilbake nu vender den grumme flok, —
o! takker nu eders beskjermer,
I møer og mødre! — men kunde I vel
av fiendtlig mand det vente?
Jo, den der haver en ædel sjæl,
av den man alting kan vente.

Staa op av bønnen! gaa ned av kor!
og synger en sang til hans ære
som eder saa mandelig vergede for,
den unge, den ædle herre!
De søte triller som I kunne slaa,
indtager saa mangt et øre;
I Mantuas døtre og piker smaa!
Lad nu eders triller høre!

Til mandens ære, til mandens løn
et raad skal jeg eder give:
Den første som faar den fagreste søn,
naar nævnet den søn skal blive,
Josias hans navn det vorde da!
Det navn ham ikke skjæmmer. —
Josias Rantzau, dig Mantua
vel ikke snarlig forglemmer.

Ved at møtes paa sjøen.

Vi kommer, vi møter, vi hilser vor ven;
saa vinker vi avsked og skilles igjen;
saa fører os strømmen og vindene bort, —
den seilende samling, hvor flyvende kort!

Saa skuer jeg livet i klareste speil:
et møte, en samling, et vink under seil;
hvad andet paa kloden er selskapets navn
end reisende brødre til motsatte havn?

Dog kan vi ei nyde den favnende arm,
kun se den at rækkes fra broderlig barm, —
den talende taare, det sukkende bryst
paa reisen i livet er endnu en trøst.

HENRIK WERGELAND.

„Kun dagligdags er al din dont.“

Kun dagligdags er al din dont.
Det gjør en stolt og nærsynt ondt,
som eget liv ei fatter.
Hvor merkeløst dets dage dø!
Som Jordan mot den stille sjø
de hen mot graven rinder
foruten daad og minder.

Men kom til Jordans tause bredd
ei verdens store Frelser ned?
Slikt Nil og Frat ei hændte.
Velan! lad Jesus komme selv
til dine dages stille elv!
Hvor godt, om tyst de trillet,
naar de kun bar hans billed!

Hver morgen kald ham! Uten glans
den rinder ei i navn som hans.
I det begynd din gjerning!
Da har, om uten bram den er,
den storhet nok for ham der ser
paa tingens aand og indre,
ei paa hvor den kan tindre.

Sognefjorden.

Den har været dødens gjest,
den har seilet paa en torden,
den er døpt i rædsler vorden
som har pløiet Sognefjorden
Fortun fra til Sognefest.

Har du glemt dit Fadervor,
mindes du ei bøn at bede, —
lær den av en guddoms vrede;
tænk dig, synder, da til sæte
i en baat paa Sognefjord!

Fjorden selv, den havets søn,
av sin fader dypt i landet
bortforvist, som Kain forbandet,
i sit mulm, med fjeldets blandet,
selv den kjender ingen bøn.

Men den bedre end en prest
kan dig lære fromt at bede,
ryste hjertet i dets rede,
frem de glemte budord lete
du en gang som barn har læst.

Til befal, til bøn ei vant,
Sognefjordens stim av bølger
kun sin egen vilje følger.
Selv sin egen storm den dølger
som et sverd i sit gevandt.

Vil den suge endnu mer
sorthet av Horungers skygge,
skyter den av sine snygge,
tandutskaarne bølgers rygge
ut en „hav-guls“ sorte fjær.

Som av ravner pisket da
skynder den sig dit indunder
skyens taarn, hvor fjorden bunder,
mætter sig med mulm og blunder,
til den atter vil derfra.

Da — det er en times ro:
slumren endt naar den begynder —
da, da er det tid, du synder!
at du dig i baaten skynder:
Fjorden slumrer ei i to.

Uten rast og uten rist
vil den atter til sin fader,
til det store hav, som hater
sønnen med de vilde lader,
og har derfor ham forvist.

Saa, til evig fart fordømt,
fjorden fremad og tilbake
mellem hav og bund maa jage,
indtil alle sine dage
tidens dype horn har tømt.

Norges storting.

Norges høitidsstund er kommen:
aapnet har sig tingets hal.
Høit og lydt i helligdommen
røster nu hver Norges dal.
Agdesid og Trøndelagen
sammen nu kan veksle ord;
Dovre i sin døl er dragen
nu til tinge fra sit nord.

Se, der sitter Gudbrandsdalen
i en gammel gubbe graa!
Naar han reiser sig i salen,
hører alle fylker paa.
Blaa som sine egne fjorde
sitter de der vesterfra;
høie Opland tar tilorde
som paa sit Heidsivia.

Der er horden og haalogen;
dølen taler landets ret.
Som den klare øks i skogen
dypt og hjemlig klinger det.
Norge hører gamle stemmer,
Asbjørns røst fra Medalhus;
onde tiders flugt forglemmer
dets erindring i sin rus.

Nidaros og Bjørgvin sitter
der i gjæve borgermænd.
I en dommer og en ridder
triner Oslo frem igjen.

O, hvad fryd for dine taarne,
Akershus i hviten sky!
Herredag av odelsbaarne
samles atter i dit ly.

Haakons hal og Olavs kirke
reise ville de av grus.
Ha, det var normannavirke!
Var det ikke, Akershus?
Og hvad fryd for dine taarne,
saa du Haakons tid igjen!
Det beror paa Norges kaarne:
Tidens guder er dens mænd.

Ved Bjerregaards grav.

Kom med laurbærkransen hit!
Nu er skaldens ædle pande
kold og hvit.
Gylden regn av laurbærblade
kan ei ham nu mere skade,
om hans grav
like til dens sorte rande
overdyngedes derav.

Nu, da han er bleven ler,
er det tiden at den sene
retfærd sker:
Døden faar sin laurbærkroning,
livets smerte sin forsoning;
verdens dom
bytter sine grepne stene
nu til gyldne frugter om.

Nu, da skalden ligger lik,
er triumfens time runden.
Laurer sig
mellem tornens grener blande
som sig boret i hans pande.
Paa hans grav
lægges nu en blomstomvunden,
efeukranset tyrsusstav.

Om en stund sin sorte top
graven over muld vil skyte
sagte op.
Den er ærestemplets tinde,
som skal gjemme skaldens minde.
I sin nød
Norge kan sin skald kun byde
panteonet i sit skjød.

Men fra hver en mund som kvad
om hans „elskede blandt lande“,
er et blad
viftet hen, at strø de veie
aanden gaar fra gravens leie
til sin fred,
langs ad elysinske strande,
under laurers dunkelhet.

Og om tvende uker vil
graven fuld av blomster dækkes.
Lyt da til,
skal du med forbauset øre

Aagots søte vise høre,
sjungen av
klokker som av vinden vækkes
til en sang paa skaldens grav.

Herman Ruge.

Bed Gud om en retfærdigs død!
O, den dig bedre frommer,
end om dit liv som bækken fløt
imellem vaarens blommer!
Bed om en grav mens du er rød,
om venlig høst og hvile søt
midt i din travle sommer.

O saa du ham hvis støv vi nu
i gravens dyp nedsænke,
du vilde døden uten gru
som venlig engel tænke,
der smilende til ham var traadt,
og om hin nat den hadde graatt,
da var det for hans enke.

Hans læbe smilte, som om nys,
før daggry var oprunden,
han hadde faaet engles kys
paa pande, bryst og munden.
Han laa som bunden av en drøm,
som om i søte tankers strøm
han slumrende var funden.

Far hen, du ædle, hen i den!
Du bedre kan ei drømme,
end om dit liv i himmelen
forbi dit blik vil strømme.

Du tok dit barnehjerte med,
og mandens daad kun dødens fred
kan lønne og berømme.

*

Bed Gud om en retfærdigs død:
om hans som nu paa bunden
av denne hules mørke skjød
har himlens indgang funden.
O, hvis som han vi lever kun,
man finder os en morgenstund
som han, med smil om munden.

Min vivs hjemkomst.

Gudskelov, min hulde hustru!
Gudskelov du engang kommer!
O velsignede, velkommen!
O velkommen tusen ganger, —
var dit fravær ei slik sorg!
O med tusen kys velkommen,
da dit fravær er slik sorg!
O velkommen hjem igjen,
til mit hjerte hjem igjen,
inden disse armes grænser
hvor, min viv, din verden ender!
O velkommen hjem igjen!

Jeg har længtes til jeg blegnet,
til mit karske hjerte sygnet,
aapnet favnen, fanget luften,
til min sterke arm var segnet.
Du maa tro det, ja ved alle
denne midnats vaakne aander!
skjønt imorgen ved dit hjerte,
elskte, du mit kind vil finde
blussende av glædens sundhet.

O velkommen, hulde hustru!
skjønne tekst for mine sange;
søte smak for mine læber!
bløte marmor for mit favntak!
ædle billed for min aands
dype, jublende tilbeden!
O velkommen hjem igjen!

Ak, hvad kan min styrke tvinge,
saa jeg ikke op kan springe?
Ak, hvad binder mine armer,
at jeg ei dig kan omfavne?
Ak, hvad kan mit øie blinde,
saa det ei sit syn kan finde?

Har mon hist fra dødninghaven
stakkars ugift kvindes geist,
svøpt i hyldens duft paa graven,
sig i sommernatten reist?
er ind av mit aapne vindu
opad lette ranke stegen,
for med troldom mig at gjekke,
min henrykkelse at vække,
for med den bedragnes kval
sin at kunne vederkvæge?

„Det er mig, og ikke hende,“
klang det, klang som om man kunde
tænke klang fra engens klokkes
og konvallens spæde munde,
toner i en liljes stængel.
„Det er mig! Du bør mig kjende:
Jeg er din og hendes engel,
død forlængst, og før jeg visste
at jeg var din første elskov.
Jeg velsignet har din sidste,
aandet al min ømhet ind

i din elsktes jomfrusind,
strøket ned med bløte vinger
ringen først paa hendes finger.
Naar I ere glade sammen,
er det mig som altid fylder
med den tanke eders sjæle,
at serafer glæden dele.
Da for alteret I knælte,
holdt jeg over eder begge
svævende en himmelsk krans
med en nær utsprungen knop
for ethvert av eders løfter.
Jeg for Herrens trone lagde
knælende den som et offer;
og der ikke én er visnet,
men den er endnu saa frisk
som om den var nylig dyppet
i en evighetens kilde.

Og nu er jeg kommet hit
for din hustrus rene leie
at bestrø med hvite roser.
Ti — maaske jeg burde tie —
ti hun kommer end i nat."

Min moder.

Skjønt kun dunkelt — ved en hvisken,
som de fine græsstraas zisken
under vindens gjennemfart,
i en drøm mig aabenbart,
er det dog ei mer en gaate
som mig hovedbrud forvolder,
hvor min moder sig opholder
efter aandens fri behag,
siden hin den rædslers dag
da vi miste
maatte selv det allersidste
i den sorte kranste kiste, —
da vi saa med sortnet blik
hvor den dypere alt gik;

med bedøvet øre hørte
gjennem tunge fald av muld
at vor arme fars forgrætte
smerte ropte paa „Alette“; —
saa med øine graattilslørte
graven vokse hurtig fuld,
at i sandets løse spil
høien likesom sig rørte,
indtil den blev klappet til.

Siden da sit paradis
har hun søkt hos sine kjære,
gjestende dem skiftevis,
alle hende like nære.
Oftest hos vor stakkars far
sitter hun ved søvnløst leie;
ofte følger
hun de ensomhetens veie
langs den skjønne Vormens
bølger
som saa kjær hans tung-
sind har.
Naar hans sorg hun ind
har dysset,
flyende hans pande kysset
med et hørlig „fra Alette“,
hun, den ømmeste av mødre,
søker sine barn, de spredte,
upartisk og likelig;
dog av søstre og av brødre
først den førstefødte: mig!

— — Gjør blaakammeret
istand!
Det skal nu min moders
være,
navn av hende altid bære.
Friske blomster sæt i vand!
Roser, som hun elsket saa,
altid skal i vindvet staa;
boken som hun ei fik
endt,
ligge skal paa bordet vendt,
med det hornindbundne
sterke
øienglas deri til merke;
strikketøiet ligger hos
(derpaa var hun virtuos;)
og ved sofahjørnet maa
hendes skammel ikke fattes.
Alt med hendes minde paa,
som om det var indbrodert,
som relikvier skal skattes,
stort og litet like kjært.
Hendes jomfru-silhouette,
fra den gang hun Kristian-
sands,
fødebyens, skjønhet hette,
smykket med en liten krans,
gjort av nogen mørke kviste
tagne ifra hendes kiste,
under hendes speil skal
findes.
Og paa væggen likefor
viser et portræt — det
sidste —
hende som her stundom bor,
skjønt jeg hendes smukke
træk
meget mer livagtig mindes,
end til lerretet de bindes,
hvorifra de blegner væk.

Nøklen stikker jeg i lomme.
Dit maa ingen fremmed komme.
Heller end jeg det vil lide,
skal det hete at der spøker.
Men hver dag ved middagstide,
naar som herligst lyset flammer,
jeg min elskte mor besøker
der paa hendes eget kammer.

Og som før, da jeg det pligtet,
allerførst jeg bringer hende
hvad som nyest jeg har digtet.
Og „Jødinden“ jeg en dag
lægger da paa bordets ende.
Den er ret i hendes smag;
ti med hendes egne ikke
hendes kjærlighet var endt.
Den i hendes milde blikke
var for arm og fremmed tændt.

— — O lyksalige! nu maa
du de ømhetsarmer som
bundne i dit hjerte laa,
frit i himlen sprede om.
Men du glemme ei at late
dine hænder paa mig dvæle!
Sagte, skjønt som rosenblade,
hvem ei vindene avryste,
men som av sig selv neddale,
vil jeg føle dem, og knæle
under din velsignens tyste,
ømme, moderlige tale.

Kongen lider!

O, at der i al min graat,
konge! var et helsensraad
for din svare smerte!
At der var en helsebot
i den varme strøm av blod
i mit friske hjerte!

Som en ren og vilden elg
over hver en frastands svelg
vilde jeg da springe;
sank, bedækket av min sved,
for min konges leie ned,
frelse ham at bringe.

Og jeg badede hans fot
i det varme, friske blod
av mit eget hjerte,
og i sidste graat som fløt,
svalte jeg med balsam søt
kongens svare smerte.

O, med døden kjæmpet jeg:
som en slange skal den ei
paa en helt sig liste.
Jeg den frelsende sekund
i en søvn saa søt og sund
skulde fra den vriste.

Og naar kongen vaaknet saa,
lik en ørn fjernt i det blaa
dødens skygger svævet.
Men ved foten av hans seng
klang det som om brast en streng
naar den høiest bævet.

O, kong Karl, det lik man nu
midt i glædens hast og hu
av din hal mon bære,
har en nordmands hjerte gjemt,
hvori klang en harpe, stemt
til hans konges ære.

*

Karl Johans død.

(Kantate.)

Stille! Kongen fantaserer . .
Stille! Stille!
Stille, hellebardierer
som i forgemakket spanke!
Mine herrer officerer,
stille! La ei hjertet banke!
Kongens bleke læber spille;
perler lik av brustne snor,
som hentrille
hvor de ville,
sværmer vildsomt nu hans ord;
og hans tanker,
lik de fine alvespind
drivende for morgnens vind,
mellem jord og himmel vanker.
Han i paradis sig tror
allerede,
skjønt hans geist i feberhete
flagrer kun derutenfor.

Stille! Stille! La os lytte!
Hvilke syner

maa sig skyggehurtig flytte
indenfor det brustne øie,
bak hvis dunkle hans erindren
netop nu med stjernens tindren
friskest over alting lyner!
O, han smiler! Mon han ser
Bearns høie
sig at bøie
for de stolte Pyrenæ'r?
Mon han skuer
fædrehuset som det stod
da som dreng han det forlot?
paa dets gavl de samme duer?
samme ranke ved dets dør?
Visst han dvæler
der, derhjemme? Visst hans sjæl er
barn igjen idet han dør?

Stille! Stille! La os lytte!
Hvilke syner

maa sig skyggehurtig flytte
indenfor det brustne øie!
— over marken spredte
fløie . .
Bernadotte foran lyner . .
Rundt omkring de fjerne høie
himmelen i flamme
staar . .
Ovenover
røkens vover
trikoloren sig utslaar . .
Fremad, brave!
Fremad! En avant! Fran-
çais! . .
— O! han andre syn maa se
for saa blidt et smil at
have:
Barn i himlens port maa le
ham i møte;
rosenkvast av morgenrøde
sin velgjører bringer de.

O, hvad under om hans
tanke
maa forvildes,
naar i slik en sværm han
hildes?
naar hans øre ganske døves
av de hjerter som i himlen
Karl Johan imøtebanke?
O, hvad under om i vrimlen
tanke, syn og sans forgaar?
om de mange
takkesange
pludselig hans øre slaar?
om de arme
han har varmet, klædd og
født,
ham de endelig har møtt,
jublende imøtelarme?
om den graat han stillet
har,
ham forblinder,
glimrende paa engles kin-
der
endnu mere ren og klar?

Stille! Kongen tror sig
hisset . .
Stille, alle!
Stille! Alt til paradiset
drømmer Karl Johan sig
baaren . .
Stille! Stille! La ei taaren
fuld og tung til jorden falde!
Den ham kan tilbakekalde
fra de syner som han har.
Se! han smiler,
som om spiler
alt han ut sit vingepar.
. . Tys! Han stræber
at fortælle hvad han ser.
Tys! Hans sjæl er endnu
her:
Oskars navn er paa hans
læber;
Det er ham han tænker
paa,
ham som knæler,
ham hvis mæle smerten
kvæler,
Oskar, han som hulker saa . .!

Stille! Kongen løfter sagte
sine arme,
fromt i kors paa brystet
lagte . .
Faderen sin søn vil favne,
ham, sin eneste, med varme.
Ak! de sitrende ei magte:
dalende sin kraft de savne,
og det favntak som han
vil,
i sin dignen
en velsignen
omforvandles langsomt til.
Haanden finder
famlende sit hvilested,
dalt paa Oskars hoved ned.
Paradisets glans, som blinder
kongens brustne øie alt,
livets minder,
jord og himmel, alt for-
svinder,
da hans blik paa Oskar
faldt.

Stille! Tydelig, men sagte,
som naar linde
susende skjærsommervinde
henad græssets topper jagte
og i æolsklang bortføres,
„Oskar!“ fra hans læber
høres . .
Én gang høres det: de
magte
bleke, sitrende ei mer;
og fra blegen
læbe vegen
kongens sjæl i navnet er.
Ti en herlig
engel i den samme stund
lyttede ved kongens mund
saa nysgjerrig og saa kjærlig,
og da navnet „Oskar“ lød,
han henrykket
fyrig kys paa læben tryk-
ket.
. . Engel! det blev kon-
gens død!

Paa kong Karl Johans begravelsesdag.

Den 26de april 1844.

Forgjæves skal kapel og kiste
sig lukke over Karl Johan;
ti døden ei og graven vriste
hans træk ifra mit hjerte kan.
Der luer end hans kjække øie
i min erindrings dype grund,
der skinner panden end, den høie,
og smilet leker om hans mund.

Dit ei fortærelsen kan trænge
som slipper ind i hans kapel,
naar døden hviner paa sin gjænge
til sørgetoget sit farvel.
Ti kongens træk i hjertets gjemme
med taarer har jeg balsamert,
og min erindring ei kan glemme
den ædle skjønhet i ethvert.

La landets klokkeklang forstumme,
mit hjerte dog for ham skal slaa,
saalænge blod dets kamre rumme,
saalænge mine pulse gaa!
La verden sine klæder vende
fra sort til purpur og skarlag,
mit hjerte vil dog ikke ende
for Karl Johan sin sørgedag.

Som stjernens gjenskin ei sig bryter
i duggen blot paa enkelt straa,
men speilende fra engen skyter
sig tusendobblet mot det blaa:
saa vil i alle Norges sjæle,
o salige, du se forklart
dit billed, det jeg maatte dele,
men som jeg har saa tro bevart.

Dog vil min kjærlighet jeg maale
med alles i det hele land.
Deri jeg skinsyk ei vil taale
i Norrige min likemand.
Det er min frie ringhets hæder,
en glæde i min sørgefest,
en blomst paa mine sørgeklæder,
at jeg har elsket kongen mest!

Juleaftenen.

Hvo mindes ikke
et veir han tror ei himlen mer kan skikke?
et veir som om hver sjæl, fra Kains til den
Gud sidst fordømte,
den jord forbandede, fra helved rømte,
som fristet dem at svike himmelen? . . .

Et veir hvis stemmes
forfærdelser ei mere kan forglemmes?
Ti alle tænkte: det maa være sendt
for min skyld ene;
orkanens tordner mig, kun mig de mene:
min synd er bleven aanderne bekjendt . . .

Et veir hvis styrke
kan lære prest og troende at dyrke
dæmoner i det element hvis brak
den gamle høre
fra barnsben kan i sit bemoste øre . . .
et skyens jordskjælv, luftens dommedag? . . .

Et veir som rystet
den sterkes hjerte i dets skjul i brystet,
et himmelveir, hvori sit eget navn
han paaropt hørte
av aander stormene forbi ham førte,
mens hver en trætop hylte som en ravn?

Men ravnen gjemte
sig selv i klippen, ulven sulten tæmte,
og ræven vovede sig ikke ut.
I huset sluktes
hvert lys, og lænkehunden indeluktes . . .
I slikt et veir, da faar du bønner, Gud!

* * *

I slikt et veir — det var en juleaften —
da nat det blev før dagens maal var fuldt,
befandt en gammel jøde, nær forkommen,
sig midt i Sverigs ørken, Tivedskogen.
Han ventedes til bygden denne side
fra bygdene paa hin, for julens skyld,
av pikerne med længsel; ti i skreppen
laa spænder, baand og alt hvad de behøvde
for morgendagen, andendag og nytaar.
Det gjorde længslen spændt, men ikke bange;
ti endnu hadde „Gamle-Jakob“ aldrig
dem svigtet nogen jul: Han kom saa visst
som juleaftnen selv.

I slikt et veir . . .

„Tys! var det atter stormen
som hylte gjennem grenene? Det skrek.
Nu skriker det igjen.“ Og Gamle-Jakob
fluks stanser, lyttende for anden gang.
Nu tier det. Ti stormen øker paa,
som fossen drøner over den der drukner.
Han vandrer atter. „Tys! igjen en lyd!“
— en lyd som skar igjennem skogens brusen.
„Den falske hubro skriker som et barn.
Hvo slipper barn vel ut i saadant veir?
Det gjør ei ulven selv med sine.“ Og
den gamle stolper atter frem i sneen.
Da skrek det atter, saa han mer ei tviler;
ti dette stormkast, som hist borte alt
et snoet snetaarn hvirvler over skogen,
har ført et ord, et enkelt ord forbi;
og fluks han dreier dit hvorfra det kom,
arbeidende sig dypere i skogen
og dypere i sneen og i natten,
der som en kulsort fjeldvæg reiste sig

mot hvert hans skridt, av fyk kun gjennemlyst,
som om den hele, vide skog var fuld
av flyvende, slørhyllede gespenster,
der hylende sig stillet ham i veien,
paa luftig taa sig hvirvlet, vokste rædsomt,
og saa forsvandt imellem stammerne.

Dog kjæmper oldingen sig frem mot stormen.
Han vandrer naar den vokser; naar den sagtner
og drager aande, lytter han paa knæ.
Men fluks han springer op og gaar i mulmet,
som dvergen trænger gjennem sorte muld.
. . . Han hører intet mer. Den gamle skjælver
ved tanken at ham onde aander gjekker,
og mumler frem de bønner som han vet.
Da klynker det igjen, og ganske nær;
hans eget rop mot stormen vender kun
tilbake i hans mund. Men hist, ja hist!
Ti skridt endnu! Der rører noget mørkt sig
paa sneen, som om stormen lekte med
en stubbe der var løsnet litt i roten.

„O Jehovah! en arm! O Jehovah!
et barn, et barn! Men dødt!“ —
Ak, tænkte stjernerne i denne nat
da Betlehemsstjernen lyste mellem dem,
at intet godt paa jorden kunde ske?
Ti ingen av dem saa at Gamle-Jakob,
saa glad som om en skat han hadde fundet,
fluks kastet bort sin hele rigdom: skreppen,
trak av sin knappe kjole, hyllet den
om barnets lemmer, blottede sit bryst,
og lagde saa dets kolde kind derved,
indtil det vaaknet av hans hjertes slag.
Da sprang han op. Men nu hvorhen? Ti stormen
har blæst hans spor igjen. Det ei bekymret.
Ti han i tordenen i skogens topper

nu hørte Davids jubelharper kun;
ham fykene nu syntes som keruber
der viste vei paa svanehvite vinger,
og i det maa og faa han fulgte, følte
han Herrens eget sterke fingertræk.

Men hus paa vilde Tiveden at finde
i slik en nat, da lys ei turde brænde?
Og midtveis laa der kun en enkelt plads,
hvis lave tak ei skilles kan fra sneen,
den sorte væg ei fra et klippestykke.
Dog stanstes ved et under han av den.
Der sank han ned; han magtet ikke mere.
Og mange vindstøt fór, før med sin byrde
han orkede at slæpe sig til døren.
Han banket sagte først; ti barnet sov;
og nu først savnet han sin tapte skreppe,
fordi han intet eiede at give
de gode arme folk som snarlig ville
med gjestfri hasten aapne døren. Ak,
han banket mange ganger før det svarte:
„I Jesu navn, hvem der i slik en nat?“
„Den gamle Jakob. Kjender I mig ei?
den gamle jøde?“
                                        „Jøde!“ skrek forfærdet
en mands- og kvinderøst. „Da bli du ute!
Vi eier ingenting at kjøpe for,
og blot ulykke vil du bringe huset
i denne nat da han blev født du dræpte.“
„Jeg?“
        „Ja, dit folk, og det er synden som
igjennem tusen led skal straffes.“
                                                        „Ak!
Inat da hunden lukkes ind?“
                                                „Ja hunden,
men ingen jøde i et kristent hus.“
Han hørte ikke mer. De haarde ord

ham koldere end vinden gjennemhvinte,
og slængte, sterkere end den, ham ned
i sneen, bøiet over barnets slummer.
Da syntes ham, mens han mot vindvet stirret,
om ei det hvite ansigt atter kom
tilsyne dog, som om han sank i dun,
at liflig varme gjennemfløt hans aarer,
og at bekjendte væsner, hviskende
som sommervindens æolsspil i græsset,
omsvævede hans leie, indtil en
med løftet finger sagde: „Kom! han sover."
Og i en oplyst sal ved siden av
forsvandt de alle; barnet kun forblev der
ved foten av hans leie, dragende
hans puter stedse bedre om ham, til
det forekom ham selv at han sov ind.
— Det sneen var som vokste om den døde.

„O Jesus! Jøden sitter der endnu!"
skrek manden da han saa om morgnen ut.
„Saa jag ham bort! Det er jo juledag,"
faldt konen ind. „Og se den jødeskjelm,
hvor fast han holder bylten klemt til brystet!"
„Han er paatrængende med sine varer.
Med stive blik han ser herind, som om
vi hadde penger nok at kjøpe for."
„Dog gad jeg se hvad han i bylten har."
„Vis frem da, jøde!"
Begge tren de ut.
Den frosne glans de saa i likets øine.
De blegnet mer end det, de skrek av skræk,
og skalv av angrens slag.
„O Jemini!
hvad uheld her er hændt!"
De op ham reiste,
og bylten fulgte med. De aapnet kjolen.

Der hang, med armene om jødens hals,
Margreta, deres barn — et lik som han.
Saa slaar ei lyn, saa rappe orm ei biter
som skræk og smerte egteparret slog.
Saa blek som faderen var ikke sneen,
saa hylte stormen ei som moderen.
„O, Gud har straffet os! Ei stormens kulde,
vor egen grusomhet har dræpt vort barn!
Forgjæves! ak, som jøden paa vor dør,
paa naadens ville vi forgjæves banke.“

*

Da skogen veibar blev, kom bud fra gaarden
hvor vesle Greta fostredes i lægd,
og hvorfra hun, da helgen ind blev ringet,
før veiret kom, var vandret av sig selv,
forældrene at gjeste juleaften.
Dog kom det ei at spørge efter barnet,
men efter jøden fra de bygdens piker,
hvis haab nu til at kunne gjeste kirken
kun stod til nytaarsdagen, om han fandtes.

Der laa han død i stuen foran arnen,
hvor manden med et blik som jødens frosne,
og i en stilling, krum som likets, sat,
i baalets røde aske stirrende,
og stedse økende dets brand, at liket
dog kunde blive strakt, og haanden korslagt.
Men foran laa paa knæ Margretas moder,
sin lilles stive armer bøiende
bestandig fastere om likets hals.
„Hun ei tilhører mere os,“ hun hulket.
„Han har vort barn sig tilkjøpt for sin død.
Vi tør ei skille liten Greta fra ham;
ti hun for os maa bede Jesus om
hans forbøn hos sin fader; ti for h a m
vil arme j ø d e klage — —“

Sjælekamp og seier.

(En sal, i hvis ene hjørne et skap. Tabitha, en mosaisk enke, beskjæftiget med sying.)

Tabitha.

— — Hvad støi! Aa, intet andet end de drenger,
min Jakob og hans sværm av kamerater,
der leker nu mandhaftige soldater
og gaten ved en sluttet kjede stænger.
Det gjælder nabogatens ungdom; ti
sin hat hver løfte skal som vil forbi.
For dristig spøk! Der dygtig pryl kan falde.
Jeg tror jeg Jakob hjem igjen vil kalde.
Aa nei, han bliver da til spot for skaren,
og fra hans egne truer ham da faren.
Desuten jødens tid, at kunne fro
omgaaes andre uten at han krænkes,
til denne første ungdomstid indskrænkes.
Hans liv er siden smerte for sin tro.
Og det er Jakobs fødselsdag idag;
da la ham følge ganske drengens smag!
Han kommer nok naar maven ham erindrer.
Og da er denne fløielshue færdig,
hvor gyldenkvasten paa det røde tindrer —
en høvding for den tapre skare værdig.
— — O himmel! hvilket skrik! Det var ei lek.
Ve! om det var . .? Aa nei! Jeg maatte høre
igjennem bjerge Jakob naar han skrek.
Og tys! han stormer, som han pleier gjøre,
jo allerede trappen op . .!

(En sletklædd dreng styrter ind og paa knæ for hende.)

O himmel!

Drengen.

O frels mig! frels mig! — Se et barn jeg er! —
for Guds barmhjertighet ifra den stimmel
som følger mig i hælene, for her
mit liv at tage — skynd dig hvad du vet,
saa sandt du haaber selv barmhjertighet.

Tabitha. (Avsides.)
O, hvem kan motstaa naar ulykkens raab
besverger, trygler en ved dette haab?
(Aapner skapet.)
Ulykkelige dreng, derind! derind!
Begrav dig under alt mit hjemmespind!
Gjør bak min rok der, med sin store gule
paryk av stry,. i uld en tjenlig hule!
Jeg skal dig ikke røbe . . (Drengen skjuler sig i skapet.)
(Der bankes sterkt paa døren.)
Tys! kom ind!

Første retsbetjent.
Vi ere rettens folk; derfor, madam,
undskyld, vi tror at her vi have ham?

Tabitha.
Hvem „ham"?

Første retsbetjent.
Aa, vet De, stakkar, ei, en knegt
fra nabogaten kom i klammeri
med denne gates drenger, og deri
han med en sten av flere skaalpunds vegt
fluks dræper en i vredens raseri.

Tabitha.
Ulykkelige barn!

Første retsbetjent.
Ja døden er
ham viss; og sikkert maa han findes her.
Han indad porten løp; som fangen mus
den morder har vi her i dette hus.
Forældreløs, hvad kan den skurk vel blive
naar til han vokser, uten en bandit?
Derfor vil øvrigheten gjøre sit
for ulven endnu ung at faa avlive.

Tabitha.
Ak, av en ungdom kan der like let,
alt som den dannes, blive godt og slet.
Men søker selv! Der er mit nøkleknippe.

Første retsbetjent.

Avsted! den morder skal os ei undslippe. (Gaar.)

Tabitha.

Det arme barn! forældreløst og jagt
paa betlerstien ut av sult fra hjemmet!
Hvorledes skulde lidenskapens magt,
ja syndens, ventes blideligen tæmmet?
Saa rent forlatt, hvorledes skulde ikke
den fule djævel med de skarpe blikke
det sikre bytte have alt opdag't,
og gravet ind med sine kløer sterke
i hjertets voksklump straks sit eiemerke?
Men — o mit eget barn! hvor hjertet slaar!
Jeg tænker . . .; men jeg for min tanke frygter
og kvæler den; men atter op den staar,
og alt mit blod fra mine aarer flygter.
Men Jakob skal, endskjønt hans fødselsdag,
faa skjend av mig, der svie skal som slag,
fordi han piner mig med denne angst,
og ikke straks løp hjem da lekens ende
saa blodig blev . . . (Retsbetjentene kommer tilbake.)

Første retsbetjent.

Madam! Nei ingen fangst.
Med tomme hænder vi tilbakevende.
Men dette skap? Saa dypt det ser mig ut.
(Drager sin kaarde og vil stikke ind.)

Tabitha.

Ei mand! Ei, tror I at I vinder hæder
ved slik en kamp mot mine stakkars klæder,
mit hjemmevirke og mit bryllupsskrud?
Se her! der hænger uldne nøster tretten;
hugg snoren av og tænk saa at det var
den stive hals paa trettenhodet jetten
som Tristam med sin klinge gjennemskar!
Vil ikke paa min rok I sverdet øve?
Det gamle hoved lader let sig kløve.

Første retsbetjent. (Stikkende kaarden ind.)
Nei! kom, vi gaar, skjønt jeg vil med min ed
besverge drengen skjult er her et sted.

Anden retsbetjent. (I døren.)
O, enken der var visselig den sidste
som vilde skjule ham, ifald hun visste
at han vi søker efter, han, det skarn
hun skjuler, dræpt har hendes eget barn. (Gaar.)

Tabitha. (Farende om fortvilet.)
Mit barn? Jeg hørte galt. Hvorfor just mit?
Jeg har kun ett, kun ett, mens mange flere
hver moder har. Hvi skulde mit da være
den dræpte? ingen anden tapte sit?
Utrolig! Skjønt den graasten var jo blind
og kunde se ei hvor den spaltet ind?
Dog vil jeg ikke tro. Den mand var vred
som talte saa . . Dog om . . (Roper ut av vinduet.)
Hei, mænd, tilbake!
Her er den morder. I ham frit kan tage.
(Lukker vinduet.)
O! o! Jeg føler hvad jeg end ei vet,
at manden sandt har sagt: min søn er død,
den eneste der kom ifra mit skjød!
Kom derfor, mænd! I skal ei længer jage.
Slaa morderen ihjel paa dette sted!
Jeg har en tørste som ulvindens het;
jeg tror jeg kunde blodet av ham smake.
(Ser ut av vinduet.)
De kommer. Vel! Vær nu ei, hjerte, svakt,
men uten skaansel! Har ei Moses sagt:
„Hvo døder menneske, saasandt skal dødes“ —[1]
og „Syn for syn og tand for tand skal bøtes“?
At bryte loven staar ei i min magt,
ei i min lyst . . Du tigerunge, frem!
Frem av dit skjul, du øgle, at av dem

[1] 2. Mos. 21.

som kommer, du kan blive for min fot
isøndertraadt i dit forvorpne blod!

Drengen. (Kommer frem, knæler.)
Gjør med mig hvad du vil, og ta igjen
dit løfte! Tro mig, jeg skal ikke klage.
Du var mig god saa langt du kunde; men
jeg døden før end dødens frygt vil smake.

Tabitha.
Mit løfte? Ha, du har det! det er sandt.
Og ve min sjæl om ei mit ord mig bandt!
Tilbake da! tilbake i dit skjul!
Duk dig i ulden bak mit rokkehjul!
(Drengen skjuler sig. Der bankes paa døren.)
De kommer; men hvad skal jeg sige mere?
(Retsbetjentene kommer.)

Første retsbetjent.
Madam! her er vi efter eders raab.
Naar sandhet I fik høre, var vort haab
jo ogsaa at I vilde utlevere
jer enes morder . .

Tabitha.
Ja, javisst . . nei, gaa!
Hvad jeg i denne tid maa sige, maa
ei agtes paa. Dog skal man ikke fange
av ord ifra min mund særdeles mange.
Jeg tid og tanke har kun for at græte
dag ut, dag ind den hele aarets kjede.

Første retsbetjent.
I har os kaldt.

Tabitha.
Nei, gjorde jeg? Da var
jeg i min hjerne neppe rigtig klar.
(Gir ham en mynt.)
Men der! ta den! og la mig saa med fred!
Maaske jeg dør; kom da og bær mig ned

av trappen, med mit barn i samme kiste,
skal I faa to av samme mynt som sidste.
Dog det er sandt — der ser I at mit hoved
er som om jeg paa valmuer har sovet —
hvor er mit barn? Bring det, skal I faa tre.
Men straks! men straks! Jeg tror ei ham at se
som lik, er fælt som synet blodbesprængt
jeg indenfore øiet ser forvrængt.

Første retsbetjent.

Paa timen, straks! Vi har ham paa en baare.

(Gaar.)

Tabitha.

O Jehovah! styrk nu mit hjerte! Blind
mit øie med saa svovelhet en taare,
at ei jeg ser at liket kommer ind.

(Retsbetjentene bærer liket ind, sætter baaren og gaar.)

Tabitha. (Synkende ned.)

Mit barn! Saadan? O! Gud, hvor var dit øie
fortapt i dypet eller i det høie,
at dette kunde ske . .? O ve! hvad har
jeg sagt? Bespottet Jehovah. Til svar
et lynslag paa mit hoved jeg fortjener,
skjønt sorgen taler vildt, ei hvad den mener.

(Reiser sig.)

O rædselssyn! Mit barn! mit dræpte haab!
Men, dyre blod og pandens brede vunde!
jeg hører eders høie jammerraab
saa klart som om hver draape mæle kunde.
De roper hevn — ja hevn! (Aapner døren.)
Hei, mænd, tilbake!
Der i det skap I morderen kan tage.

(Lukker døren bestyrtet.)

Ve mig! For anden gang mit løfte krænket!
Og løftets ord til himmelen er lænket.
Men gudskelov, de hørte ikke ordet.
Dog skal han sikkert, sikkert dø for mordet,

saasnart jeg blot ham ut av huset faar.
Ved porten hevnens bloddom fri ham naar.

Drengen.

(Springer frem, hvorved en bok falder ned av skapet.)

Nu vil jeg dø. Jeg ser du ei det bærer.

Tabitha.

Hvad faldt?

Drengen.

Din bibel.

Tabitha.

Ser du at den vilde
dig knuse, morder?

Drengen.

O, dens ord det gjør.
Hvad jeg har hørt derav tilfældig før,
det litet som jeg mindes, mig fortærer.

Tabitha.

Læs her!

Drengen.

Jeg kan ei læse.

Tabitha.

O, hvor ilde!
Dog det er sandt, som vilden nesle skutt
forældreløs er jo den arme gut.
Maaske han neppe kjender Herrens bud.

Drengen.

Jo ett: „Du skal din får og moder ære!“

Tabitha.

Ved Jehovah, du maa de andre lære.
Du maa ei dø i slik uvidenhet.

Drengen.

Hvad spørges derom paa det mørke sted
hvor jeg, en morder alt, maa sikkert komme?

Tabitha.

Tal ikke saa! Hvo kjender naadens domme,
naar mennesket til strenge lov har bødet?
Saa ondt vil jeg dig ei, naar du har blødet.
Men gi mig boken, der er lys og styrke
paa hver en side. (Læser.) „Herren, han min Gud,
min løgt skal tænde, klarne skal mit mørke.“ [1]
O, lød det ei som om et himmelsk bud
paa sænkte skyer til mit øre dalte
og mig et løfte fra Jovah fortalte?
Nu videre paa træf! (Læser.) „Barmhjertig, naadig,
miskundelig er Herren, og langmodig.
Han ei os efter synderne behandler,
betaler ei os efter vor misgjerning.“ [2]
. . Endnu et kast! endnu en hellig terning!
Maaske orakelet sig da forvandler.
(Læser.) „Jeg har ei velbehag til synders død —
saa siger Herren — men at han omvender
sig fra sin vei og lever.“ [3] O, hvor søt
en balsam til en synder Herren sender!
. . Dog end en gang la se! Men slaa op du!
Dit liv det gjælder, dreng, i dette nu.

(Drengen slaar op. Hun læser.)

„Barmhjertig, mild er Herren; og derfor
han underviser syndere paa veien.“ [4]
(Gjentar.) . . Han underviser syndere paa veien.
O Jehovah! jeg fatter, ti jeg tror
dit tydelige vink. Paa hvilken vei
staar den forældreløse synder ei?
Og er det ei sin egen sjæl at signe,
at stræbe, Herre, dig at efterligne?
Ti vil jeg ham i dine bud belære,
for kongen gjøre knæfald, for hans blod
hvad loven kræver give hen i bod,
med Jobs hengivenhet min smerte bære,

[1] Ps. 1. 18. — [2] Ps. 1. 103. — [3] Es. 13. 11. — [4] Ps. 1. 25.

og med din hjælp, o Gud! — det er det svære —
mit barns morders moder vil jeg være.
Gud har befalt, og han for resten sørger.
Hvo er den orm som vrider sig og spørger?

Mig selv.[1]

Jeg i slet lune, „Morgenblad"? Jeg, som kun behøver
et glimt av solen
for at briste i høi latter av en glæde jeg ikke kan forklare mig?

Naar jeg lugter til et grønt blad, glemmer jeg bedøvet
fattigdom, rigdom, fiender og venner.

Min kats stryken mot mit kind utglatter alle hjertesaar.
I min hunds øie sænker jeg mine sorger som i en dyp brønd.

Min vedbende er vokset. Dit utav mit vindu har den
baaret paa sine brede blade
alle de erindringer jeg ikke bryder mig om at gjemme.

Den første foraarsregn vil falde paa bladene og utviske
nogen troløse navne.
De ville falde ned med draaperne og forgifte regnormens huler.

Jeg, som læser henrykkelser paa hvert av centifoliens,
den vaargaves, hundrede blade —
mig skulde en slet avis bringe til at kvæle en sekund med ærgrelse?

Det vilde være som at dræpe himmelblaa og rosenrøde sommerfugler.
Den synd gyser mit hjerte for i sit inderste.

[1] Skrevet som svar paa en polemisk redaktionsartikel i „Morgenbladet", hvori det blandt andet heter at „hr. W. er opirret og i slet lune".

Det vilde være som at overøse mit endnu ugraanede
hode med aske,
og at bortkaste de diamanter av straalende sekunder tiden
endnu nedsaar derover.

Nei frisk, I journalister, hvæsser eders ræveklør kun paa
klippen!
I river kun blomster løs og litt mos til en bløt grav.

Som insektets stik i muslingen, avler fornærmelser kun
perler i mit hjerte.
De skulle engang pryde min aands diadem.

Jeg hate? Naar en fugl flyver over mit hode, er mit
hat fluks tusen alen borte.
Det flyter hen med sneen, det gaar med de første bølger
fra land og langt ut i havet.

Men hvi skulde ikke mine aarer vredes?
Berøv ikke landskapet dets brusende bækker!
Høistærede vidjebusker, tillater bækken at skumme, naar
den gaar imellem stener.

Jeg elsker ikke evindelig blaa himmel, som jeg hater
dumme, glanende øine.
Har jeg ikke en himmel, fordi den er fuld av drivende
skyer, solens eventyrslande?

Og om jeg ingen hadde, er Guds ikke stor og herlig nok?
Klag ikke under stjernerne over mangel paa lyse punkter
i dit liv!
Ha, de blinker jo som om de vilde tale til dig!

Hvor straaler Venus iaften! Har himlen ogsaa foraar?
Nu have stjernerne lyst hele vintren; nu hviler de og
fryder sig. Halleluja!

Hvilken rigdom for en dødelig!
Min sjæl fryder sig i himlens foraarsglæde, og skal deltage i jordens.
Den tindrer sterkere end vaarstjernerne, og den vil snart springe ut med blomstene.

Herlige aftenstjerne! Jeg blotter mit hode.
Som et krystalbad nedfalder din glans derpaa.

Der er slegtskap mellem sjælen og stjernerne.
Den triner i stjernelyset utenfor ansigtets forhæng, hvis folder ere forsvundne.

Straalerne overgyder min sjæl med en rolighet som av alabaster.
Som en byste staar den i mit indre. Stir i dens træk!

Nu ere de som I ville have dem. De spotske ere stivnede.
Min sjæl har kun likets milde smil. Hvi forfærdes I mere?

Den djævel! Bysten har et leende hjerte under sin rolighet.
Ve eders matte finger, at I ikke kunne faa fat paa det!

Fordums-venner.

Ballade.

Med døden i mit hjerte
og smilet om min mund,
og i mit blik en smerte
ifra vor avskedsstund —
kom, Ludvig Daa, min svorne,
jeg beder, kom min ven!
Av tusinde forlorne
jeg har en stund igjen.

Jeg har en stund at tale
om rundne dages strøm,
der kunde søndermale
til skum vor fagre drøm.
Vi os ved fossen sætte!
Se hvor den skummet slaar!
Saa, venskap, knust din lette
mened i skum forgaar.

Du gyser der ved faldet;
du tør ei se derned,
som om du hørte skraldet
av en forsvoren ed.
Friskt mod! Ved fossen birken
sin fane freidig slaar.
Hist utenfore kirken
vort næste møte staar.

Vi os paa engen sætte!
Dens græs er gult og tørt.
Ak, just et liv som dette
har jo vort venskap ført?
Det skjøt som græs i vaaren;
det visnede som straa;
og vindens flugt har skaaren
de aks som sat derpaa.

Vi sætter os paa tinden,
hvor skyen flyr forbi!
Der seiler to for vinden,
forbundne fast som vi.
De splittes i sekunden.
Forbi fostbroderskap!
Saa av vort venskap vunden
vi har hinandens tap.

Kom, sæt dig ved min side!
Kom, tryk dig til mit bryst!
Du skal dets kvaler vite;
saa lærer jeg din lyst.
Der var du engang hjemme
med al den førstes ret.
Ve mig som ei kan glemme!
Ve dig som kunde det!

Vi sætte os paa randen
av videst avgrunds hang,
omfavne saa hinanden,
og saa, min ven — et sprang!
La dypet tvende gjemme
som vare engang ett!
Ve mig som ei kan glemme!
Ve dig som kunde det!

Auktion over „Grotten“.[1]

Nu skal jeg blive — o, saa arm,
saa arm som ribbet straa:
mit hus og grund,
min hest og hund
skal sælges nu i denne stund.
Men jeg har noget i min barm
juristen ei skal naa.

Det er et hjerte med et slag
jevnt som mit stueur.

[1] I sine første skribentaar hadde W. paadrat sig en injurieproces, hvis omkostninger, da den efter 12 aars forløp blev paadømt ved overretten, truet ham med økonomisk ruin, hvorfra han dog ved en vens opofrende mellemkomst blev reddet. Til processens anledning sigtes i 3dje vers.

I al min nød
en vin saa søt
jeg har dog i dets dunkle skjød.
Begeistret er derav hver dag
min freidige natur.

Men engang i min ungdom gik
det kanske litt for fort.
Av bondens ryg
en igle styg
jeg vilde rive, altfor snygg;
men selv jeg fik et giftig stik,
et arr saa dypt og sort.

Kanhænde er det overtro,
kanhænde ikke med;
men tanken har
jeg ganske klar,
at for min onde geist kun var
den giftige og sorte slo
som puppens gjemmested.

Begyndt er nok auktionen alt.
Tænd mig en pipe nu! . . .
Ræk mig litt vand! . . .
Jeg er en mand;
dog stundom svimler og-saa han.
Mit hus er med min sved betalt;
det kom mig blot i hu.

Kanske nu i min hytte skal
en høker fæste hus.
Min kjære pult
skal blive skjult
av flesk og ost og smør og smult;
øl trilles ind i Grottens hal,
kognak og spiritus.

La gaa! la gaa! endskjønt jeg før
mit vakre lille hus
saa ødelagt
av ildens magt,
av lynild tversigjennem jagt.
Til vaaren ligger dog et slør
av blomster paa dets grus.

La huset gaa! men Brunen skal
en ærlig kule faa. —
Her er en hud . . .
Kom, gjør et bud!
Det hul ei skjæmmer tin-gen ut.
Men kjøp min hund ei! Dit befal
den vil dog ei forstaa.

Jeg finder vel et tak et sted;
og er det ikke nok?
Snart fire bord
og seks fod jord
er nok for aldrig en saa stor.

Brunen, digterens hest („Veslebrunen").

Min genius skal flytte med,
min viv, min dueflok.

Istedenfor min pult et bret
paa knæ jeg breder ut . . .
Kom, kjære viv!
din haand mig giv!
Paany begynder vi et liv.
Men er det værd? Hvis du
er træt,
da la os gaa til Gud.

Jeg længe har paa himlen
set:
mer sterk er stjernens
blink;
mig synes med,
ved sjøens bredd,
den var mer blaa — som
klokkers bed.
Hjælp mig, min viv! Jeg
vet ei ret
om det er himlens vink.

O! Stjernen blinket ikke saa,
saa blaanet sjøen ei
som hendes blik;
en straale kvik
mot himlen skjøt, en øm
jeg fik . .
Kom, viv! nu kan vi trøstig
gaa
i verden ut vor vei.

Sidste reis.

Sjømandsvise.

Nu sidste reis mig forestaar,
— sing, sailor, oh!
Avsted til himlen farten gaar.
— Sing, sailor, oh!

Snart rinder ut det sidste
glas.
Se nøie efter dit kompas!

I hjernekassen ligger det.
Det peke maa paa sandt
og ret.

Se efter om du ballast har:
en bravmands hjerte —
gjør saa klar!
At alle vel du vilde her,
den last i pris i himlen er.

Det flag du toner fra din
stavn,
maa være rent, med Her-
rens navn.

Frisk an! la modig til da
staa
igjennem sky op i det blaa!

Der seiler englene om-
kring
som paa utspændte svane-
ving.

Med strander av demant og guld
er himlens hav av øer fuldt.

Guld og demant — hvad gjælder det?
Nei, det er lys og æter let.

Det er de stjerner, klare, smaa,
som du paa nattevakten saa.

Da tænkte, manne, du paa Gud,
som strøet har dem alle ut.

Snart midtiblandt hans stjernehær
du skue skal hans storhet nær.

Frisk an da! modig til la staa
igjennem sky op i det blaa!

Frygt ei for djævelens korsar!
Du gaar ham ganske sikkert klar.

Han entrer hule skurker kun.
Dem borer han i dypen grund.

I blodig inkassator har
han bytte som en kinafar.

Og tingstut som brøt lov og ret,
er ham en god stykgods-paket.

Men træffes han, dit flag da ton!
Det viser himlens fri nation!

Seil væk, som paa din gamle vis!
og spør dig frem til paradis!

Du møter viv, du møter ven,
du møter dine barn igjen.

Da bryter større glæde løs,
— sing, sailor, oh!
end naar du her kom hjem fra sjøs.
— Sing, sailor, oh!

Til foraaret.

O foraar! Foraar! red mig!
Ingen har elsket dig ømmere end jeg.

Dit første græs er mig mer værd end en smaragd.
Jeg kalder dine anemoner aarets pryd,
skjønt jeg nok vet at roserne ville komme.

Ofte slyngede de fyrige sig efter mig.
Det var som at være elsket av prinsesser.
Men jeg flygtede: Anemonen, foraarets datter, hadde min tro.

O vidn da, anemone! som jeg fyrigen har knælet for!
Vidner, foragtede løvetand og lerfivel,
at jeg har agtet eder mer end guld, fordi I ere foraarets barn!

Vidn, svale, at jeg gjorde gjestebud for dig som for et
hjemkommet fortapt barn, fordi du var foraarets sendebud.

Søk disse skyers herre og bed at de ikke længer maa ryste naaler
ned i mit bryst fra deres kolde, blaa aapninger.

Vidn, gamle træ, hvem jeg har dyrket som en guddom,
og hvis knopper jeg hvert foraar har talt ivrigere end perler!

Vidn du, som jeg saa ofte har omfavnet
med en sønnesønssøns ærbødighet for sin oldefader.
Aa ja, hvor tit har jeg ikke ønsket at være en ung løn
av din udødelige rot og at blande min krone med din!

Ja gamle, vidn for mig! Du vil blive troet.
Du er jo ærværdig som en patriark!

Bed for mig, skal jeg øse vin paa dine røtter
og læge dine arr med kys.

Din krone maa alt være i sit fagreste lysgrønt,
dine blade alt suse derute.

O foraar! den gamle roper for mig, skjønt han er hæs.
Han rækker sine armer mot himlen, og anemonerne,
dine blaaøiede barn, knæler og beder at du skal
redde mig — mig der elsker dig saa ømt.

Til min gyldenlak.

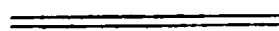
Gyldenlak, før du din glans har tapt,
da er jeg det hvorav alt er skapt;
ja før du mister din krones guld,
    da er jeg muld.

Idet jeg roper: med vindvet op!
mit sidste blik faar din gyldentop.
Min sjæl dig kysser idet forbi
    den flyver fri.

To ganger jeg kysser din søte mund.
Dit er det første med rettens grund.
Det andet give du, kjære husk,
    min rosenbusk!

Utsprungen faar jeg den ei at se;
ti bring min hilsen, naar det vil ske;
og sig jeg ønsker at paa min grav
    den blomstrer av.

Ja sig jeg ønsker at paa mit bryst
den rose laa du fra mig har kyst;
og, gyldenlak, vær i dødens hus
    dens brudeblus!

J. S. WELHAVEN.

Julemorgen.

Jeg stod en julemorgen taus og ene,
og lænet hovedet mot kirkemuren;
mat slog mit hjerte, blegnet laa naturen,
min taare brændte paa de kolde stene.

Da, lik en aandeskares hosianna,
frembruste orglets tonehav derinde,
og stormen gik i kirkegaardens linde,
og sneen lyste som en himmelsk manna.

Og stjernen saa jeg over huset tindre,
og gjennem stormens flugt og orglets tone
jeg hørte menighetens fromme salmer.

Da sank en stille lindring i mit indre,
et vaarlig vift av evighetens palmer,
og bedende jeg stod for Herrens trone.

I stormen.

Stormen gaar sin kjæmpe-
gang;
havet vaagner av sin dvale.
Hører du den brutte klang?
dypets torden-røster tale.
Tør du kjæk ved roret
staa,
ride paa den høie raa?
Eia! frit la støvets evne
svulme i det vilde stevne!

Hæv dig i den stolte dyst
paa din snekkes ørnevinge!
Snart du skal med gud-
domslyst
nattens dunkle magter tvinge.
Seiren hviler i din arm, —
bølgen brister i sin harm;
hjemmets strande, grønne,
smukke,
frem i morgenrøden dukke.

Den salige.

O, vær hilset atter og velsignet,
blide aand fra salighetens hjem!
Ingen glæde paa min vei har lignet
den du kaldte av min vaar-drøm frem;
ingen kval kan falde paa mit hjerte
tungt som den du klaget i min favn.
O, du salige! i fryd og smerte
har min sjæl en gjenlyd av dit navn.

Alt er følt, fuldkommet og erindret,
alt fornyes evig i mit sind;
mildt og ømt har sorgen, der er lindret,
spredet mindets fred om mine trin.
Sorgen vaaket hvor din aske blunder,
og den vandret gjennem ørkner hen,
og tilsidst, ved kjærlighetens under,
fik jeg dig, du salige, igjen.

Og da du kom fra de stille lande,
og den lange sørgenat blev klar,
klar ved skinnet om din rene pande
og ved straalen som dit øie har.
Og paa ny din salighet er over
mine drømme som et lysets bad,
og jeg hører atter hvad du lover:
at vi aldrig mer skal skilles ad.

Det omvendte bæger.

Maanen ser ned i de mørke skove,
og speiler sin mildhet i elvens vove,
mens fjeldet skygger den gamle borg.
Herren derinde er pint av sorg;
han vaaker, — han kan ei sove.

Hans hustru er under kistelaaget,
og derfor har han grublet og vaaket,
og sørger endnu den lange nat.

Sit brændende hode helder han mat;
hans blik er av kummer taaket.

Hans hest og hunde har glemt hans stemme,
hans vaaben er i et dunkelt gjemme,
hans raske svende har nu forlov.
Det er herr Gilbert av Billingskov,
som ei kunde sorgen glemme.

Først sat han længe i navnløs pine
ved hustruens lik, med forstenet mine,
og stirret i skyen der gled forbi,
og holdt, under munkenes litani,
den dødes hænder i sine.

Saa fik man ham ut i de grønne lunde
til larmende jagt med falk og med hunde.
Men sorgen fulgte i vildtets spor
og lagde i horn og buesnor
et suk der aapnet hans vunde.

Saa hørte han atter bønner og salmer
om gravens fred og om himlens palmer;
men ordet bævede uten trøst,
som sunket løv i den sene høst,
naar himlen mot jorden falmer.

Han sat i sin hal som et marmorbilled,
mens maanens straale paa elven spillet
og fjeldet skygget den gamle borg.
Han sat i den dype, rugende sorg
som taaren ei har formildet.

Da hørte han toner derute spille,
saa sterke og klare, og dog saa milde.
Til strengene lød der liflig sang:
„Min bolde ridder! Din nat er lang, —
jeg vil dine smerter stille.

Gak ut mens duggen fra lindegrenen
falder som perler paa runestenen.
Der skal jeg aapne dig alvers lund,
og hæve den traad fra blommet grund
som spindes av trylletenen.

Du skal mit funklende bæger tømme,
og som de lette, svindende drømme
skal mindernes bleke hær forgaa, —
og glædens væld, som følger derpaa,
skal gjennem dit hjerte strømme."

Saa lød det i natten til harpestrenge.
Men ridderen grundede dypt og længe
paa sangens løfter og tonefald,
og fulgte tilsidst det lokkende kald
der vilde hans sorg fortrænge.

Han vandret en nat fra sin borg, alene, —
kun maanen fulgte bak lundens grene, —
han vandret i duft av vaarlig løv;
der tindrede dug som perlestøv
paa græs og mosede stene.

Da saa han kredsen paa blomstergrunden,
og da var alvenes bolig funden.
Som elven i dalen gik hans blod,
og med sit bankende bryst han stod
ved runestenen i lunden.

Hvad hæver sig her fra kildevover, —
hvad kalder ham her hvor vaaren sover?
Det er den deilige kildens fe,
med kinder og barm der ligner sne
som daggryet skinner over.

Sin blendende arm hun mildt bevæger
og hæver det funklende, fulde bæger,
og siger med liflig klingende røst:
„Paa glemselen følger nyskapt lyst,
som ganske din smerte læger.“

Han stod under duftende, sorte linde
og stirrede taus paa den fagre kvinde.
Da klang i hans sjæl et elsket navn, —
ak, skulde da nu hans sorrig og savn
falde ham fluks av minde?

Han grep om bægret, og ufortøvet
han slynget det høit over lindeløvet
og over den skummende elvebredd; —
da stod han med ett ved borgeled,
og hadde sin troskap prøvet.

Og taaren der kom i sukkenes følge,
erstattet den døvende glemselsbølge,
og minderne foldet ut sin skat,
og virket et slør ved dag og ved nat
der kunde hans avgrund dølge.

Han knælte i bøn ved den viede kjerte, —
han red sig i lund med formildet smerte,
han sprængte til dyst med nytændt mod;
ti pansrets glimrende bue stod
over et trofast hjerte.

Han førte et skjold mellem herrer bolde
der kjendtes blandt hundrede andre skjolde:
et omvendt bæger var malt derpaa.
Det bar herr Gilbert — en helt som faa —,
og vilde sin sorg beholde.

Nattergal og papegøi.

En nattergals klædning er askegraa,
hans disk er de grønne blade;
papegøien har skinnende toga paa,
og spiser av sølverfade.

Naar mørket synker paa skog og eng,
han sitter saa lunt paa pinden;
men sangeren har sig en gren til seng
der gynger i nattevinden.

Blidt sværmer i elskov og sommerlyst
en nattergals fantasier;
dypt tonerne griper hvert ædelt bryst,
al verden lytter og tier.

I ovnskroken sat for sin levetid,
papegøien med snak sig piner;
filisteren studser ved al den flid,
og ler ad hans dumme miner.

Papegøien sitter i hundred aar
med hæder og gunst i stuen;
naar døden den gamle tunge naar,
da græmmer sig herren og fruen.

I skogen er sorrig en liten stund
naar sangerens kvad forstummer;
men ingen freder hans sidste blund,
og ingen har delt hans kummer.

Goliat.

Liten Goliat lot til at blive en rise;
filisterne gave ham drikke og spise.
Og Goliat vokste, blev drøi og lang;
en væverbom var hans lansestang.

Filisterne tænkte, blandt meget andet:
„Nu har vi da faaet en rise i landet."
Og hvor han gik med bulder og bram,
filisterne saa sig store paa ham.

Og Goliat tænkte: „Jeg giver jer fanden;
man er ei for intet i risestanden.
Jeg la'er dem gape; de tør ei kny;
jeg hersker i Gasa, den rike by."

Filisterne plyndret i Judas dale;
den mindste av dem kunde bramme og prale.
Men Judas folk gik sammen i leir;
da saa det ut til et hagelveir.

Filisterne tænkte: „I lar jer nok skræmme;
vi har jo en rise i kost derhjemme."
Da gave de Goliat hjelm og skjold;
da saa de først hvad han var for en knold.

Og Goliat tænkte: „Det lønner umaken;
nu kommer min glorie rigtig for dagen.
Jeg tar tabernaklet, det er mit rov;
de andre tar resten, — jeg giver dem lov."

Filisterne tænkte: „Nu kan vi da vise
den hele indretning med saadan en rise.
Vi gaar bak hans ryg, vi puffer ham frem;
da hugger han om sig med fynd og klem."

Og frem tren Goliat, gram og bister;
han var den største blandt alle filister.
Da fik han et ram hvor panden var bar;
han faldt overende saa lang han var.

Filisterne tænkte: „Hvor kan det dog hænde
at saadan en karl falder plat overende?"
Men tretten fot, det bandte de paa,
var risens længde fra top til taa.

Nehemias.

I Nehemiæ den mundskjænks bog
er gjemt en saga med fyndig sprog:

Jerusalems slot var sunket i grus;
der var intet vern for Jehovahs hus.

Og Nehemias blev sterk av sorg,
og lovede Gud at bygge en borg.

Men rundt-om truede hedningers flok,
der dyrkede øgle og sten og stok.

De truede verket, og lovede frækt
at lægge ham øde med al hans slegt.

Da kaldte han sammen de bedste mænd
og sagde: „Nu tage I sverd ved lend!

Og have I glæde av dette verk,
da bygger paa muren i panserserk.

Den ene haand skal mure med flid,
den anden skal holde et sverd til strid.

Skal muren engang dække jert bryst,
I dække den nu med en aapen dyst!“

Da fremmet de verket; de stode i staal.
Da naaede muren det rette maal.

Og fienden saa det med kval og harm,
og vovede ei at røre en arm.

Der staar en skræk av byggende mænd
som vælger at mure med sverd ved lend.

Protesilaos.

Blandt græske kjæmper paa trojaner-toget
fik ingen helt saa bitter lod som han
der først av alle faldt paa fiendtlig strand
og maatte sande der orakelsproget, —

det strenge sprog der lød fra Delphis hule,
og vandret varslende fra mund til mund:
„Den første helt der staar paa Trojas grund,
er og den første Erebos skal skjule.“

„Protesilaos,“ ropte alle munde,
„det sorte varsel peker paa dit navn!“
Men han stod freidig i sin snekkes stavn,
og vendte blikket kjækt fra hjemmets lunde.

Og ingen rædsel holdt hans mod tilbake;
han drog fra Tempes underskjønne dal,
og hadde trodset i sin avskeds-kval
Laodamias elskovsfulde klage.

Men da de hule skibe kunde stanse
den lange reise ved dardaners kyst,
da vilde ingen ile frem til dyst
hvor Hektor svingede den tunge lanse.

Kun han som guders vilje hadde kaaret
til vei at bryte for akæers hær,
Protesilaos, vovet livet der,
og stred paa stranden, og fik banesaaret.

Mens hær-skrik gjaldet, og mens vaaben funklet,
henstrakt i støvet laa den ædle helt.
Der bragtes intet bytte til hans telt;
i tiaars-kampen blev hans ry fordunklet.

Men siden bares han til ærens tinde;
hans navn blev regnet i heroers tal,

og folket vandret til hans tempelhal,
hvor hymnens røst bevarede hans minde.

Og fra de straalende heroers alder
gjénlyder endnu denne dype røst:
„Hvo der gaar foran i en alvors-dyst,
han seirer ei, — han kjæmper kun og falder.“

En sangfugl.

Hvor larm av fossevældet
kuer al anden røst,
der bygger og bor paa
fjeldet
en fugl med sanger-bryst.
I dunkleste klippe-kløfter,
ja tæt ved elvens fald
sin freidige røst den løf-
ter, —
og derfor heter den fosse-
kall.

Mens regn av skummet
driver
gjennem dens rugested,
dens sang og flugt beliver
vandenes øde bredd.
Men mangen en gang, til
takke
for triller og blide kvad,
faar fuglen over sin nakke
et isnende, umildt styrtebad.

Dog aldrig den forlanger
at kvæde i blomster-duft,
og ei, som skovens
sanger,
den undflyr vintrens luft.
Paa is som taake slører,
i elvegruben trang,
alene, for døve ører,
den hæver endnu sin friske
sang.

Men skal en sanger trives
i fossekallens kaar,
maa han for alting drives
av iver som forslaar, —
dertil av himlen skjænkes
en rigtig fjæder-pels,
som taaler at overstænkes
av bistert brusende vand til-
fjelds.

Republikanerne.

Ved Barrière de la Santé
ligger en ydmyg liten kafé.
En gammeldags stue er al dens plads;
der er ei forgyldning, der brukes ei gas.

Den har en søkning der sjelden brister,
av etudianter og smaa artister;
og kommer ei disse, da eier den dog
en stillere gjest i sin dunkle krog.
Der vandrer omkring i den straalende stad
en skibbrudden flok, der aldrig er glad.
Der møter dem ingen med smil eller nik;
de færdes i sværmen med slukkede blik.
Pauvres honteux! De søker et hjem;
en ringe kafé er det bedste for dem.

Nu er det midnat; der sitter en gjest
endnu ved sit bord med en sukkervands-rest.
Hans ansigt er falmet, hans dragt er grov,
hans linnet er rent, og hans hænder er smukke.
Han støtter sit hode som om han sov.
Der er saa tyst; man kan høre ham sukke.

Dog, mens han sitter i dette ly,
aapner man døren med bulder og gny.
Det er en skare av ungersvende
med sterke mustacher, med øine der brænde.
De fløiter og nynner en smuk melodi,
en sang av „Den stumme fra Portici".
Nourrit har iaften fra scenen vakt
de fyrige toners koglende magt.
De ruller den jublende flok gjennem blodet;
nu har den igjen republikken i hodet.

De sætter sig matte; men atter fra stolen
springer der en og bestiger et bord.
Han siger med rungende, vingede ord:
„Forsamling, giv agt, jeg vil tale om Polen!"

Det var en tale som flammende krudt;
o, der blev stormet og spiddet og skutt!
De franskes konge og raad og kammer

gik op med Kreml i de samme flammer.
Men frem av de kolde russiske grave
steg atter en hær av Napoleons brave;
de kjæmpede med, de rystede jorden,
med faner som storm, med ørner som torden.
Paa Warschaus murer stod atter Fama
og læste for verden et fransk proklama,
at nu var historiens sidste knute
løsnet for evig, og stykket ute.
Den frie mand og den frie kvinde
blev proklameret i alle vinde.
Europas kongres forsamlet sig bedst
i Polens skjød, mellem øst og vest;
i Warschau reistes kongressens salon,
og dertil en støtte for Saint Simon.

Da jublede flokken, og atter det lød:
„Champagne, garçon, paa tyrannenes død!"
Men just da de løste den skummende drik,
saa de en fremmed med studsende blik;
ti proppen fløi mot den sælsomme mand
der sat i en krok med sit sukkervand.
„Drik," ropte de alle, „champagnen er god,
vort bæger er hellig; drik, har du mod!"

„Jeg drikker ei vin, om sterk eller mild;
dens sødme er vammel, jeg hater dens ild.
Jeg sitter med gru paa mit livs ruin.
Mit bæger er tømt; jeg drikker ei vin."

Da blev der et gny; de kaldte ham træl,
de ropte paa skjendsel, paa hevn og duel. —
Han viste sit bryst, — hvor det var skrammet,
av streifende kuler, av klinger rammet!

— „I daarer! Det er Ostrolenkas merke.
Har I vel fattet hvor det kan verke?

Der er ingen lise for denne kval;
den kan ikke blunde for sladder og pral.
Der er ingen gjek saa vindig og svak,
han sminker sig jo med mit dypeste nag;
min heteste bøn, mit eneste gode
er kommet paa lallende tunger i mode.
Til side, drenge, giver mig rum!
Himlen har stjerner, — natten er stum."

De saa paa hverandre. Han vandret sin vei.
De hadde champagne, men rørte den ei.

Efter soiréen.

Nu er der ensomt og stille i stuen;
lysene slukkes, men lamperne brænde.
Frøknen har neiet for herren og fruen;
nu kan de sitte og tale om hende, —
nu er der fred, nu er festen tilende.

Fruen bemerker: „Jeg tænker vor datter
lægger sig neppe saa snart til at sove;
nu kan hun hænge ved tankerne atter.
Ofte ved nat — hvad jeg aldrig tør vove —
vaaker hun taus i den mørke alkove.

Syk er hun ikke, — den kummer er lettet;
ak, men jeg bliver ei klog paa Fredrikke.
Ja, du kan tro jeg har grublet og gjettet,
speidet med flid hendes miner og blikke.
Tror du hun elsker? — Jeg fatter det ikke."

Herren har hørt paa sin frues beretning
uten at tænke for grundig ved saken;
skorter det her med en moderlig gjetning,
bringer vel manden ei meget for dagen.
Hør hvad han siger, — det lønner umaken:

„Ser du, jeg skrev som kopist elegier;
og skjønt jeg kritisk blev flenget og garvet,
røres jeg endnu og sitter og tier
blot ved en blomst der er nydelig farvet.
Denne min orm har nok frøkenen arvet.

Endelig vet du jo godt at der findes
sælsomme griller hos dannede damer;
alt hvad de føler og mener og mindes,
giver det drømmende blik panoramer,
danner sig let til romaner og dramer.

Lad hende sværme en smule og vaake!
Kommer først Amor med sukke og smiger,
da vil det hele gaa bort som en taake;
da vil hun se at hun straaler blandt piker, —
da vil hun sove paa dagens intriger."

Frøkenen sitter, mens sladderen føres,
ensom og taus i den mørke alkove.
Ranken ved vindvet av høstvinden røres,
maanen ser ned paa den bævende vove;
egnen er øde, og skovene sove.

Se, hendes aasyn er blidt og vemodig;
hovedet hviler mot sofaens hynde,
lokkerne bølger sig dunkelt og frodig,
maanen forhøier med smeltende ynde
alt hvad de skjønne konturer forkynde.

Sangmøens blikke den deilige fulgte,
saa hendes ve da hun blusset i vrimlen.
Digtet tør røbe hvad læberne dulgte,
vælge blandt sukkenes talløse stimlen
hendes der steg som en due mot himlen.

„Hellige midnat som tummelen fjerner,
se, jeg maa savne din kvægende slummer;

hellige midnat med flammende stjerner,
verdeners smerte din moderfavn rummer, —
ta da min ensomme, lønlige kummer!

Atter en aften med kvalfulde minder,
atter et nag i mit bævende indre,
atter mot disse forræderske kinder
saa jeg hans forskende ildblikke tindre,
blikke der ængste og martre og lindre.

Ak, kan de lindre? — de har ingen varme!
Hjertet forsager og isner og gruer;
haabet, der bar mig paa ømmeste arme,
vakler og dør naar han speider og skuer
ømhetens dæmpede, nagende luer.

O, hvilken fryd blot at smykke hans dage,
frede hans hjem som en syslende terne,
gjette hans savn og hans lønlige klage,
følge hans fjed i det ødeste fjerne,
tage hans byrde og bære den gjerne!

Nu skal jeg dølge min dypeste tanke,
grue ved alt hvad mit hjerte vil gjemme,
kjæmpe naar barmen vil stige og banke,
se i hans øie og høre hans stemme, —
kjæmpe med savn som jeg aldrig kan glemme!"

Sørgende engel! Han lider ei mindre.
Vaaken, som du, medens høstnatten glider,
har han et nag i sit bævende indre:
En av de vindigste byens sylfider
eier hans hjerte saa længe hun gider.

Ak, hvis han kjendte din hellige vilje,
hørte det suk du til stjernerne sender,
sank han paa knæ for den bøiede lilje,
bortkysset taaren der svulmer og brænder,
lagde sit liv i de deilige hænder.

Natten er omme, og stjernerne slukkes;
smilende drømme i halvlyset glide,
gjøgler om øiet, der sagtelig lukkes.
Ak, skal hun daares, og ømt ved hans side
sige ham alt hvad hun nys maatte lide?

Moderen kommer og holder for lampen,
ser paa sin datter med vaarlige minder.
Væk hende ikke! Hun hviler fra kampen.
Moderen bøier sit hode, — der rinder
taarer endnu paa den sovendes kinder.

Dyre Vaa.

Den gjæveste bonde i Vinje gjeld
var Dyre fra Vaa at nævne;
han var saa sikker og stø som et fjeld,
og eiede tolv mands evne.
Hans grander sagde saa stort et ord:
„Du turde vel prøve en lek som Tor,
med troll og med berg-uhyre?“
„Ja, om det var mørkt,“ sagde Dyre.

Saa skulde det hænde at Dyre Vaa
sat lunt i julekvelds-gilde;
mens ølet gik rundt, og natten faldt paa,
de drukke saa meget de vilde.
Med ett blev der tyst i det lystige lag;
der hørtes fra fjeldet et gruelig brak
og et brøl som av hundrede tyre.
„Nu er det vel mørkt,“ sagde Dyre.

Og Dyre gik fluks til Totak-vand
og løste sin baat behændig;
men da han kom nær til den anden strand,
det ropte ham an ubændig:

„Hvem er det som pusler i tjernet nu?" —
„Det er nok Dyre fra Vaa; — end du
der rusler i urer og myre,
saa mørkt som det er?" — spurte Dyre.

„Jeg er fra Aashaug, og skal avsted
til Glomshaugs-møene mine;
læg hit til stranden og ta mig med
og bruk saa kræfterne dine!"
„Ja, let dig først," gav Dyre til svar,
„for prammen er klein, og jeg tænker du har
en krop som de sværeste fyre, —
og husk det er mørkt," sagde Dyre.

Saa skrumpede trollet sig dygtig ind
og sat som en dverg paa tilje;
men da fik Dyre et andet sind,
og meldte paa stand sin vilje:
„Aa, syn mig nu hvad rise du er!"
Men trollet brummede studs og tver:
„Nei stop, den lyst faar du styre."
„Ja, mørkt er det og," sagde Dyre.

Men trollet gjorde sig blid om litt,
og sagde ved fartens ende:
„Jeg lægger et merke i trauget dit
hvorav du mit maal kan kjende.
Se vel under toften naar det er dag,
og ta hvad du finder, for din umak;
det er din færgemandshyre."
„For nu er det mørkt," sagde Dyre.

Det var en vantefinger av uld
der laa under Dyres tofte;
med fire skjepper den maaltes fuld, —
og Dyre har maalt den ofte.

Da blev det for alvor et stadig ord
at Dyre var kar for at gaa som Tor,
mot troll og mot berg-uhyre.
„Helst naar det er mørkt,“ tænkte Dyre.

Raad for uraad.

Gudmund Torsen Storebingen,
han var gjæv i ett og alt, —
smal om livet, bred om bringen,
fast paa taa hvor andre faldt, —
glad og let, men arm paa gods;
derfor var han flink tilfots,
flink med skreppen paa sin nakke,
baade op og ned ad bakke.

Knut Labeit i Viumaasen
var en tver og uglad mand.
Men han hadde fæ i baasen,
sølv i skap og fulde spand.
Knut var baade grim og gram,
skak i vekst og hoftelam;
derfor drog den rike styggen
helst i vei paa hesteryggen.

Ingeborg i Fagerlien, —
bedre terne saa du ei.
Gik hun først paa sæterstien,
blev den snart en alfarvei.
Bygdens unge karleflok
drog til sæters flittig nok;
men hun saa, hun ænste ingen
uten Gudmund Storebingen.

Det gik hen til ut paa høsten, —
sæterhytten stod forlatt;
da blev Gudmund reiselysten,
og saa tok han skreppen fat.

Mens han drog paa salg og kjøp,
Gudmund fra sin lykke løp;
Knut Labeit, hvis fart var liten,
passede des bedre tiden.

Saa kom Gudmund hjem for silde;
ti hans hjertenskjær var brud, —
tvungen, skjønt hun bar sig ilde,
solgt for sølv til rike Knut.
Gudmund sagde: „Stans din graat!
Vent, der findes vel en raad,
raad for uraad, om ei før end
du skal ind ad kirkedøren!“ —

Det blev vaar i alle dale,
elven steg og løvet sprang.
Da begyndte Knut at prale
med den fest han fik i gang.
Der blev brygget, der blev bakt,
der blev nok av stas og pragt;
vidt omkring drog efter gjester
spillemand og kjøkemester.

Mellem Fagerliens birke
og det stride elvedrag
red i brudefærd til kirke
Knut Labeit paa pinsedag.
Foran spillemanden drog, —
saa kom bruden med sit tog;
først bak den der slog paa tromme,
saa man Knut med følge komme.

Men i skjul av grønne grene
paa den samme kirkesti
Gudmund Torsen gik alene,
just da færden kom forbi.

Snildt han passet sine skridt,
saa han fulgte brudens ridt, —
og da var der intet uten
krattet mellem ham og bruden.

Saadan gik det frem til neset,
der hvor elven bøide av,
her stod flommen over græsset
op til sti og gjærdestav.
Kirken laa saa nær derved,
over paa den anden bredd, —
men av bro der var ei andet
end en stump som drev i vandet.

„Tør der nogen vade over?“
ropte i sin vaande Knut;
„den der prøver det, jeg lover
Viumaasens bedste stut.“
Men de svarte ham med spot:
„Rike Knut, du lover godt! —
Vade over, det kan ingen.“
„Jo, jeg kan,“ sa Storebingen.

Og i tummelen og larmen
frem til bruden trængte han,
løftet hende høit paa armen,
sprang saa i det stride vand.
Elven om hans hofte stod,
men han stemmet sig imot,
og man saa ham opret skride
over til den anden side.

Da han stod paa kirkevolden,
jublet store der og smaa.

I hans arm sat hel og holden
bruden med sin krone paa.
Knut Labeit forsøkte ei
Gudmunds nye kirkevei;
ingen av hans bryllupsfæller
bar ham over elven heller.

Folk paa dette kirkestevne
lovte og besvore det,
at hver mand med al sin evne
skulde staa paa Gudmunds ret.
Prest og klokker likedan
lovte ham at holde stand.
Knut blev snart saa spak tilmode,
at han gav sig med det gode.

Og man har i disse egne
fra den tid et mundheld havt,
som i korthet kan betegne
Gudmund Storebingens kraft.
Er et arbeid tungt og slemt,
har man straks den faste skjemt
naar man just faar bugt med tingen:
„Jo, jeg kan," sa Storebingen.

Koll med bilen.

En hal med mos paa vægger
staar høit paa Gyrisvold, —
derinde sitter kjæmpen,
den alderstegne Koll;
og trindtom hviler egnen
saa stille, saa forlatt
som under falkens rede
det lydløse krat.

Ti gamlingen i hallen
er en ildgjerningsmand, —
fra Koll den grumme spredes
en rædsel vidt om land;
ja, selv den røde kløver
der paa hans tune gror,
er vendt til gru i sagnet
om hans blodsvangre jord.

I sine unge dage
han laa i østenskov,
og lurede i skyggen
som et udyr paa rov.

Det rike kræmmerfølge
gav skat paa gods og liv,
hvor Koll med sine svende
svingede spyd og kniv.

Og siden, da han fæstet
sit bo paa Gyrisvold,
han bar mot alle grander
sit haarde avindskjold.
Til tinge og til gilde,
i kamp og nidingsverk,
han var blandt vilde kjæmper
den grummeste berserk.

Hans vaaben var en bile
med blodbegjærlig egg;
naar manddrap skulde øves,
da klang den paa hans
væg, —
og efter stakket hvile
den krævde blod igjen,
og skilte mange fylker
ved de gjæveste mænd.

Men nu er kjæmpen gammel,
og hans kamptid forbi;
nu hviler han som bjørnen
der er i vinter-hi.
Med skummel, furet pande,
lutrygget, herdebred,
paa kubbestolen sitter
han i sin ensomhet.

Hans hal er reist paa bakken
med brede bjelkelag,
med arnested paa gulvet
og med røkhul i tak.

To hundred lange vintre
paa bakken alt den stod,
og nu er sperreloftet
skinnende sort av sot.

Hvor bjelkevæggen støter
til dette sorte loft,
en graalig bord om hallen
er malet bredt og grovt.
Der slynger Midgards-ormen
i bugt og ring sin krop,
og av dens knuter strækker
sig Fenres-ulven op.

Ved høisætet hænger
det tunge vaabenskrud,
paa langbænken ligger
den sorte bjørnehud, —
og over dette leie
er stillet, som paa vakt,
den brede kjæmpebile,
med rust og støv belagt.

Et skummelt øde ruger
i denne bjelkehal,
hvori berserken ældes
og luter mot sit fald.
Som gubben selv staar
hallen
paa bakken aldersgraa;
og Koll den grummes indre
er mørkt som hallens vraa.

Ti med hans vilde styrke
er modet veket nu,
og fra hans kamptid stiger
en rædsel i hans hu.

Han tæller alle kjæmper
som bilen hugget ned,
og dvæler længst ved Ølver,
der søkte ly og fred.

Han mindes bjerkeskogen
hvor tingkredsen staar,
og hvor den gamle Ølver
ved nat fik banesaar;
han mindes kjæmpens varsel
da han i kredsen faldt:
„Min hevner kommer sik-
kert,
i storm fra Vestersalt.“

Og derfor Koll maa bæve
naar blæst gaar over vang,
og lytte efter bilen,
om den vil give klang.
Da skotter han til staalet,
og gruer for dets kraft,
og vover ei at lægge
sin haand paa bilens skaft.

Ved nat, naar væggen knaker,
da vaakner han paa stand,
og holder op mot bilen
den røde tyribrand,
og griper saa til hornet
og drikker øl og mjød,
og støter vildt med spydet
i arnens dunkle glød.

Og i sin rus han stirrer,
med blikket tomt og slukt,
paa Fenres-ulvens kjæve
og paa Midgards-ormens bugt,
indtil han atter synker,
mens arnens ild gaar ut,
i fæle morgendrømme
paa den sorte bjørnehud.

Saa sitter Koll den grumme
fastmanet i sin hal,
og ældes og fortæres,
og luter mot sit fald.
Ved dag og nat paa bilen
med angst han giver agt;
men bilen hænger stille,
med rust og støv belagt.

Nu er det høst, og stormen
gaar i den dunkle kveld
henover Gyrisvolden,
med kast fra skog og fjeld.
I hallen sitter kjæmpen
og lytter, frygt-bespændt, —
og atter er hans øie
mot bilebladet vendt.

Og hør, — da klinger
staalet
igjen paa gammel vis,
og hugger løs fra væggen
den brune furuflis.
Da farer gjennem kjæmpen
en gnist av fordums mod, —
han griper atter bilen,
der tørster efter blod.

Da buldrer det paa døren,
men ei med stormens drøn.
En viking staar derute, —
det er Alv Ølversøn.

Han bryter ind i hallen,
en vældig, mørk gestalt, —
den sene hevn er kommet
i storm fra Vestersalt.

Før Koll kan løfte bilen,
har hevnen grepet den,
og susende den svinges
av Alv til hugg igjen;
mot gubbens nakke prøves
hans eget haarde staal, —
hans vilde hode ruller
i arnestedets baal.

Saa stiller Alv ved væggen
brande og blus i rad,
og snart er alt i lue
hvor kjæmpegubben sad.
Vidt over bygden falder
et skjær fra Gyrisvold, —
og som det sidste gjenskin
er dalens sagn om Koll.

Asgaardsreien.

Lydt gjennem luften i natten farer
et tog paa skummende sorte heste.
I stormgang drager de vilde skarer;
de have kun skyer til fotefæste.
Det gaar over dal, over vang og hei,
gjennem mulm og veir, — de ænser det ei.
Vandreren kaster sig ræd paa veien.
Hør, hvilket gny! — Det er Asgaardsreien.

Tor, den sterke, med løftet hammer
han staar høit i sin karm, — er forrest i laget;
slaar paa skjoldet, og røde flammer
belyser det natlige tog ved slaget.
Da klinger der lurer, da er der en støi
av bjelder og ringlende ridetøi,
da hyler sværmen, og folket lytter
med stigende angst i de dirrende hytter.

Asgaardsreien i fylking rider
ved høst og vinter i barske nætter;
men helst den færdes ved juletider, —
da holder den fest hos trolde og jetter,
da stryker den lavt over eng og sti,
og farer den larmende bygd forbi, —

da vogt dig, bonde, hold skik og orden;
ti Asgaardsreien er snart ved gaarden!

Naar ølet virker i bjelkestuen
og vækker de hedenske juleskikke,
og ilden kaster sit skin fra gruen
paa svingede kniver og vilde blikke,
da gaar der et gys gjennem tumlen tit;
da høres de natlige skarers ridt,
da knaker væggen, da danser kruset, —
ti Asgaardsreien slaar kreds om huset.

Der holdtes et bryllup paa Øvre-Flage
tre hellige juledage til ende.
Blandt terner fandtes ei brudens make,
og brudgommens ei mellem ungersvende.
Der stod en glans i den bonede hal
av dækkede borde og dyrt metal;
der fandtes en skat som er kommet for orde,
av kobber paa væg og av sølv paa borde.

Og lystig durede trommer og giger,
og brudgommen traadte sin dans mandhaftig,
han førte sin brud mellem svende og piker, —
da gik vel hallingen let og kraftig!
Til danserens vældige kast og hop
fløi ternen om som en surrende top.
Da strømmede larmen og spillet sammen,
da drønede hallen av liv og gammen.

Den tredje kveld, da ølet var drukket
gjennem al den helg av gamle og unge,
da var vel tørsten i laget slukket,
men karlene vare drukne og tunge.
Vor brud hadde atter sin krone paa;
ti nu skulde skaalen om bordet gaa, —
og nu tok kjøkemesteren ordet,
og krævede stilhet med slag i bordet.

Da styrtede ind i det bænkede gilde
de vidt berygtede Seims-berserker, —
øinene rullede mørke og vilde,
paa panderne hadde de slagsmaals-merker.
De gjorde et sprang over hallens gulv, —
ja, det var brødrene Grim og Ulv!
Grim, der nys var forskutt av bruden,
kom nu selv-anden, og var ei buden.

De døsige gjester for op med bæven
og hadde kun liten hu til at stride.
Hver ravende mand der knyttede næven,
blev grepet i bringen og kastet til side.
Brudgommen satte sit bæger ned,
steg op paa bænken og bad om fred.
Men brødrene reve alt kniv av belte, —
det var just brudgommens liv det gjældte.

Da stimlede kvinderne sammen i klynge
og dannet en vakt om den haardt betrængte;
bak borde og bænke, der laa i en dynge,
de stode ved høisætet indestængte.
Den ældste kvinde i deres flok
blottede nu sin graanede lok,
og gav saa brudgommen sønnenavnet,
og tok ham paa skjødet og holdt ham favnet.

Men brødrene ænset ei kvindemildhet,
de stormede frem over borde og bænke
og splittede kvindernes flok med vildhet, —
da var der ei længer paa fred at tænke.
De grep deres offer og slæpte ham hen
til hallens dør og ut gjennem den.
Da blev der en rasende kamp i gaarden,
og gjestene fulgte i vild uorden.

De styrtede ut med blus og med brande;
ti over egnen rugede mørket.

Da saa de brudgommen opreist stande;
nu var han av vinterens luftning styrket.
Han brukte sin kniv til snit og til støt, —
saa gav han igjen hvad de andre bød.
De trende dannet et rædsomt knippe,
og ingen av dem vilde taket slippe.

Da tumlede Grim med ett overende,
og blodet strømmet ham bredt av brystet.
Des haardere brøtes de andre tvende
og holdt hinanden i rygtak krystet.
Tilsidst blev brudgommen sat mot jord,
og kniven alt mot hans strupe for, —
men Ulv holdt inde og stod bedøvet,
og skjælvet og bævet som aspeløvet.

Ti gjennem luften i mulmet suset
et hujende tog paa fnysende heste;
det for over skogen mot brudehuset,
og vilde det blodige gilde gjeste.
Da klang der lurer, da blev der en støi
av bjelder og ringlende ridetøi.
Nu var det nær, — det kom over heien, —
der hørtes et skrik: Det er Asgaardsreien!

Da blev der et veir mellem jord og himmel,
der kastede rædsel i alle barme, —
det hvirvlet avsted i voksende stimmel,
det slog med vinger, det grep med arme.
Da var det Ulv blev dragen i haar
og slynget i luften og ført av gaard,
ja ført over skog, over fjeldetinde;
han spurtes ei mer, — han var ei at finde.

Da larmen stilnet om rædselsstedet,
laa Grim av dødskampen sammenkrummet;
men brudgommen blev over sneen ledet
og sattes paa hynden i gjesterummet.

Hans hode vaklet, hans blodstrøm fløt, —
han svævet en tid mellem liv og død;
men han blev pleiet og vel forbundet.
Om vaaren hadde han alt forvundet.

Nu sitter han bøiet og høit bedaget
og kan sin æt omkring arnen samle;
nu sitter han ofte med sagn i laget
og korter tiden for unge og gamle.
Saa var det seneste julekveld
da ungdommen ropte: „Fortæl, fortæl!"
Da flammet hans blik, da saa han tilbake, —
da manet han frem sine bryllupsdage.

I Kivledal.

I Kivledal, under bjergeli,
var jevnet en vei til kirke,
men oppe i lien smuttet en sti
ind under de tætte birke.
Paa veien drog folket til sang og bøn,
paa stien gik bjergets møer i løn, —
og solen spillet i morgenstunden
paa kirkens tak og paa birkelunden.

Mens sangen hørtes i kirke-kor,
bak løvet møene sade,
indtil herr Peder i Sillejord
steg frem paa sit talerstade.
Da vandret de op i den frie ur
og blæste en slaat paa horn og paa lur;
det klang saa fuldt gjennem lundesalen,
det klang saa søtt gjennem kirken i dalen.

Hver bjergehal og hver li der var
gav bævende klang tilbake,
den hele dal laa tindrende klar
i toner av lyst og klage.

Da sprang der blommer av krat og tjørn,
da hvilte i luften den sterke ørn,
og vinden turde ei løvet røre,
og hvert et blad var et lyttende øre.

Det var herr Peder, den lærde prest,
han hadde saa stam en tunge, —
han hævet sin røst som han kunde bedst,
da tonerne hørtes runge;
men ingen saa op, og ingen gav agt,
men alle grepes av tonernes magt, —
og alle gik ut som i kirken vare,
herr Peder tilsidst bak sin sogneskare.

Saa stanset folket i solens glans
og stirret fortapt mot fjeldet;
med smil og taarer, med sind og sans
de lyttet til tonevældet.
Og blommerne spredte saa sterk en duft,
og ørnen svam i den klare luft.
Hvert blik var spændt, og hver læbe bunden,
til tonernes sidste klang var svunden.

Da meldte herr Peder sin kirkeflok,
der stod med duggede kinder:
„Nu har jeg manet i sten og stok
de koglende jettekvinder."
Men tonerne banet sig selv en vei,
og folket i dalen glemte dem ei;
fra bjelkehus og fra lundesalen
de høres endnu gjennem kirkedalen.

Eivind Bolt.

1.

En skyfuld aften gik min vei
fra dalen til en øde hei,
hvor hvert et spor av somrens pragt
var sluppet og tilbakelagt.

Der var ei løv, der var ei straa
som øiet kunde hvile paa;
der kom ei fugl fra fjeldeli,
der kom ei kildevæld forbi.
Der var saa tyst, — selv aftnens vind
paa klippens bryst var slumret ind.

Hvor vid og vældig og hvor mørk
utstrakte her sig fjeldets ørk!
Med grus og lyng laa vang ved vang,
brunladen, vild og milelang.

Paa denne ødemarks plataa
de løse klippemasser laa
og raget over lyng og grus,
som rester av en jettes hus.
Fra sorte svelg med elvebund,
fra dyp som øiet ante kun,
kom hvitlig dunst og svævet hen
hvor jorden blaanet gjennem den,
og hvor den lette taakeduft
laa samlet mellem jord og luft.

Mot norden, over taakens brem,
steg horisontens skranke frem.
O, hvilken mægtig klippemur,
med kam av vildeste kontur!
Fjernt mellem skyer var at se
dens kuppel-tak av is og sne,
og over kuplen spids og let
stod klippens sorte minaret.

Med længsel søkte blikket her
et venlig billed fjernt og nær;
men overalt laa ørknen gold
som et uhyre, søndret skjold,
til minde om den urtids-dyst
da fjelde tørnet bryst mot bryst.

Mot syd, bak mine steile fjed,
var dalens ynde sunket ned;
et blaalig dyp gav hist kun tegn
om denne sommerblide egn,
hvor veien falder jevn og lun
i mangt et fagert skog-paulun,
og hvor det klare drossel-slag
har hilset mig fra hyttens tak.

Alene paa det øde fjeld
jeg drømte hen min sommerkveld.
Mangt livets billed kom og gik
i vaaken drøm forbi mit blik,
og bragte stille tungsind med
fra fjeldnaturens ensomhet.
Den blide egn der var forlatt,
laa gjemt som min erindrings skat,
og ørknen trindt omkring min gang,
hvorover mørke skyer hang,
var lik det stille sorgens land
hvori jeg nu er vandringsmand,
og hvor min sjæl, beklemt og træt,
har sukket om en hvileplet.

Mens jeg i disse drømme sat,
blev skyens teppe splittet ad,
og solens sidste straale gled
fjernt paa en klippeskraaning ned,
og skinte med sin fulde pragt
hvor før et graalig mulm var lagt.
Her hvor jeg nylig øinet kun
et taakeslør og klippegrund,
fremglimtet nu av ørknens skjød
en sætervang i aftnens glød,
og vakte smilende min aand,
der hildet laa i tungsinds baand.

Den grønne vang i aftnens skjær
var just det punkt jeg søkte her.
Jeg hadde hørt ved arnens ild
et sagn som dalen lytter til,
om huldrens magt og elskovs-list
i fordums tid paa sætren hist,
og om den gjæve Eivind Bolt,
som hun i fjeldet fangen holdt.

Jeg speidet fra den øde hei,
og tænkte mig paa uret vei;
men straalen brøt av skyen frem
og gjød sit lys paa huldrens hjem, —
og klart med ett stod for min hu
det sagn jeg vil fortælle nu.

2.

Der kom en rædsom folkenød
til Norge med den sorte død.
Til slutning var der kun igjen
en tredjepart av landets mænd,
og tomt blev mangt et bygdelag,
der ligger øde end idag.

Der er ei ord for al den kval
som rammet da den blide dal.
I alle gaarder laa der lik
blandt døende der vaandet sig;
i elven var hver draape vand
hentørret under solens brand,
og luften ruget lummer, kvalm,
paa de fortaptes bænkehalm.

Da bygden fast var meiet av,
og dalen lignede en grav,
kom der ved eplehøstens tid
fra fjordene en vandrer dit.

Det var den gjæve Eivind Bolt,
en ungersvend saa strunk og stolt
at ingen var hans likemand
fra Trysil-elv til Sogne-strand.
Han hørte til i dalen her,
og vendte hjem fra kjøbmandsfærd.
Han hadde solgt i kongens gaard
mangt prægtig skind av bjørn og maar,
og tænkte mens han vandret, paa
at lade snart sit bryllup staa.

Men hvor han vendte øiet nu,
saa han et spor av pestens gru, —
og angsten isnede hans blod
da han ved hjemmets terskel stod.
Hans fader, vaklende og svak,
sat ene under dette tak;
han hadde jordet barn og viv,
og var igjen med halvslukt liv.
Den gamles hu blev atter glad
da sønnen karsk ved arnen sat;
han sagde mildt: „Din Ingeborg
var ikke her i denne sorg;
hun er paa sætren. Ingen tror
at sotten kommet er der nord.“

Det varte kun et døgn, — da laa
den trætte gamle blek paa straa,
og sønnen jordede hans støv
bak huset, under bjerkens løv;
og ved det første morgengry
han vandrede avsted paa ny.
Den steile sti, saa kjær, saa kjendt,
betraadte Eivind angst-bespændt.
Fjernt under mørke fjeldes rad
laa sætren, lik et frodig blad

som stormens ryk har revet av
og kastet paa et oprørt hav.
Hver gang han ned i dypet steg,
det fagre syn bak klippen vek, —
og naar han over heien gik,
da laa det atter for hans blik.
Med haab og frygt i bølgegang
hans sjæl ved dette billed hang;
det drev, det manet ham avsted,
og knyttet vinger til hans fjed.

Men da den tunge gang var endt,
og han besteg den sidste skrent, —
hvor frydfuldt løste sig da ei
hans kval paa denne øde vei!
Med ett han var den elskte nær;
hun sat ved hytten, frisk og skjær.
Som spundet guld gled haaret ut
paa hendes skuldres liljehud,
det sorte belte, sølv-indlagt,
omsluttet hendes høitidsdragt;
de fulde middagsstraaler faldt
paa hendes deilige gestalt.
Han skalv, — og mellem liv og død
han segnet ned i hendes skjød.

3.

Men Eivind Bolt, den gjæve svend,
kom snart til kraft og sans igjen.
Han hvilte hovedet med lyst
ved hendes fulde svanebryst;
hans øie speidet hendes træk, —
men ak, da bævet han av skræk.
Den elsktes blik, saa fromt og mildt,
var her som høkens dypt og vildt;
den røde mund han atter saa, —

men intet smil om læben laa.
Da for han op av hendes favn
og ropte: „Huldre er dit navn!
Med al din kunst og tryllesvik
du blev dog aldrig hende lik!“
Men huldren strakte ut sin haand
og rørte med en bjerkevaand
hans aapne bryst, hans vrede mund, —
og fluks han laa som i en blund,
og tryllet, rolig som et lam,
han hørte hvad hun sagde ham:

„Din fagre bygd er sovnet ind;
der ligger lik bak bjerk og lind.
Men huldren drikker livets væld,
der risler gjennem sølv i fjeld;
hun visner ei som dalens mø, —
hun kan ei sygne, kan ei dø.
Ak, men i fjeldets dype sal
maa huldren lide savnets kval.
Til dalens folk hun drages ned
og gaar blandt dem med lydløst fjed.
Der gives ingen læskedrik
saa søt som deres milde blik;
ved sagtest klang av deres røst
vemodig banker huldrens bryst.
Din brud, den fagreste blandt dem,
sat her, i skyggen av mit hjem.
I lurens gjald, i suk, i sang
dit navn jeg hørte mangen gang.
Men ak, den kom, den sorte pest,
og der kom sorg for sommerfest.
Jeg redte hendes sidste seng
bak marmelsten i kløvereng.

Der gror den tætte fjeldmor-busk
og sørger med sin sølverdusk, —

der falder dug hver sommernat
fra mari-sko, fra fingerhat.
Den brune heilo, fuglen min,
har flagret der med klynk og hvin,
og i det bleke aftenskjær
har huldrens sukke bævet der.“

Og ydermere sagde hun:
„Husk du er min fra denne stund!
Husk at du sank i huldrens arm
og kom til liv ved hendes barm!
Du fik mit friske aandedrag,
og jeg dit hjertes varme slag.
Saalænge bygd er folketom,
har huldren magt og herredom;
men hvad jeg eier, milevidt,
skal ogsaa, Eivind, være dit!“

Hun grep sin klare langelek,
og Eivinds trylledvale vek.
Han blev til is, han blev til ild
ved dette sære strengespil;
det sitret mildt, det suste mat,
som høstens suk i bladløst krat, —
det rev ham atter hen med magt
i vilde hvirveldanses takt;
det slettet hjertets kummer ut, —
og huldren var paa ny hans brud.

Og se, da kom med ett av berg
i parvis skare dverg ved dverg.
I spidsen skred en snehvit ren
med broket krans om hornets gren,
og ført av dverger gik dernæst
en sølverskoet kulsort hest;
paa den sprang Eivind let og tryg, —
men huldren steg paa renens ryg.

Da flagret ørn fra klippens ly
ved dvergers spil og glædesgny;
ved klang av gige og av lur
sprang fjeldets dyr av lyng og ur.

4.

Han fulgte med i fjeldets gang,
hvor sølvet gror som træ paa vang.
Der bryter dverger gren og blad
og hamrer dem til kalk og fat.
Der er en ljor' i fjeldets tak
hvor lys gaar ned av sol og dag;
derunder skinner huldrens hal
med klare stjerner av krystal.
Sølvskjolde hænger der i krans
med allerdeiligst maaneglans.
Der er det godt at søke ly
naar fjeld er svøpt i vintersky.

Han fulgte til den fete hjord
der gaar i huldrens sommergaard.
Den gaar i kløver og i korn,
med brandet skind og uten horn;
den hviler i den grønne lund
paa frodig, blomsterstrøet grund, —
den drikker av den klare aa
som lindeskyggen falder paa.
Til vogter for den fagre egn
er sat de steile klippers hegn,
hvorover friske rankers net
nedfalder duftende og let.
Der sitter gjøk og rødving bak
og stanser deres tungeslag,
og lytter under løvets hang
til huldrens lur og lokkesang.

Han fulgte dit hvor blaalig bræ
nedstyrter over klippens knæ.
Der ligger dypt, med øde strand,
den rike huldres fiskevand;
der spiler ørnen sine fjær,
men ser dog ingen svømmer her;
der meter bonden stranden om,
og kroken er dog altid tom.
Men huldren staar paa klippeblok
og samler fisk i talløs flok;
som funker av den røde ild
de springer høit ved hendes spil;
de dukker til den dype bund,
og skyter op med guld i mund; —
de snapper fra den steile kyst
karfunkelsten til huldrens bryst.

5.

Han blev hos huldren aar for aar,
og aldren blegede hans haar;
hans bygd laa tom i al den tid,
og ingen vandrer søkte dit.
Paa vei og sti, der var forlatt,
henstrakte sig det tætte krat;
den rædde hare slog sig ned
i det forglemte arnested,
og bjørnen slæbede sit rov
til kirken i den vilde skov.

Men endelig, en kjølig høst
da sukke steg fra huldrens bryst,
fornam paa fjeldet Eivind Bolt
at øksen klang i graneholt, —
og atter, paa en stille dag,
han skimtet røk fra hyttetak.

Til slutning svævet over vang
de klare kirkeklokkers klang,
og sølvet skalv i huldrens sal
ved dette bud fra Eivinds dal.

Med klokkeklangen trængte ind
en mægtig længsel i hans sind,
og glemte minder kom med den
og aapnet sjælens dyp igjen.
Hans sjæl var længst en fjelddal lik
hvis vaar i sneen glemmer sig;
men kommer først et straalevæld
med glød til eng og bakkeheld,
da smelter sne i bjerketop,
og blomsten slaar sit øie op,
og i et nu, med ild, med magt,
staar frem av mulmet vaarens pragt.

Ved kirkens røst var huldrens kunst
fortapt og veiret hen i dunst.
Den golde glimmersten var vaat
den lange dag av huldrens graat.
Hun hadde fra sin klippevraa
det gule løv at stirre paa;
hun sat for Eivind som et lik
med stivnet bryst, bak taakens flik.

6.

Han kom til dalen, stor og rank,
med lokker som til beltet sank.
Han gik fra hals til fot i skrud
der skaaret var av renens hud.
Til sølvergjorden om hans liv
var hegtet hvæssesten og kniv.
Med strengelek i skulderbaand,
med askeskaftet spyd i haand,

hans billed lignet like godt
Brage og Ty i Asheims slot.

En fremmed slegt var naaet frem,
i krat og skog, til Eivinds hjem, —
og intet øie kjendtes ved
den kjæmpe som i dalen skred.
Ved kjendte hytter møtte ham
kun rædde blik og hundeglam;
der flygtet barn fra vei og sti
mens Eivind vandret taus forbi.

Man viser end en bjelkehal
der skuet snese slegters fald;
den staar i ly av kjæmpetrær,
med stenhaard væg og kulsort sper.
Der var det Eivind søkte hen
og fandt sit fædrehus igjen, —
der sat han længe mørk og stum
og stirret i det øde rum.

Men efterhaanden rygtet gik
med ord om Eivinds færd og skik:
Han gjorde grep med tolv mænds kraft
i buesnor og pileskaft, —
han for avsted paa ski som vind
og hentet ren og elgsdyr ind, —
han tæmmede den arge ulv
og slap den løs paa hallens gulv, —
han lokket med sin strengelek
den vilde fugl fra fyrr og ek
og strøk dens fjær, og gav den mat
paa sneen av sit eget fat.

Og slog han strengen i sit hus,
da klang den vild som elvesus,
og dertil dog saa klar og øm
at sjælen vuggedes i drøm

og hvilte, snart blandt rosers flor,
og snart i dyp hvor draugen bor.
Men dalens ældste visste godt
det var den søte huldre-slaat,
hvori en sort, usynlig magt
har sine skjulte snarer lagt.

Og Eivind var blandt dalens folk
lik fremmed gjest der mangler tolk
og vandrer arm med hjertets skat,
og er i tumlen dog forlatt.
De fattet og de fulgte ei
hans tankers hemmelige vei;
den bedste tone av hans bryst
fornam de som en koglet røst; —
de korset hvert et arnested
som Eivind hadde dvælet ved.

Og derfor paa det kolde fjeld
henskred han mangen vinterkveld;
der stod han tit i maaneglans
som i en blund, med lukket sans.

7.

Med blomsterduft og fuglesang
drog atter vaaren over vang,
og slog de tusen strenger an
paa fjeld, i skog, i rislevand, —
og lot de søte toner gaa
til mangen sorgfuld hjertevraa.
De gik til Eivinds sterke bryst,
men løste dog ei sjælens dyst.
De kaldte ham fra hjemmets favn,
der knuget ham med kval og savn;
men atter lød der i hans sjæl
en røst der ropte: „Bliv og dvæl

hvor bjerken sænker dypt sin gren
med skygge til din faders ben,
og hvor fra kirken hellig fred
nedsvæver over folkets fjed!“

Det var en stille, solklar dag
med skyfri luft og lerkeslag;
da kimet det til pinsefest,
og templet bød enhver til gjest.
I høitidsdragt paa kirkesti
drog folket Eivinds dør forbi;
med sænket blik og lukket mund
gik toget gjennem eng og lund.
Da slog hans hjerte atter blidt,
og fromt han fulgte deres skridt,
og med et smeltet bryst han kom
til sine fædres helligdom.

Men Eivinds trin i kirkens ly
blev fulgt av rædsel og av gny.
Ved altret stod en isgraa klerk
med stola og med messeserk;
han slukket altrets kjerter ut
og sønderrev sit høitidsskrud,
han kastet krusifikset ned
paa menighetens knælested, —
han skrek med hellig vredesmod
i kirkens gang, hvor Eivind stod, —
og ropte: „Ve! Til evig tid
forbandet du der vandret hit!“
Og folket sank med skrik til jord
og gjentok lydt de bitre ord;
lik ulv der hyler paa sit rov
laa kirken i den stille skov.

Men han der var saa dypt forskutt,
stod endnu der et kort minut; —

han grep i harm om spydets skaft,
men tæmmet dog sin vrede kraft,
og drev sit sper med od og egg
i kirkeskibets bjelkevæg.
Der staar til sene slegters gru
den sterke askestang endnu.
Men Eivind gik, mens folket gjøs,
av kirken taus og vergeløs.

8.

Han stod paa klippens steile brink
med utstrakt arm som til et vink,
og fjeldnaturens vide ørk
laa for hans føtter stum og mørk,
som om den lyttet og gav agt
paa tegnet fra hans herskermagt.
Da klang hans lur malmfuld og klar,
og fjernt fra fjeld kom dype svar.
Fra huldrens hal lød dvergemaal
som gny av kobber og av staal,
en sælsom sølvglans glimret op
fra sætervold til fjeldets top,
og mørke klippers lange rad
laa dirrende i straalebad.

Som blendede av nære lyn
stod dalens mænd med haand for bryn,
og Eivind svandt for deres blik
mens klangen over dalen gik.
Hans fædres hus stod tomt som før,
med sunket tak og lukket dør.
Men sagnet har dog vaaket der
og hvisket i de gamle trær,
og holdt hans navn i varetægt
og baaret det fra slegt til slegt.

Traverbanen.

Kaare fra Nes stod høit i ry
baade for kløkt og kjæmpekræfter.
Hvor han drog hen i bygd og by,
kunde det spørges længe efter.
Kaares hest var hans bedste eie,
let under sadel og sterk for læs.
„Denne Blakk," sa Kaare fra Nes,
„løper nok helst fra folk paa veie!"

Gamle Harald paa Berg i Flaa
hørte saa nødig Blakkens rygte;
ti hans ganger, den abildgraa,
Grane kaldet, sin like søkte.
Nu den var, som sin eier, ældet, —
viste dog end sin traver-hu,
sprang for slæden, og trak endnu
mønsterplogen i prestegjeldet.

Haralds plog, som var kunstig støpt,
kostet sin herre svære penge;
Kaare fra Nes, da den blev kjøpt,
hadde nok overbudt ham længe.
Plogen laa under svalegangen, —
og naar Harald blot saa derhen,
husket han hvad han gav for den,
holdt det lønlige nag ham fangen.

Harald sat som en jarl paa Berg.
Rik var gaarden og sommerfager,
mørk av graner paa hei og bjerg,
lys der-under av eng og aker.
„Her," sa Harald, „skal ei staa skifte;
Anne, min datter, arver det alt."
Derfor var det jo og hun gjaldt
vidt omkring som det bedste gifte.

Traf du Anne, da slog du let
alt hendes gods og grund i glemme;
bedre arv av en gammel æt
bar hun i aasyn, vekst og stemme.
Alle tanker som adler kvinden,
gav hende gunstige norner ind;
derfor fik hun saa sundt et sind,
lyst som blodet i rosenkinden.

Hadde hun end kun liten ro —
idelig søkt av frierfærden —,
én hun kjendte som, gjæv og tro,
var hende kjær for alt i verden.
Anne valgte blandt ungersvende
Kaare fra Nes til fuldtro ven, —
og saa satte han trygt igjen
hele sit livsens haab til hende.

Gubben paa Berg blev vrang og tver
hver gang han hørte Kaare nævne.
Derfor just med sin hjertenskjær
hadde hans datter lønlig stevne;
altid skjermet av tugt og ære
stod deres møte ved dag og kveld, —
og saa kunde de tvende vel
sorgen tvinge og haabet nære.

Julen, den glade høitid, kom;
sneen laa dyp paa vei og tue.
Mangen en hal som nys var tom,
blev nu en gjestmild gildestue.
Rikt, efter gammel skik i Norden,
Haralds arne var smykt og tændt.
Nu som bedst paa den høie skrent
brammet hans gaard ved Krødrenfjorden.

Og blandt gjester i gubbens hal,
samlede tæt i flok og række,

stod han selv som en tømmertall
over de lave graners hække, —
stor av vekst og av lykkens gaver,
herre til al den mark og skog,
eier av bygdens bedste plog
og av den vidtberømte traver.

Det var kveld den anden dag jul.
Snæver og kvalm blev gildestuen;
ei var sparet paa øl og sul, —
mægtig flammede arneluen.
Utenfor, paa de øde stier,
skinnede maanen festlig smukt;
glimrende hvit laa Krødrens bugt
under de steile bjerkelier.

Harald sagde: „Det er en gru
støt at sitte i arnevraaen.
Bedre var det om godtfolk nu
prøvde et trav med mig og Graaen.
Nu er det just en tid for Grane, —
Krødren ligger saa tryg og glat,
over til Nes gaar løpet ratt, —
det er den bedste traverbane.“

Men blandt gjestenes gangerflok
fandtes ei dyr av traverblodet.
Rike Harald visste det nok;
derfor hos gubben vokste modet.
Og han ropte: „I lovlig orden
sætter jeg op en pris av mit.
Den som vinder, tør tage frit
hvad han kan bære selv av gaarden.“

Men det lød jo som skjemtens ord;
her var paa kapløp ei at tænke.
Lystig dog over islagt fjord
syntes en fart fra hallens bænke.

Harald skulde i spidsen fare
over til Nes og hjem igjen, —
Harald, kaksen blandt bygdens mænd,
fulgt av sin glade gjesteskare.

Men da nu fra den høie vang
gangerne nedad kleven førtes,
lød der fra Krødren bjeldeklang, —
fot-slaget av en traver hørtes.
Og nu kjendte de svepeknaldet, —
jo, det var, efter alles dom,
netop Kaare fra Nes som kom
hit med Blakken, som han var kaldet.

Tænk dig saa hvilken lek og lyst
gjestene fik med ett paa isen.
Alle ropte med samme røst:
„Harald, se nu først gjælder prisen!“
Harald saa nok at her var fare,
og han skjulte til nød sin frygt, —
vilde dog helst med snedig kløkt
lægge for Kaares fot en snare.

Og han sagde: „La Kaare gaa
fluks til min gaard og prisen tage;
vinder da nu min abildgraa,
bringer jeg byttet selv tilbage.“ —
Harald tænkte: Han er forvoven,
og han henter jo visst min plov;
kleven er slem for slikt et rov,
og der styrter han nok for ploven.

Kaare ham tok paa ordet flink,
ilte til Haralds gaard med glæde.
Harald, under den mørke brink,
sat imens i sin traverslæde.
Midt i gangernes flok ved stranden
stod paa sprang de vælige to,

hakkede is med skarpe sko, —
og man saa de forstod hinanden.

Kaare var snart med sikker fot
kommet til gaards ad klippetrinnet.
Oppe paa tunet Anne stod,
fager og lys i maaneskinnet.
Studsende glæde grep de tvende,
hurtig veksledes blik og ord;
Kaare fra Nes var sterk og stor,
og paa sin arm han løftet hende.

Medens han bar sin brud avsted,
hørtes fra isen gny og latter.
Klippernes skygge, dyp og bred,
skjulte dog ham og Haralds datter.
Og saa var han med ett i laget,
satte i slæden fluks sin skat, —
stod paa meien, grep tømmen fat,
varslet sin Blakk med svepeslaget.

Gamle Harald for heftig op,
fandt nu tilgagns sin jul besværlig.
Medens han skrek forgjæves: „Stop!“
vrinskede Grane kampbegjærlig.
Bjelderne raslet, og laget støiet,
gangerne for avsted paa stand, —
med ett ryk, som i samme spand,
trak de tvende i sæletøiet.

Og saa gik det i uhørt fart;
bakut laa alle Haralds gjester,
men det kjendtes i løpet snart
hvem der i denne færd blev mester.
Hvinende fløi paa Krødren-sletten
snoen fra nord om Annes kind.
Blakken, som selv var rap som vind,
bragte sit herskap først paa pletten.

Da saa gjestenes flok kom til,
blev for den gamle leken værre.
Og der holdtes et efterspil,
endnu før nat, hos Granes herre.
Ei han kunde i al den gammen
skille med magt de tvende ad,
allermindst da med stevets kvad
laget i hallen sang dem sammen.

Og i bygden, fra gaard til gaard,
hørte man siden stevet vandre.
Og skjønt gubben paa Berg var haard,
maatte han snart sit sind forandre.
Lysning fik inden paaskefesten
Anne med den hun hadde kjær, —
først i sangen av en og hver,
siden i kirken av sognepresten.

En sangers bøn.

Verdens tonefylde føres
viden-om i klang og kvad, —
strengespil og tunger røres,
ord og toner følges ad.
Under denne strøm som lyder,
tyst i alle sjæle flyter
dypet som av Gud kun høres.

Stille dyp, hvor toner blunde
som skal vaagne lydt engang!
Kun din bredds de dunkle lunde
har et nyn, en dæmpet klang.
Liflig, gjennem toners rike,
nyn og klang vi hører stige
fra de dunkle, skjulte grunde.

Salig har mit øre dvælet
ved saa mangen tonelek,
mens til sange den besjælet
haab som av mit indre steg.
Han der hjertets uro hørte,
naadigst ved min tunge rørte,
skjænkede mig sanger-mælet.

Men i dypet som jeg gjemmer
dulgt for verden, kjendt av Gud, —
der har sjælen bundne stemmer
som skal løses paa hans bud;

sukke kun derinde bæve,
at hans aand vil oversvæve
dypets liv, som han fornemmer.

Aanders Herre! Du skal raade
for de skatte du mig gav.
O, men vis mig og din naade
naar min sang er stilnet av!
Ti alt mer mit hjerte banker
i usigelige tanker
ved den store livets gaade.

Lad min sanger-krans da slynges
hen i støv paa glemsels kyst, —
naar kun hist hvor alt forynges,
sjælens dyp har lutret røst, —
naar kun der jeg griper tonen
i det store kvad for tronen
som til himlens harper synges!

ANDREAS MUNCH.

Høstandagt.

Der staar en kirke høi og underbar,
hvor mørke graner ere piller ranke,
hvor buen hvælver sig som himlens tanke,
og aftenrøden er det malte glar.

Høststormen synger der med orgeltoner
en sjælemesse over jordens lik,
og alle skyer lette hæver sig
som virakdampe op mot loftets kroner.

Men i det fjerne som et høialtar
staar fjeldet med sit hvite linnedklæde,
og stjerner over helligdommen frede
med sælsom glans, saa tindrende og klar.

O! lad mig bøie hovedet og knæle
paa kirkens altartrin ved nat og dag,
at andagts dunkle vinger kunne dvæle
med kjøling over hjertets vilde slag!

Kong Haakon bortlover sin datter.

(Første sang i digtkransen „Kongedatterens brudefærd".)

Kong Haakon hin gamle
sat i Tunsberg en vaar,
han hadde styret i Norge
i fyretyve aar;

og aldrig dette rike
var fuldere ved magt:
fra Island og til Suderø
var alt ham underlagt.

Rikt blomstret land og folk i
den gamle eks ly,
til fjerneste Syden
utbredt var hans ry; —
men midt i al sin vælde
han bar dog sorgens arv:
nys skjæbnens hugg ham
rammet
til inderste marv.

Kong Haakon hin unge
i Tunsberg laa lik,
for landets haab da sørget
baade fattig og rik;
men ingen kjendte smerten
i den gamle faders bryst;
med tilhyllet hode
han sat ved baaren tyst.

Og taust var det i hallen,
taust i den hele borg,
ei mindste lyd der vilde
forstyrre kongens sorg;
som stive jerngestalter
stod kjæmperne paa vakt,
selv kvinden hadde sin
hulken
tilbaketrængt med magt.

I trende nætter ruget
den stilhet over tak.
Da reiste den gamle herre
sig paa den tredje dag,
tok kappen fra sit aasyn,
viste de bleke træk,
hvor viljen hadde seiret
selv over dødens skræk.

„Op mine mænd! til arbeid!
Nu livstimen slog,
nu skal den døde hvile!
Hvad Herren gav han tok.
Ved daadløs grublen stilles
ei savnets hete tørst —
Haakon har flere barn, og
blandt dem er Norge først.

Dets hæder maa han fremme,
hvad end der times ham,
om end han av hjorden maa
give
det yngste, kjæreste lam. —
Før Spaniens utsendte for
mig!
De venter alt længst paa svar;
vil jeg give det mens jeg lever,
maa jeg nu være snar."

Da blev der et gny i gaarden,
høit stemmer og vaaben
klang,
de hirdmænd sig forsamlet,
de skutelsvende sprang;
i høisætet satte sig kongen,
hos ham hans dronning hen;—
saa førtes ind i hallen
de utlændiske mænd.

Det var saa stolt en skare
i fremmed ridderdragt,
mørkladne av haar og ansigt,
med guld og fjæres pragt.
Foran dem sir Ferant, deres
gamle høvding, gik,
han bøide sig for kongen
med let og ædel skik.

„Alfons, Kastiljens konge,“
saa talte den stolte mand,
„lader ved mig dig hilse,
du konge for Nordens land!
Svar æsker jeg paa hans
ønske,
at knytte et slegtskaps baand
imellem syd og nord
ved din yngste datters haand.

Var selv han ei alt formælet,
han tok den gjerne for sig;
men han har fire brødre;
hver ung og mægtig og rik.
For en av dem han beiler,
og er det hans begjær
at bruden følger tilbake
med os til bryllupsfærd.“

Gjenmælte kong Haakon:
„Det tilbud synes mig godt,
Norge til gagn og ære;
dog vil jeg ei dømme blot.
I kirkens værdige fædre!
I rikets ypperste mænd!
raader mig nu alle:
skal jeg sende min datter
hen?“

De høvdinger og klerker
raadslog en føie stund;
saa opstod Torlaug Bose
og aapnet for dem sin mund:
„Det vil vi sige dig, konge,
at aldrig bedre kaar
du finder for din datter,
den yndige rosenvaar.

Og sender vi saadan gave
til Sydens skjønne land,
stor hæder og riken gjengjæld
vi derfor vente kan.
Utstyr da din datter, konge,
vi alle hjælper dertil;
jeg selv tilbyder mit følge,
om ellers du saa vil.“

Kongen takket dem alle
og gav sir Ferant besked.
Men hans dronning fældte
taarer
og bad saa sagte derved:
„Betænk dig end, o herre,
før du sender vort barn av land
paa vilden hav og til steder
som ingen kjende kan!

Nys maatte vi se vor ældste
at synke i gravens skjød; —
skal ogsaa nu vor yngste
vorde for os som død?
Vi vet jo ei av Spanien,
vet ei engang hans navn
som bliver hendes herre,
om hun naar hin fremmede
havn.“

„Margreta,“ mumlet kongen,
„la ingen høre dit ord!
Du talte ei som det egner
en dronning her i nord;
vor datter tager det bedre,
jeg har prøvet hendes hu;
hun lyder skjæbnens
vilje — —
stille! hun kommer nu.“

Og se, av broderen fremledt,
av fruer og møer fulgt,
ind traadte jomfru Kristina.
Hun hadde sin bæven dulgt.
Hun var saa ung og saa fager,
hun var saa lys og saa skjær,
at hallen syntes at fyldes
derav med et rosenskjær.

Da reiste sig kong Haakon
og tok hendes haand i sin;
hans haarde næve dirret
da han rørte den haand saa fin; —
men fast han bar sin smerte
og førte hende hen
hvor sir Ferant stod foran
de utlændiske mænd.

„Til Alfons, Kastiljens konge,
I bringe dette svar:
Det er min egen datter,
det kjæreste jeg har! —
I føre hende til Spanien,
dog giver jeg følge med
av norske mænd og fruer
at vogte hendes fjed.

Og merk: med disses bistand
hun selv utvælge kan
den iblandt kongens brødre
hun ønsker sig til mand.
Saa er hendes faders vilje. —
Snart kan I drage avsted, —
Krist give eder lykke
og os i savnet fred!"

Saa talte den gamle konge.
Men spanieren knælte ned
og hyldet sin herskerinde,
saa gjorde hans følge med. —
Silke og gyldne smykker
de bredte for hendes fot,
men paa hendes finger sattes
det dyreste klenod.

„Med denne ring jeg fæster
dig til Kastiljens brud,
du deilige kongedatter!"
saa brøt den gamle ut;
„den har en sjelden evne,
siges det i vort land,
at stifte lykke og tro mellem
kvinde og mand.

Giv den til din brudgom
naar du kommer til vor egn, —
en av min konges brødre
du vælge ved dette tegn.
Paa roser skal du vandre
ved Spaniens skjønhetshof,
sang skal være din tale,
lykke dit klædningsstof."

I hallen lød nu jubel
og mange stemmers larm,
Kristina græt stille
ved sin høie moders barm.
Men over alle stemmer,
som stormene i høst,
kaldte kong Haakons dype
og mægtige røst:

„Bisp Peder, Torlaug Bose,
Bror Simon, Lodin Lepp,
omgjorder eders lender,
tag eders vandringskjep!
Med hundred mænd I følge
den kongelige brud!
Kom nu med mig til stranden
at se en snekke ut!

Den største vil vi vælge,
den skjønneste jeg har;
den skal jo bære vor hæder
langt over havet klar.
Med sølv og guld jeg den fylder,
med hermelin og maar;
rikere kongedatter
av Norge aldrig gaar!"

Kors og rose.

Der gaar igjennem livet en sælsom dobbeltklang
av smerte og av glæde, av døds- og jubelsang;
der sattes om vor pande en dobbelt levnetskrans
av torner og av blomster, av mørke og av glans.

Det er den gamle deling, det er den gamle strid
som mennesket har næret alt fra sin første tid:
er han til kummer baaren? er han til glæde fød?
hvad kommer i ham til seier, liv eller død? —

Det store spørsmaal trodde de have løst engang
paa Hellas' klare bjerge, ved livets fulde klang.
Til livsmaal hadde de hævet skjønhets ydre form
og dækket til med roser den nagende orm.

Men skjønt de stod som guder i Sydens gyldne dag,
og satte glædens tegn selv paa dødens sarkofag,
følte de dog det dunkle at ligge nær paa lur,
og deres tanker stanset ved skjæbnens haarde mur.

Hvad der bak er av naade var ikke til for dem;
men deres roser visnet, og døden vældet frem
over den gamle verden, saa glædens slegt svandt hen,
og kun dens skjønne stener som minder stod igjen.

I mulm laa verdensriket. Da dæmret det i øst:
fra Morgenland utgik der en stille varselsrøst;
snart paa den dunkle himmel stod korsets blodige tegn,
og taarer over jorden faldt som en frugtbar regn.

I smerten blev nu vellyst, nektar i dødens drik,
fra jordelivet vendtes de kristnes seerblik.
I hine evige rum hvor kun tomhet hersket før,
saa de sit hjem nu straale bak gravens tynde slør.

Men for at naa til dette, fornegtet de kjød og blod,
omklamret himmelvendte kun korsets nøkne fot,
utrev sit eget hjerte, traadte hver livsblomst ned,
og jordens skjønne have blev dem et martersted.

Saa var ei den rette forsoning. De bedste følte det,
et skrik lød fra naturen om fyldest, om ret;
men hvordan vel forene jordens og himlens lyst?
Hvorledes vinde dem begge, i samme levnetsdyst?

De vise bygget systemer og tænkte i en ring;
de skriftkloke fortolket, og løste ingenting.
Men hvad de vise og lærde søkte i formløs dunst,
det fandt i barnlig enfold den kristelige kunst.

Se en av disse skoger som den har ladet gro
av stener til et tempel hvori Herren kan bo!
Træd ind under dets hvælving, saa dunkel og saa klar,
da vil hin høie forening vorde dig aabenbar.

Der er den strenge korsform til grund blevet lagt
og gaar igjennem det hele med uendelig magt:
der findes ei sten i grunden, ei mindste spir paa tak
som ikke vidner og minder om lidelsens tunge dag.

Men denne korsets bygning er ikke dødens aak,
den tynger ei paa dit hjerte med et likkistelaag;
ti paa dens brede grundvold løfter sig høit og let
de ranke pillers og buers krydsende straalenet.

De giver din tanke vinger, hæver din sjæl paa dem
ad taarnets skyspids op mot det himmelske hjem,
og lader den tage med sig paa denne høie flugt
det bedste jordlivet eier av liflig og smukt.

Ti se! opad korsets fot, over buer, piller og kor
slynger sig frem og vokser et myldrende blomsterflor!
Der findes ei kant i muren, ei mindste spir paa tak
som ikke blomstrer og vidner om glædens foraarsdag.

Og se, ind fra gavlens vindu, i skibets dunkle skjød
lyser en underfuld rose med evig aftenglød!
Varmt falder dens røde skjær henad korsbuers lange rad,
og gravkapellene dæmrer derved i et rosenbad.

Og i dette milde lys, over templets høialtar
svæver Guds jomfrumoder, det skjønneste kunsten har:
sin søn, korsdrageren, rækker hun salig ut mot dig
som et deilig, smilende barn, og ei som et blodig lik.

Knæl ned da for dette altar, paa korsets haarde grund!
Tag livets og dødens lære av himmelbarnets mund,
mens stenen blomstrer omkring dig, mulmet har rosen-
glans,
og harmonier svæver under hvælvingens krans.

Da vil du føle ordet som ei kan siges ut:
den mystiske forening imellem jord og Gud;
da vil du kunne vandre opreist i livets dyst
med roser om din pande, med korset paa dit bryst.

THEODOR KJERULF.

Visste du vei, du liten fugl.

Visste du vei, du liten fugl,
den som jeg selv ei vet,
ei sat du ledig i dit skjul,
men lystig fløi du avsted.

Jeg bandt dig om halsen et litet brev,
deri mit ganske sind; —
du seiler bedre end seiler gjæv,
venter ei først paa vind.

Men ei kan jeg sende et eneste ord,
og intet faar jeg igjen;
jeg vet ei naar, og jeg vet ei hvor,
ei om vi møtes end.

Og endda saa ville de jeg skal le
og kvidre saa flink som du; —
viljen har jeg, maatte de se
at evnen ei brister nu.

O du som holder i din haand.

O du som holder i din haand
hver fugl der under himlen er,
og vogter paa hver liljevaand,
vogt du paa den som jeg har kjær.

Vogt vel, vogt vel, o Herre, se,
hvad var foruten dig vor trøst?
Al jordens lyst og al dens ve,
alt hænger av din læbes røst.

Olav Haldursons kirkegang.

(Av digtkransen „Herr Benedikt og hans hustru“.)

Det var en bonde i samme grænd,
Olav Haldurson var navnet;
aldrig han saaes i kirken end,
til slagsmaal dog sjelden savnet.

Presten[1] kunde bøie en hestesko,
var derfor ikke mindre agtet;
Olav han kunde bøie to;
ham fik nok presten ei magtet.

Naar gaarder blev opnævnt, først var det hans;
av gods han aatte mer end der trængtes;
der fløt det i drik, det duret i dans,
der red man til hester sprængtes.

Den gaard laa høit, het Breidablik,
var tømret forneden, og fjælet foroven;
man sagde, saa langt dens grunde gik,
var man som utenfor loven.

Der sagdes og at som kirkegulvs fjæl
var aldrig rørt av hesters hover,
saa urørt var og hans haarde sjæl; —
han ærgret sig lønlig derover.

Nu var det en søndag presten red
paa kirkestien, tre mil over heien;
lys og fager var hustruen med;
han mælte ei ord paa veien.

[1] Herr Benedikt.

Ensom laa kirken med græslagt tak;
der var al menigheten inde,
og døren stod aapen, at luft av dag
til rummet vei kunde finde.

Og værdig frem herr Benedikt skred
forbi de stolestader langs gangen;
ilhøire, tilvenstre han sa, „Guds fred!"
Da stemte de i med sangen.

Men mens han staar for alteret just
og skal efter vedtægt messen ende,
da høres for døren saa tungt et pust —
der sees en hest — ja tvende.

Det er alt folket fra Breidablik, —
de halvsprængte hester stønne og sukke.
Olav er foran — hypp — ind det gik;
i dør han dypt maatte bukke.

Midtveis i gangen tilhest for han frem;
da sluttet presten brat i det samme,
grep sine staker og løftet dem;
lysene brændte med flamme.

Olav talte: „Nu skynd dig prest;
jeg kommer for engang præken at høre;
har ilde tider; vær kort, gjør du bedst;
ellers du faar under øre."

Da lynsnar traadte herr Benedikt ned
og brændte hesten paa snute, for øren;
den steilet sky, gik baklængs med
sin rytter helt op imot døren.

Ved døren lutet karmen saa lav, —
at bukke var gaat Olav av minde;
der stryker hesten sin rytter av,
den ute, han liggende inde.

Slikt fald var bonden aldrig hændt;
han laa fortumlet og blodig om munden.
Da sang de salmen; før den var endt,
Olav var taus forsvunden.

Det sagdes av mange ved kirkedør,
da presten hilste og for til hjemmet:
“Olav har altid hevnet sig før,
og nu er han saare beskjæmmet.“

JØRGEN MOE.

Det lysnet i skogen.

(Slutningsdigt av „Sæterreise“.)

Det lysnet i skogen, da ilede jeg frem,
snart stod jeg hvor bakkestupet skraanet.
Jeg saa den vide bygd, jeg saa mit kjære hjem,
jeg saa hvor de fjerne aaser blaanet.
Jeg saa de brede fjorder, der skar sig ind i bugt,
og elven saa jeg blinke og krumme sig smukt, —
jeg længtes til de sollyse sletter.

Og dog var det atter som den sukkende li
vilde blidelig holde mig tilbake,
som om den bak mig hvisket: forlater du min sti,
for ned i folkevrimmelen at drage?
Ak, skogen og fjeldvandet hadde i mit sind
for første gang suset sin vemodstanke ind —
og siden jeg glemmer den vel aldrig.

Ti ofte naar jeg gaar i den myldrende by,
i de bonede, skinnende saler,
den samme hvisken lyder saa bønlig, saa bly
fjernt henne fra min barndoms grønne daler.
Da griper mig en længsel til skog og til fjeld,
jeg hører atter bjelder og lurlok ved kveld,
og sus gjennem skjeggete graner.

En hjælper.

Nu Gud ske lov! nu har jeg faat hjælp i min sjælepleie;
den hjælper viste hvad han kan, nys ved et sykeleie.

Hvem tænker du vel saa det er? Den sterke og store?
Nu ja, han maa vel være med, hvad end vi have fore.

Men denne som jeg mener nu, han er kun lav og liten:
min søn, en gut vel alenhøi, halvtredje aar i tiden.

Forleden sat han i mit skjød og kjørte opad fjorden,
nu kunde han faa være med; ti dagmildt var det vorden.

Han jublet ved alt hvad han saa: ved solens blink paa heien
og ved de snese ænders flok i vaagen, tæt ved veien.

Men dog ved intet syntes han saa inderlig medføle
som hvergang hesten, saa det skvat, slog hoven i en søle.

Da kjendte han sig selv igjen og ropte høit i glæden:
„Nei, papa, se min Brun! den har og lyst at gaa i væten."

Saa for vi muntert isen op. Omsider spurte drengen:
„Er det i stuen borte der den syke er i sengen?"

„Nei, dit er endnu længer frem. Men hør, hvad vil du sige
den stakkars gamle syke mand naar ind til ham vi stige?

Han har saa ondt, saa ondt! han kan sig næsten ikke røre.
Et ord som ret ham glæde kan du maa ham lade høre."

Da blev den lille taus. Med ett hans blik sig mot mig rette:
„At Jesus er den gode ven — hvad mener du om dette?"

„Ja, ja, min kjære lille gut! der gav dig Gud at finde
det bedste ord; glem ikke det naar du er hos ham inde."

— En tid jeg hadde sittet alt ved jammerleiets side.
Den syke aandet tungt og trangt — ak, hvad han maatte lide!

Her var ei let at finde ord som kunde naa til hjerte.
Jeg visste det: i sjælens dyp der brændte værste smerte.

Nu brændte den nær dødens port. Før var den ei at vække,
men nu var hjertets haardhet brutt; nu død og dom forskrække.

Forgjæves kun jeg søkte frem hvert sprog der kunde trøste; —
da faldt mit øie paa min søn — hvad om han av mig løste?

Jeg kaldte paa ham. „Træd herhit! Hvad var det som du vilde
faa sagt den stakkars syke mand?“ Han kom saa smukt og stille,

og foldet sine hænder smaa alt over sengeranden:
„Du, Jesus er den gode ven!“ han sagde blidt til manden.

Da piplet der en taare bløt frem i den sykes øie,
han reiste sig og prøvde mat sig ned mot drengen bøie.

Han rakte ut den magre haand, strøk gutten over haaret
og sagde: „Gud velsigne dig for hvad du hit har baaret!“

Se nu var veien atter brutt helt ind til hjertevunden,
og salven gjød jeg glad deri til tekst av barnemunden.

Men mens jeg talte, mens vi bad, den lille slumret rolig
paa skamlen som ved sengen stod, med haanden foldet trolig.

— Hør, kjære, gjør vor gjerning vi som gutten: uten pute
vi sover ogsaa søtt og let naar gjerningen er ute.

Hvem skal løfte mig op?

Hvad ord der ofte ligger paa
de søte barnemunde!
Ja, enfold kan dog høiest naa
og allerdypest bunde!

— Jeg har en ven hvis hustru er
i Herren søtt hensoven;
nu hendes savn og minde bær'
ham budskap tit fra oven.

Saa ganske nys en aftenstund
da kjærlighetens snore
mildt drog mot paradisets lund,
hans tanker opad fore,

at gjøre der et kjært besøk
hvor alle længsler havne,
hvor sorgen veires hen som røk,
og intet vi kan savne.

Han holdt sin moderløse smaa,
en fem aars gut, paa skjødet,
og talte sagte til ham saa
da han kom hjem fra møtet:

„Din moder gik av verden ut,
hvor øiet ofte græter;
nu er hun hos den kjære Gud
og smaker idel glæder.

Der bær' hun renhets klædebon,
som aldrig vorder smudset;
ti himlen blir av engles haand
med palmegrener pudset.

Der skal hun have om sit haar
en grøn og deilig krone,

og læser — tænk! sit Fadervor
tæt ved Gud Faders trone.

Der ser hun Jesus ganske nær,
saa hjertet søtt maa gløde, —
ham som du vet „har smaabarn kjær“,
og for os alle døde.

Fortræd er der slet ikke til.
De læser av Guds øie
hvad han, den eviggode, vil,
og straks sig dertil føie.

Der er det søndag hver en dag,
ti alle er utlærte;
de synger kun til Guds behag
ut av sit glade hjerte.

Se der, mit barn, nu moder er —
sig, vil du dit ei komme,
at leke mellem engles hær
og synge med de fromme?“

Den lille grundet taus og stil,
som for den sak at drøfte.
„Far!“ sagde han, „du vet jeg vil;
men, — hvem skal op mig løfte?“

Hvad ord der ofte ligger paa
de søte barnemunde!
Ja, enfold kan dog høiest naa.
og allerdypest bunde.

Det spørsmaal er jo mit og dit,
hvert Adams barn paa jorden,
og aldrig slaar et hjerte frit
før gaaten løst er vorden.

Gud give hver en moders sjæl
som drengens ord faar høre,
det samme spørsmaal snart og vel
med alvors hu at gjøre.

Og hver som spørger, give han
at se med troens øie
den naglestungne haand som kan
os løfte mot det høie!

Gud har gjemt det.

Jeg har et barn paa fire aar,
en liten vakker pike,
med mørke øine, brune haar —
mer søt end jeg kan sige.

Hun stod og saa ved soleglad
igjennem vindvets rute,
mens himlen som et rosenblad
let rødmede derute.

Men mer og mer tok buen paa
at flamme og at gløde,
saa alle skyens bremmer laa
som guld og purpur røde.

Taus stod den lille, taus og stil,
og stirret mot det høie:
i sjælen funker faldt av ild
igjennem barnets øie.

Hun mælte ei et ord, men spændt
og stadig opad skuet,
til aftenflammens pragt var endt
og sidste glimt avluet.

Da vendte blidt-vemodig stemt
sig om til os den lille.
„Ak, nu har Gud det hele gjemt!“
hun sagde bløtt og stille.

„O ja, mit barn! saa vil det gaa
dig mange, mange gange:
naar bedst Guds herlighet du saa
for sjælens øie prange,

saa vil den atter glide hen
og tapes i det dunkle,
og intet glimt er mer igjen
hvor nys du saa den funkle.

Men la det aldrig vorde glemt
hvad selv du nylig sagde:
Da Gud har kun det hele gjemt;
han det til side lagde.

Som moder gjemmer dukken din,
saa dobbelt godt det smaker
naar hun den atter av sit skrin
frem til din glæde tager:

saa skjuler Herren og sin glans
for sine kjæres øie,
at han maa siden deres sans
ved synet mer fornøie.“

Ungbirken.

En ungbirk stander ved fjorden
og vandspeilet ganske nær.
Hvor stor og smuk den er vorden
de aar jeg har boet her!

Nu løfter den hvite stamme
kronen fra bredden lav.
Men tro dog ei den vil bramme, —
den vet ikke selv derav.

I Guds og i hvermands øine
den vokser fra dag til dag,
og kvistene som sig høine,
nu byder hver sangfugl tak.
Men birken undres derover,
den kjender slet ei sin rang.
Den bøier mot vandets vover
saa ydmyg bladenes hang.

Just dette kan den forlene
skjønhet for andre trær,
og lokker hen i dens grene
al himlens vingede hær.
Just det at den ikke tænker
at løfte sin krone op,
men stille kvistene sænker,
gjør skyggende lun dens top.

Hvad kommer det av? Den skuer
sig daglig i bølgens speil
ved siden av krat og tuer,
og — skuer saa deilig feil.
Ti alt som mot lysets riker
den hæver sin krones stav,
den synes den nedad stiger
og vokser sig mere lav.

Du deilige birk, du kjære!
Paa dig vil jeg ofte se.
Gud give jeg maatte lære
hvad du mig saa smukt kan te:
at vokse i eget øie
nedad med hver en dag;
at krone og at ophøie
det vorder da Herrens sak!

Den gamle mester.

Der stander en ek paa prestens jord,
hans øie til daglig merke;
den løfter sig op over dal og fjord
og strækker grenene sterke.
Den bærer paa flere hundrede aar,
men frodig den løves vaar for vaar,
hver rindende morgenlue
kun mer ærværdig at skue.

Den isnende vinter gang efter gang
har skredet over dens krone
med sparsomt dagslys, med nat saa lang,
uten en sangfugls tone.
Naar krattet tyngedes ved dens fot
av sneens vegt, saa det krumbøiet stod,

da rakte den op sine arme
som midt i sommerens varme.

Om vaar, naar livet vil vaakne op,
og stormstøt raser fra fjeldet,
da bøier sig ydmyg ungtræets top,
selv maalfør gran vorder fældet; —
men da min gamle, min kjære ek
staar ret og rank i den vilde lek
med knudrede arm mot veiret,
og hittil saa har den seiret.

Det volder to ting: først har den sin rot
slaat dypt i klippernes revne, —
se derav fanger den magt og mod
at staa i det barske stevne.
Og dernæst op imot lysets glans
den løfter stadig kvistenes krans,
og drikker fra oven saften,
lyset, livet og kraften.

Gud unde hver prest som kommer her
at staa saa rolig og mægtig!
Mig unde han, gamle mester kjær,
at se paa dig ret andægtig!
Ja, lær mig, trods sneens tyngende lag,
at løfte mot himlen dag for dag
i bønnen utbredte hænder,
saa vinterdvalen dog ender!

Men glider og lider det frem mot vaar
langs Krøderens tause strande,
og foraarsbudet i vindstøt gaar
og pisker de rørte vande:
saa lær mig at staa med sindig mod,
som du i mangen en vaarstorm stod,
og splitte med ordets verge
hvad der vil fælde og herje.

Bedagede mester! o lær mig kun
at bore rot i den klippe
som gir den ene trofaste grund,
og aldrigen ham at slippe;
og dernæst, som du med din krones top,
daglig at hige og stunde op,
og drikke fra oven saften,
lyset, livet og kraften!

Hilsen.

(Indledningsdigt til „Fra dalene", episk-lyriske digte.)

Mens bjelder og lokkende lur
end klinger i mit øre,
og fjeldfossens dæmpede dur
jeg kan fra det fjerne høre:
jeg bærer en hilsen frem
fra hvert et fagert syn;
ti lienes susning og bræenes lyn
de bade mig hilse hjem.

Jeg vandrede renenes vei
over styrtende steile urer,
hvor den vilde, graabrune hei
fjernt stænges av jøklens konturer.
Men ensteds hørte jeg godt
i det øde, tause fjeld
fra bergvæggen over et grønnende held
baade langlek og mundharpeslaat.

Jeg gik i den saftgrønne dal
mellem duftende bjerkelier,
hvor bergelven bugter sig sval,
og kjølte min vandrings stier.
Mer friskt end bladenes duft
i de svaiende bjerkers lund
steg stevet fra pikens blomstrende mund
i den krydrede sommerluft.

Jeg gled paa den vuggende baat
i de trange, lukkede fjorde,
hvor løvranken dugges vaat
av fossens skumhvite borde.
Hvor bræen blinkende hang
og truet den grønne væg,
fortalte min karl at St. Olavs egg
har sat skjelne, mens presten sang.

Og alt hvad jeg hørte og saa,
har talt med en kjærlig stemme,
og bød mig da jeg maatte gaa,
at hilse eder herhjemme.
Jeg bringer det kaldende bud
fra vor evige fjeldnatur:
Til vaaren klæder sig klippens mur
paa ny i sit blommete skrud.

Sæterjentens søndag.

Paa solen jeg ser det lider alt frem,
snart er det ved høimessetide;
o den som en stund fik ønske sig hjem
blandt folk som paa kirkevei skride!
Naar solskiven stiger litt, saa den staar
der midt over skaret i kammen,
da vet jeg i dalen klokkerne gaar,
da ringer fra taarnet det sammen.

Mens ene jeg gaar i ødslige fjeld
og kun hører bjelderne klinge,
staar jenternes flok med søljer og tjeld
paa vangen hvor klokkerne svinge.
Nu kommer vel Odd i susende trav
som ellers paa elgsblaks-ryggen;
han klapper dens hals, han let springer av,
og binder den henne i skyggen.

Han vender sig alt, men. stanser dog litt
og taler og fløiter til folen;
og saa gaar han ind med mandige skridt
og sætter sig fremme i stolen.
Han luter sig ned og beder sin bøn,
og hæver saa atter sit øie;
men hvorhen da blikket pleier i løn
at glide, det husker jeg nøie!

Det nytter ei stort at tage sin bog
og synge i heien en salme;
mit loft er for høit, og her er det dog
som tonerne blegne og falme.
O den som idag fik blande sin røst
med hans og de øvriges stemme!
— Gud give at snart det lakket mot høst,
Gud give jeg atter var hjemme!

Fanitullen.

I hine haarde dage
da ved øldrik og svir
hallingdølens knivblad
sat løst i hans slir;
da kvinderne til gilde
bar likskjorten med,
hvori de kunde lægge
sin husbonde ned, —

stod der et blodig bryllup
i Hemsedal ensteds,
hvor lek og dans var tystnet,
og karlene slog kreds.
Ti midt paa gulvets tilje
i den mandslagne ring
stod to med dragne kniver
og et belte spændt omkring.

Og som utskaarne støtter
i hvilende ro
staar endnu fire karle
i kredsen om de to.
De løfter tyrilysen
mot det sorte bjelketak,
hvor røkens hvirvler samles
til et rugende lag.

Forgjæves tvende kvinder
med hyl trænger frem,
at bryte det faste gjærde
der er stillet foran dem.
De kastes vredt tilbake
av de muskelsterke mænd,
og spillemanden rolig
gaar til kjeldertrappen hen.

Nu skal han ned at tappe;
ti den seirende mand
kan sagtens vel behøve
at kysse bollens rand.
I beltespænding nappes
de kun med blodets tap,
saa maa vel aaren fyldes
fra tøndetutens gap.

Men da han stod i kjelderen,
han saa i et blaalig skin
en sitte der paa tønden
og stemme felen sin.
Og karlen holdt den omvendt,
tæt op til brystet klemt,
og gav sig til at stryke,
saasnart han hadde stemt.

Det var et spil som dugde,
det klang som vred mands ord,
som hugg av staalsat bile
og som næveslag i bord.
Det jublet og det hulket
i den skumle kjelderhal,
da slaattens toner endte
med et rungende mandefald.

Taus spillemanden lyttet
til de mægtige løp;
det var som spillets hvirvler
ned ad ryggen ham krøp.
Saa spurte han den anden:
„Hvor lærte du den slaat?“
Han svarte: „Det er det samme,
men mind dig den blot!“

Nu manden ned sig lutet
og efter tappen tok;
da saa han hestehoven,
som takt mot tønden slog.
Han glemte rent at tappe,
han sprang i stuen op;
der løftet de fra gulvet
den faldne mandekrop.

Fanitullen kaldes
endnu den vilde slaat,
og dølene den spiller,
og spiller den godt.
Men lyder de grumme toner
under øldrik og svir,
da løsner atter kniven
i hallingdølens slir.

Furudals-kastet.

Med tasken om min skulder hængt
og børsen over ryggen slængt
jeg hen ad vidjesletten skred,
og stevnet fra dens høider ned.
Der laa en skygning i min hu
av fjeldets gys og tause gru.

Jeg hadde vanket dagen om;
men paa den nøkne, brune hei
knapt spor av liv imot mig kom, —
kun øde stilhet, taus og tom.

Nu sænket sig med ett min vei;
og da jeg stod paa heiens bryn,
laa for mit blik et andet syn:
et indklemt dyp, snart bredt, snart trangt,
sig krummet nedad milelangt
og stængtes i den sidste bugt
av blaatfortonte aasers flugt.
Men paa den flate sandbund stod
de ranke furu'r, rot ved rot,
og løftet sine kroner op
og dannet for mit blik et hav,
der nu og da kun brøtes av
ved glimt bak naaleskogens top
av elveløpets vand, som gled
i slyngning gjennem dalen ned.
Kun ensteds laa ved elvens bredd
en hegnet mark, en græsgrøn ø
i denne barskogs mørke sjø.
Dernede klang en ensom lur
med tone klagende og øm,
som om den sang sin sidste drøm,
før den i fjernet skulde dø;
men alvene i fjeldets mur
tok lurens omkvæd svakt igjen
hver gang det stille døde hen.
Jeg stod en stund og lyttet tyst,
mens denne klang av sorg og lyst
sig sagte sænket i mit bryst.
Saa gik jeg rask i dalen ned,
hvor snart ved stølens vangeled
den friske dølejentes mund

mig bød: „Gud signe og Guds fred!“
og viste mig et sagnets fund
i denne avdals furulund.

Nu er der svundet mangen dag
fra den tid da paa stølens vang,
hvor nu kun høres maaltrostsang,
der stod et mægtig ljoretak
paa alentykke bjelkers lag.
Der bodde bjørneskytten Orm,
som stammet fra en gammel æt;
hans skikkelse, hans ansigtsform
mer end hans mund fortalte det.
Naar sølverskjegget, herdebred
han dristig over tunet skred,
det saaes at sagaoldets mænd
i ham var levet op igjen.
Men naar han tirret var og vred,
og stod der taus og senefast
med rynker i de sterke bryn,
og øiet sendte ut sit lyn
som spydets od saa visst og hvast:
da sagde hodets djerve kast
og hver en mine: Se, jeg vet
om æt og stamme fuld besked.

Han eide dalen med sin gaard;
just der hvor sæterhytten staar,
hans fulde stabbur engang stod.
Der bjørnepander slog en krans
høit om den rikt utskaarne dør
og skinnet vidt i solens glans;
men renens takker hængte ned
og med det djerve snitverk stred.
Det var Orm skyttes egen skrift
om sine unge aars bedrift;

men vidt og bredt i landet for
der om hans rifle store ord.

Dog endnu eide han en skat
han agtet som sin børse gjæv
og vogtede ved dag og nat,
som daglig mer end riflen blev
den gamle gubbes øiesten:
Hans datter let som fjeldets ren,
og dog en dyp og øm natur,
saa duftfuld frisk, saa skjær og pur
som blomst i jøkelegnens ur.

Men Sigrid elskede i løn
en stakkars fattig husmands søn.
Vel gjorde ingen slike kast
paa dansegulv i bygdens lag,
og ingen stod saa stø og fast
paa ski fra fjeldet ned i mak,
og aldrig var det endnu sagt
at nogen karl i nappetak
paa ryggen ned ham hadde lagt,
og ingen sang saa bløtt sit stev;
men ak, det var dog ikke nok:
hans fader eide knapt en lev,
og ingen draape kongeblod
ham strømmet gjennem aarens flod.

Og derfor møttes Sigurd tit
med piken fjernt i skog og mark;
ti lurens toner bares vidt
og kaldte til et enslig sted;
og mangt et tegn i træets bark,
som intet fremmed blik forstod,
gav vinger tit til Sigrids fot.

Ensteds hvor elven stille gled
i bugtning, stod paa oddens bredd
en bjerk og hængte grenen ned,
og viftet med sin bløte kvist,
og fanget hvert et pust der drog,
og suste let og talte med
i hine tvendes ømme sprog;
og stundom, som den hadde visst
at intet øre lytte maa
hvor tvende hjerter sammen slaa,
den bruste sterkt og tungt og trist.

Der Sigurd kom en aftenstund;
da laa et drag omkring hans mund
av bitter ve, og vildt og hvast
og trodsig var hans øiekast,
og talen fløt med fossens hast:
„Se, jeg har talt med Orm idag,
og nu er opgjort denne sak.
Først stod han taus og skiftet lød,
og saa med rolig haan utbrøt:
„Du taler ret med fynd og klem
om dine fældte bamser fem;
du siger lykken staar i pakt
med dig paa elg- og bjørnejagt;
du siger, skjønt i armod fød,
din rifle skal dig skaffe brød. —

Velan, saa kom med riflen, karl!
og skyt mig *efter* trende skud!
Da skal, saa sandt mig hjælpe Gud!
til hytten følge dig som brud
en ættedatter av Bjørn-Jarl.“
Han derpaa strakte haanden ut
og pekte over burets dør,
og saa paa mig med bitter spot

og sagde: „Før du skyter, hør:
glem ei, min gut, at sigte godt!
hvis Orm ei dummes paa sit syn,
kan du behøve blikkets lyn.“
Jeg vet han ser som fjeldets ørn
naar udyr nærmer sig dens børn,
jeg vet hans haand er klippestø,
jeg vet Orm skytte før vil dø
end se dig vorde Sigurds mø;
saa visst jeg rammer stuens væg,
han kløver paa en knivsods egg
sin riflekules bly itu;
dog staar til denne dyst min hu;
hans skytterlek jeg prøve vil.
Min sjæl, min salighet paa spil
jeg sætte kan; jeg vet et raad, —
du faar vel spurt en dristig daad.“

Han hørte neppe pikens graat;
med ilsom hast, forvildet blik
han rev sig løs, og brat han gik.
Og alt den næste helgedag
stod Sigurd under kirkens tak.
Han gik med fast og sikkert fjed
til Guds bord op og knælte ned
i helligdommens tause fred
for alterkalkens dyre blod.
Men da ham presten hadde rakt
oblaten hen og værdig sagt:
„Der gives dig i dette brød
hans legem som for os er død“ —
da vaklede hans vilde mod,
en gysning gik i marv og ben;
omsonst han brukte al sin magt,
hans haand hang ned saa tung som sten.

Men brat han samlet sig og tok
oblaten fra sin læbe dog,
og stormet saa av kirken ut,
med skræk for mennesker og Gud.

Han styrede sin vilde gang
herned mot Furudalens vang,
indtil han fandt det furutræ
der gav de første elskovsord
som over Sigrids læbe for,
et venlig skjult og skygget læ.
Han skar med tolleknivens egg
et kors i furu'ns gule legg,
og fæstet der det dyre brød,
hans legem som for os er død.
Tre ganger trende skridt han tok
tilbake, mens et kors han slog.
Han rakte rifleløpet op
mot lyset over furu'ns top,
og saa mot dypets avgrund ned,
og mumlet for sig selv derved:
„Nu mandemod og hjertelag!
det gjælder liv og salighet;
men den som ramte dette brød,
han feilskud aldrig siden skjøt, —
det er et ord fra gammel dag."
Han satte bøssen for sin fot
og ladet med fortvilet mod;
han lagde op den til sit kind;
men rædsel taaket blik og sind,
og kulen pep i veir og vind.
Han krudt paa ny i løpet slog,
og snart han atter sigte tok.
Men solen just fra skyen gjød
sin straale frisk og gyldenrød
paa gule bark og altrets brød;

og skytten syntes at det var
den gyldne brikke, blank og klar,
som presten nys i haanden bar, —
og skuddet faldt, men kulen stod
i stammen tæt ved træets rot.
Da blev den unge skytte blek
og hvisket neppe hørlig ut:
„Nu har jeg ikkun denne lek.“
Han løftet riflen op paa ny,
han sigtet skarpt, og kulens bly,
da skuddet gik, var netop sat
midt i den hellige oblat.
Han sænket løpet ned igjen,
og traadte taus til træet hen
og stirret paa det dyre brød,
hans legem som for ham var død, —
og se, da dryppet draaper ned
av blod og over barken gled.
Han stod og saa og saa med gru,
og vanvids rædsel grep hans hu.
Han sprang om træets legg, han lo,
han hvinte vildt: „Min bøsse, jo,
nu har vi vundet dette spil;
det første skud jeg prøve vil!“

Den næste dag ved træets rot
de saa ham ligge i sit blod.

Her tidde sæterjenten litt;
saa førte hun mig nogen skridt
hvor bunden klang ved vore fjed,
i skogen til et dunkelt sted,
og viste med et fingerpek
en kvistehop hvorav der steg
en mægtig gammel furubul,
av tørre konglegrener fuld,

og sagde ængst'lig og med hast:
„Her ser du Sigurd skyttes kast.
Du merket vel hvor jorden klang,
og hvor den skjælvet ved vor gang?
Saalænge dette varer ved,
har skytten ei faat sjælefred.
Dog har paa denne mørke plet
nok Sigrid sittet tit og grætt,
og sukket dypt av hjertet om
forbarmelse og naadig dom
for alt hvad Sigurd her forbrød.
De siger at hun nu er død."

Og piken korset sig tilsidst
og bøide sig mot kastet ned,
og lagde stille hen sin kvist,
med bøn for Sigurd skyttes fred.

Helgenotra.

1.

Hvor den gamle kirke fra den grønne dal
løfter sine store tage,
mens den peker mot en bedre tempelhal
med de mange spir der rage:
kaster Helgenotra fra den anden led
trusels-skygger dypt paa Hittervandet ned.
    Der en sommerstund
    kvad en deilig mund
mig et sagn fra gamle dage.

Helge Tveiten med det askegule haar
fagrest var paa mange mile.
End i stevets digtning hendes billed staar,
og man tykkes se det smile.
Hendes lyse skjønhet lignes ofte der
med en nyperoses rødlig-bleke skjær;

men der siges at
hvo der grep den fat
maatte føle tornens pile.

Ti hvor mangen ungkarl, rank og muskelfør,
end for hende maatte gløde,
aldrig aapnede den fagre dog sin dør
til et kjærlig stevnemøte.
Selv naar dansen bruste over gulvets bret,
traadte hun sin ganger stille, taus og let;
og den lille fot
skred med sindig mod
og med lader bly og bløte.

Men hun stod i loftet taus en vaarlig kveld,
just som solen gled bak aasen;
nu hun hadde endt det lette aftenstel,
Sølvfok bundet var til baasen.
Tys! da hørte hun fra tunets grønne vang,
der hvor heggen stod, en fager slaat som klang.
Smerterik og bløt
tonen længe lød;
døren skalv, det klang i laasen.

Og hun maatte lytte, og hun maatte gaa,
og hun maatte aapne døren;
og hun hørte harpeklangen slaa
mere fuld i sine øren.
Bringelinet svulmet høit ved tonens kvad,
hver en sølje skalv og dirret med sit blad.
Viljens frie magt
var i lænker lagt
med dens laden og dens gjøren.

Og hun vandret sagte hen mot heggens rot,
hvor den strødde vidt sin blomme:
Der en herlig karl til bullen lænet stod,
og han bad den skjønne komme.

Taus han saa paa hende, lagde saa paa stand
harpen atter til de hvite tænders rand.
    Dette dype blik
    gjød en længselsdrik
over pikens tanker fromme.

Og med spil han ilte henad eng og sti,
og det sang i bjerkens lunde.
Higende hun fulgte; løvets dug i li
kindens brand ei svale kunde.
Som i dans til slaatten gik det fjeld og ur
opad til de stod for nutens glatte mur.
    Klippevæggen sprang
    op ved tonens klang,
og bak stenen begge svunde.

2.

Helges fader hadde hørt de lette fjed
ile ned ad loftets stige;
og han kastet koften om sin herde bred,
vilde gjennem gluggen kike.
Medens gubben stod der speidende og streng,
saa han piken danse henad dugget eng.
    Angst og undren ind
    i den gamles sind
maatte sig ved synet snike.

Økseskaftet grep han rask og ilte ut,
og han kaldte lydt og længe.
Ekko svarte kun. Da taus med bøn til Gud
sprang han over mark og enge.
Sporet fulgte han av Helges lille fot
hvor i vaate græs og bløte mos den stod;
    og han naadde frem
    til det sorte hjem,
der hvor glatte klipper stænge.

Ak, da løstes gaaten for den gamles hu.
Sorgen strammet hver hans sene;
øksen blinket med et gjenskin av hans gru
og gav gnist mot blokkens stene.
Over klippedøren, jettemagtens hegn,
har nu staalet merket korsets dyre tegn.
Derpaa stille gik
han med kummersblik
nedad, sukkende og ene.

Men om gubben alt i klare morgenstund
sig de gjæve grander flokke.
Signet med et suk fra alles sind og mund
bærer bort de kirkens klokke.
Og de hænger den hvor merket staar i fjeld,
og de ringer tause der en torsdagskveld.
Klokkens kald, vil Gud,
skal av berget ut
menløs atter piken lokke.

Malmens klang igjennem heiens stilhet gaar,
ekko maa paa stemmen agte,
og med dobbelt kraft paa fjeldets væg den slaar,
men den synes intet magte.
Solen synker, men med djerve nævegrep
drager karlene det tunge klokkerep;
se, da træder brat
ut av fjeldets nat
piken blek og taus og sagte.

Skridtet avmaalt veksler efter malmens lyd,
mens hun vandrer over heien;
hodet bøies under sølvets tunge pryd,
smukt det blinker nedad veien.
Men som hjem hun gaar sin hellig-stille gang,
og hun skrider over tunets vang,

strækker foten let
ut mot tersklens bret:
Tauget brast ved klokkens svaien.

Ak, da svandt den fagre i et flygtig nu.
Op sig atter fjeldet lukket,
og i dypets gap til gubbens sjælegru
atter dalens rose dukket.
Men de bleke karle hørte hendes skrik,
til i stille jamren dypt det tapte sig.
Altid mindre visst
lød det ut tilsidst
som en barnerøst der sukket.

MAGNUS BROSTRUP LANDSTAD.

Her falder megen trætte.

Her falder megen trætte,
det volder manges mén.
Vi har Guds bud og rette
til skjel og delesten.
Se til du ikke glemmer
vi er hverandres lemmer
i Kristo hver og én.

Ei haanden skjelde foten:
du fører mig ikuld!
Ei blommen skamme roten
som gror i sorten muld.
Vi alle hænger sammen,
det være største gammen
at én er anden huld.

Hvi skulde vi og kives
og komme tunglig frem?
De dage faa som gives,
til udyd bruke dem?
Den tid Vorherre sender,
o la os række hænder
og hjælpes trolig hjem!

Hvor ilde saa at tverke
og tviste bort vor stund,
saa vore hjerter verke,
og spilde Guds miskund!
En gjør' en anden ære,
hverandres byrder bære
med godt av hjertens grund!

O Kriste, du vort hoved
og herre, send din aand,
at knytte, som du lovet,
fuldkommenhetens baand,
hin kjærlighet som lider,
som gjennem verden skrider
med himmelløftet haand.

Jeg vet mig en søvn i Jesu navn.

Jeg vet mig en søvn i Jesu navn,
den kvæger de trætte lemmer;
der redes en seng i jordens favn,
saa moderlig hun mig gjemmer;

min sjæl er hos Gud i himmerik,
og sorgene sine glemmer.

Jeg vet mig en aften-time god,
og længes vel somme tider,
naar jeg er av reisen træt og mod,
og dagen saa tungsomt skrider:
Jeg vilde til sengs saa gjerne gaa
og sovne ind søtt omsider.

Jeg vet mig en morgen lys og skjøn
der synges i livsens lunde;
da kommer han Guds velsigned' søn
med lystelig' ord i munde,
da vækker han os av søvne op
alt udi saa sæle stunde.

Jeg haver den morgen mig saa kjær
og drager den tit til minde,
da synge jeg maa, og se den nær,
den sol som strør guld paa tinde,
som smaafuglen ut mot morgenstund
op under de høie linde.

Da træder Guds søn til gravens hus,
hans røst i al verden høres;
da brytes alt stængsel ned i grus,
de dype havsgrunder røres.
Han roper: Du døde kom herut!
Og frem vi forklaret føres.

Da aapnes den dør til himlens stad,
der nævnes de kaarnes navne.
Gud lade os alle møtes glad
og ingen av vore savne!
Det unde os Gud for Kristi blod
vi maatte i himlen havne!

O Jesu, træd du min dødsseng til,
ræk haanden med miskund over,
og sig: Denne dreng, den pikelil
hun er ikke død, men sover!
Og slip mig ei før at op jeg staar,
i levendes land dig lover!

BJØRNSTJERNE BJØRNSON.

Moderens sang.

(Av „*Arne*“.)

Herre, ta i din sterke haand
barnet som leker ved stranden!
Send du din værdige Hellig-aand,
at det kan leke selv-anden!
Vandet er dypt og bunden glat;
Herre, faar han først i armen fat,
drukner det ikke, men lever,
til du det naaderik hæver.

Moderen sitter i tunge savn,
vet ikke hvor det farer,
ganger for døren, roper dets navn,
hører slet ikke det svarer.
Tænker som saa: hvor end det er,
han og du er det altid nær;
Jesus, dets lille broder,
følger det hjem til moder.

Øyvinds sang.

(„Av *En glad gut*“.)

Løft dit hode, du raske gut!
om et haab eller to blev brutt,
blinker et nyt i dit øie,
straks det faar glans av det høie!

Løft dit hode og se dig om!
noget er der som roper: kom! —
noget med tusende tunger,
som om freidighet sjunger.

Løft dit hode, ti i dig selv
blaaner ogsaa et utstrakt
hvælv,
hvor der med harper klinger,
jubler, toner og svinger.

Løft dit hode, og sjung det
ut!
aldrig kuer du vaarens skud;
hvor der er gjærende
kræfter,
skyter det aaret efter.

Løft dit hode og ta din
daab
av det høie, straalende haab
som over verden hvælver
og i hver livsgnist skjælver!

Over de høie fjelde.

(Av „*Arne*“.)

Undrer mig paa hvad jeg faar at se
over de høie fjelde?
Øiet møter nok bare sne;
rundt omkring staar det grønne træ,
vilde saa gjerne over; —
tro naar det reisen vover?

Ørnen løfter med sterke slag
over de høie fjelde, —
ror i den unge, kraftfulde dag,
mætter sit mod i det vilde jag,
sænker sig hvor den lyster, —
ser mot de fremmede kyster!

Løv-tunge apal som intet vil
over de høie fjelde!
sprætter naar somren stunder til,
venter til næste gang den vil;
alle dens fugler gynger,
vet ikke hvad de synger! —

Den som har længtet i tyve aar
over de høie fjelde, —
den som vet at han ikke naar,
kjender sig mindre aar for aar —,

hører hvad fuglen synger
som du saa trøstig gynger.

Sladrende fugl, hvad vilde du her
over de høie fjelde?
Rede du fandt visst bedre der,
videre syn og høiere trær, —
vilde du bare bringe
længsel, men ingen vinge?

Skal jeg da aldrig, aldrig naa
over de høie fjelde?
Skal denne mur mine tanker slaa,
saadan med sne-is og rædsel staa
stængende der til det sidste, —
blive min dødning-kiste?

Ut, vil jeg! ut! — aa, saa langt, langt, langt
over de høie fjelde!
Her er saa knugende, tærende trangt,
og mit mod er saa ungt og rankt, —
la det faa stigningen friste,
ikke mot mur-kanten briste!

Engang, jeg vet, vil det række frem
over de høie fjelde.
Kanske du alt har din dør paa klem?
Herre min Gud! godt er dit hjem, —
la det dog endnu stænges,
og jeg faa lov til at længes!

Ingerid Sletten.

(Av *„Arne“*.)

Ingerid Sletten av Sillejord
hadde hverken sølv eller guld,
men en liten hue av farvet uld,
som hun hadde faat utav mor.

En liten hue av farvet uld,
hadde hverken stas eller fôr,
men fattig minde om far og mor,
der skinte langt mer end guld.

Hun gjemte huen i tyve
aar,
maatte ikke slite den ut!
Jeg bærer den vel engang
som brud,
naar jeg for alteret gaar.

Hun gjemte huen i tredive
aar,
maatte ikke skjæmme den ut!
Saa bærer jeg den saa glad
som brud,
naar jeg for Vorherre staar.

Hun gjemte huen i firti
aar,
hugsede endnu paa sin mor.
„Vesle min hue, forvisst jeg
tror
vi aldrig for alteret staar.“

Hun ganger for kisten at tage
den,
hjertet var saa stort derved;
hun leter frem til dens gamle
sted,
da var der ikke traaden igjen.

Fædrelandssang.

(1859.)

Der ligger et land mot den evige sne,
i revnerne kun er der vaarliv at se.
Men havet gaar til med historie-døn,
og elsket er landet som mor av søn.

Hun tok os i fanget dengang vi var smaa,
og gav os sin saga med billeder paa.
Vi læste saa øiet blev stort og vaatt;
da smilte den gamle og nikket blot.

Vi sprang ned til fjorden, vi stirrede mod
den askegraa bauta, hvor gammel den stod;
hun stod der end ældre, sa ingen ting;
men stensatte hauger laa rundt i ring.

Hun tok os ved haanden, og følge hun gav
bort derfra til kirken saa stille og lav,
hvor fædrene ydmygt har bøiet knæ,
og mild'lig hun sagde: Gjør I som de!

Hun strødde sin sne over fjeldbratte li,
bød saa sine gutter at staa den paa ski.

Hun knuste med stormhaand det nordhavs speil,
bød saa sine gutter at heise seil.

Hun satte de vakreste jenter i rad
at følge vor idræt med smil og med kvad,
og selv sat hun høit i sin sagastol
med maaneskinskaapen opunder pol.

Da lød der et fremad! et fremad! endnu
paa fædrene-maal og med fædrene-hu,
for frihet, for norskhet, for Norge hurra!
Og fjeldene selv roper langt hurra.

Da løsnet begeistringens rullende fonn,
da døptes vi av hendes mægtige aand,
da stod over fjeldet et syn i glød,
som siden os maner indtil vor død.

Olav Tryggvason.

Brede seil over Nordsjø gaar;
høit paa skansen i morgnen staar
Erling Skjalgsson fra Sole, —
speider over hav mot Danmark:
„Kommer ikke Olav Tryggvason?“

Seks og femti de drager laa;
seilene faldt, mot Danmark saa
solbrændte mænd; — da steg det:
„Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olav Tryggvason?“

Men da sol i det andet gry
gik av hav, uten mast mot sky,
blev det som storm at høre:
„Hvor bliver Ormen lange?
kommer ikke Olav Tryggvason?“

Stille, stille i samme stund
alle stod; ti fra havets bund
skvulpet som suk om flaaten:
„Tagen er Ormen lange,
falden er Olav Tryggvason.“

Siden efter i hundred aar
norske skibe til følge faar,
helst dog i maane-nætter:
„Tagen er Ormen lange,
falden er Olav Tryggvason.“

Magnus den blinde.

(Av *„Sigurd Slembe“*.)

„Aa, la mig endnu én gang faa se
op mot de tindrende stjerner!“
bad ung Magnus og sank i knæ,
det var ynk at se.
Alle kvinder i graat sig fjerner.

„Aa, først i morgen! Først fjeldene se
og sjøen hvor langt den blaaner,
én gang til, og saa kan det ske!“
Og han sank i knæ,
og hans venner med ham: „Aa, skaaner!“

„Aa, først til kirke, Guds hellige blod
være det sidste jeg skuer!
Det skal bade i lysets flod,
tage mildt imod
mit øies bristende luer!“

Staalet randt i, og hans øies væld
sank som et lyn i natten.
„Magnus, vor konge, farvel, farvel!“
— „Aa, farvel, farvel,
I som fulgte i somre atten!“

Han fik ei lov.

Han fik ei lov til at lægge ut;
hans far var gammel, hans mor var svak,
og bruket voksede dag for dag: —
„Hvad vil han ogsaa paa vikingfærden?
Her har han alt som kan ønskes i verden.“

Men gutten længtes naar skyen jog;
da saa han kjæmper til slaget drog.
Og gutten længtes naar solen skjen;
da saa han kongen i hallen tren.

Han stod, han glemte at gjøre gagn,
han stod og tænkte paa gamle sagn.

Det var en morgen, avsted han drev
mot ytterste skjær, mot det aapne hav,
at se paa leken om strand og rev,
og høre dønnet som kampen gav.
Det var en dag i den første vaar,
da stormens røst over landet gaar:
Du maa ikke længer islagt sove! —
Da saa han syn som gav lyst at vove.

Der laa et langskib i staalgraa vik,
det hvilte ut efter stormens krig.
Dets seil var bundet, det selv fortøiet,
men syntes derved ei vel fornøiet;
ti seilet rykket, og masten rystet,
og skibet huggede skum med brystet.

Ombord man tok sig en liten pust;
man sov, hvad heller holdt maaltid just.
Da hørte ned de fra klippen raabe
— det syntes ord fra en topmaalt taape —:
„Tør ingen ride saa høi en baare,
saa gi mig roret; — jeg længes saare!“

Nogen saa op mot fjeldets hang,
andre vendte sig ei engang;
ingen lot sig sin matro rane.
Da faldt en sten og blev to mands bane.

Op sprang alle fra dæk og tilje,
kastede matkar og grep til vaaben;
opad pilene sang; men aapen
stod han paa klippen og gav sin vilje:
„Høvding! giver du skibet med lempe,
hvad heller lyster dig først at kjæmpe?“

Slikt at høre blot tidsspild var;
et spyd blev skikket at gaa med svar.

Traf ham ikke. Han sagde rolig:
„Mig venter ingen i dødens bolig.
Du som havene alt har pløiet,
kan gaa derind eller hjem dig skynde.
Alt du under dig her har bøiet,
det maa du give; jeg skal begynde!
For mig du samlet; nu mig du henter!
Min tid er kommet; paa mig det venter."

Den anden lo fra sin høie løfting:
„Ifald du længes saa som du siger,
fred skal du nyde. Kom, bli min kriger!" —
„Det kan jeg ikke, jeg fødtes høvding.
Jeg vet min vei, og saa maa jeg byde;
det ny kan ikke det gamle lyde."

Forgjæves øret mot svar han lagde.
Da sprang han nærmere ned og sagde:
„I kjæmper, høvdingen vise skylder
hvem seiersfader sit guld forlener.
Ham som det bliver, ham hærmænd hylder.
Skam den som ikke den største tjener!"

Da blusset høvdingens kind av harme;
han sprang i sjøen og svam mot landet;
den anden hoppet ned mot vandet
og tok ham op i de sterke arme.

Men høvdingen saa ham i øiet ind,
og straks han kjendte hans høie sind.
„Kast vaaben til ham, han ingen eier,"
ombord han ropte. „Hvis du faar seier,
saa kan du sige han selv dig rakte
det sverd du svang da du fald ham bragte."

Og kampen reiste sig under fjeldet;
hvert hugg gav sukkende døn tilbage.
Derute snøftet den vrede drage;
snart laa dens høvding paa stenen fældet.

Det gav et skrik mot det isgraa fjeld,
det myldret op ifra stevn til stevn,
i sjøen sprang de hver mand til hevn,
og stod snart oppe paa klippeheld.

Men svakt den døende haanden svang,
han bød iblandt dem for sidste gang:
„En mand maa falde naar han er færdig!
ti stort skal sluttes en kjæmpesang.
Ta ham til høvding; ti han er værdig!"
Han mer ei kunde, hans læbe blegnet,
hans kjæmper ilede til, han segnet;
ham plads var ryddet ved Odins bord;
paa hin han viste idet han for.

Den nye høvding var ikke sen,
han steg paa stenen og tok til orde:
„Først reises sten over heltens ben,
og derved mindes hvad stort han gjorde.
Men før det kvelder, vi seil maa heise;
ei døde hefte paa livets reise."

Og varden bygdes, og seil for op;
snart dragen lekte paa bølgens top.
En minnidraapa klang over sjøen
til ham tilbake paa dødningøen;
et velkomstkvad til den unge for,
han stod i løftingen ved sit ror.

Men da han hjemmet strøk tæt forbi,
hvor alle stormede ned mot stranden
med rop, med undrende syn paa manden
som styret Øges sjøsterke ski, —

faldt kveldsol rødlig paa seil og skjold
og paa den høie bak kjæmpevold.

Han styrte skibet ret like paa,
saa ræd de ropte: „Han vil forgaa!“
Han vendte skibet saa der stod gov,
og smilte mot dem: „Faar jeg nu lov?“

Bergljot.

(Harald Haardraades saga kap. 45 mot slutten lyder: Da Einars (Tambarskjælves) hustru Bergljot, som sat tilbake i herberget i byen, spurte mandens og sønnens fald, gik hun straks op i kongsgaarden, hvor bondehæren var, og ophidset den meget til slag. Men i samme øieblik rodde kongen ut efter elven. Da sa Bergljot: „Nu savner vi her min frænde Haakon Ivarson; ikke skulde Einars banemand ro ut efter elven, om Haakon stod her paa elvebakken.“)

Bergljot
(i herberget).

Idag kong Harald
faar give ting-fred;
ti Einar fulgte
fem hundred bønder.

Eindride, sønnen,
slaar vakt om huset
imens den gamle
gaar ind til kongen.

Saa mindes Harald
maaske at Einar
har tvende konger
i Norge kaaret, —

og giver fred
og forlik paa loven;
hans løfte var det,
og folket længes. —

Hvor sanden fyker
ned over veien,
og støi der stiger! —
Se ut, min sko-svend!

— Kanske blot vinden!
ti her er veirhaardt:
den aapne fjord
og de lave fjelde.

Jeg mindes byen
ifra min barndom:
hit vinden hidser
de vrede hunder.

— Men støi der tændes
av tusen stemmer!
og staal den farver
med kamprød flamme!

Ja, det er skjold-gny!
Og se hvad sand-gov:
spyd-bølger hvælve
om Tambarskjælve!

Han er i trængsel! —
Troløse Harald:
lik-ravnen løfter
sig av din ting-fred!

Kjør frem med karmen!
jeg maa til kampen;
nu sitte hjemme,
det gjaldt jo livet!

(Paa veien.)

Aa, bønder, berg ham,
slaa kreds omkring ham!
Eindride, verg nu
din gamle fader!

Byg ham en skjold-borg
og gi ham buen;
ti døden pløier
med Einars pile!

Og du, Sankt Olav!
aa, for din søns skyld!
gi du ham gagn-ord
i Gimles sale!

(Nærmere.)

Flokken de sprænger . . .
og kjæmper ei længer . . .
i bølger
de følger
hverandre mot elven, —
hvad er der vel hændt?
hvad spaar denne skjælven?
har lykken sig vendt?
hvad er det? hvi stanser
nu bøndernes skare? . . .
med nedstukne lanser
to døde de kranser,
og Harald faar fare! —
hvad trængsel der er
ved tingstuens port! . . .
stille al hær
vender sig bort. —
Hvor er Eindride! — —
Sorgfulde blikke
flygter til side,
frygter mit møde . . .
saa kan jeg vite:
de to ere døde! —
— — Rum! jeg maa se:
ja, det er dem! —
Kunde det ske? — —
Jo, det er dem!

Falden er herligste
høvding i Norden;
Norriges bedste
bue brusten.

Falden er Einar
Tambarskjælve,
sønnen ved side, —
Eindride!

Myrdet i mørke,
han som var Magnus
mer end fader,
kong Knut den rikes
kaarede sønne-raad!

Falden for snigmord
skytten fra Svolder,
løven som sprang over
Lyrskog-heden!

Slagtet i bakhold
bøndernes høvding,
trøndernes hæder,
Tambarskjælve!

Hvithaaret, hædret,
henslængt for hundene, —
sønnen ved side,
Eindride!

Op, op, bondemænd, han er falden;
men han som fældte ham, lever!
Kjender I mig ikke? Bergljot,
datter av Haakon fra Hjørungavaag; —
nu er jeg Tambarskjælves enke.

Jeg roper paa eder, hær-bønder:
min gamle husbond er falden!
Se! se, her er blod paa hans bleke haar;
eders hoveder kommer det over;
ti det bliver koldt uten hevn.

Op, op, hærmænd, eders høvding er falden!
eders ære, eders fader, eders barns glæde,
hele dalens eventyr, hele landets helt, —
her er han falden, og I skulde ikke hevne?

Myrdet i mørke; i kongens stue,
i tingstuen, lovstuen er han myrdet,
myrdet av lovens første mand, —
aa, lyn vil falde fra himlen paa landet,
hvis det ikke lutres i hevnens lue.

Skyt lang-skibe fra land!
Einars ni langskibe ligger her,
la dem bære hevnen til Harald!

O, stod han her, Haakon Ivarson,
stod han her paa bakken, min frænde,
da fandt Einars bane ikke fjorden,
og eder, feige, slap jeg bede!

O, bønder, hør mig, min husbond er falden,
mine tankers høisæte i halvhundred aar!
Veltet er det, og ved dets høire side
vor eneste søn, o, al vor fremtid!
Tomt er der nu inden mine to armer;
kan jeg vel mere faa dem op til bøn?

Eller hvorhen skal jeg vende mig paa jorden?
Gaar jeg bort til de fremmedes steder, —
ak, saa savner jeg dem hvor vi levde sammen.
Men vender jeg mig derhen, —
ak, saa savner jeg dem selv!

Odin i Valhal tør jeg ikke finde;
ti ham forlot jeg i min barndom.
Men den nye gud i Gimle? — —
Han tok jo alt jeg hadde!

Hevn? — Hvem nævner hevn? —
Kan hevnen vække mine døde,
eller dække over mig for kulden?
Findes i den et tilstængt enkesæte,
eller trøst for en barnløs mor?

Gaa med eders hevn; la mig være!
Læg ham paa karmen, ham og sønnen!
Kom, vi vil følge dem hjem.
Den nye gud i Gimle, den frygtelige, som tok alt,
la ham ogsaa ta hevnen; ti den forstaar han!
Kjør langsomt! ti saadan kjørte Einar altid;
— og vi kommer tidsnok hjem.

Hundene vil ikke møte med glade hop,
men hyle og hænge med halen.
Og gaardens hester vil spidse øren,
vrinske glade mot stald-døren
og vente Eindrides stemme.

Men den lyder ikke længer, —
ej heller Einars skridt i svalen,
som ropte ind at nu maatte alle reise sig,
for nu kom høvdingen!

De store stuer vil jeg stænge;
folkene vil jeg sende bort;
kvæg og hester vil jeg sælge,
flytte ut og leve ene.

Kjør langsomt!
ti vi kommer tidsnok hjem.

†

Daniel Schjøtz.

(Død av overanstrengelse som frivillig militær-læge, 1864.)

Han paa ingen stormagt ventet,
uten den som er hos Gud.
Dengang han sig døden hentet,
skikket han ei forut bud
ned til England og til Franken,
om han og fik lov at dø
mellem brødrene paa banken
ved den dype, danske sjø.
Første daad av ungdom ildet,
første sterke, klare tro,
første mand som svor ved gildet, —
første over dødens bro.

Han ei fattet han i nøden
var den eneste som kom,
og han kjæmpede til døden
for vor æres helligdom.
Han for alle vore tusen
vilde gjøre fyldest selv, —
sank saa gjennem vanvids brusen
ned i dødens stille elv.

Første sjæl som turde haabe
frelse av sin hjælp mot vold,
første varme, fulde draabe
av vort blod paa Danmarks skjold.

†

Kong Frederik den syvende.

(1863.)

Nu tapte vor konge en fuldtro ven!
Og Nordens sak
dypt sænker sin fane og følger hen
paa begravelsens dag.
Men Danmark, men Danmark fik dypeste smerte:
nu brast deres varmeste, største hjerte,
nu brast deres bedste
landefæste,
nu staar der et skrik over kongens død
som fra mænd i nød.

Til Danmarks frelse den mand blev født
som her er død.
I ungdommen blev han fra hove støtt —
til folkets skjød.
Der trivdes han godt, og der vokste han sammen
med bønder, matroser, i fare, i gammen.
Ham skole blev givet
av selve livet —:
da snaren var færdig for Danmarks land, —
var ogsaa han!

Det viste sig straks han var bonde-dum
paa deres knep;
forrædernes fineste kløkt skjøt bom
paa hans smule begrep.
Han visste jo bare hvad folket tænkte,
og derfor i faren dem frihet skjænkte;

han vilde det hele —
og ikke dele,
og holdt en tale, ei lang, kun det:
„Det skal ei ske!"

Saa stod han til rors som en god matros
i stormens hurra,
han vilde ikke ha større ros;
men det skal han ha!
Han vendte straks baugen mot nord, — og saa laa den
i stille, i stormveir, i snefok og fraaden; —
det hele rike
snart maatte sige:
„Han er nok ikke saa dum endda,
for det gaar bra!"

Nu ropte han netop paa dæk hver mand;
ti det trak op.
Nu svartes der netop fra masten: Land!
nu, nu netop;
da tapte han roret av trofaste hænder
og sank i døden mens skuten vender . . .
— nei, ikke vender!
de kursen kjender;
staa sammen nu, Danmarks hver eneste mand, —
hold frem som han!

Det var just hans ære: staa jevnt i lag
og ei ta plads,
men bredved de andre sit ærlige tak
foruten stas.
Nu høster de frugten: hver mand staar øvet,
helt ned til soldaten saa tro, saa prøvet!
Det kan ikke slingre:
for mange fingre
har fast i roret, for mange: „Hurra,
mot nord endda!"

Der er ikke andet at gjøre nu
end at holde ut,
staa vakt i mørket, men uten gru,
med tro paa Gud.
Her er dumpt, her er stilt, her er længsels vaande,
hver staar og lytter med halvkvalt aande, —
her er ventetider, — —
indtil omsider
det rødner i luften med lyse drag:
Det er handlingens dag!

†

Ole Gabriel Ueland.

Det har arbeidet længe
og stille, slegt paa slegt,
før saadan kraft kan sprænge
aarhundreds vane-vegt.
Hvad bondens bund kan bære,
skjønt sjelden der blev saadd,
det er vor folke-ære, —
og har vor fremtid spaadd.

De alvors-fulde fjorde
i snefjeld-skyggers rund
hans barndoms tanker gjorde
og livets dype grund.
Naar viddets sol da spillet
paa fjord og fjeldes sne,
det gav saa høit et billed
som nogen vilde se.

Da h a n til tinge møtte
og reiste bondens sak,
hvert ord en straale fødte
i folkets unge dag.

Det kom som gammel tone,
det kom som fjeld-gjemt sagn,
det kom med fortids krone
til slegtens pryd og gagn.

Skjønt bonde bak om plogen
og sjø-mand i sin baat,
han tænkte fint som nogen
i hele kongens raad.
Hans aar er vidner dyre
om at vi nok skal naa
det jevne folkestyre
som han i aanden saa.

Selv gammel, træt og svækket
han trodde paa sit verk;
den folke-aand han vækket,
blev altid mere sterk.
Han sank indunder merke
og vilde længer frem, —
derfor valkyrjer sterke
bar gubben med sig hjem.

Fra vinter-nattens gysning
han festlig ledtes ind
i saga-hallens lysning
mot høvding-bænkens trin.

Saa mangen gammel herre
sig reiste og gik fram,
men først av dem kong Sverre,
han var i slegt med ham.

Mit følge.

Jeg kjører frem gjennem straale-fryd
i søndags-stilhet med klokke-lyd.
Alt løfter solen, fra myg til sæden,
som var den selve alkjærligheten.
Og folk forbi mig til kirke kjøre,
snart stiger salmen for aapne døre.
— Godt mot! Du hilste paa fler end mig,
skjønt du i skyndingen saa det ei.

Jeg har det herligste reisefølge,
skjønt det sig stundom kan listig dølge;
men naar du saa mig saa søndags-glad,
var det fordi at vi flere sat,
og naar du hørte mig dæmpet synge,
de sat i tonen som i en gynge.

Mig følger én med en sjæl saa stor,
for mig hun ofrede alt paa jord;
ja, hun som lo naar min baat blev krænget,
og blev ei blek under uveirs-hænget,
ja, hun imellem hvis hvite arme
jeg kjendte livets og troens varme.

Se, deri er jeg av snegle-arten
at huset bærer jeg med paa farten;
og den som tror det er tungvint bør,
han skulde vite hvor godt det gjør
at krype ind under taket atter
hvor hun staar lys mellem barne-latter.

Ei maaler tankens, ei digtets søn
saa høi en hævlving, saa dyp en brønd
som fra den himmelske kjærlighet
til der den speiler i vuggen ned.
Ei sjælen lyser, ei hjertet dugger
som naar dit barn under bøn du vugger.

Hvem ei har kjærlighet i det smaa,
han kan ei mængdens, ei mindets faa.
Hvem ei kan bygge sit eget hus,
hvad stort han bygger, gaar og i grus.
Med seir fra Moskva til Kartagena
han dør dog ensom paa Sankt Helena.

Har først du bygget dig selv et fæste,
saa tit du frelser endog din næste; —
skjønt barne-hænders og kvinde-verk,
det fæste holder din sjæl saa sterk,
at den gaar hel gjennem kamp og fare
og giver mod til den største skare.

Et enkelt hjem bar saa tit et land,
naar ut det sendte dets frelsermand,
og mange tusen av hjem det var
som landet frelst ifra slaget bar.
Og det som bærer det gjennem freden,
er hjemmets puls-slag i travelheten.

Trods alt det fine i fremmed duft,
helt ren alene er hjemmets luft.
Der møter bare det barne-sande,
og synden kysses ifra din pande!
Til hjemmet hist staar der aapne døre;
ti derfra kom det, og dit det føre!

Godt mot, du vandrer paa kirke-vei;
du ber for dine, for mine jeg;

ti bønnen bærer et stykke frem
paa veien mellem de tvende hjem.
— I bøier ind; jeg maa vidre kjøre,
mens salmen følger fra aapne døre.
— Godt mot! Du hilste paa fler end mig,
skjønt du i skyndingen saa det ei.

Norsk sjømands-sang.

(Ved baat-stevnet i Stavanger 1868.)

Den norske sjømand er
et gjennem-barket folkefærd;
hvor fartøi flyte kan,
der er han første mand.
Paa togt og hjemme her
ved sund og skjær og fiske-
vær
han har sin Gud i sind
og sætter livet ind.

Her er et folk i krig
for livet uavladelig —
med dyre mande-fald
i kampe uten tal.
Det som er dagligdags,
det nævnes ikke netop straks,
og tit er ingen med
som bringe kan besked.

Men vesle fisker-baat
har baaret frem saa mangen
daad
av mod og herlig kløkt,
skjønt aldrig den blev trykt.
Og mangen sjømands liv
fik dødens krans av tang og siv,
som burde hat i guld
sit navn blandt kjæmpe-kuld.

Sankt Olavs-korsets ros
ret høvde for en vestlandsk
lods
som reddet hundred mænd
og hundred om igjen.
Og mangen liten gut
som red paa hvælvet hjem
til slut,
naar far var sat ombord,
han burde hat et ord.

Dog Norges høie kyst
er landets eget moder-bryst
med næring og med graat
ved sønners raske daad.
I det er alting gjemt,
og der er ei den mindste
glemt —
fra Hafrs-fjordens dag
til ham paa sidste vrak.

Det følte hver som kom
fra reis igjen og saa sig om;
det følte hver som gik,
i sidste avskeds-blik.
De følte hvor de for,
at landets lykke var ombord:

Vor ære og vor magt
har hvite seil os bragt.

Hurra for dem idag
som farer under norske flag!
Hurra for lodsen som
dem først i møte kom!
Hurra for dem som ror
sin fisker-baat paa hav og fjord!
Hurra for alles lyst:
vor skjær-omkranste kyst!

Godt mot.

(1870.)

Jeg sender disse sange hen
paa venners bøn til kvinder, mænd
i Nordens trende lande.
At Finlands folk blandt dem er med
paa sangen under Nørreled,
maa jeg med tak jo sande.

Jeg sender dem — og ser det nu:
de fleste har ei hvad min hu
har sterkest følt og baaret;
litt er for flygtig, litt for kort,
litt har paa lagret dampet bort,
litt er for ungt av aaret.

Jeg levde mere end jeg sang;
jeg tanker, harm og jubel slang
omkring mig hvor jeg gjestet;
at være hvor det netop gjaldt,
det var mig næsten mer end alt
som ved min pen blev fæstet.

Alt sandt og sterkt har vokse-sted
og kanske ogsaa evighet,
om sværten ei det fanger,
og han som tænker mindst derpaa,
men tør i livets slingring staa,
blir bedste folke-sanger. —

Jeg hørte engang om en fest
i Spanien; en landsens hest
blev sluppet ind i ringen;
dernæst en tiger av sit bur; —
den gik en stund omkring paa lur,
saa la den sig paa bringen.

Og folket klappet, jublet, lo
da tigren sprang og hesten slog,
men fik dog ei se blodet;
ti tigren tumlet att aa bak
for hestens landlig-plumpe slag
og laa en stund paa hodet.

Da huiet, hidset alle mand
og kvinder med; balkongens rand
de heldte sig utover.
De skrek, de tirret tigrens mod,
de vilde alle have blod, —
og atter frem den vover.

— Og folket jublet, klappet, lo
da tigren sprang og hesten slog;
— men blod de ei fik skue;
ti lykken hadde hesten kjær,
og tigren kom den ikke nær,
men spændtes i en bue. —

Hvem vandt til slut, det vet jeg ei;
ti denne landsens hest er jeg,
og kampen har ei ende; —
men byen hvor den foregaar,
og hvor den klap og jubel faar,
den tør du kanske kjende! —

Jeg kjæmper helt foruten hat;
det som jeg elsker, gjør mig glad,

skjønt varm og vred tillike.
Det er mit blod, min sjæl der gaar
i hver en linje som jeg slaar,
og derfor gaar den like.

Men som jeg staar her nu idag,
jeg har ei hevn, jeg har ei nag
mot nogen mand paa jorden. —
Gi saa igjen litt hjerte-lag
til den som bare mente sak
og elsker hele Norden! —

Selv gaar jeg paa min sanger-vei
med ære-frygt først ind til dig,
du største aand i Norden,
som vred, profetisk varslet gry
bak Nordens tunge morgen-sky,
der skalv i lyn og torden, —

men siden blid bak hav og held
av sagas og av troens væld
paa bondens sæd har spillet; —
nu snefjeld-hvit paa niti aar
av tidens strøm tilbake faar
dit eget høie billed!

Til dig saa, i hvis sanger-vaar
„de tusen sjøers" Finland staar
og vemods-mægtig toner!
Vor stammes aand i evig sus
gaar grænse-vakt i sangens brus
mot Østens millioner.

Men staar jeg i vor egen gaard,
et stjerne-billed øiet slaar
med alt sit rike under.
Det lyser: Henrik Wergeland
ut over Norges bleke strand
i mindets klare stunder.

Fædrelandssang.

Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem
furet, veirbitt over vandet
med de tusen hjem, —
elsker, elsker det og tænker
paa vor far og mor
og den saganat som sænker
drømme paa vor jord.

Dette landet Harald berget
med sin kjæmperad,
dette landet Haakon verget,
medens Øivind kvad;
Olav paa det land har malet
korset med sit blod,
fra dets høie Sverre talet
Roma midt imod.

Bønder sine økser brynte
der en hær drog frem;
Tordenskjold langs kysten lynte,
saa den lystes hjem.
Kvinder selv stod op og strede
som de vare mænd;
andre kunde bare græte;
men det kom igjen!

Vistnok var vi ikke mange;
men vi strak dog til,
da vi prøvdes nogen gange
og det stod paa spil;
ti vi heller landet brændte
end det kom til fald;
husker bare hvad som hændte
ned paa Fredrikshald!

Haarde tider har vi døiet,
blev tilsidst forstøtt;
men i værste nød blaa-øiet
frihet blev os født.
Det gav faderkraft at bære
hungersnød og krig,
det gav døden selv sin ære,
og det gav forlik.

Fienden sit vaaben kastet,
op visiret for;
vi med undren mot ham hastet;
ti han var vor bror.
Drevne frem paa stand av skammen
gik vi søderpaa;
nu vi staar tre brødre sammen
og skal saadan staa!

Norske mand i hus og hytte,
tak din store Gud!
Landet vilde han beskytte,
skjønt det mørkt saa ut.
Alt hvad fædrene har kjæmpet,
mødrene har grætt,
har den Herre stille lempet,
saa vi vandt vor ret.

Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem
furet, veirbitt over vandet
med de tusen hjem.

Og som fædres kamp har hævet
det av nød til seir,
ogsaa vi naar det blir krævet,
for dets fred slaar leir.

HENRIK IBSEN

Ørnulvs draapa.

(Av „Hærmændene paa Helgeland".)

Sind som sværmod stinger,
savner Brages glæde;
sorgfuld skald saa saare
kvides ved at kvæde.

Skaldeguden skjænket
evne mig at sjunge; —
klinge la min klage
for mit tap, det tunge!

Harmfuld norne herjet
haardt mig verdens veie,
listet lykken fra mig,
ødte Ørnulvs eie.

Sønner syv til Ørnulv
blev av guder givet; —
nu gaar gubben ensom,
sønneløs i livet.

Sønner syv saa fagre,
fostret mellem sverde,
vernet vikings hvite
haar som gjævest gjærde.

N u er gjærdet jevnet,
mine sønner døde;
glædeløs staar gubben,
og hans hus staar øde.

Torolv — du, min yngste!
Boldest blandt de bolde!
Litet gad jeg klage,
fik jeg d i g beholde.

Vén du var som vaaren,
mot din fader kjærlig,
artet dig at ædles
til en helt saa herlig.

Ulivs-saar, usalig,
værste ve mon volde,
har min gamle bringe
klemt som mellem skjolde.

Nidsyg norne nødig
negtet mig sit eie, —
drysset smertens rigdom
over Ørnulvs veie.

Vekt er visst mit verge.
Fik jeg guders evne,
e n da blev min idræt:
nornens færd at hevne.

E n da blev min gjerning:
nornens fald at friste, —
hun som har mig røvet
alt — og nu det sidste!

Har hun alt mig røvet?
Nei, det har hun ikke;
tidlig fik jo Ørnulv
Suttungs mjød at drikke.

Mine sønner tok hun;
men hun gav min tunge
evnen til i kvæder
ut min sorg at sjunge.

Paa min mund hun lagde
sangens fagre gave; —
lydt da la den klinge,
selv ved sønners grave.

Hil jer, sønner gjæve!
Hil jer, der I rider!
Gudegaven læger
verdens ve og kvider!

Ederfuglen.

Ederfuglen i Norge bor;
der holder han til ved den blygraa fjord.

Han plukker av brystet de bløte dun,
og bygger sig rede baade varm og lun.

Men fjordens fisker har staalsat hug;
han plyndrer redet til sidste fnug.

Er fiskeren grum, saa er fuglen varm;
han ribber igjen sin egen barm.

Og plyndres han atter, saa klær han dog
sit rede paa ny i en velgjemt krog.

Men røves hans tredje, hans sidste skat, —
da spiler han vinger en foraarsnat.

Da kløver han skodden med blodig bryst; —
mot syd, mot syd til en solskinskyst!

Kong Haakons gildehal.

Du gamle hal med de mure graa,
hvor uglen bygger sig rede, —
saa tit jeg dig ser, maa jeg tænke paa
kong Lear paa den vilde hede.

Han gav sine døtre kronens skat,
han gav dem sit dyreste eie;
da jog de ham ut en uveirs-nat,
at færdes paa vildsomme veie.

Du hal som tynges av tidens vegt,
du maatte det samme friste; —
du gav en utaksom efterslegt
den dyreste skat du visste.

Du gav os mindernes gyldne høst,
en saga med billeder rike.
Men hørtes en eneste sønne-røst
sit „tak“ gjennem natten skrike?

Der maatte du staa, som Albions drot,
til lek for de kaate vinde;
seks hundrede aar hven stormens spot
omkring din graanende tinde. —

Nu dages det, gubbe; dit folk er vakt;
nu prøver vi feilen at rette:
vi flikker med kluter din kongedragt;
du har alt en narrehætte.

Og derfor, du hal med de mure graa,
hvor uglen bygger sig rede, —
saa tit jeg dig ser, maa jeg tænke paa
kong Lear paa den vilde hede.

Paa Akershus.

Sommernattens slør med milde
folder sig om jorden spænder;
enkle stjerner, store, stille,
bleke bakom skodden brænder.

Fjorden letter nu sit trange
bryst med dump og dæmpet stemme.

Hør, det er som bardomssange,
dem en aldrig ret kan glemme.

Gamle Akershus ser rolig
gjennem taaken over sjøen;
stundom nikker han fortrolig,
tykkes mig, mot Hovedøen.

Akershus, den gamle, hvite,
staar saavisst i sterke drømme;
sikkert styrer han med stride
aaretak mot mindets strømme.

Ja, de gjester ham de svundne
blodverksmænd fra mørke tider; —
linombundne, floromvundne
gjennem hallen stilt de skrider.

Og se der —, jeg ser og gruer,
snart i brand og snart i frysning, —
bak de høie salsvinduer
dirrer der en blaalig lysning.

Hvem er han, hin tunge ridder
med den røde glød i øiet, —
han som stur i salen sitter,
i sin stol fremoverbøiet?

Ja, for visst! Kong Kristjern er det!
Panden skrukket, kinden gusten;
haanden famler efter sverdet,
sliren er av blodskvæt rusten. —

Lik en gravlagt storhets minde,
fyrstefager end at skue,
i karnappet staar en kvinde;
det er visst Knut Alvsøns frue.

Danske flaaten er i fjorden;
hendes husbond gik at verne
vergeløs om fædrejorden, —
kom som gjest til Gyldenstjerne.

Liklagt ror de ham til strande
uten sang og uten kjerte; —
hugget i Knut Alvsøns pande
var et hugg i Norges hjerte. —

Se den bundne mand i kaapen.
Let, jeg tænker, navnet gjettes;
hundred hærmænd under vaaben;
Herlof Hyttefat skal rettes.

Baal er reist i ormegaarden;
blodet blommer dødning-linet;
fire svende staar ved baaren, —
Kristjern gløtter bak gardinet.

Rike frihetsmand, som strøde
for dit folk i døden roser!
Mer end kirkevirak søte
blodrøk som fra baalet oser!

Martyrblod med sædens kræfter, —
sæd fra Norges ulivs saardag,
som tre hundred aar derefter
sprat ved Eidsvolds Verk en vaardag!

Og se der —! Nej, unda gled det,
ti „løs av“ det lød fra vakten. —
Akershus har aandeklædet
byttet bort mot hverdagsdragten.

Kvindernes bøn.

(Av „Kongs-emnerne“.)

Slagen er slangen!
Ydmyg og fangen
synderen kommer!
Slut ham i armene,
milde, forbarmende
jordlivets dommer!

Vindende viker han,
flygter mot tronen;
seirende stiger han; —
n u har han kronen!

Terje Viken.

Der bodde en underlig graasprængt en
paa den ytterste, nøkne ø; —
han gjorde visst intet menneske mén
hverken paa land eller sjø;
dog stundom gnistret hans øine stygt, —
helst mot urolig veir, —
og da mente folk at han var forrykt,
og da var der faa som uten frygt
kom Terje Viken nær.

Siden jeg saa ham en enkelt gang
han laa ved bryggen med fisk;
hans haar var hvitt, men han lo og sang
og var som en ungdom frisk.
Til pikerne hadde han skjemtsomme ord,
han spøkte med byens børn,
han svinget sydvesten og sprang ombord;
saa heiste han fokken, og hjem han for
i solskin, den gamle ørn.

Nu skal jeg fortælle hvad jeg har hørt
om Terje fra først til sidst,
og skulde det stundom falde litt tørt,
saa er det dog sandt og visst;
jeg har det just ei fra hans egen mund,

men vel fra hans nærmeste kreds, —
fra dem som stod hos i hans sidste stund
og lukket hans øine til fredens blund,
da han døde høit opp'i de tres.

Han var i sin ungdom en vild krabat,
kom tidlig fra far og mor,
og hadde alt døiet mangen dravat
som yngste jungmand ombord.
Siden han rømte i Amsterdam,
men længtes nok hjem til slut,
og kom med „Foreningen“, kaptein Pram;
men hjemme var ingen som kjendte ham
der reiste som liten gut.

Nu var han vokset sig smuk og stor,
og var dertil en velklædd knegt.
Men døde var baade far og mor,
og sagtens hans hele slegt.
Han sturet en dag, ja kanhænde to, —
men saa rystet han sorgen av.
Han fandt ei, med landjorden under sig, ro;
nei, da var det bedre at bygge og bo
paa det store, bølgende hav!

Et aar derefter var Terje gift, —
det kom nok paa i en hast.
Folk mente han angret paa den bedrift,
som bandt paa et sæt ham fast.
Saa levde han under sit eget tak
en vinter i sus og dus, —
skjønt ruterne skinte som klareste dag,
med smaa gardiner og blomster bak,
i det lille rødmalte hus.

Da isen løsnet for lindveirs bør,
gik Terje med briggen paa reis;

om høsten da graagaasen fløi mot sør,
han møtte den underveis.
Da faldt som en vegt paa matrosens bryst:
han kjendte sig sterk og ung,
han kom fra solskinnets lysende kyst,
agter laa verden med liv og lyst, —
og for baugen en vinter tung.

De ankret, og kameratene gik
med landlov til sus og dus.
Han sendte dem endnu et længselsblik
da han stod ved sit stille hus.
Han gløttet ind bak det hvite gardin, —
da saa han i stuen to, —
hans kone sat stille og hesplet lin,
men i vuggen laa, frisk og rød og fin,
en liten pike og lo.

Der sagdes at Terjes sind med ett
fik alvor fra denne stund.
Han trælet og slet og blev aldrig træt
av at vugge sit barn i blund.
Om søndagskvelden, naar dansen klang
vildt fra den nærmeste gaard,
sine gladeste viser han hjemme sang,
mens lille Anna laa paa hans fang
og drog i hans brune haar.

Saa lakket og led det til krigens aar
i attenhundred og ni.
Endnu gaar sagn om de trængselskaar
som folket da stedtes i.
Engelske krydsere stængte hver havn,
i landet var misvekst og nød;
den fattige sultet, den rike led savn,
to kraftige armer var ingen til gavn,
for døren stod sott og død.

Da sturet Terje en dag eller to,
saa rystet han sorgen av;
han mindtes en kjending, gammel og tro:
det store, bølgende hav. —
Der vester har endnu hans gjerning liv
i sagnet, som djerveste daad:
„Da vinden kulet litt mindre stiv,
Terje Viken rodde for barn og viv
over havet i aapen baat!“

Den mindste skjegte der var at faa,
blev valgt til hans Skagens-fart.
Seil og mast lot han hjemme staa, —
slikt tyktes han bedst bevart.
Han mente nok, Terje, at baaten bar,
om sjøen kom litt paatvers;
det jydske rev var vel svært at gaa klar, —
men værre den engelske „Man of war“
med ørneøine fra mers.

Saa gav han sig trøstig lykken i vold
og tok til aarerne hvast.
Til Fladstrand kom han i god behold
og hentet sin dyre last.
Gud vet hans føring var ikke stor:
tre tønder byg, det var alt;
men Terje kom fra en fattig jord, —
nu hadde han livsens frelse ombord;
det var hustru og barn det gjaldt.

Tre nætter og dage til toften bandt
den sterke, modige mand;
den fjerde morgen, da solen randt,
han skimtet en taaket rand.
Det var ikke flygtende skyer han saa,
det var fjelde med tinder og skar;

men høit over alle aasene laa
Imenes-salen bred og blaa.
Da kjendte han hvor han var.

Nær hjemmet var han; en stakket tid
han holder endnu vel ut!
Hans hjerte sig løftet i tro og lit,
han var nær ved en bøn til Gud.
Da var det som ordet frøs paa hans mund;
han stirret, han tok ikke feil, —
gjennem skodden, som lettet i samme stund,
han saa en korvet i Hesnes-sund
at duve for bakkede seil.

Baaten var røbet; der lød et signal,
og det nærmeste løp var lukt;
men solgangsvinden blafrede skral, —
mot vester gik Terjes flugt.
Da firte de jollen fra rælingens kant,
han hørte matrosenes sang, — —
med føtterne stemte mod skjegtens spant
han rodde saa sjøen fosset og brandt
og blodet fra neglene sprang.

Gjæslingen kaldes de blinde skjær
litt østenfor Homborg-sund.
Der bryter det stygt i paalandsveir,
under to fot vand er der bund.
Der sprøiter det hvitt, der glitrer det gult
selv stilleste havbliksdag; —
men gaar end dønningen aldrig saa hult,
indenfor er det som tiest smult,
med brækkede bølgedrag.

Dit ind Terje Vikens skjegte for
lik en pil mellem brot og brand;
men bak efter ham, i kjølvandets spor,

jog jollen med femten mand.
Da var det han skrek gjennem brændingens sus
til Gud i sin høieste nød:
„Inderst derinde paa strandens grus
sitter min viv ved det fattige hus
og venter med barnet paa brød!“

Dog høiere skrek nok de femten end han:
som ved Lyngør saa gik det her.
Lykken er med den engelske mand
paa rov mellem Norges skjær.
Da Terje tørnet mot baaens top,
da skurte og jollen paa grund;
fra stavnen bød officeren „stop“!
Han hævet en aare med bladet op
og hugg den i skjegtens bund.

Spant og planker for hugget brast,
sjøen stod ind som en fos;
paa to fot vand sank den dyre last,
dog sank ikke Terjes trods.
Han slog sig gjennem de væbnede mænd
og sprang over æsingen ut, —
han dukket og svømte og dukket igjen;
men jollen kom los; hvor han vendte sig hen,
klang sabler og rifleskud.

De fisket ham op, han førtes ombord,
korvetten gav seierssalut;
agter paa hytten, stolt og stor,
stod chefen, en attenaars gut.
Hans første batalje gjaldt Terjes baat,
ti kneiste han nu saa kjæk;
men Terje visste ei længer raad, —
den sterke mand laa med bøn og graat
i knæ paa korvettens dæk.

Han kjøpte med taarer, de solgte ham smil,
de aagret med spot for bøn.
Det kulet fra øster, tilhavs med il
stod Englands seirende søn.
Da taug Terje Viken; nu var det gjort,
nu tok han sin sorg for sig selv.
Men de som ham fanget, fandt sært hvor fort
et noget var likesom veiret bort
fra hans pandes skyede hvælv.

Han sat i „prisonen“ i lange aar,
der siges: i fulde fem;
hans nakke bøide sig, graat blev hans haar
av drømmene om hans hjem.
Noget han bar paa, men gav ei besked, —
det var som hans eneste skat.
Saa kom attenhundred og fjorten med fred;
de norske fanger, og Terje med,
førtes hjem paa en svensk fregat.

Hjemme ved bryggen han steg i land
med kongens patent som lods;
men faa kun kjendte den graasprængte mand,
der reiste som ung matros.
Hans hus var en fremmeds; hvad der blev av
de to, — han derinde erfor:
„Da manden forlot dem, og ingen dem gav,
saa fik de til slutning en fælles grav
av kommunen i fattigfolks jord.“ — —

Aarene gik, og han røgtet sin dont
som lods paa den ytterste ø;
han gjorde visst intet menneske ondt,
hverken paa land eller sjø;
men stundom gnistret hans øine stygt,
naar det brøt over baaer og skjær, —

og da mente folk at han var forrykt,
og da var der faa som uten frygt
kom Terje Viken nær.

En maaneskinskveld med paalandsvind
kom der liv i lodsenes flok;
en engelsk yacht drev mot kysten ind
med revnet storseil og fok.
Fra fortoppen sendte det røde flag
et nødskrik foruten ord.
Litt indenfor gik der en baat over stag,
den vandt sig mot uveiret slag for slag,
og lodsen stod staut ombord.

Han tyktes saa tryg, den graasprængte mand;
lik en kjæmpe i rattet han grep; —
yachten lystret, stod atter fra land,
og baaten svam efter paa slæp.
Lorden, med lady og barn i arm,
kom agter, han tok til sin hat:
„Jeg gjør dig saa rik som du nu er arm,
hvis frelste du bær' os av brændingens larm.“ —
Men lodsen slap ror og rat.

Han hvitnet om kindet, det lo om hans mund,
lik et smil der omsider faar magt.
Indover bar det, og høit paa grund
stod lordens prægtige yacht.
„Den svigtet kommando! I baatene ned!
Mylord og mylady med mig!
Den slaar sig i splinter, — jeg vet besked; —
men indenfor ligger den trygge led;
mit kjølspor skal vise jer vei!“

Morilden brændte der skjegten fløi
mot land med sin dyre last.
Agter stod lodsen, sterk og høi,

hans øie var vildt og hvast.
Han skottet i læ mot Gjæslingens top,
og til luvart mot Hesnes-sund;
da slap han ror og stagseils-strop,
han svinget en aare med bladet op
og hugg den i baatens bund.

Ind stod sjøen med skumhvitt sprøit — —
der raste paa vraket en strid; —
men moren løftet sin datter høit
paa armen, av rædsel hvit.
„Anna, mit barn!“ hun skrek i sin ve;
da bævret den graasprængte mand;
han fattet om skjøtet, drev roret i læ,
og baaten var fast som en fugl at se,
slik for den i brot og brand.

Den tørnet, de sank; men havet var smult
der indenfor brændingens kreds;
opover rak sig en langgrund skjult,
der stod de i vand tilknæs.
Da ropte lorden: „Kjend, — baaens ryg —
den svigter, — det er ingen flu!“
Men lodsen smilte: „Nei vær De tryg!
En sunken skjegte med tre tønder byg
er baaen som bær' os nu.“

Der jog et minde om halvglemt daad
lik et lyn over lordens træk, —
han kjendte matrosen som laa med graat
i knæ paa korvettens dæk!
Da skrek Terje Viken: „Alt mit du holdt
i din haand, og du slap det for ros.
Et øieblik endnu, og gjengjæld er voldt — —“
da var det den engelske stormand stolt
bøide knæ for den norske lods.

Men Terje stod støttet til aarens skaft,
saa rank som i ungdommens aar;
hans øine brandt i ubændig kraft,
for vinden flommet hans haar.
„Du seilte i mak paa din store korvet,
jeg rodde min ringe baat;
jeg trælet for mine til døden træt,
du tok deres brød, og det faldt dig saa let
at haane min bitre graat.

Din rike lady er lys som en vaar,
hendes haand er som silke fin; —
min hustrus haand, den var grov og haard;
men hun var nu allikevel min.
Dit barn har guldhaar og øine blaa,
som en liten Vorherres gjest;
min datter var intet at agte paa,
hun var, Gud bedre det, mager og graa,
som fattigfolks barn er flest.

Se, det var min rigdom paa denne jord,
det var alt hvad jeg kaldte for mit.
Det tyktes for mig en skat saa stor;
men det veide for dig saa litt.
Nu er det gjengjældelsens time slaar;
ti nu skal du friste en stund
som vel kommer op mot de lange aar
der bøide min nakke og blekte mit haar
og sænket min lykke paa grund.“

Barnet han grep og svinget det frit,
med den venstre om ladyens liv.
„Tilbake, mylord! Et eneste skridt, —
og det koster dig barn og viv!“
Paa sprang stod britten til kamp paa ny;
men armen var vek og mat; —

hans aande brændte, hans øine var sky,
og hans haar — saa kjendtes ved første gry —
blev graat i den eneste nat.

Men Terjes pande bar klarhet og fred,
hans bringe gik frit og stilt.
Ærbødig løftet han barnet ned
og kysset dets hænder mildt.
Han aandet som løst fra et fængsels hvælv,
hans stemme lød rolig og jevn:
„Nu er Terje Viken igjen sig selv.
Indtil nu gik mit blod som en stenet elv;
for jeg maatte — jeg maatte ha hevn!

De lange aar i „prisonens“ kvalm
de gjorde mit hjerte sykt.
Bakefter laa jeg, som heiens halm,
og saa i et braadyp stygt.
Men nu er det over; vi to er kvit;
din skyldner for ei med svik.
Jeg gav det jeg hadde, — du tok alt mit,
og kræv, om du tror du har uret lidt,
Vorherre, som skapte mig slik.“ -- —

Da dagningen lyste, var hvermand frelst;
yachten laa længst i havn.
Med nattens saga taug de nok helst;
men vidt for dog Terjes navn.
Drømmenes uveirsskyer graa
feide en stormnat væk;
og Terje bar atter saa rank som faa
den nakke der krøktes hin dag han laa
i knæ paa korvettens dæk.

Lorden kom, og mylady med,
og mange, mange med dem;
de rystet hans haand til farvel og Guds fred,

der de stod i hans ringe hjem.
De takket for frelsen da stormen pep,
for frelsen fra sjøgang og skjær;
men Terje strøk over barnets slæp:
„Nei, den som frelste da værst det knep,
det var nok den lille der!“ — —

Da yachten dreiet for Hesnes-sund,
den heiste det norske flag.
Litt længere vest er en skumklædd grund, —
der gav den det glatte lag.
Da tindret en taare i Terjes blik;
han stirret fra heien ut:
„Stort har jeg mistet; men stort jeg fik.
Bedst var det, kan hænde, det gik som det gik, —
og saa faar du ha tak da, Gud!“

Slik var det jeg saa ham en enkelt gang
han laa ved bryggen med fisk.
Hans haar var hvitt, men han lo og sang
og var som en ungdom frisk.
Til pikerne hadde han skjemtsomme ord,
han spøkte med byens børn;
han svinget sydvesten og sprang ombord;
saa heiste han fokken, og hjem han for
i solskin, den gamle ørn.

Ved Fjære kirke jeg saa en grav,
den laa paa en veirhaard plet;
den var ikke skjøttet, var sunken og lav,
men bar dog sit sorte bret.
Der stod „Thærie Wiighen“ med hvit-
malt skrift,
samt aaret han hvile fandt. —
Han lagdes for solbrand og vindes vift,
og derfor blev græsset saa stridt og stivt,
men med vilde blomster iblandt.

En broder i nød!

(December 1863.)

Nu flokker sig om Tyras borg, —
kan hænde sidste gang, —
et folk i nød, et folk i sorg,
med flaget halvt paa stang.
Forlatt, forlatt paa farens dag,
forlatt i stridens stund!
Var saadan ment det nævetak
der lovde godt for Nordens sak
i Akselstad og Lund?

De ord der fløt som om de kom
fra hjertet like hit, —
de var da kun en frase-flom;
og nu er tørkens tid!
Det træ som blomstrings-løfter gav
i festens solskinsvæld,
det staar, av stormen kvistet av,
som kors paa Nordens ungdoms grav
den første alvorskveld!

Det var da løgn i gildeskrud,
kun giftig Judas-kys,
hvad Norges sønner jublet ut
ved Sundets strande nys!
Hvad taltes mellem drot og drot
ved sidste kongefærd?
O, lektes om igjen da blot
kong Gustavs lek paa Stockholms slot
med Karl den tolvtes sverd!

Et folk i sorg, paa dødsens tog
av hver en ven forlatt, —
saa ender Danmarks sagabog. —
Hvo har dens *Finis* sat?
Hvo taalte feigt den sluttet slik

og tysk blev Tyras vold,
mens Danebrogs forrevne flik
slog om den sidste danskes lik
sit rosenlakens fold?

Men du, min frelste norske bror,
som staar paa fredlyst grund
i kraft av løftets fagre ord,
forglemt i farens stund, —
stryk du paa flugt fra fædrestavn,
jag over havets hvælv,
gaa glemselsgang fra havn til havn,
og list dig til et fremmed navn,
og gjem dig for dig selv!

Hvert stormsuk som i Norge gaar
langs li fra Danmarks hav,
dig spørgende med rædsel slaar:
min bror, hvor blev du av?
Jeg stred en livsens-strid for Nord;
mit hjemland blev en grav; —
jeg speidet over belt og fjord
forgjæves dine snekkers spor.
Min bror, hvor blev du av?

Det var en drøm. Vaagn sterk og kjæk
fra folkesøvn til daad!
En bror i nød! Hver mand paa dæk; —
her gjælder rappe raad!
End kan det staa i saga slik:
dansk, dansk er Tyras vold.
End Danebrogs forrevne flik
kan over Nordens fremtid rik
slaa ut sin røde fold!

Ved tusenaars-festen

den 18de juli 1872.

Mit folk, som skjænkte mig i dype skaaler
den sunde, bitre styrkedrik hvorav
som digter jeg, paa randen av min grav,
tok kraft til kamp i døgnets brutte straaler, —
mit folk, som rakte mig den landflugts-stav,
den sorgens bylt, de angstens rappe saaler,
det tunge alvors-utstyr til min færden, —
dig sender jeg en hilsen hjem fra verden!

Jeg sender den med tak for alle gaver,
med tak for hver en smertens lutrings-stund.
Hver vekst som lykkes i mit livskalds haver,
har dog sin rot i hine tiders grund; —
at her de spirer fyldig, rikt og gjerne,
det skyldes graaveirs-brisen fra det fjerne.
Hvad solbrand løsnet, det fik taaken fæste; —
mit land, ha tak, — du skjænkte mig det bedste.

Ja, dit hvor taaken tumler sig om tinden,
hvor graaveirs-brisen over vidden slaar,
hvor der er lydt foruten og forinden,
hvor der er øde mellem gaard og gaard, —
dit ser jeg, som en lods fra skansens tremme.
I natten og min digtning bor jeg hjemme.
Og mest i denne meningsmørke tid
da hjemmets liv et tvesyn slutter inde:
et folk som kløver sig i spredthets splid —
og flokker sig om samlings-tankens minde.
Men naar jeg ser mot disse festens dage,
mit syn gaar mer end tusen aar tilbake.

Der ser jeg høine sig av sagas skodde
hint træ som sprat i dronning Ragnhilds drøm.
Jeg ser det brede sig fra Nessets odde,

rundt Nordkaps væg, øst over Glommens strøm.
Jeg ser dets røde legg, dets grønne grene,
jeg ser dets kvister, skinnende som sne; —
men under løvet er en slegt at se
som sitter nidsyk, hver for sig alene,
paa nes, i vik, i hver en avdals læ.
Kun én staar sorgløs midt iblandt de spredte.
Han kaster lekende sit livsmaals terning;
ti han har haab og tro, og er den rette,
og har et verdensviljens krav at mætte, —
og store drømmes løvtak om sin gjerning.

Saa gaar det løs! Den unge mot de gamle;
det nye syn imot den vante sed.
Rundt Trondhjem ser jeg otte riker ramle;
i otte slag blir otte konger fældte.
Av høvdingstolen glider Rollaug ned,
og sætter sig paa jarlesætets skamle; —
i Naumdal stikker Herlaug sverd i belte, —
og gaar i haug med alle sine helte.

Da enes de som staar mot landets ening;
da samles de som slaar for spredthets verk;
da nytter de haarfagre kongens mening:
at ryg mot ryg gjør kjæmpen tifold sterk.
Da flokkes egder, teler, horder, ryger;
da skinner spilte seil langs Listers strand;
der stritter vimpler, skum for stevnen fyker,
og som de rundt om Jæder-revet stryker,
der bæres hæse hærskrik ind mot land.
De søker Haralds flok. Nu skal det fristes
om hævdens træ fra farfars tid tør kvistes.
To tanker gaar i staal imot hinanden;
to tidehverv vil skifte hvasse ord. —
Fra løftingen ser Roald Rygg mot nord;

kong Kjøtve bryner sverd mot skjolderanden.
Litt frem endnu! I Havsfjord venter manden.

Ser I de hundrede tjærede snekker,
langskibes rader, som ligger for anker?
Ser I hvor Haarfagres hærklædde rækker
        fylder og dækker
tofternes tiljer og æsingens planker?

Hører i duren av Havsfjords-gnyet?
Hornkloves draapa har baaret det frem.
Stridsmænd for kvelden mot stridsmænd for gryet;
stridsmænd for næet mot stridsmænd for nyet; —
        snekker og knerrer,
        med høibaarne stavner,
        tørner og snerrer
        som maaker mot ravner;
fjordvidden mørknes av pilskyens brem.
Dronningens drømtræ er stedt i fare!
Egder og teler vil løve dets tak av!
Har ingen nød. Med økser snare
ringer om roten sig Haarfagres skare,
bøter de hvislende bilers slag av, —
berger den vordende tusenaars-saga.

Dagen lider, og langskyggen falder.
Roald og Sote og Tore blunder.
        Solen gaar under.
Med den gaar under en utlevet alder; —
        det nybaarne kalder. —
Kong Kjøtve løper med skam av striden, —
skjønner han kan ikke løpe fra tiden, —
løper endda, som Hornklove melder,
        længtende hjemad
        til sulet og mjøden.

Men Harald han tjelder
knerrer og snekker.
Saa frister de fremad,
de fremdjerve rækker,
mot morgenrøden.

Og saa gik tusen aar. Snart strengt, snart blidt
spandt norner gjennem dem paa skjæbne-tenen.
Men folkedrømmens træ fik vokse frit
med løv i toppen og med frugt paa grenen.
Nu stanser slegtens tog og skuer vidt
fra skillet agterut. Nu reises stenen, —
hin landets tause lovsang i granit. —
Paa vakt, mit folk! Bryt lag og lek og gilde; —
i mørket tusler det som vil os ilde.

Jeg ser mit hjem med taakers fold om tinden, —
mit hjem, hvor graaveir over heien slaar,
hvor der er lydt foruten og forinden,
hvor der er enslig mellem gaard og gaard. —
Hvad lusker der ved kveld paa krøkte veie?
Hvem er han, skyggen? Har jeg set ham før?
Han løfter klinken let paa bondens dør,
gaar som paa sokker bent til mandens leie; —
han hvisker ord i øret paa den hvilende, —
og saa til næste nabo — lydløst, smilende.

Og det er ikke én jeg ser, men mange.
Og det er ei blot ord jeg kan fornemme; —
jeg hører som en dur av dumpe sange,
en døs som tager sind og sans til fange,
et bys som summer drømmens digt i glemme.
Hvem er de, skyggerne? Hvor har de hjemme?
Av Havsfjord stiger de! Op, dagens mænd!
Til Haralds-dyst! De døde gaar igjen!

Ja, Roald, Sote, Tore Haklang lever
sit midnatsliv som dødning og som draug; —
og Rollaug rører paa sig; Herlaug stræver,
den gamle muldvarp, i sin sunkne haug.
Slikt er det som gaar lumsk paa bygdens veie,
budstikken bærende fra grænd til grænd;
slikt er det som tar plads ved bondens leie,
og byder lønlig leding ut igjen. —

Op, dagens stridsmænd, fæld hvad natten fødte!
Og drømmens træ slaa ringen tæt og rund!
Haarfagre Harald kræver daadens støtte; —
det som skal rage høist i denne stund, —
det vi skal ramme ned i Norges grund,
det er en pæl igjennem dem han møtte.

Ti vi har liv til sak, og de har døden; —
de har kong Kjøtves maal, vi morgenrøden.
Se ut i verden! Havsfjords dag er oppe,
lysvaaken, over alle jordens toppe.
Den sol som brandt paa Solferinos sletter, —
den sol som farvet Lissas vinblaa dyp, —
som brunet Porta Pias røde spetter
og jog i kjelder Vatikanets kryp, —
den sol som lumret om Sadowas volde,
var Havsfjords-solen i vort nye døgn;
det var den sol som lyste for den bolde,
da riket reistes mellem holmer golde, —
en sol som slog i flint de samme trolde
og dampet giften av den samme løgn. —
Merk hvor du staar, du dagens norske broder!
Tyd tidens tegn; med den er du i pakt.
Idag er kun en ringe grundsten lagt
til større støtte for vor stammes moder.
Læs tidens lov! Den taaler ingen trods.

Cavour og Bismarck skrev den og for os, —
og dødninger og drauger vog han fler av,
hin daadsmand og hin drømmer paa Caprera.

Ja, Haralds-tanken gaar igjennem tiden,
og Havsfjords-slaget staar den dag idag;
ti det er aand mot aand som ildner striden, —
kong Haralds aand med rikets helhets-sak
mot søndrings-aanden under smaahets flag.
Dog, svigter du, mit folk, i samlings-dysten, —
da ned med støtten paa din høvdings grav!
La ikke stenen hykle over hav
og peke som en nidstang ind mot kysten.
Men har du høvding-sind, og vil du seire,
da ser jeg, lys og glad: du seire faar!
Da kan en slegt som kommer efter vor,
den rette samlingsstøttes reisning feire;
men den skal bygges over døgnets leire,
høit over bygdens stræv og byens bulder;
dens plads er givet: Det er Dovres skulder.

Da er det skedd hvad dronning Ragnhild skuet.
Da først, mit land, du yder høisind ly.
Da er din gamle stortid vorden ny,
og spaadoms-gaaten herlig løst i nuet.
Da ser jeg dig, mit folk, som trøstig vovet
hvad du i samlings-festens rus har lovet, —
jeg ser dig træde tidens aapne spor
imot et frit, et helt, et mægtig Nord;
jeg ser dig som en slegt der tungt har sovet,
men sund er vaaknet ved et manings-ord;
jeg ser dig som en slegt der vil og tror, —
med kraft til mer end dont paa land og fjord, —
med længslers hærgang rundt den vide jord,
og store drømmes løvtak om dit hoved!

Brændte skibe.

Han vendte sine skuters
stavner fra nord,
søkte lysere guders
lekende spor.

Snelandets bauner
sluknet i hav;
solstrandens fauner
stillet hans krav.

Han brændte sine skibe; —
blaanende røk
som en bro-banes stripe
nordover føk. —

Mot snelandets hytter,
fra solstrandens krat,
rider en rytter
hver eneste nat.

JONAS LIE

Sang for Norden.

(Studentermøtet 1869.)

Midt i en jerntid der ikkun tror
den magt som vaabnene vinder,
du ligger rolig, du høie Nord!
i aandens sollys og skinner;
din storhet er ei guld og pragt
og ei kanoners torden, —
du er en stille verdensmagt
for hjertets sak paa jorden.

Visst maa end slaaes mangt aandens slag
for dig bak korsede skjolde;
men tanken staar som et solskinsflag
paa Nordens grønnende volde;
og frygt dig ei, du lille hær
som modig vover striden,
hvert ungdomskuld i Norden bær'
en fylking ny ind i den.

Ja hil dig, hellige hjem i nord,
hvorover nordstjernen vaaker!
Gud gir dig seiren fordi du tror
igjennem tidernes taaker;
fordi med enfolds fromme sans
du aandens storvei kjender,
og bærer skjæret av den glans
som paa din himmel brænder.

Gangspilvise for præsident Christie.

Og guttene paa Bergens red,
  sing my boy, hurra!
de lyster nu at være med,
  sing my boy, hurra!
naar Christies støtte den blir reist
og flaget til hans ære heist. —
  Sailor oh! sing my boy!
  Sailor oh! Holloi!
  Sailor oh! sing my boy!
  Sailor oh! Holloi!

Han staar i malm og peker paa
den strek vor frihetskurs skal gaa.
I haand han har et ordrebrev,
den grundlov de paa Eidsvold skrev.

Og det var gamle Christies daad:
han styrede den norske baat;
han styret den i nødens stund,
og slik at den gik klar av grund.

Og han var første mand den dag
de heisede det norske flag,
og modigen de stevnte paa
mens fjenderne rundt landet laa.

Men er det heist, saa faar det staa
saalænge norske hjerter slaa!
Saa seilte de i brot og brand
og sammen berget Norges land.

Om gamle Christie visst jeg tror
han stusler end ved Norges ror;
og det med ham er slik bevendt
at han er endnu præsident.

Og om paa ny en farens dag
vort folk maa ta det tunge tak,
da vil den stund det røner paa,
den gamle sjøl til rattet gaa.

Og derfor skal han ha en sang,
  sing my boy, hurra!
saalænge gangspil er i gang,
  sing my boy, hurra!
saalænge skuter gaar paa tog,
og sangen gaar i Bergens vaag.
  Sailor oh! sing my boy!
  Sailor oh! Holloi!
  Sailor oh! sing my boy!
  Sailor oh! Holloi!

Anton Martin Schweigaard.

(Ved mindefesten.)

Bak sænkte faner og floromvundne
idag er taarer av hjertet rundne;
fra fattig hytte til kongens borg
nu er i Norge der landesorg.

Hvor høi i tanken og ædelbaaret
han stod i striden der hvit i haaret;
han hadde kjæmpet fra ungdomsdag,
og graanet under vort unge flag.

Hvor sterk, naar dønningen sig bevæget,
han stod mens stormen i lokken leget;
hans øie lynte, hans pande var
et hvælv som lys av geniet bar.

Hvergang i kampen den gjæve stevnet,
paa nyt vi undret hvor stort han evnet;
hans virke gjennem snart firti aar, —
det er en grundmur hvorpaa vi staar.

Nu mer ei blinker hans hvasse tanke,
hans riddersverd og hans skjold, det blanke;
nu er de begge som æerespragt
med borgerkransen paa baaren lagt.

Og det er stort at hans barnehjerte
som kjæmpen Rolands det brast av smerte,
at det som gjorde den store mand,
var elsk i enfold til viv og land.

Med flor om fanen og sorg i sindet
blir Schweigaards navn nu i folket mindet;
men mer end laurbær og ekekrans
er stor, o borger, en død som hans.

Og mer end sange ved mindets bæger
den tomme plads paa hans storhet peker; —
maa Norge finde den merkesmand
der bærer flaget saa høit som han!

Fædrenes minde.

Du slegt hvis hjerte banker
ved dine fædres skaal, —
sig, har du ogsaa tanker
som fylder deres maal?
Sig, kan saa stort du drømme
som de i mindets stund,
ja, har du magt at tømme
det gamle horn til bund?

Ti dette bæger fyldes
av vor histories flod,
hvor bølgerne som rullet,
var vore fædres blod;
og dyp som folkets hjerte
og hellig gaar den strøm,
med graat ifra dets smerte
og glans ifra dets drøm.

Saa tit historien svulmet,
da skummet bægrets rand,
da vokste ogsaa hjertet
i dig, du norske mand;
da saa du syner store
ved fædres minde-skaal,
og løfterne du gjorde,
holdt folkets store maal.

Se, dette horn vi løfter,
har rørt ved guders mund,
og Freyas rosenlæbe
har kysset paa dets rund.
Ja, dette horn vi tømmer,
har guder tømt engang,
mens Nordens store drømmer
fra Brages harpe klang.

Det vies vore fædre,
de slegter rad for rad
som kjæmpede og seiret,
som stille led og bad,
som bygde vore dage
med deres store færd, —
vi lover dem tilbake
at være ofret værd.

Det vies aarets faldne
paa hver en val i nord;
de sitter som einherjer
ved Sagas gude-bord;
det vies store minder
som stiger for vor sans, —
det fædreland som skinner
i vor erindrings glans!

Haraldshaugen.

(I anledning av indvielsen 18de juli 1872.)

Hvast om skjæret
driver veiret
under Rogaland.
Som en pilregn over
hvor kong Harald sover,
kredser maaken,
og bak taaken
bryter havets brand.

Ligger nære
tangklædd fjære
Haraldshaugen der,
mens i storm det stønner
under kyst og dønner,
mens sig speiler
hviten seiler
ut i solblankt veir.

Der sit merke
stak den sterke
konge fast i jord.
Norges navn stod skrevet
der, av Gyda vævet,
og hans verge
magtet berge
hendes høie ord.

Det var fyret
mens vi styret
ind vor frihets led;
der igjennem taaken
stod den varde vaaken
som i sindet
slegten skinnet,
mens den frem sig stred.

Sterkt med sverdet
kongen gjærdet
Norges rike ind;
ti den gard han bygget,
staar endnu urygget,
skjønt den siden
hen i tiden
laa for fok og vind.

Aar er runden
over grunden,
veirbart som den laa;
men av haugen baaret
staar nu, tusenaaret,
stort det samme
træ hvis stamme
dronning Ragnhild saa.

Skal saa plaugen
jevne haugen,
Norges kirkemur?
nu mens folkets minder
frem i solen skinner,
nu vort øre
gjen kan høre
konning Haralds lur?

Nye hære
skulle bære
frem kong Haralds sak;
folkereist hans minde
gjen ved Karm skal skinne,
og den gamle
kongen samle
os paa ny til slag.

Furuen.

I sommer blandt hauger og bakker
en herlig furu jeg saa;
den stod der saa staut og saa vakker
med foten i stenuren graa.

Den stod der som kjæmpen i fjeldet
med knutet og veirvreden ryg;
den stod der alene i heldet,
saa solrød, saa lun og saa tryg.

Saa bar og saa barket var kroppen,
og armen saa muskelsterk strakt,
med kronen som skjold der i toppen
mot stormens og haglskurens magt.

Og slik har den staat der og dystet
og knægaats med uveirets flod,
mens vintren gav skjorten om brystet,
og stormen slog krok for dens fot.

Den ingen vil synderlig prise,
til kubbe den fældes engang;
— og dog er jeg viss paa dens vise,
det var just en høvdingesang.

Den staar der alene paa vakten
med maaltrost og spottegjøk i, —

det er først naar stormen tar magten
den orgler en stor melodi!

Færø.

„Sju dages sigling vest av Stat“ —
der ligger Færøs vilde skjær,
med foten hvit av dragsug,
om top en fuglehær;
og vidt ut ingen øiner land,
kun bølgerul og saltgraat vand,
og himlen stænger disig
ved horisontens rand.

Her gik vel mangen ensom mand
hvis stille længsler vide for,
hvis tanker steg med ørnen
som høit i luften ror,
som kredser ind med brede sving
om landets synskreds ring paa ring;
— den blev i tranghet stækket,
den unge ørneving.

Ti havet stængte for det bur
saa skjæbnerolig ødt og graat,
og paa de snævre klipper
gik livet knust i smaat.
Men hvert et skib mot fjernet fór,
— for længsler der fløi med ombord! . . .
som tusen fugl i masten,
som drømme ved dets ror.

Mig lokket den larmende ære.

Mig lokket den larmende ære,
et navn med den prangende klang;
nu ønsker jeg ikkun at bære

blandt sandhetens bølgende hære
om blot et frø i min sang . . .
Mer end en glimrende stjerne
i nathimlens dunkelhet, —
et led av din tænkende hjerne,
o kjæmpende menneskehet!

Petter Dass.

(Under hans portræt. Indledningsdigt til maanedsskriftet „Nordlands Trompet“.)

Nu vil jeg sjunge ut navnet
paa presten som Nordland har gavnet,
mer end mange hundred
som dundret,
slog med hand i stol
der i krav' og kjol,
— meldte slik besked
om dets herlighet
at, som om det flommer,
her kommer
skibe med fremmedfolk hver sommer.

Alstahaug, saa heter huset.
Det staar der av vinden omsuset,
gammelt, graat, med heggen
ved væggen;
og i hundred aar
nordlandsvisen gaar
baad' for seil og aar
som tilgagns forslaar.
Han med rim saa klingre
paa fingre
Nordlands trompet fik til at skingre.

Sindrig med rimet han kimet
om seien i havet som stimet,
jægter og fembøring
med føring,
rorbaater paa vær,
alskens fuglehær,
hjellfisk hængt paa skjær
og, som skik det er,
kløvet op til spolen;
— og solen
som staar vaak om nat her ved polen.

Underlig land! Du forglemte!
Manden som tok paa at klemte,
nidkjær os forlystet
i brystet, —
han het Petter Dass;
han ei for med fjas
eller vis og vas
som fik løpepas;
men som verden skrider
og lider,
steg og nordlandssolen omsider.

Nordlænding, agte paa tiden,
at du kan bli levendes i den; —
ei staa i stranden
som manden:
strømmen for avsted,
baaten hans og med!
— saa du ei faar se
alskens fremmede
bære for dig fisken
til disken,
mens du piper fattig som en sisgen.

Stemning.

Forundret sitter saa jeg her
paa jordens trange lille skjær
iblandt de andre fugle,
og lytter fremmed litt paa hver;
her synger op saa mangen stær,
og tuter mangen ugle.
De ivrer hver som vet de alt;
— men ingen har mig end fortalt
hvorfor vi alle hit er dalt,
vi stakkars, stakkars fugle!

Til Erika Nissen.

(Med en Edelweis. Berchtesgaden 1880.)

Den staar paa vilde skrenter
og lyser med sit skjær;
det er den blomst de henter
den svimle avgrund nær.
Den bær' saa enkel, ensom
sit fløielshvite blad,
og stjerneformet ren, som
den sprang av luftens bad. —
Fordi den er saa sjelden,
fordi den er saa fin,
fordi den blomst man finder
kun paa de høie tinder,
derfor — saa er den din!

IVAR AASEN.

Her er det land som hugar meg best.

Her er det land som hugar meg best,
og hit hev' eg lengta lenge;
her var det stødt som hugen var fest
og gjekk i sitt gamle gjenge.
Vide hev' eg flutt og fare i kring,
aldri saag eg slike hyggjelege ting.
Ja mykje hev' eg set,
og meir hev' eg frett,
men her hev' eg set det beste.

Her er vel jordi hugleg aa sjaa
og yndeleg paa alle tider,
helst naar ho heve sumarsplaggi paa
og blømer til dei øvste lider.
Aldri vild' eg bytt i nokon-handa skatt
denne vaar sæle, sumarljose natt,
daa jordi ligg i skrud
og søv som ei brud,
og dagen vaker trutt um landet.

Her heve alt ein vænare lit,
han gjerer meg so godt i hjarta;
her er det rett som alt hadde vit
og kunde baade læ og garta.
Folket og eg er like som eitt;
alt kva dei segja, skynar eg so greidt,

og aldri er der ord
paa all den vide jord,
som ganga meg so til hjarta.

Her kann eg kjenna bygder og bol
og berg i so ymse rader.
Fjøra og fjell og himmel og sol
er kjendar' enn andre stader.
Saart hev' eg sakna heimen ei tid,
difor er han no so kjær og so blid.
Lat koma kva som kann,
eg møter som ein mann,
og aldri fer eg ut or landet.

Gamle grendi.

Tidt eg minnest ein gamall gard
med store tre og runnar.
Vollar, bakkar og berg og skard
og blomster paa grøne grunnar.
Der eg hadde meg so godt eit rom:
hus og mark med baade bær og blom,
alt eg nøytte som ein eigedom
med baade lut og lunnar.

Der var dalar og lider nog,
der lur og bjøllor klungo;
der var ruster og fager skog,
der tusund fuglar sungo.
Tett med stova stod ei bjørk so breid,
der hadde skjorerne sitt gamle reid;
staren song i kvar ein topp som beid,
og erlor i tunet sprungo.

Heime var eg so vide kjend
og slapp inn kvar eg vilde,
i kvart hus i den heile grend,

um endaa folket kvilde.
Der var kjenningar i kvar ei kraa,
og naar eg ukjende folk fekk sjaa,
spurde eg radt kvar dei var ifraa,
og dei var like milde.

Var det nokon som der leid vondt
og vart fyre tap og spilla,
braatt det spurdest um bygdi rundt,
og alle tykte det var illa.
Ofte minnest eg mi gamle grend,
naar eg framand uti verdi stend,
heimlaus, frendelaus og lite kjend,
og likar paa leiken illa.

Elskug-kvæde.

Naar eg finge den eg vilde
aa! eg skulde vore glad;
som til gjestebod og gilde
gjekk eg til min armods stad.
Lat so vera det vart møda,
mødast lyt ein kvart ein vil.
Um det òg var trongt um føda,
armod er me vane til.

Naar eg berre paa det tenkjer,
ljosnar heimen som ein dag;
alt eg gløymer som meg krenkjer,
allting fær eit anna lag.
Hugnad som ei himmels-sending
strøymer inn i alt mitt vit.
Allting fær si rette vending,
livet fær sin rette lit.

Alt me skulde havt aa røda,
vilde seint sin ende faa.

Fagnad millom trong og møda
knapt det skulde skorta paa.
Ikkje trur eg nokon gaadde
mykjen ufred der me var;
ikkje trur eg at der raadde
mykje strid og strenge svar.

Naar me gjekk i onni saman,
skulde verket falle lett.
Laga skulde me med gaman
alt som best me hadde set.
Aldri er det tungt aa træla
der ein stødt kann hugnad sjaa.
I eit hus med fred og sæla,
der vert alle mødor smaa.

Lat deim etter pengar grava,
dei som stødt paa rikdom sjaa.
Naar ein fulle hus kann hava,
trur dei inkje stender paa.
Endaa ymist folk eg kjende,
som var rikt og kom i skort;
og paa same tid det hende
at eit lite bu vart stort.

Nei den skatten vil eg unna
deim som honom hava vil;
helst til deim som aldri kunna
utan rikdom vera til.
Men ein heim der hugnad kvilde,
var den ting som mest meg drog.
Naar eg finge den eg vilde,
var eg alltid riker nog.

Tolugt mod.

Tolugt mod er godt aa hava.
Tidt mot straumen fær du kava,

um din rett er nog so god.
Ymist fær du sjaa og høyra
som er ilt i syn og øyra;
tak det alt med tolugt mod.

Naar du tunge verk maa gjera
og fær vantakk heim aa bera,
tak det tolugt og ver god.
Fær du vera med i reidsla,
og fær inkje godt av veitsla,
tak det alt med tolugt mod.

Verta folk deg alt for fine,
vil dei spotta deg og dine,
gakk ifraa deim og ver god.
Grina dei aat all din bunad,
aat din tale, gang og snunad,
tak det alt med tolugt mod.

Naar dei til sitt eige nøgje
gjera berre laatt og løgje
av ei gjerning som var god;
naar med skam dei ned vil riva
betre verk enn sjølv dei driva,
tak det alt med tolugt mod.

Naar dei til sitt eige gaman
leggja slarv og drøsor saman
um ei grend som visst er god;
naar dei skjella og skamfara
folk som inkje sjølv faa svara,
tak det alt med tolugt mod.

Naar dei lygn um landet senda
rundt, og sanningi forvenda
i ein storm av skraal og ljod;

naar dei truga folk aa tegja,
som eit ord imot vil segja,
tak det alt med tolugt mod.

Um eit ord du heve svara,
og det so var snutt og snara,
til det reint paa tverke stod;
var du huta midt i talen
som ein unge, vill og galen,
tak det alt med tolugt mod.

Tru du maa at retten vinner,
naar han rette tidi finner;
men han trenger verja god,
og det verter langt aa bida;
mang ein harm du fyrst maa lida.
Berre hav eit tolugt mod.

Livet.

Heimen er baade vond og god,
det skifter med sut og gaman.
Hæv er den som med same mod
kann taka mot alt til saman.

Vegen ligger so ymist til
med staup og store krokar.
Ein kjemer der som ein ikkje vil,
og fram i mange flokar.

Sveinen stemner i vegen radt
med store voner i barmen;
men vegen vert honom tidt for bratt,
og voni møtest med harmen.

Um ei stund han fær ein stur,
det heve sitt gamle gjenge:
Gleda gløymest fyrr du trur,
men sorgerne sitja lenge.

Kjem han sturen i verdi ut,
so fær han liten fagnad;
verdi snur seg fraa all sut
og fraa ein vesalmanns lagnad.

Ho vil at mannen skal stræva hardt
og ikkje fraa verket vika,
og aldri missa sitt mod for snart,
um endaa vonerne svika.

Strenge dagar maa koma paa,
men etter koma dei milde.
Den største hugnad me stundom faa
der minst me vona vilde.

Lauvet fell um hausten av,
um vaaren atter det spretter.
Dauden herjar um land og hav;
men livet kjem alltid etter.

Stormen sopar i skogom hardt,
so tre og kvister brotna;
men grøne kvister vil renna snart
av rotom til deim som rotna.

Kjært er livet med all sin harm;
det klaarnar alt som det gjenger.
Men endaa treng eg ei von i barm
um eitt som varer lenger.

Gamle Norig.

Gamle Norig, nørdst i grendom,
er vaart eige ættarland.
Der er hav som heilt aat endom
leikar um den lange strand;
der er vikar og vatn og øyar,

tusund fjordar og tusund fjell,
snøydor der sjeldan snjoen tøyar,
dalar der fossen diger fell.

Leid er vel den lange vetter,
endaa grøn vaar granskog stend;
og naar lauv i lidom spretter,
fagre liter fær vaar grend.
Store dagar og stutte næter
lida lett um den ljose jord;
strand og fjord og fjell og sæter
skiner av sol fraa sud og nord.

Born av deim som bygde landet,
er paa tuftom endaa til;
garden stend i gamle standet,
bygd og bøtt som bonden vil.
Van til møda meir enn til kjæla,
leikar lyden paa land og sjo.
Gjev han sitje med sømd og sæla
trutt paa tuftom i trygd og ro!

Nordmannen.

Millom bakkar og berg ut med havet
heve nordmannen fenge sin heim,
der han sjølv heve tufterne grave
og sett sjølv sine hus uppaa deim.

Han saag ut paa dei steinute strender,
det var ingen som der hadde bygt.
„Lat oss rydja og byggja oss grender,
og so eiga me rudningen trygt.“

Han saag ut paa det baarute havet;
der var ruskut aa leggja ut paa;
men der leikade fisk ned i kavet,
og den leiken, den vilde han sjaa.

Fram paa vetteren stundom han tenkte:
Gjev eg var i eit varmare land!
Men naar vaarsol i bakkarne blenkte,
fekk han hug til si heimlege strand.

Og naar liderne grønka som hagar,
naar det laver av blomar paa straa,
og naar næter er ljose som dagar,
kann han ingen stad vænare sjaa.

Dei gamle fjelli.

Dei gamle fjell i syningom
er alltid eins aa sjaa,
med same gamle bryningom
og same toppom paa.
I bygdom byggja sveinarne,
og huset stender laust;
men dei gamle merkestei-
narne,
dei standa like traust.

Paa fjellom er det leikande
aa ganga til og fraa,
og kring um toppen reikande
so vidt um land aa sjaa:
til havet kring um stren-
derne
med skip som fuglar smaa,
og til fjelli kring um gren-
derne
med tusund bakkar blaa.

Der er so mange hendingar
i bygdom komne til,
me sjaa so mange vendingar
alt paa eit lite bil.

Dei hava snutt um vollarne
og flutt og rudt og bygt;
men dei gode, gamle kol-
larne,
dei standa like trygt.

So stod dei gjenom ti-
derne,
vel mange tusund aar;
og graset voks um liderne,
og lauvet kom kvar vaar;
og vinden tok um topparne,
og vatnet tok um fot;
men dei gilde, gamle krop-
parne,
dei toko traust i mot.

Av hav kom sjomann sigande
og lengta etter land,
daa saag han fjelli stigande
og kjendest ved si strand.
Daa kom det mod i gutarne,
som saag sin fødestad.
Ja, dei gode, gamle nutarne,
dei gjera hugen glad.

AASMUND OLAVSSEN VINJE.

Storegut tek imot sine herklæde.

Til ein hermann vart Storegut skriven
og i attande aaret var han.
So han fyrst ut i verdi vart driven,
til aa tena for konge og land.
Det var gut som i hand var 'kje valen,
men til allting aa gjera var før.
So i telthuset møtt' han paa „Dalen“
aa taka imot sin „mundør“.

Men til guten so stor og so fager
var dei klædningar alle for smaa;
av dei hundrade gangar paa „lager“
var der ingen han kunde faa paa
utan tøygjing i ty, so det braka
i dei største han kunde faa fat,
og med spaning og slit so det knaka,
og saumarne rivna og spratt.

So han klædde seg bøygd imot veggen,
og so raud utav hite og harm;
for den broki rakk midt ned paa leggen
og den trøya til midt fram paa arm.
Han i ryggen stod krokut som krakken;
for av trøya si bunden han er.
Som ein knapp siter huva paa nakken,
og vesten i hop han 'kje fær.

So han sprengde si „uniform“ sunder.
Og ho aldri var gjord for ein slik.
So han gjekk der til spott og til under.
Det var ingen kjend Storegut lik.
For sin storleik han gjekk der so sliten,
og som tullingen kringum han fór.
Det er vondt nok aa vera for liten,
men verre aa vera for stor.

Og naar maurar av smaafolk dei logo,
han som ungar deim slengde ifraa.
Det var „barnet som slær“ naar dei slogo:
han var vaksen og slo ’kje dei smaa.
Soso gjekk han som frikar paa „Dalen“
og var framifraa makelaus gut.
Men so sagde dei mannen var galen,
som slik bar seg aat og saag ut.

Men den kaptein var betre enn andre.
Han var glad slik ein storing aa sjaa.
Og han sa: „No du heimatt kann vandre,
til me uniform aat deg kann faa.
Det er godt at me stundom faa sprengja
denne trøya dei fleste faa paa.
Til det store me hjarteleg trenga
bland alt dette stakarsleg smaa.“

Eivind Aalandslid.

Eivind Aalandslid, det var ein spretten kar;
under bjelken godt han slengde.
Mangt eit taket tok han, og so seig han var
at han beste karen sprengde.
Eivind ute var naar nokon var i naud,
kaupte garden hans og hest og fe og sau.
    Kunde han ei daa
    beste kaupet faa,
mannen smurd’ han upp og dengde.

Eivind var imillom Skiens by og Mo
rikaste og „beste“ karen.
Og den stakars krok som kom i Eivinds klo,
han var seld og fantefaren.
Gjeva nokre pengar, det var Eivinds vis,
og so hest og smør og skinn til dubbelt pris.
 So paa alt, den fant,
 tok i garden pant.
Slo so til seg heile garden.

Stødt so er det slikt: dei hava fælt til vinst
slike sterke, rike karar.
Eivind lagde upp, so kaksen hadde minst
fem og tjuge gode gardar.
Kaupte han ein hest, ell' um det var ein gard,
stelte han seg so at sumt han skuldig var.
 Kom so folk med krav,
 dengde han deim av.
So med hogg og slag han svarar.

Ingen kunde søkja Eivind for ein rett.
Alle tømde vart og tvegne.
Futen, skrivaren og prokurator lett
vorto til hans sida dregne.
Saki vreid dei burt, og upp og upp ho skaut:
Han deim hestar gav, og store, feite naut.
 Folk slik urett bar,
 daa dei rædde var
for aa verta helseslegne.

Men daa var det ein gong gamle Ivar Aa
so til Storegut'en talar:
„Vil du krevja Eivind, skal ein bukk du faa.
Han meg eiger hundrad dalar.
Naar du skræmer Eivind, som eg veit du kann,
vert du for det attaat til ein frægda mann.“

Storegut vart glad.
Fort han fór av stad.
Spræke gut ei lenge sâlar.

Naar so Storegut'en kjem til Eivind daa,
han for honom liksom kjæler.
„Eg skal krevja deg fraa honom Ivar Aa,“
muslar han for seg og mæler.
„Kom i loftet upp, skal du betaling faa
til den gamle skarven, denne Ivar Aa,“
Eivind gjev til svar;
for han er den kar
han for dengjing aldri fæler.

Naar dei kom i loftet, laaset med eit slag
slo han i so huset riste.
Og han segjer: „No du læra skal i dag
det som aldri fyrr du visste.
No skal du for gamle skarven Ivar Aa
di betaling her paa reide handi faa.
Men eg trur med meg
dette krav av deg
ja menn vert paa meg ditt siste.“

Men han Storegut han stod og flirde kaldt.
Varme ord han ikkje trengde.
Med den vinstre hand ein tunnesekk med salt
tok han og paa oksli slengde;
svinga sekken upp til munnen som ein dram,
leika der paa golvet med han att og fram.
Daa vart Eivind bleik,
og paa folk han skreik.
Her var den som Eivind dengde.

Svint av kista si han hundrad dalar tok,
— pengar tunge er aa bera. —
Og han Storegut'en varmt i handi skok,

sagde: „Me skal vener vera!“
Men han Storegut’en svarar: „No skal du
um fraa alle dine vonde vegjer snu!
Ser eg ikkje fort
at det verter gjort,
skal med meg du faa aa gjera!“

Storegut er med til kongen.

So til kongen me fór, og var elleve mann,
og han Kristian Lofthus var styraren, han.
Det var fram me laut føra den urett me bar,
av di folket er barnet, og kongen er far.

Gjenom Sverik me fór og med skreppa paa rygg.
Det var veg som var lang; der var skog som var stygg.
Men me trygge fór fram: der stod av oss ein kvekk.
So den vegen gjekk snart: det var gutar som gjekk.

Me ein laks hadde med ifraa Tovdalens fjord.
Det var gut som var feit og so ovende stor!
Det var skjenken me hadde til kongen, han far.
Og han Storegut laksen i skreppa si bar.

Me til kongsgarden kom. Aa ja, der var vel gildt!
Og imot oss dei toko so framifraa snildt.
Der av folk kvar ein kroken i garden var full.
Og dei skein utav sylv, og dei gløste av gull.

Og mot laksen i skreppa ein tenare tok.
Han i gaava var glad og i handi oss skok.
„No i kveld,“ sa han, „kjem han for kongen paa disk.
Det er sjeldfengt her nede aa faa slik ein fisk.“

So til kongen me kom; det var gut som var gild!
Han tok mot oss so vel: det var mann som var snild!
Og han helsa so varmt, og so sagde han daa:
„Eg er glad naar eg fær mine nordmenner sjaa.

Eg til lands eller vands slike hermenn ei fann.
Dei er trugne mot kongen og trugne mot land.
Slik ein vokster paa karar du aldri sku' sjaa."
— Det var Storegut daa han sett' augo si' paa.

Daa so Lofthus'en maala vaar urett og sut,
— det var guten sin det til aa leggja det ut! —
daa sa kongen: „Nei, det er daa æveleg skam
at mot aalmugen umbodsmenn slikt fara fram!

Gjev meg tid, skal eg snart til det beste det snu.
Eg skal læra dei kararne til, kann de tru!
Som eg refser, eg løner det ærlege stræv.
Og i morgon de heim atter med skal faa brev."

Og so gjekk me med tru paa det kongeleg' ord.
Men til kvelds vart me bodne til kongelegt bord.
So hjaa kongen til gjestebods var me den kveld.
Og der lyst' i dei salar som straumar av eld.

Det var stas, kann du tru, som var framifraa fin.
Det var endelaust, var det, med mat og med vin.
Det var folk som var fine og kunde seg snu.
Det var slikt du i paradis maatte deg tru.

Det vart tala so mykje til nordmannsens pris.
Og dei spurd' etter Norig og skikkar og vis.
Og me sa daa dei Storegut makelaus fann:
„Det er fullt upp der heime av karar som han."

Storegut er bukjær.

Han Storegut ingen ting drog seg fraa;
i elsk han til alt var bunden,
baad' folk og fe, baade store og smaa,
ja endaa katten og hunden.
Det hjarta som elskar, for alt maa slaa.

Han vaksen var upp baad' med sau og geit
og bukken med skjegget lange.
Han saag det at bølingen mykje veit
og gjeng der med tankar mange.
Sjølv grisen er klok, um han enn er feit.

I fe som i folk er eit hjartelag;
dei kunna i elsk seg gilda.
Du ser at dei hava eit mannedrag
og graata so taaror trilla.
I alt som hev liv er det same slag.

Som smaagut han gjætte; daa lærde han
med bølingen stødt aa spraaka.
Og alltid det same so gjorde han
naar sidan eit naut han raaka.
Med allting han talar den gode mann.

Og vyrdnad han lærde av velverd ku,
av hesten han lærde sansa,
av lambet han lærde seg lett aa snu,
av bukken aa hallingdansa.
Sjaa livet ikring deg, so dansar du!

Og raaka det til han ein mann fekk sjaa
som hesten sin slo og plaga,
so kunde han hesten spretta ifraa,
og lasset i kneiken draga.
Den veike skal hjelp av den sterke faa.

Og gjætt' han um vaaren naar snøen gauv,
og bølingen svolten stunde,
so braut han av raunen det vesle lauv
til kui som stod og drunde.
Mot bøn av den svoltne ver aldri dauv!

Og glad var hans bøling i guten sin
og rundt seg kring honom kransa,

og kysste hans hender og blomekinn
og upp etter honom dansa.
Det hjarta som elskar kvar skapnad finn.

Han livna vart upp kvar ein einast vaar,
naar kid han seg saag aa kjæta.
Dei sumrar han gjekk liksom sjuk og saar
naar ikkje han fe fekk gjæta.
I Borddalen gjætt' han det siste aar.

Grytebekken er ute og skyt.

Han Grytebekken slengde burt
ein dag sin kvasse ljaa,
og gjekk og sveiv som noko vondt
han skulde tenkja paa.

„Med slaatten," sa han, „gjeng det smaatt:
Eg hev eit hjarte-mein;
eg lyt til fjells til lette luft
og skjota meg ein rein.

No hev det lenge vore regn,
so reinen dreg mot sud.
Eg raakar visst ein dyrehop
alt nord med Flotebud."

So stelte han med rifla si
den dagen heilt til kvelds.
Han lite sov, og andre dag
han tidleg strauk til fjells.

Han kom til Borddals næste dag
so yver middagstid,
og under fjellet fram seg drog
derupp i bratte lid.

So sveiv han under nuten der,
som yver rjupa hauk.
Og Storegut paa lægret var;
for det fraa budi rauk.

Og bølingen ved lægret gjekk
ikringum der og dreiv,
og tidleg inn paa bøen kom
og kringum budi sveiv.

So saag han etter, Storegut,
um heilt han hadde alt;
so mjølka han til kvelds, og so
han bølingen gav salt.

Og so god natt med deim han tok
og um ibland deim fór;
til kvar han hadde smeik og klapp
og so eit kjærlegt ord.

Men reit som bølingen der gjekk
og sveiv og stod og laag,
so fekk med eitt dei som ein kvekk
og upp mot nuten saag.

Paa ryggen bukken reiste ragg,
som var det verst han fraus;
og hest og ku med foten grov
og snyfta paa og naus.

„Tru bjørnen ute er i kveld?“
sa med seg Storegut;
so strauk han beint i budi inn
og kom med rifla ut.

So gjekk han etter bøen upp,
og feet fylgde paa.
Han saag og saag, men ingen ting
der uppe var aa sjaa.

Han saag det tidt paa fjell han saag,
som spaar ein morgon god:
han saag den raude kveldsol gleim
og gløste med si glod.

So kom han til den store urd,
som ligg der som ein tram.
Der stansar bølingen og kann
ei lenger koma fram.

Men „Blaamann“ med sitt lange skjegg
og klauv paa spræke bein,
han fylgde med sin geitelegg
i hopp fraa stein til stein.

So bar det upp mot Borddals-nut
i denne kveldens fred.
Med eitt det small, og Storegut
i urdi stupte ned.

Og bølingen han beljar i,
der nedanfor han stod:
han høyrde smell, og røyken saag,
og kjende eim av blod.

Han slapp 'kje upp, so mordets mann
fekk tid og stund og fred,
til Storegut aa mura vel
der kav i urdi ned.

Han kvart eit liv som kom der upp
av vegen rydja laut:
Han ladde rifla si paa ny
og likeins Blaamann skaut.

Den heile natt stod bølingen
og venta Storegut,
og daa han so 'kje kom, dei tok
ved solar-koma ut.

Dei kom so sveitt at kring
deim stod
det tjukke taake-eim,
so kom dei fram mot
middagstid
til Havredalen heim.

Det fyrste dei fekk folk aa
sjaa,
dei hovud rist' og skok;
og bar med bur og beljing paa,
som ingen ende tok.

Og daa so folk fekk dette
sjaa,
som var eit under stort,
so bar dei til aa skyna paa
at noko vondt var gjort.

Til Borddals bølingen vart
fylgd.
Han upp mot urdi saag,
og merkte ut at det var der
som Storegut'en laag.

Men ingen ting der funne
vart,
med a det leita var. —
So kom den uferds-bod til
meg,
som var hans gamle far.

Det fyrste som eg kom til
meg
fraa slikt eit svimeslag,
so saag eg alt, so tenkte eg
paa rettens store dag.

Eg Grytebekken visste vel
var son mins banemann,
og at det ingen annan var
enn nettupp, nettupp han.

Eg kjende deira gamle strid
og visst' han var ein hein,
og spurde han paa same tid
ha gjenge etter rein.

Eg gav 'kje denne udaads-
mann
den minste ro ell' rist.
Det aalvor var, som hjaa
ein mann
som son sin heve mist.

Den heile bygd eg fór ikring
og med meg fekk eg folk.
Til fjells me Grytebekken
dreiv
framfyre oss med svolk.

Daa bølingen fekk honom
sjaa,
det aalvor vart i lag;
han bura og han belja paa,
som det var domedag.

For oss aa varna um hans
liv,
det reint me faafengt saag.
Han maatte røma til den urd
der Storegut'en laag.

Men ingen ting um Storegut
fortel den syndis mann;

med ingen ting han vilde ut,
og ingen ting me fann.

Og ingen rett der var aa faa;
for so var retten fest,
at alltid den fekk største rett
som kunde muta mest.

Si tid han livde som eit vrak,
og mang ein gong vart dengd.
Men huset stend foruten tak
naar retten han er stengd.

Men daa han skulde anda ut
og bøygja sine bein,
han sa: „No ligg han Storegut
paa bringa mi som stein.“

Me etter rett og rettferd sjaa;
me leita nord og sud;
og sviktar mann, til slutt so faa
me retten vaar av Gud.

Storegut vert atterfunnen.

Um nokre aar der und' ein stein
der fann dei Storegut'ens bein.
Der uppe i den store urd
der laag dei innanfor ein mur
som lik paa straa i heimebur,
vel skavne av, men utan mein.

Eg maatte, um eg gamall var,
deim henta, eg som var hans far.
Eg maatte slita tyngste mun
og faa mi siste livsens von,
dei beini av min store son,
til kristna jord i kyrkjegard.

Eg syntest siga ned i jord,
for augo svarte skuggar fór,
der yver fjellet som eg gjekk
med son mins bein paa rygg i sekk.
Og sumt eg tenkte daa, eg fekk
sett ut i song med desse ord:

Eg stend som paa roti eit turka tre,
naar det er kvista og karta;
so flekkjer det borken og rotnar ned
og ligg der soppa og svarta;
so gjeng det i mold som ein morken ved.

Ja dei som eg elska, dei døydde av,
den eine etter den annan.
Han gleda tok atter som gleda gav.
Men underlegt er for mannen
aa ganga som eg paa si eigi grav.

For sonelaus mann er einsamt og audt,
der vonlaus han gjeng og veiknar.
Alt ligg her ikringum meg svart og snaudt.
For blikrande blad eg bleiknar.
Eg fæler eit liv som for meg er daudt.

Og soli er kald og maanen er varm.
— Dei straalarne ei meg høver. —
Framfyre meg ser eg min likferdskarm,
og gamle minne meg kjøver,
og staven ei styrkjer min gamle arm.

I minste straaet eg snaavar i koll,
so valne er føterne mine.
Og tanken flyt burt som vatn i saald,
den eine og alle hine.
Og maten i munnen vert som til mold.

So ber eg paa son min med skjelv i kne
og dimmande auga taarut.
So firar i gravi eg beini ned,
og leser so Fadervaaret.
So kjem eg snart etter i Herrens fred.

Vaaren.

Enno ein gong fekk eg vetren aa sjaa for vaaren aa røma;
heggen med tre som der blomar var paa, eg atter saag
bløma.
Enno ein gong fekk eg isen aa sjaa fraa landet aa fljota,
snjoen aa braana, og fossen i aa aa fyssa og brjota.
Graset det grøne eg enno ein gong fekk skoda med
blomar;
enno eg høyrde at vaarfuglen song mot sol og mot
sumar.
Enno ein gong den velsignad eg fekk, at gauken eg høyrde,
enno ein gong ut paa aakren eg gjekk, der plogen dei
køyrde.
Enno ein gong fekk eg skoda meg varm paa lufti og engi;
jordi aa sjaa som med lengtande barm aa sukka i sengi,
vaarsky aa leika der til og ifraa, og skybakkar krulla,
so ut av bakken tok tora til slaa og kralla og rulla.
Saagiddren endaa meg unntest aa sjaa paa vaarbakken dansa,
fivreld aa floksa og fjuka ifraa der blomar seg kransa.
Alt dette vaarliv eg atter fekk sjaa, som sidan eg miste.
Men eg er tungsam og spyrja meg maa: tru det er
det siste?
Lat det so vera: Eg mykje av vænt i livet fekk njota.
Meire eg fekk enn eg hadde fortent, og allting maa trjota.
Ein gong eg sjølv i den vaarlege eim, som mettar mitt auga,
ein gong eg der vil meg finna ein heim og symjande lauga.
Alt det som vaaren i møte meg bar, og blomen eg
plukka,
federnes aander eg trudde det var, som dansa og sukka.
Derfor eg fann millom bjørker og bar i vaaren ei gaata;
derfor det ljod i den fløyta eg skar, meg tyktest aa
graata.

Ved Rundarne.

No ser eg atter slike fjell og dalar
som deim eg i min fyrste ungdom saag,
og same vind den heite panna svalar;
og gullet ligg paa snjo som fyrr det laag.
Det er eit barnemaal som til meg talar
og gjer meg tankefull, men endaa fjaag.
Med ungdomsminne er den tala blanda;
det strøymer paa meg, so eg knapt kann anda.

Ja, livet strøymer paa meg som det strøymde,
naar under snjo eg saag det grøne straa.
Eg drøymer no som fyrr eg alltid drøymde,
naar slike fjell eg saag i lufti blaa.
Eg gløymer dagsens strid, som fyrr eg gløymde,
naar eg mot kveld av sol ein glimt fekk sjaa.
Eg finner vel eit hus som vil meg hysa,
naar soli heim til natti vil meg lysa.

Alt er som fyrr, men det er meir forklaara,
so dagsens ljos meg synest meire bjart.
Og det som beit og skar meg so det saara,
det gjerer sjølve skuggen mindre svart;
sjølv det som til aa synda tidt meg daara,
sjølv det gjer harde fjellet mindre hardt.
Forsona koma atter gamle tankar:
det same hjarta er som eldre bankar.

Og kvar ein stein eg som ein kjenning finner,
for slik var den eg flaug ikring som gut.
Som det var kjempor, spør eg kven som vinner
av den og denne andre høge nut.

Alt minner meg; det minner, og det minner,
til soli burt i snjoen sloknar ut.
Og inn i siste svevn meg ein gong huggar
dei gamle minne og dei gamle skuggar.

KRISTOFER JANSON

Paa fjellet.

Hu hei! kor er det vel friskt og lett
upp paa fjellet!
Her leikar vinden i kaate sprett
upp paa fjellet!
Og foten dansar, og auga lær,
og hjarta kveikjande hugnad fær
upp paa fjellet!

Kom upp! kom upp fraa den tronge dal
upp paa fjellet!
Her blæs ein blaaster so frisk og sval
upp paa fjellet!
Og lidi skin utav blomar full,
og soli drys alt sitt fagre gull
upp paa fjellet!

I dalen starvar du tung og heit,
kom paa fjellet!
Kor fint her er ikkje nokon veit,
her paa fjellet!
Ditt auga flyg yver nut og tind,
det er som flyg det i himlen inn
upp fraa fjellet!

Og naar no soli til kvila gjeng
attum fjellet,
daa reider skuggarne upp si seng
attmed fjellet;

daa giddrar alt i ein straalestraum,
og hjarta sveiper seg inn i draum
upp paa fjellet.

„Aa kjære guten min, kom til meg
upp paa fjellet;
eg sit so lengtande etter deg
upp paa fjellet.
Kom, svalla med meg til det vert ljost,
daa stryker otten ifraa mitt brjost
her paa fjellet."

Fantevisa.

Ørnen, det er vel fuglen staut,
konung kring vide jord;
nemn meg stad han 'kje fram seg braut,
vegjer han ikkje fór;
sjaa kor megtig og byrg han sviv
der paa si vengja breid;
beste lambet han med seg riv
klikkande aat sitt reid.

Bror til ørnen, det er nett eg,
konung er eg paa fjell.
Bondelarv! vil du neisa meg
at eg hev blod som eld?
Bad eg ikkje, um enn du slo?
Gjorde eg borni mein?
Men vita skal du at eg hev klo,
neven so hard som stein.

Heisa! eg kann vel vanka vidt,
skreppa paa rygg er lett;
kvart eit hus kann eg kalla mitt,
alle med like rett;
song og fillor og vit og hat,

det er min eignalut,
det gjev gaman, det gjev mat,
resten slengjer eg ut.

Sit du bonde med fulle krus,
drøs kring det lange bord,
fann du kanskje fagrare hus
enn heile den grøne jord?
Fann du mjukare seng skal tru
enn lynget og mosen fin?
Fann du ljosare taket du
enn himlen med stjerneskin?

Lær du bonde, som rak meg brott,
no lyt du vera var;
eg skal koma som toreslaatt,
snøyda din heile gard;
sturta skal øyken og kvar ei ku,
sturta skal hund og tik;
daa kann du fulla graata du;
men eg — eg er like rik.

Ein halling.

Hei! smell i solen,
og frametter golvet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring;
læja dei aat deg,
trur dei du datt,
sprett upp i det same
og statt like radt,
og frametter golvet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring.

I fjor ho meg lova
baad' brudlaup og dans;
i aar ho seg feste
til steinrike Hans;
men smell i solen
og frametter golvet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring;
læja dei aat deg,
trur dei du datt,
sprett upp i det same
og statt like radt,

og frametter golvet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring.

Tidt fagraste eplet
hev sleipaste makk;
tidt baaten du trudde,
men braaleg han sakk,
do — smell i solen,
og frametter livet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring;
læja dei aat deg,
trur dei du datt,
sprett upp i det same
og statt like radt,
og frametter golvet
med sprett og med spring,
sleng foten til himmels
og tulla deg kring.

Fiskaren aat sonen sin.

Naar stormen ryker upp fraa nord,
og havet det gjeng kvitt,
so strika gut paa seglet daa,
og haldt paa styret ditt;
slepp ikkje taket um det gjeng
paa harde livet laus!
Vert baaten full, so bitt det fast,
og berre teg og aus.

Og er du ikkje god aa sjaa
for berre skum og skvett,
so byrja paa ein salme daa
og ro so blodet sprett;
men spring eit bord, og sjøen velt
innpaa deg blaa og kald,
so bøyg deg yver tofta ned,
og gjev deg Gud i vald.

Bøn i naud.

Aa herre Jesus! i din famn
der er so godt aa kvila;
her er so myrkt, eg ser ei hamn,
men eg paa deg vil stila;

den saare foten snaudt meg ber,
du vil meg taka kor som er.
Aa herre Jesus! i din famn
der er so godt aa kvila.

Mi not er sprengd, mitt hus er selt,
paa deg eg do vil lita;
eg balar hardt, men alt det velt;
do endaa kann eg slita;
vel er eg bleik og sjuk av naud,
og borni skrika etter braud;
mi not er sprengd, mitt hus er selt,
paa deg eg do vil lita.

Du hever sagt det i ditt ord
at du vil aldri svika,
at naud og trong er døri stor
radt inn til himmerike;
so vil eg beda glad, og tru
du bert til himlen bygjer bru;
for du hev sagt det i ditt ord
at du vil aldri svika.

So tak meg, dyre Frelsarmann,
og lat meg ikkje gløyma,
at fyrr du yver djevlen vann,
ditt raude blod laut strøyma;
naar daa eg lid, eg fast vil tru
eg er paa same veg som du; —
ja tak meg, milde Frelsarmann,
du vil meg aldri gløyma.

ELIAS BLIX.

Nordland.

Som: Jeg vil verge mit land eller eigen tone.

Aa eg veit meg eit land
langt der uppe mot nord,
med ei lysande strand
millom høgfjell og fjord.
Der eg gjerne er gjest,
der mitt hjarta er fest
med dei finaste band.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel dette land!

Der eit fjell stig mot sky
med si kruna av snø,
og i lauvklædnad ny
det seg speglar i sjø,
og det smiler mot strand
med si bringa i brand
i den sol-klaare kveld.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel dette fjell!

Ja, eg kjenner den stad
der eg stima som gut,
der eg kaua og kvad
so det svara fraa nut,
der eg leika og log
i den lauvklædde skog
millom blomar og blad.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel denne stad!

Og naar vinden var spak,
fór um fjorden eg rundt,
der eg rodde og rak
som ein fiskande glunt.
Der eg leikande laag
og meg vogga paa vaag
i den nattsol der nord.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel denne fjord!

Men det daarande hav,
som no drøymer so stilt,
vert ei glupande grav
naar det reiser sèg vilt.
Snart det lokkar og lær,
snart det yver deg slær
og dreg baaten i kav.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel dette hav!

I min heim var eg sæl
av di Gud var attved,
og eg kjende so vel
kor det anda Guds fred,
naar til kyrkja me fór,
naar me heime heldt kor,
og med moder eg bad.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel denne stad!

Denne heim er meg kjær
som den beste paa jord.
Han mitt hjarta er nær,
denne fjetrande fjord,
og det maalande fjell,
og den straalande kveld,
hugen leikar paa deim.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel denne heim!

Og eg lengtar so tidt
dette landet aa sjaa,
og det dreg meg so blidt
naar eg langt er ifraa.
Med den vaknande vaar
vert min saknad so saar,
so mest graata eg kann.
Aa eg minnest, eg minnest
so vel dette land!

Ein baat i stormen duva.

Ein baat i stormen duva,
men Jesus var um bord.
Hans læresveinar gruva
daa baara braut paa fjord.
Men sjaa, daa Jesus vakna
og truga storm og hav:
daa vind og vaager spakna,
og vêret stilna av!

Vaar Gud kann under verka,
veit raad i rette tid!
Det skal kvar kristen merka
i livsens storm og strid.
So tarv me aldri klaga,
naar han er med um bord
som vind og vaag kann aga
og stilla med eit ord.

Naar Jesus vil oss fylgja,
me fara fram so trygt
vaar leid paa livsens bylgja,
um òg det stormar stygt.
Igjenom brim og baara
hans røyst me høyra kann
som vêret upp kann klaara
og lysa oss i land.

Me ganga her og gruva
naar vegen ber imot;
me snaavar i kvar tuva
som møter her vaar fot.
Men naar me ned vil siga,
i Jesu fang me fly
og sterke atter stiga
som ørn i ungdom ny.

Og naar fraa denne verdi
me venda skal vaar stamn,
fylg, Jesus, med paa ferdi
og før oss vel i hamn!
Du vegen veit og maaten,
du kjenner maal og méd:
Naar du er med paa baaten,
me fara heim i fred.

No livnar det i lundar.

No livnar det i lundar,
no lauvast det i lid,
den heile skapning stundar
no fram til sumars tid.

Det er vel fagre stunder
naar vaaren kjem her nord,
og atter som eit under
nytt liv av daude gror.

Guds kyrkja lysa skulde
som høgt paa berg ein stad,
med sumar utan kulde
og utan soleglad.

Guds ord vel alltid lyser,
den sol gjeng aldri ned.
Det hus som anden hyser,
ligg stødt i ljos og fred.

Men studom kom daa kulde
paa Herrens kyrkjemark.
Det var som Gud seg dulde,
og burte var Guds ark.

Det var dei myrke dagar,
Guds ord var faahøyrd segn.
Og hjarta frys og klagar,
det saknar sol og regn.

So sende Gud sin ande
som dogg paa turre jord.
Daa vakna liv i lande,
daa grøddest vænt Guds ord

Daa er det sæle tider
for Kristi kyrkjegrunn.
Daa lauvast det i lider,
daa livnar det i lund.

Daa ljosnar det i landet
fraa fjell og ned til fjord.
Daa losnar tungebandet,
daa kved Guds folk i kor.

Daa skin det yver strender
som sol ein sumarkveld.
Daa gløder kring i grender
ein heilag altar-eld.

Du vaar med ljose dagar,
med lengting, liv og song,
du spaar at Gud oss lagar
ein betre vaar ein gong.

Daa me med vigsla tunga,
med kjærleik heil og klaar,
alt utan brest og sprunga,
skal lova herren vaar.

Jolemorgon i Nordland.

Upp ved Nordlands lange strender,
under høge myrke fjell,
sol seg snøgt til skugge vender,
ljos og myrker misjamt fell.

Medan sumarsoli straalar
dag og natt paa fjell og fjord
og med gullglans landet maalar,
daa det fagert er der nord.

Men naar vinterstormar durar,
snøen fjell-imillom fyk,
baaror bryt som høge murar,
sjøen kvit for vinden ryk:
Daa si ljose aasyn gøymer
under hav den signa sol,
folk i myrker gjeng og drøymer,
ventar solhòv fram mot jol.

So ein jolemorgon tidleg
derfraa drog eit kyrkjelag.
Stjernor blinka til deim blidleg,
lova ljos og fager dag.
Snart dei grannebaatar naadde,
rodde fram i reid og rad.
Til Guds hus dei trugne traadde,
og i kor dei salmar kvad.

Daa eit uvêr braatt fell yver
land og hav med kóv og dam,
Snø og drìv i syni gyver,
snaudt ein ser til stamnen fram.
No er gode raader dyre,
her det gjeld um mange liv.
No Guds hand maa halda styret,
eller lukt til havs dei driv.

Full av folk den vesle baaten
duvar paa den ville fjord.
Kvinnor rædde tek til graaten,
gluntarne paa livet ror.

Kven skal veg i myrkret finna?
Dei ser ingi leid og méd,
ingi raad til fram aa vinna:
Saart til Gud um ljos dei bed.

Daa dei høyrer klokka tima, —
alle gluntar lyfter hatt.
So dei ser ei stjerna glima
gjenom myrke uvêrsnatt.
Sjaa der stend ho yver kyrkja
og deim viser veg til liv:
Snø og sky, som vil deim myrkja,
hennar straalar sunder riv.

Heilag hugnad daa dei kjenner,
som um dei den stjerna saag
som ein gong dei vise menner
lyste dit der Jesus laag.
Til den stjerna dei seg vender,
daa i land dei frelste kjem,
og si takk dei Jesus sender,
stjerna blid fraa Betlehem.

ARNE GARBORG

Gud signe Norigs land.

Gud signe Norigs land,
kvar heim, kvar dal og strand,
kvar lund og lid!
Han lat det aldri døy,
han verje bygd og øy,
han verje mann og møy
til ævleg tid.

Me fekk det høgt og fritt,
me fekk det vænt og vidt
med hav og fjell.
Det stend so trygt og godt,
det stend so reint og blaatt,
rett som eit gudeslott
med solskins-tjeld.

Det er vaar elsk paa jord,
det er vaart beste ord,
vaar trivd og trygd.
Storfrægdarmenn dei var
som fram til oss det bar;
det er vaar ættargard,
til fridom bygd.

Stort arbeid med er lagt
til landsens fred og magt
fraa tid til tid.
Det kosta tusund aar
i kav fraa vaar til vaar,
i strid so tung og saar,
fyrr me vart fri.

Her ligg dei, grav i grav,
fraa heid og ned i hav,
som stridde so.
Gud sign' kvar ærleg svein
som søv der under stein,
Gud sign' dei kvar og ein,
der dei er no.

Men landet dei hev rudt,
det vil me verja trutt
til siste stund.
Vaar elsk og beste agt,
vaart liv og all vaar magt
skal vera Norigs vakt
til siste stund.

I kjærleik varm og mild
me legg vaar vilje til,
daa veks det fram.
Daa fær det bløma blidt,
daa fær det spyrjast vidt
og alltid standa fritt
for naud og skam.

Her stig det stort og blaatt
vaart fagre heimlands slott
med tind og taarn.
Og som det ervdest ned
alt fagrar' led for led,
det byggjast skal i fred
aat vaare born.

Av **Haugtussa.**

Fyrevarsel.

Veslemøy ligg og drøymer
i morgonstundi graa,
og ser si sæle syster
for sengjebenken staa.
Mjukt fløymer det kvite lakan
ikring den skapnad fin;
so vent det skimrar og lyser
med underlegt bivreskin.

Eit staup av sylvet klaare
i magre hand ho ber.
Dei store, stille augo
med sorg paa Veslemøy ser.
„Du arme, unge syster!"
ho kved med kjærleg sut,
„her er den kalken djupe
som du skal tøma ut.

Du hev den tyngste lagnad
som nokon her kann faa.
Det som i natt seg løyner,
det skal du skilja og sjaa.
Di legg det svikefulle
snaror i vegen din
og lillar lint og lokkar
og tryller ditt unge sinn.

Aa sjaa deg, sjaa deg fyre!
Du hev so myrk ein veg.
Men naar du ut vil glida,
eg er ikkje langt fraa deg.
Aa sjaa, aa sjaa deg fyre!
Vegen er myrk og glatt.
Men ljuv er ljosnande morgon
alt etter den tunge natt."

Veslemøy vak med gleda
vil helsa si syster god.
Daa lyste gjenom ruta
den fyrste morgon-glod.
Den sæle, kjære syster
gleid burt i ljosken linn.
Det drogst ein sukk, som døydde
i vaknande morgonvind.

Veslemøy.

Ho er mager og myrk og mjaa
med brune og reine drag,
og augo djupe og graa,
og stilslegt, drøymande lag.

Det er som det halvt um halvt
laag ein svevn yver heile ho;
i rørsla, tale og alt
ho hev denne døyvde ro.

Under panna fager, men laag
lyser augo som bak ein eim;
det er som dei stirande saag
langt inn i ein annan heim.

Ho gjeng aat sin omnskraabenk
og sèt seg, men veit det knapt,
og tek denne mjølkeskjenk,
og sit der roleg fortapt.
Berre barmen gjeng sprengd og tung,
og det bivrar um munnen bleik.
Ho er skjelvande sped og veik,
midt i det ho er ven og ung.

D'er kje greidt.

Aa stakar kor du kulsar, du snilde smalen min,
i dette ruske-regnet og denne vaate vind!
Der under alve-steinen, der er ei livdekraa;
der fær du inn-aat kryla og prøva um du maa
lindring faa.

Men kui ho vil heim att; det er so stridt eit jag;
ho hev kje fred i marki paa slik ein regnvêrsdag.
Men tomt det er i løda; kva skal me gjera der?
Me fær no heller stogga og freista um me fær
noko her.

Attunder Rundehaugen, der er kje fullt so stridt;
der fær me trøyta tidi, du gode bujet mitt!
Og kanskje huldri slepper oss inn ei stund hjaa seg;
ho veit kor vondt me lider i dag paa gjætle-veg,
de som eg.

Alt tek det til aa renna ned etter ryggen min;
ufyse er det vaate innpaa det varme skinn!
Og foten sokk i myri, og hòl der er paa taa,
og vaat og tung vart stakken; aa snilde ku, du maa
roleg gaa.

Eg frys, so snart eg fær vel min styng innunder barm;
daa lyt eg heim meg skunda til mor i stova varm.
Daa fær eg skifta klæde og kvila meg ei stund,
og de fær mjøl og syddre og gode, varme brunn
aat svoltne munn!

Den snilde guten.

Det er han Jon som gjætte her til no,
den eldste son hans Aamund burt i Bròtet;
dei øygnar garden nett burti ei to,
som hev seg inn i bratte berget skote.
No er han glad, for her han skal ifraa;
han er alt vaksen og skal ut og slaa.

Hans unge andlit er so godt og rundt,
med ljose luggen tett um panna runnen;
paa lippa gror eit dun so lett og tunt,
og kvite smiler tennerne i munnen.
Som killing lett han hoppar stokk og stein
og synger kvat og lær aat alle mein.

No skal han fylgja denne fyrste ykti
og visa henne veg og merke-leid,
so ho kann kjenna denne ville heid,
som aldri noko folk hev butt hell bygt i.
Med nye buskap maa ho og bli kjend;
til framand seint vert dyrehugen vend.

So driv dei buskap fram i morgon klaare,
i luft so rein som aldri fyrr ho saag;
det er som urd og koll forsona laag
i glans av dette ljos fraa himlen bore.

Ho drikk den lette luft i djupe drag
og syger liv av denne Herrens dag.

Han syng og blistrar, driv, og stundom røder,
halvt gutebljug, halvt mannsleg klok og kaut;
det gjeng um vêr og vind og sol som gløder,
um fjelli her og desse snilde naut.
Han mangt fortèl um kvart og eit av dyri.
Men mest han veit um „Dokka“, bjøllekyri.

Og fri og glad og reint som kjend ho blir,
og svallar med i denne gode trygdi;
han hev kje denne halve, kalde flir
som desse tunge gutar nedi bygdi.
Han nemner henne beint og godt og greidt;
Haugtusse-namnet visst han aldri veit.

Han syner henne Gjætle-berg og bekk
og Svartedalen lang med Kvervesteinen,
som stundom snur seg, plent som liv han fekk,
og Skare-ufs, der farfar hans skaut reinen.
Men der i grøne, svale bjørkelid,
der hev det ein gong vore bjørnehi.

Ho spør som halvt i skjemt um her er troll.
„Aa ja,“ han svarar utan spott i tanke,
„det bur nok sumt i baade kuv og koll;
men meir det sviv ikring paa videvanke.“
Og no ho vita fær at Jon er klok;
han grev i kufta si og finn — ei bok.

„Kann henda trur du kje at slikt kann finnast?“
— det kjem eit mistru-drag um munnen fjaag —;
„men meir enn ein eg veit som vel kann minnast
at slike ting han klaart med augo saag.
Og her i denne bok eg ein gong fann,
du skal faa sjaa at denne tru er sann.“

Det er so knapt ho kann si gleda styra.
Attunder stein dei set seg baae tvo;
her ku og smale gjeng so godt i ro,
so no dei kann seg trygt med kunnskap hyra.
Ho ser paa Jon med mjuke augnelag.
At dreng kann vera ven ho veit i dag.

Han les i boki, svart som bakt i jord,
so radt og greidt, han tarv mest aldri stikta;
der stend um nykk og troll med reine ord,
og daa me veit det kann kje vera dikta.
Kvart ord ho syp, og lyder trutt og ant,
og lær og ropar: „Sjaa, um d'er kje sant!"

No kann dei lenge nok faa læ og flira;
det stend i boki, og han Jon det trur!
— So glade sit dei saman der i urd,
og sogor gjeng, og dèr tarv ingen fira.
Og nistematen saman gneg dei paa;
Jon sit og sit og gløymer reint aa gaa.

Med undring høyrer han det store ord,
at um han tagnad tru vil ærleg lova,
so er ho sjølv av desse faa paa jord
som hev den underfulle synegaava.
Han gjev si hand. Av vyrdnad er han fyllt.
Og alt ho no fortèl. Han er som tryllt.

So lid det til; dei tenkja maa paa klokka.
Det er alt seint; ho er visst mote sju.
For siste gong han helsar sau og ku
og kjæler kjærleg for den blide „Dokka".
So maa han gaa. Aaleine stend ho der.
— Men Dokka fekk fraa same stund ho kjær.

Møte.

Ho sit ein sundag lengtande i lid;
det strøymer paa med desse søte tankar;

og hjarta fullt og tungt i barmen bankar,
og draumen vaknar, bivrande og blid.
Daa gjeng det som ei hildring yver nuten;
ho raudnar heit; — der kjem den vene guten.

Burt vil ho gøyma seg i ørska braa,
men stoggar tryllt og augo mot han vender;
dei tek einannan i dei varme hender
og stend so der og veit seg inkje raad.
Daa bryt ho ut i dette undringsord:
„Men snilde deg daa . . . at du er so stor!“

Han smiler raud og strekkjer led og legg.
„Det er vel so, naar guten kar maa vera,
han lærer òg som vaksen kar seg bera.“
— „Og tenk, eg trur at du hev fenge skjegg!“ —
„Det var der fyrr,“ han svarar stød og sann;
„men kanskje hev det vakse litegrand.“

Han mjuk seg ned attunder steinen slengjer,
og upp or lumma nistemat han dreg;
og gild han vera skal som andre drengjer:
„Sjaa her er egg! Dei tok eg med til deg.“
Ho lær, og set seg so ho nett kann sjaa han.
I barm det gjeng; ho fær kje augo fraa han.

So sit dei der i denne varme dag;
han lentug er, og ho maa læ i eino;
ho er so glad som fuglen millom greino,
men kann kje koma rett i svalle-lag.
No, daa dei rett skal hava gildt og gaman,
ho sit der hjelpelaus og er som framand.

Han bed um sogor, men kann inkje faa;
alt det ho stundom saag og langsynt drøymde,
det kann ho liksom ikkje koma paa;
det er som alle slike ting ho gløymde.

„Nei lat no trolli," bed ho, „gaa for seg.
I dag eg heller høyra vil paa deg."

Han gjerne daa fortèl um Skarebrotet,
der upp han voks, og som han ein gong fær;
dei fire kyr skal makleg føda der,
naar han fær stelt det paa den rette maate.
Kvart ord han segjer kann so trygt ho lita paa;
og alt ho spør um; alle ting ho vita maa.

So dreg dei rundt um lid og logne strender
med snilde smale og den kloke ku,
og naar eit bil dei kann seg trygge tru,
so tek dei fisk i bekk med berre hender.
Den steikjer dei paa glod som best dei rekk,
og tømer so den gode nistesekk.

D'er gildt! — naar berre ikkje dette var,
at ingen av dei lenger fri og kyrr
den andre kann i augo sjaa som fyrr; —
han òg er brydd som skulde vera kar . . .
Naar berre ikkje dette eine skilde,
aa nei, so godt som daa det vera vilde!

Men upp det dreg; og døyvde toremaal
i bergi brumlar; snart vil regnet driva;
ved Gjætleberget snøgt dei maa seg líva;
der under heller er eit livdehòl.
Det er kje stort; nett so det vel er vitjande.
Der inn dei kryler, og der vert dei sitjande.

Og som det lid til svale kveldings stund,
alt meir og meir i lengt dei saman søkjer;
og braatt um hals den unge arm seg krøkjer,
og øre skjelv dei saman munn mot munn.
Alt svimrar burt. Og der i kvelden varm
i heite sæla søv ho i hans arm.

Elsk.

Den galne guten min hug hev daara,
eg fanga sit som ein fugl i snòra;
den galne guten, han gjeng so baus;
han veit at fuglen vil aldri laus.

Aa gjev du batt meg med bast og bende;
aa gjev du batt meg so bandi brende!
Aa gjev du drog meg so fast til deg,
at heile verdi kom burt for meg!

Ja, kund' eg trolla og kund' eg heksa,
eg vilde inn i den guten veksa;
eg vilde veksa meg i deg inn,
og vera berre hjaa guten min.

*

Aa du som bur meg i hjarta inne,
du magti fekk yver alt mitt minne;
kvart vesle hugsviv som framum dreg,
det berre kviskrar um deg, um deg.

Um soli lyser paa himlen blanke,
no ser ho deg, det er all min tanke;
um dagen dovnar og skuming fell:
skal tru han tenkjer paa meg i kveld?

Um vinden strid yver heidi susar,
det gule haaret ditt visst han krusar;
um regnet dryp med sin døyvde graat,
so stakars guten, no vert du vaat.

Aa berre timarne vilde skrida,
og berre dagarne vilde lida; —
men eg vil kveda og vera glad;
for um sundag kjem han, trala, trala!

Vond dag.

Ho reknar dag og stund og seine kveld
til sundag kjem; han hev so trufast lova,
at um det regnde smaastein yver fjell,
so skal dei finnast der i „gjætarstova“.
Men sundag kjem og gjeng med regn og rusk;
ho eismall sit og græt attunder busk.

So vel ho veit han aldri svika kann,
um det kjem gode dagar eller vonde;
han veit at daa ho aldri liva kunde,
men sokk og dreiv som kalde lik i land.
Men tungt er hjarta i den unge bringa,
og rædde graaten kann ho ikkje tvinga.

Daa kjem ho heim ein sundags kveld mot haust,
av hugverk mødd, og sjuk av ank og otte,
og trøytt og tung. All dagen hev det aust
med regn, so reint i flaum ho vassa maatte.
Ho berre skundar seg og vil i seng.
Det er det einaste ho veit og treng.

Men just er gamlen komen heim fraa kyrkja,
og no med pipa nøgd han nytt fortèl:
„Jau, daa var Jon i Skarebrotet sæl,
um hans ho vart, den kaute velstands-fyrkja!“
Ho kjenner styng i bryst og skjelv i kne;
i vanmagt trøytt ho sig paa stolen ned.

Daa fær ho høyra meir enn sjølv ho vilde;
ho høyra maa at denne guten staut,
som so ho trudde, lett sin lovnad braut
og floksa fritt med alle gjentor gilde.
Men no han vankar klok paa bêle-raas
til sjølve rike megga ifraa Aas.

Og denne etter Jon er reint som gali;
ho lokkar han so alle kann det sjaa;

og han so vel som andre vita maa
at ho er best av alle gifte-vali.
Og so med denne drosi eine dansar han,
og andre gode gjentor aldri ansar han.

Som fuglen, saara under varme veng,
so blodet tippar lik den heite taare,
ho dreg seg sjuk og skjelvande i seng
og vrid seg natti lang i graaten saare.
Det slit i hjarta, og det brenn paa kinn.
No maa ho døy; ho miste guten sin.

Uro.

Kor skal det gaa meg naar Gud eg gløymer,
og hjarta sjukt seg i elskhug drøymer?
Kor skal det gaa meg so sant og visst
naar burt meg sjølv eg so reint hev mist?

Og aldri kann eg meg atter vinna,
og aldri meir kann eg til meg finna;
so vel er stengd baade von og veg; —
eg maatte finna meg sjølv i deg.

Bøn.

Aa hjelp meg du som hjelpa kann!
Du ser kor saart eg strider.
Mitt hjarta trøytt i tunge band
forutan von seg vrider.
Mi naud eg kann kje ut faa sagt;
det vonde fekk so stor ei magt;
som brand i barm det svider.

Ja hjelp meg du som hjelpa kann!
Til deg mi bøn eg sender.
Du stridde sjølv og yver vann;
du myrke-magti kjenner.

Mi naud er stor, min strid er fæl;
ver hjaa meg du som vil meg vel!
Daa veit eg alt seg vender.

Fri.

I natti still, ved sengjekraa
Veslemøy ser eit kvende staa
i lange, myrke klæde.
Hjaa henne ser ho syster si
fager og ljos og aalvorsblid,
med smil av heilag glede.
Ho kved so lint eit kvæde:

„Statt upp, statt upp, du syster kjær!
No er du løyst til betre ferd.
Høyr, helgeklokka klingar!
Fraa alle troll du laus deg vann.
Og i di sorg deg sjølv du fann.
No upp mot høgre ringar
din styrkte hug seg tvingar.

Kom, fylg oss paa din nye veg,
som upp or myrkheim fører deg
til ljos og klaare dagar!
Den stig er bratt, den veg er lang.
Men ingen angrar denne gang.
Um trøytt du stundom klagar,
til sist seg allting lagar.

Her ser du visdoms volva staa.
Ho vil deg gjeva djupt aa sjaa.
Ho vil di fylgja vera.
Ho ber deg gjenom helheims gòv.
Der skal du skimta livsens lov
og gjenom rædsla læra
det verk du hev aa gjera.“

PER SIVLE.

Torgny lagmann.

Da Olav Haraldssøn var blit konge (1015), blev det ufred mellem Norge og Sverige. Men grænsefolket vilde ha fred. Paa det store ting ved Upsala møttes i 1018 kong Olavs sendebud med sveakongen, og i deres følge var Torgny, den kloke og mægtige bondehøvding. Han krævde med stor myndighet fred og forlik med Norges konge.

Hatten av for det høge namn
som Norig gøymer i hjarte-famn!
Hatten av for den fagna stormann
som — ja, han var svenske og ikkje nordmann.

Han sat i si hall med lagmanns rang,
og kvite skjegget fall i hans fang.
Og stod han paa fot, rakk hans høge skalle
fritt med sitt sylv-haar upp yver alle.

Han var ein bonde, men hovding enn,
den fremste mann millom friborne menn.
Og lyfte han røysti, den gamle storing,
so var det det svenske folket si ording.

Og hadde Torgny si meining sagt,
so muna kje jamvel kongeleg magt;
naar Torgnys bønder tok til aa knurra,
so torde kje sjølve konungen murra.

Og Torgny lagmann han var so stor
at svensken han saag som nordmannens bror,
i trufast semja, med retten like,
frende ved frende i kvar sitt rike.

Han skyna det var kje til Sveriks vel
aa venta seg Norigs hals under hæl,
alt medan dei drog kvarandre i luggen.
Han turvte staa upp-att, gamle ruggen.

Erling Skjalgsson

paa gaarden Sole paa Jæren var Norges mægtigste storbonde paa de to Olavers tid. Han var gift med Olav Tryggvesøns søster Astrid, og styrte som kongens lendermand over fylkerne fra Sogn til Lindesnes — derav navnet „Rygekongen". Han var av de lendermænd som faldt fra Olav Haraldssøn og sluttet sig til danskekongen, Knut den mægtige. I 1028, like før Olav drog fra Norge, møttes de to ved Utstein i Ryfylke. Erlings skib blev ryddet. Selv blev han dræpt av Aslak Fitjarskalle.

Seig imot Sole
ei skuta inn
for slake segl
i skrælen vind.
Det var Erling Skjalgsson
som stemnde til stranda,
— men denne gongen
med kløyvd panna.

Flaug det som eld
yver Jadarland,
at myrd var Rogalands
gjævaste mann.
Og aalmugen auka
som vaarflaum fraa fjellet,
der ryge-kongen
laag stiv under tjeldet.

Sume jamra,
og sume svor,
sume stod bleike
utan eit ord.
Daa steig ei røyst
som tok med seg alle:
„Hemn og daud
yver Fitjarskalle!"

Der stend ein flokk
av hard-barka menn
her ifraa Sole
si næmaste grend,
ein gong bundne
til træle-yrke;
men no eig dei
sin eigen styrke.

Trælar, sanka
fraa aust og fraa vest,
kaupte og selde
som ukse og hest.
„Friskt mod!“ sa han Erling,
„eg vil deg kje verre
enn: sjølv kann du verta
din eigen herre.

Fyrst lyt hjaa meg
du tena deg fri,
og forare gjeng det
di meir du tek i.
Sidan du fær
— som her eg skal lova —
rudnings-land
til aaker og stova.

Og dermed du hev,
um du yrkjer trutt,
din heim paa grunn
som du sjølv hev rudt.
Og hugsa so paa
i tunglynde rider,
at det er paa lukka
di eigi du smider.“

Og havren han voks
der lynget det gjekk,
og fleire og fleire
sin fri-rett fekk,
vart feste til grunnen
paa likaste maate;
for mannen hug-legg
sin eigen brote.

Og Erling Skjalgsson
skal liva, han,
i smaa-manns minne
kring Norigs land.
Til seinste ætter
soga vaar mæler:
han skapa menn,
og nordmenn, av trælar.

Bjørn stallar.

At stallar han nemndest,
det var av den grunn
at han var konungens
andre munn.
   For det var stallarens
   kall og æra:
   konungens vilje
   fram aa bera.

Og ordhag og urædd
han Bjørn var,
og dertil so var han
ein kjempe-kar.
   Han stod som ein stolpe
   med botnar-feste
   i Norigs rett
   og kong Olavs beste.

Men — skal me sanningi
heil faa sagt,
so tente han òg
ei onnor magt.
   Kong Olav hadde
   hans tru og tanke,
   — men det hadde jamvel
   gullet det blanke.

Og Olav, han landlyst
til Gardarik gjekk,
og faa var dei vener
som med seg han fekk,
og ilt var det einaste
andre lova.
— Han Bjørn sat kurr
der heime i stova.

Og fleire og fleire
fall Olav ifraa,
so truskap vart mest
som eit ser-syn aa sjaa.
For danskarne lirka
med pengar og tale,
og lokka og lurde
til det som var gale.

So kom dei daa òg
til han Bjørn ein dag.
Nei, han fekk dei ikkje
til lova det slag.
Men daa det so druste
med gull-peng paa bordet,
so stod han kje lenger,
— so gav han deim ordet.

Nei, — som dei er burte,
tek hjarta til svid,
og verre so vert det
di lenger det lid.
Kva hadde han gjort!
og kor kunde han velja:
sin konung, seg sjølv
og sitt manns-ord aa selja!

Og daa det leid lenger,
so vart det til sut
som murde og brann,
so han heldt det kje ut.
Vel slo han paa bordet
den blenkjande haugen:
men klangen av gullet
var skrik som av draugen.

Aa, kunde han endaa
faa Olav aa sjaa,
og um inkje anna,
so straffi si faa!
—So strauk han av stad,
og mot auster han traadde,
og stâna kje fyrr
til kong Olav han naadde.

Og Bjørn han helsa
paa gamall sed.
So fall han kongen
til fotar ned.
Han bad kje um naade,
kor so det var skifta;
det var berre det
at han syndi si skrifta.

Og det var kong Olav,
han var so stor:
han sa kje til refsing
eit halvdrege ord.
Men Bjørn sitt verste
hug-band han løyste,
daa ned han seg bøygde
og upp han røyste.

„Velkomen, du kulten
av mine menn!
No er du meg vorten
kjærare enn.
Din plass stend open,
du veit aa finna
ditt stallars-rom,
—so eg tarv deg kje minna!“

Og kva so um Bjørn
ein segja kann:
han var daa ein stautande
kar av ein mann.
Han kunde gjera
det som var illa,
men kunde og koma seg
ut or villa.

Paa Stiklestad stod han
konungen næst,
var ein av deim
som varde han best.
I seinste blinken
vaart auga han møter,
han síg i bane
ved Olavs føter.

Han var ein nordmann
som hadde mot
ikkje berre
til strid, men til bot.
— Og verste skrymsla
ein nordmann kann møta
er gjerne: sitt eige
bròt aa bøta.

Tord Foleson.

Dei stod paa Stiklestad
fylkte til strid,
den gamle og so
den nye tid:
det som skulde veksa,
mot det som skulde siga,
det som skulde falla,
mot det som skulde stiga.

So drog dei sverdi
i same stund,
den ljose kong Olav
og den graa Tore Hund.
Og her-ropet dunde,
so jordi ho dirra,
og spjoti dei susa,
og pilerne svirra.

Men so er det sagt
at ein gasta kar,
Tord Foleson, merket
hans Olav bar.
Og denne Tord merkesmann,
han skal me minnast,
so lenge i Norig
merkesmenn finnast.

Daa Tor han kjende
han banesaar fekk,
der fram i striden
med merket han gjekk, —
daa støyrde han stongi
so hardt han kunde
i bakken ned,
fyrr han seig inn-under.

Og gamle soga
ho segjer so,
at Tord han stupte,
men merket det stod.
Og soleis maa endaa
den kunna gjera
som framgangs-merket
i Norig skal bera.

Mannen kann siga;
men merket det maa
i Norig si jord
som paa Stiklestad staa.
Og det er det store,
og det er det glupe,
at merket det stend,
um beraren stuper.

NORDAHL ROLFSEN.

Sverre ved Tunsberg.

Paa berget ved Tønsberg hadde baglernes høvding Reidar Sendemand sittet i tyve uker, kringsat av Sverre; endelig maatte han gi sig. Men Sverre fik sott her. Han reiste tilsjøs fra Tønsberg til Bergen; Reidar Sendemand var med og var ogsaa syk. Han laa ved kongens side i løftingen, siger sagaen. Sverre døde da han kom til Bergen.

Sverre han sat ved bergets fot,
vintren var let at kjende:
maten minket, og folkets mod
det var holdt op at brænde;
kampen var lang og ikke let;
men ingen maa se en høvding træt,
han holder ut til ende:

„Kyllingen piper efter mat,
barn det høver at klage;
mænd skal mætte sin sjæl med hat,
slik som i gamle dage;
aldrig gav de sin fiende ro,
hellere aat de balg og sko
end de vilde fra ham drage."

Men oppe paa berget holdt sulten jul,
stor var baglernes vaade;
læret lemmet de sønder til sul,
til nytaar fik døden raade;
bleke de sprang til bergets fot,

baglerne sprang kong Sverre imot
og tigget og bad om naade.

„Hevn," ropte hæren, „ingen fred!
Hevn over baglerhunde!
De vog vore fædre, og brødre med,
de skadet os alt de kunde.
Nu er stunden at kræve bot,
og den bedste boten er blod,
blod av de baglerhunde."

Kongen var syk; han svarte mild,
men hans maal det var let at kjende:
„Bikkje de skjeldte mig, mær la de til,
og de dræpte min bror og frænde.
Men la os mindes: der kommer en tid
da vi alle trænger til grid,
naar den sidste vinter har ende."

Kongen han stevnet mot Bjørgvins led,
i løftingen var hans leie;
havet vugget og gav ham fred
over de lange veie;
baglernes syke høvding var med,
laa ved hans side, de taltes ved
over de lange veie.

Bagler og birkebeiner er gjemt,
og sunkne de gamle borge;
men slaaes, det har nok ingen glemt
her i kong Sverres Norge;
sterke de stander, mand mot mand,
striden lyser rødt over land,
over kong Sverres Norge.

Men for hver der kommer en tid
da luren ei mer skal gjalde,

da faar han hug til at give grid
og fienden til sig kalde,
og ha ham med sig paa sidste led,
saa de kan rigtig tales ved,
der de seiler i solefaldet.

Breivats-herren.

I Telemarken, i Hjartdals hei,
der visste de ingen værre,
værre voldsmand i grænd og paa vei
end den byrge Breivats-herre.
„Kom du!"
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme," sa herr Peder.

De fristet at lære ham Kristi tro,
de klerker som kom til dalen;
Breivats-herren, han dræpte to,
det var hans svar paa talen.
„Kom du!"
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme," sa herr Peder.

Herr Peder, det var den tredje prest,
han ænste ei stort hans vaaben;
han bød ham til kirke paa pinsefest,
for da er himmelen aapen.
„Kom du!"
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme," sa herr Peder.

Herr Peder han red til Bredevand,
men der var prammene vække;
herr Peder gik med øksen i hand
saa langt som han kunde række.
„Kom du!"
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme," sa herr Peder.

Da laa der et tjern igjen i hans vei,
et tjern ja, men ingen baate;
herr Peder han visste at greie sig,
han teljet sig tømmerflaate.
„Kom du!“
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme,“ sa herr Peder.

Men tømmerflaaten i tjernet brast,
nu blev det sagtens værre;
herr Peder prest han svømte med hast
bent imot Breivats herre.
„Kom du!“
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme,“ sa herr Peder.

„Hvem har hjulpet dig, prest, i land?“
sa kjæmpen, han stod paa stranden.
„Det har verdens sterkeste mand;
for, ser du, jeg er selv-anden.“
„Kom du!“
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme,“ sa hr. Peder.

Da blev han fagnet bak tak og tjeld
og bænket paa bedste sæte;
da taltes de ved i den lyse kveld
foruten øks eller vrede.
„Kom du!“
sa Breivats-herren.
„Ja vel skal jeg komme,“ sa herr Peder.

Østen Baardssøn.

Hvorfor skal bort han glemmes,
bort i en gammel bok?
Han skulde heller gjemmes
i hver en hjertekrok.

De skulde være gjester
ved peisen hver vinterkveld,
de tvende staute prester,
hr. Østen og hr. Kjeld.

Hr. Østen steg paa stolen
med faste og tunge trin;
der banket under kjolen
saa brynjesterkt et sind.
Han kom ei at lyse freden,
det var ei hans kald idag;
han spurte om menigheten
var færdig at gaa til slag.

Hans præken var kort, kan hænde,
hans gjerning var kort og god:
han rensket fra ende til ende
bygden og gav sit blod.
Og saa la han ned sit vaaben
og kaldte sin menighet;
igjen var kirken aapen, —
nu kunde han lyse fred.

Hr. Østen han steg paa stolen;
hans faste gang, den var brutt;
det kunde ei skjules av kjolen
at foten var av ham skutt.
Og alt imens salmesangen
fulgte ham trin for trin,
boret sig krykkegangen
ind i de lyttende sind.

Om bygdens frelse og lykke,
om fædrenes dyre jord
prædiket, prest, din krykke,
før du fik sagt et ord.
Hvorfor skal bort du glemmes,
bort i en gammel bok?
Du skulde heller gjemmes
i hver en hjertekrok.

Griffenfeld paa Munkholmen.

Den gamle fange saa og saa
hvor alle seil gik sønderpaa,
imens han selv er bunden;
da tok han ringen av og skrev,
han skrev paa væggen dette brev, —
det er til Gud i grunden:

„Se, hjorten skriker efter trøst,
naar det er jagt, naar det er høst,
naar det er mange hunder;
men skogen bare gjenlyd har,
gir ingen hjælp, ei heller svar
ifra de visne lunder.

Mit hjerte er som hjortens træt,
mit kind det er saa taaremæt,
snart kan jeg ikke mere.
Ak Herre, min Immanuel,
ak vilde du min tunge sjæl
ind i din himmel bære!

Jeg ene staar paa øde skjær;
men mine fiender er mig nær
og hvisker i mit øre:
„Du daare, hvor er vel din Gud
som hjælper dig av holmen ut?
Du ser han ei vil høre.“

Da segner jeg, da blegner jeg,
da husker jeg min æres vei —
det er en blodig kvide —
dengang da jeg til Herrens hus
gik silkeklædd, i kniplingsbrus,
og ved min konges side.

Da var jeg vel saa stolt en gjest,
jeg syntes Gud og kongen næst
og var iblandt de første;
jeg traadte fiender ned med fot, —
nu suger de mit hjerteblod,
hvorefter de mon tørste.

Hvor gjerne ønsker jeg mig nu
min konges milde gunst og hu
og litt av al min ære.
Men kongens trone, Herrens hus,
Guds himmel, sol og stjerneljus,
jeg har dem ikke mere.

Jeg har de onde tunger blot
som hvisker: „Gud i himlens slot,

hvor kan du tro og mene
at han som styrer stormens vei,
kan høre sagte suk fra dig
bak disse tykke stene?"

Jo, herre Gud! min verk og ve,
min synd og sorg, min spot og spe
for dine ører klinger;
og naar det vorder altfor galt,
du tar det, du, og gjemmer alt
indunder dine vinger.

Ja, jeg har faaet hjælp og svar:
Vorherre mig i favnen tar,
det tak skal aldrig glippe;
min Gud han er og blive vil;
er verden haard, saa er han mild,
han vil mig aldrig slippe.

Han løfter mig fra verdens is,
der tit jeg faldt paa Adams vis,
op til sin varme himmel.
Saa er igjen jeg Herrens gjest
og sitter Gud og konger næst,
og bliver ikke svimmel."

Kantate ved sangerfesten i Kristiania, pinsen 1896.

Indgangskor med solo.

Kor.

Vi staar i denne sæle stund
saa nær en god og gammel grund,
at saga med sin alvorsmund
skal først et ord os sige.
Du er, du gamle Oslo by,
med hærskrik og med vaabengny,

med ærlig hat og ærlig ry
et litet Norges rike.

Her kom de fra den salte sjø
og lagde til ved Hovedø,
og rodde saa mot by og bø
ved svarte nattetider.
Her hugg de sine fiender ned
ved gravens fot, i kirkens fred;
ti saa var gammel skik og sed
i hine nattens tider.

Men mangen sterk og modig dreng
som sprang, mens gaarden brandt, av seng
og dræptes paa sin egen eng,
har bedet denne sinde
— med døden uten sakrament,
med alle gaardens huse tændt,
i stjernelys, fra himlen sendt —,
at morgen skulde rinde.

Solo.

Men var det ikke her,
her ved Bjørviken,
at Wergeland hentet sine aarer
naar han skulde over til sin stue?
Har han ikke rodd her ofte,
rasende av smerte,
kokende av harm,
gjemt sig i hytten
korte stunder?

Og var det ikke her,
her ved Bjørviken,
at Wergeland hentet sin brud?
Her var det
at læberne møttes

under spydregnen
og mellem slagene;
her var det
at elskovens dag kimet,
den korte dag
som nu lyser evig i hans digtning.

Kor.

Du norske folk, du har endnu
en arv av egte hedninghu,
og borgerkrigens gny og gru
er end din bedste glæde.

Men elskov har en stakket fest,
og skjønhet er en trækfuglgjest,
og broder er sin broder næst
til hugg — men ei til kjede.

*

Romance.

Solo og kor.

Jeg lagde mig ut for Færder fyr
og drev i den klamme dise;
jeg visste mig ei av himmel og sky'r,
jeg stundet saa saart mot en brise.
Storsjøen knurret i søvnig fred,
og taakeluren den spillet med
og blaaste saa tung en vise.

Jeg drømte min snekke langt mot nord
og styreløs hele greien,
glemte den skogkranste, deilige fjord
og der utenfor: verdensveien.
Min sjæl var klemt av det trange hvalv,
og blodet krøp, og min tanke skalv.
Mon der var sne paa heien?

Da tiede kvar den taakelur
for toner myke og bløte,
da sank den i knæ, den skoddemur,
og turde ei solen møte:
da saa jeg for baugen i straalers glans
sangernes skute med tjeldet skans
av faner hvite og røde.

Av havet stiger, i saltvand døpt,
en lys og silkeklædd sommer;
i taakernes sidste folder svøpt
brændingen sagte trommer.
Det blir saa sælt over by og land
naar brødre til brødre kommer.

Kor.

Første halvkor:

Se, de kommer seiromsuset
og med lauren i sit haar,
skridende fra fædrehuset:
arvinger til Holbergs gaard.
Lik en hval fra verdenshavet
jaget smaakryp han i vik,
og hans aande steg fra kavet,
søileformet, straalerik.

Se, de kommer ut fra disen,
fra en ugrei, floket led,
og paa læben sjømandsvisen,
Arendal, Stavanger med.
De er sund som morgenrøden
paa den aapne, brede fjord;
se, de kommer ifra døden,
men med livsens smil ombord.

Se, de kommer fra hvor tinder
som keruber staar paa vakt

over rosen, den som skinner
lunt i læ for stormens magt.
Molde, fager som en kvinde
stiger du i koret ind,
og vi fæster dig og binde —
rose under hvite tind!

Andet halvkor.

Østfra de kommer, — hørte du en bedre
og fastere takt?
Den har paa volden trampet deres fædre
paa nætternes vakt.
„Alle paa skansen!“ det var deres merke,
da vokser mod av møde og av mén;
ja, da blir vi sterke
som Fredrikssten.

Stort kor.

Nordfra de kommer; hører du koralen:
Dômen er nær.
Dit blev de baaret, mændene fra valen,
sluknede der.
Hat som ei kjendte tømmer eller tøiler,
de som hverandre banehugget gav,
sover under søiler,
grav indved grav.

Deilige dôm, din præken vil vi ære:
Døgnet forgaar;
vaabnene rødmer under haugens lere;
kunsten bestaar.
Graalige glans fra søilerne de sterke
vigsler vor sang og syner hvad vi vil:
Evighetens merke
hører os til!

*

Koral.

Og saa skal ingen glemme:
ved denne helg er aanden gjest;
vi trænger saart herhjemme
aposteltro og pinsefest.
Du som før alle dale
og alle berge blev, var til,
et fattig folk du svale
av al din magt med aand og ild.

Du som al skjønhet skapte,
du himlens, havets, skogens Gud,
aa, lær os hvad vi tapte
hvergang vi lukket solen ut.
Her gaar de taus saa mange
i kolde vidders ørkenland;
aa, lær dem du at fange
et glimt av livets Kanaan.

*

Hymne.

Saa signe sangen denne sommer
og Norges somre, rad paa rad;
og to gang knoppes markens blommer
og to gang blomstre heggens blad,
naar du som nu dit land besjæler,
du Norges nye hovedstad,
og samler alle landsens deler
i fælles bøn og fælles kvad.

Engang skal her hos dalens graner
vor kunst faa første borgers rang,
og hit paa nye, lyse baner
skal folket styre selv engang,
og lokkes mildt av spir og tinde
som pilegrim ved Nidaraa,

og flokkes stilt og hvile finde,
og høre Norges hjerte slaa.

Og atter reise sig fra fjæle,
og løfte atter sverd og stav,
og viet gaa med sterke sjæle
og ta det tak som dagen gav.
Men lyner om os uveirsflammen,
og truer fienden vort hjem,
da skal det folk som sang sig sammen,
med seirens ja og seirens amen
gaa fylket under døren frem.

De uberømte.

Eder hvis navne ei for mængden funkle,
I som fik gavne, glæde i det dunkle,
eder hvis tanker evig grøn sig ranker
om mangt et sorrigfuldt sind.

Hver far og moder som for barn har bedet,
kjærlighetsfloder over landet spredet,
og hver en datter som med barnelatter
smykket det elskede hjem.

Hver trofast kvinde som bar tornekransen, —
du om hvis minde perler taareglansen;
hustru som kjæmpet og for andre lempet
sorgen, mens selv du har lidt.

Hvert ildfuldt hjerte, slukt i dødens kulde,
hvis mindekjerte skinner over mulde: —
Her over graven takker vi for gaven,
takker fra søskendes flok!

Aa, naar vi brænder het av stridens harme,
aa, la os kjende eders søskendarme!

La eders skygger følge naar vi bygger
kjærlighets tak om vort land!

Solefaldssang.

Av *Svein Uræd.*

Naar solen falder bak top og tinde,
naar dagen daler og blir et minde,
naar det blir guld det som graanet mest,
da kanske skjønner du landet bedst.

De staar og smiler, de gamle gutter,
i regnskapsstunden, naar dagen slutter;
de ser paa himlen og løfter sig:
der er ei langt mellem os og dig.

Men er du færdig med hele greien,
og vet at snart er det slut paa veien,
du synes ikke saa smaat endda
er dette land som du skal gaa fra.

Der er en tind som du ei vil miste,
og der et vandløp hvor ei du visste,
der er en skog som du hadde glemt,
og der en dal som har bort sig gjemt.

Og er der noget du har at anke,
saa vil det sagte paa hjertet banke;
de som du ikke fik snakket ved,
ved solefald vil de være med.

JONAS DAHL.

Gud vil det.

Missionssalme.

„Gud vil det!“ skrek en skare.
Det rullede som storm paa hav.
Gud vil det, la os fare
og fri vor dyre Frelsers grav.
Med kjødet ei de drøftet,
og slegt ei holdt igjen.
Men korset høit de løftet,
de hastet kun derhen.
„Gud vil det“ holdt dem oppe
i saraceners egn,
indtil paa Sions toppe
de plantet korsets tegn.

„Gud vil det!“ La det bruse
endnu som løsen over land
og aapne vore huse
og aapne vore kristnes haand,
saa ut vort mandskap drager,
og vore kvinder med,
i ridderfylking fager,
i glans av kjærlighet;
velsignede av fædre,
som gløder selv derved
og ikke vet dem bedre
end i det storverk med.

„Gud vil det!“ Kan de falde
mer høvdingklare Herrens ord?
„Gaar hen og gjører alle
til Guds discipler rundt paa jord.“
Gud vil det at hans frelse
til verdens sidste vraa
med sjælebot og helse
skal synderhjerter naa.
Sæt freidig fot paa tilje,
tilhavs paa Herrens ord!
Gud vil det! Ske hans vilje
i himmel og paa jord!

„Gud vil det!“ Stig paa strande,
la solen gløde, feber slaa,
forkynd i hedninglande
den Gud som elsket verden saa

at han sin søn os sendte,
som vei til himlen brøt.
Gud vil det! Aldrig hændte
det end at Kristi død

forgjæves vi forkyndte.
Drag ut, av det besjælt!
Den gjerning Gud begyndte,
vil han fuldende helt.

I nøden prøves venner.

I nøden prøves venner,
og Jesus allerbedst.
Hvor sorgen skygge sender,
er han en trofast gjest.
Han skyr ei dem som lide,
og lukker hjertet ei;
det er saa godt at vite
at Jesus husker mig.

Naar min forstand staar stille,
og armen hænger lam,
og salte taarer trille,
hvem har jeg da som ham?
Da er det godt at vite
at Jesus alt forstaar
og elsker dem som lide,
og alt, ja alt, formaar.

Han selv har været fristet,
har lidt som ingen led;
og taareløp har listet
sig ad hans kinder ned.

Ti kan han dem ei glemme
som midt i nøden staar;
der har hans hjerte hjemme,
og dit hans føtter gaar.

Han hilser fra det høie,
saa fort han træder ind;
han aander paa mit øie,
han tørrer av mit kind.
Hans ord mit hjerte hæve
fra jordens sorg og skam, —
jeg kunde ikke leve,
om ei jeg hadde ham.

Min Jesu vil jeg vie
til tak mig ganske hen
og ei for nogen tie
om ham, min bedste ven,
men ut til verdens ende
og ind i sorg og savn
taknemmelig bekjende
hans dyre frelsernavn.

JACOB B. BULL.

Iver Huitfeldt.

Der stod sig et slag udi Kjøgebugt
i sjutten aarhundred og ti;
for Guldenlevs flaate laa sundet lukt;
han maatte de svensker forbi.
Saa satte han kaas fra Kjøge vaag
i nord til nordost mot fiendens tog;
men førster gik Huitfeldt paa „Danebrog".

Da Huitfeldt vandt op og laa fienden an,
gav svensken saa haardelig ild,
grev Wachtmeister selv paa sin orlogsmand
og tvende fregatter dertil.
Da „Danebrogs" løitnant slikt fik se,
han sa: „Kommandør, vi slaas mot tre!"
Men Huitfeldt han svarte: „Ja hvad gjør det?"

Og ei blev der sparet paa lod og krudt;
han gav dem det gang efter gang;
med splintrede stænger og seil forskutt
han fyrte saa stykkerne sprang;
grev Wachtmeister stod og undret paa
hvor Huitfeldt han slog, og ropte saa:
„Den der är en bagge, det svär jag på!"

Men da i attakken som mest det gjaldt,
da meldtes fra rummet der „brand!"
Og Huitfeldt forstod at om av han faldt,

saa tændte han Guldenlev an.
Da ropte halvfemte hundred mand:
„Snart gaar hun tilveirs! Hold av mot land!“ —
„La ankeret falde!“ sa Huitfeldt, han.

Og saa blev der stille paa „Danebrog“.
De stykker sig selver avskjøt,
og ilden stod høi over mast og skrog;
men guttene blev, som han bød.
Han stod dem iblandt og saa sig om;
saa bøide han knæ, den herre from. —
Og skuten fløi dit hvorfra flaget kom.

Brødrene.

Det var om kvelden efter Trangen-dagen,
en stille kveld i kolde stjerners ly;
den svenske hær, av Staffeldt fangetagen,
laa leir kring gaarden gamle Bjørneby.
Men Staffeldt selv og gaardens hvite gubbe,
med oberst Gahn som fange og som gjest,
sat bænket lunt kring breden bord til fest,
mens baal der brandt av feten furustubbe.

Von Staffeldt sat. Den norske gubbe skjænkte,
men Gahn han drak ei, slik det høvde ham.
Han stanste tit, han stirret, tidde, tænkte;
han glemte fatet, gjorde kruset skam.
Da sagde gubben: „Hold dig bedre fremme!
En kan bli sulten efter slikt et slag,
og længe blir det vel til næste dag
at vi trakterer svensken slik her hjemme.“

Von Staffeldt lo. Von Gahn steg op fra bordet;
han stod og livet paa sit syke ben;
han stirret mørk; saa tok han langsomt ordet:
„Jag har fått nog, fått nog för länge se'n!

Der fyra hundra tappra svenskar lida,
kan jag ej fröjdas vid de fulla fat; —
von Staffeldt! Gif de arma gossar mat!
Vi äro bröder, fast vi oftast strida!"

Hans stemme skalv. Von Staffeldt svarte stille:
„Hr. oberst Gahn! I kjender krigens skik!
Vi maa saa tit hvad allermindst vi vilde —
det samme svar hos jer vi altid fik.
I firogtyve tunge timers pine
fik mine norske gutter ei en bit,
og indtil trosset naar at komme hit,
har jeg den pligt at sørge først for mine."

Von Gahn stod blek. Det blev saa stilt der inde;
von Staffeldt stirret ned, bestemt, men sky;
det var som ingen kunde utvei finde; —
da reiser han sig, gamle Bjørneby.
Hans venstre haand bet fast om høgsæts-karmen;
hans krøkte ryg blev rettet, næsten rak;
med høire haand han hug et sidetak
i hr. von Staffeldt, saa det sved i armen.

„Nei holdt naa, Staffeldt! Jeg har ord i laget.
Den skik du nævnte nu, maa være ny,
og aldrig blir den her til følge taget
saalænge jeg har magt paa Bjørneby.
For gjest er gjest, om buden eller ikke,
og krig er ikke krig naar slag er slut.
Vi nordmænd, vi er vant at vente, gut,
til fremmed folk har faat sig mat og drikke!"

Han gik fra bord; han kom sig hen til skjænken;
han fandt sin rustne stabburnøkkel fram;
han drog paa dør, mens Staffeldt der paa bænken
strøk fort sit skjeg og stirret efter ham.
Men kommet ut han snudde sig i svalen:

„Gaa I og se hvad folket trænger til!
Jeg har da brød og smør og sul og sild; —
vi berger livet endnu her i dalen!“

Da gubben gik, saa reiste de sig begge,
den norske Staffeldt og den svenske Gahn;
man saa dem fælles vei mot leiren lægge —
de gik saa langt i sunn som det gik an.
Til venstre Staffeldt kurs for færden sætter
i staalfjærmarsj, en trodsig, stram gestalt,
til høire Gahn, en kjæmpekrop, men halt,
og over begge — glans av stjernenætter.

De drog mot sommerstuen der paa gaarden,
hvor vel et hundred' mand av hæren laa.
De traadte ind; det lyste rødt paa aaren, —
de stanste begge ved det syn de saa.
Ti gulvet rundt i lys av tyriflammen
sat svensk og norsk som midt i dypest fred;
av samme knappe norske bit de bet
og nynnet lyse svenske viser sammen.

De kvak ihop ved Gahns og Staffeldts stemme;
de gjorde hastig, halvt i skam, honnør.
Da hændte ett som Staffeldt ei kan glemme:
von Gahn han snudde tungt og drog paa dør.
Der stod han længe still med øine fulde:
„Bror Staffeldt! Se, så underbar en kväll!“
Og Staffeldt svarte kort og hæst: „Javel!
Det er saa klart; — vi faar nok mere kulde!“

Til næste stue gik de. D e r var stille.
De svenske „gossar“ laa i seng, paa baar;
men gulvet rundt, paa halm og ussel fille,
laa slitne nordmænd, blødende av saar.
Der hørtes av og til et støn i rummet;

saa kom paa norsk et stille ord til svar.
Von Staffeldt stod; von Gahn forsvundet var —
han hadde folkefredens røst fornummet.

Men kommet under vinternattens hvælving,
han stanser, venter, raadløs rundt sig ser:
„Bror Staffeldt!“ kom det som en dæmpet skjælving,
„— mitt sjuka ben! Jag stöder mig på Er!“
Og arm i arm de tvende stilt sig fjerner,
forbi den norske bondes aapne bur,
i nattemulmet av en stor natur,
ved lys av Nordens himmels strenge stjerner.

THEODOR CASPARI

Av Vintereventyr.

1. „Og ingen vet hvor haren gaar“.

Dagny

„Og ingen vet hvor haren gaar
saa kisteglad en nytaarsdag,
naar bjerken staar med sølv i haar,
og granen fin i hermelin.
Nej, ingen vet, tralalala!
Han siger aldrig fra!“

Sverre

„Men om jeg fandt allikevel
de lette far i sne og snar?
Paa vare trin fik ringet ind
den muntre kar, saa slu han var?
Ja, om jeg visste, tralala!
hvor haren gaar idag?“ —

Dagny

„Og om du fandt med svare slit
hvor pus han har sit lune hus,
han smetter hit, han smetter dit.
Hvad fik du saa for al din flid! —
Han smuttet væk, tralalala!
Godt nytaar fik du, ja!“ —

Sverre

„Men om nu lykken var mig god:
Han maatte ind av denne grind,
og midt imot paa letten fot
han smuttet ind i armen min! —
Ja, om jeg bar, tralalala!
ham hjem paa nytaarsdag!" —

Dagny

„Nei ingen, ingen kan forstaa
hvor kisteglad en nytaarsdag
vel pus kan gaa saa let paa taa
i sol og perledrys — aa hys! —
Men vet du det, tralalala!
saa kjære — sig ifra!" —

2. Nytaarsgjester.

La nu alle klokker klinge!
Alle dine søljer ta dem paa!
Bøi dig, bjerk! Paa letten vinge
daler dine gjester
fra det blaa.

Nytaarsgjester. Fine fugle.
Prinser eller grever kan jeg tro.
Sisik heter han, den gule;
denne der er dompap,
rød som blod.

Fler og flere. Blomster-klynger,
blinkende rubiner her og der,
og det glitrer og det gynger,
fløiter i det fine
solskinsveir.

Bøi dig, bjerk, for al den ære!
Alle dine klokker la dem gaa!
Tause sitter spurv og skjære,
eventyret daler
fra det blaa.

3. Halvor Kletten.

Sverre

„Halvor har du set'n,
husmand under Kletten?
Moro eller alvor,
stødig eller galen,
like færdig er'n
Halvor.

Elgehorn og bjørneskalle,
vet jeg tallet paa dem alle!
Snar i skogen, kvass paa slaatten,
vaat og frossen ved en peis, —
saa en diger dram i skrotten,
og en springer
saa det klinger,
og en „harjan“ og en „sveis“ —“
Kor: „Halvor! Halvor! Halvor Kletten! —
Rop! — saa staar'n der paa pletten.“

„Har du set 'a Kari? —
Hvad den kona tar i,
alting er 'a snar i. —
Unger har 'a tretten,
kjærringa paa Kletten,
Kari! —

Snart i stalden, snart i stua,
saa i grua, saa hos kua.
Brit og Ingeborg ved væven,
attmed stabben Per og Knut,
Jo ved vogga, Gro ved sleven,
og hu Anne
efter spandet,
vesle Ola ind og ut.“ —
Kor: „Kari! Kari! Kari Kletten! —
Rop! — Saa staar a der paa pletten.“

4. Og nu er det tyst om tjernet.

Og nu er det tyst om tjernet;
nu drømmer det trætte snar.
En tindrende stjerne blinker
igjennem det hvite bar.
En flagrende fugl, en liten en,
har slaat sig ned under granegren
og sover med sænket hode.
Den sover saa søtt i is og sne:
En tindrende stjerneklode
er lampen den drømmer ved.

Av Høifjeld.

1. Blaaveis paa de bare tuer.

Blaaveis paa de bare tuer,
vaarens førstefødte du!
Første gjest i armods stuer,
morgensol i modløs hu.
Blaaveis, blaaveis, første
lille
digt av vaarens unge skald,
tonelagt av trostens trille!

Blaaveis, — ser dit
barneblanke
øie mig i sjælen ind,
favner fred min trætte tanke,
blaaner længsel i mit sind.
Blaaveis, blaaveis! første
svake
nyn av livets store kor,
før det vender fuldt tilbake

2. Jeg slæpte min kvide til viddens vang.

Jeg slæpte min kvide til viddens vang
i høisommerdagens stunder;
men lerken hun slog, og bækken sang,
og strengelek steg over flyen lang,
og nyn ifra blomstermunder.

Da bækken han rørte sit harpespil,
og vindene strøk sin gige,
da gjeiterams vugget takt dertil,
da lysnet det op, og ganske still
begyndte min sorg at vike.

Da blaaklokken lot sine klokker gaa,
da lettet mit tunge sinde;
da lerken hun slog, — der var ei raad, —
da reiste min harm mot det lyse blaa
og spredtes for alle vinde.

Det vil jeg da raade hvert modløst sind
som huser en lønlig kummer:
Han stige derop mot bræ og tind,
han lægge sit hode til vidden ind,
den synger hans sorg i slummer.

Domkirken i Nidaros.

Du fødtes en vaar under storm av sydvest,
som graagaasen strøk imot landet.
Du døptes av Sverre, den myndige prest,
i sprakende flammer av bannet.
　Og meiselen nynnet, og hammeren sang,
　og søile ved søile mot hvælvingen sprang
　til snekkernes lek under strande.

Du vigdes en skinnende høisommerkveld
av lerke og messende svale;
du vigdes da Haakon den gamle selv
steg ind gjennem kongeportalet.
　Da hadde du kjæmpet og seiret som han,
　da hadde du samlet alt Norges land,
　og lyste som sol over dale.

Og flokkene vandret fra syd og fra nord
de mange, de mødige mile;
saa sank de i knæ i det hellige kor
og drak av den kjølige ile.
　Og ruterne brændte i aftenens skin,
　og konge paa konge de førtes der ind,
　at fange den evige hvile.

Du stod der saa myndig, du syntes saa tryg
for fortidens trodsige jetter.
Da løftet de hodet, da reiste de ryg,
da vaaknet de lurende vætter.
Og vanmagten hvisket, og mismodet steg,
det tuslet i mørket, det hvislet, det skrek
de lange, de rugende nætter.

Da styrtet de hundrede søiler i grus,
da tystnet den hellige kilde,
og ordet blev dyrt i det fattige hus,
og alt blev saa underlig stille.
Hvor kunde du synge Jehovahs sang
naar folket laa lænket i baand og tvang,
og visste ei selv hvad det vilde?

Du vaaknet igjen av det knugende ban
i Eidsvolds gryende morgen,
du døptes i toner av Wergeland
og klæddes med blomster av vaaren.
Og meiselen nynnet, og hammeren sang,
og søile ved søile mot hvælvingen sprang,
av friheten løftet og baaren.

Saa vigdes du atter i sommerens fred
av lerke og messende svale,
du vigdes da Haakon den syvende skred
der ind gjennem kongeportalet.
Da hadde du kjæmpet og seiret igjen,
da hadde du samlet hver Norges grænd,
og lyste som sol over dale.

Saa skrev du vor saga for tusende aar,
saa skrev du med lysende runer:
Jeg synker og sørger naar folket gaar
som træl under fremmede luner.

Men aldrig saa saare det vaakner paa ny,
da reiser jeg atter de taarne mot sky
til orgel og dype basuner.

Du deilige tempel, du gamle, du graa,
saa furet av fortidens minder!
Det give dig Gud: imot himlen at staa
med skinnende taarne og tinder,
at løfte din stemme mot trusel og tvang,
og brusende synge Jehovahs sang,
mens slegtene stiger og svinder!

VILHELM KRAG.

Farvel!

Jeg mindes stæren fra gamle tider:
den fløitet længselsfuldt ut sin klage
i solnedgangen, mens dagen stille
blev svøpt i vaarkveldens guldmors-kaape.
Aa, hvor ens hjerte da blev forandret,
og hvor ens øine blev underlige!
Hvor vaarlys himlen deroppe skinnet,
hvor aftenstjernen var blank og nytændt!
Jeg reiste hodet, jeg lyttet, lyttet
som var der nogen der paa mig kaldte,
— indtil jeg hørte i nattemørket
en orre lokke fra dype skoger.

Og stæren sitter paa laavetaket
og fløiter længselen gjennem sjælen
i langsom smerte, der ei kan stilles.
Men ikke længsel som før i tiden
mot fjerne lande, mot fest og elskov,
men imot hjemjordens plogjernsfure,
hvor ned du pløier hver daadløs tanke.

Jeg var derute hvor livet brænder,
hvor elskov tindrer og lægger øde.
Jeg var derute blandt menneskeskaren, —
jeg elsker den ikke, jeg elsker den ikke!
Skræmt blev jeg engang, skræmt blev jeg for livet.

Saa gik jeg omkring med vaktsomme øine
og visste kun ett: vi er fiender alle.

Naar tæt vi møttes, da dræpte vi noget,
vi dræpte tyst i hinandens sjæle
med langsomme smil og pinefuld taushet.
Og var der et hemmelig sted i dit hjerte
der brændte som var det en hudløs flænge —:
tro mig, det fandtes tilslut av kniven,
som satte sin giftige egg i saaret.

Og jeg kom tilbake, saaret til døden.
Jeg saa mig omkring —; der var nogen
jeg kjendte, —
der var nogen med store, alvidende øine —:
det var himlen, havet og holmerne graa.
Jeg husket dem neppe, sjønt de hadde staat
og vaaket over min barndoms veier.
Nu var de her endda, og de var de samme.
De visste altsammen, men taug ganske stille.

Og gaar jeg nu fra jer, saa gaar jeg ei ene.
Mit sind har faat holmernes tunge farve,
og ofte hører jeg midt iblandt vrimlen
et brus av sjøen som slaar ind imot stranden
i ensomt tungsind og ensom vælde.

Og det kan hænde en dag om vaaren
jeg gaar i byernes travle gater; —
da maa jeg stanse med ett. — Hvad var det?
Der fløiter en stær hjempaa laavetaket,
den skjærer længslen dypt gjennem hjertet
i langsom smerte der ei kan stilles.

Aa, længsel, længsel mot moderjorden,
mot vaarens plogjern, som skulde veltet
sin gyldne rigdom henover mit liv —:

Engang vet jeg sikkert, engang omsider
skal det dog drage den dype fure,
den sorte fure i moderjorden,
hvor hjertets urolige angst vil slukne.

Der var en som gik ifra mig.

— —
Gud deroppe!
Gud! Vorherre!
Hjælp mig, hjælp mig!
Se — jeg synker jo,
jeg synker —
ned i dette dyp av rædsel.

Nei hvad er det dog jeg siger?
Ligger her som gal i mosen,
skriker ut i vilde natten,
skriker, skriker — —!

Aa, — hvor her med ett blev stille!

Og jeg holder pusten. Lytter.
Hør, — det stønner dypt i skogen,
dønner dumpt i mørket om mig.

Jeg har netop talt med nogen . . .
. . . der var en som gik ifra mig —
. . . Nei jeg husker intet mere . . .
Aa, hvad *er* det? Aa, hvad *er* det?

Der var en — som gik ifra mig, —
og det var for ganske nylig.
Der var en — som gik ifra mig. —
Og hun kommer ei tilbake.

Og hun kommer ei tilbake. —
— Nei — jeg skjønner det ei rigtig, —
jeg begriper det slet ikke.
Og — hun — kommer — ei —?

Hys, hvad *var* det? Nogen puster
— nogen puster like ved mig.

Ha, ha, ha, for sorte satan!
Tal, stat frem, I helvedhunder,
I som lurer rundt i mørket.
Jeg vil slaas, vil stikke, myrde,
føle blod som rinder, ryker — —

Nei, nu maa du ta dig sammen!
Kjære, kjære, ti dog stille.
Bare vent, saa skal du sagtens
se at alting gaar nok over —.

— — Der var en som gik ifra mig.
Og — hun — kommer — ei — tilbake.
Der — var — én —

O Herre —

O Herre, jeg er meget træt,
o Herre, skjænk mig hvile!
Min sjæl er tung av megen sorg,
min fot av mange mile.

Min fot har traadt mangt mødig steg,
for glæden mig at finde.
Og jeg har set al jordens pragt,
men glæden ingensinde.

Jeg ønsker jeg var barn igjen
og saa min moder smile.
O Herre, jeg er meget træt!
O Herre, skjænk mig hvile!

Av Vestlandsviser.

Den vidtbereiste Salve.

Ja, siger Salve og vender paa skraaen.
De gaar her i byen og ter sig saa ilde
og vrikker paa enden og vrænger paa snuden,
og tror at de er saa fordømmelig gilde.

Aa pøt san, aa pe san! Nu maatte jeg le san.
Kunsler, kafteiner i rækker og rade —
tjener de ti eller tolv kroner dagen,
er de forsørje mig hoppende glade.

Aa pøt san, aa pe san! Nu maatte jeg le san.
Den tid jeg farte med briggen to Brøre
— bygget i tre og halvtreds bortved Mandal —
kan dere tro — ja vil dere høre?

Briggen to Brøre han seilte paa Løndøn,
der var en mægler som hed mister Potter.
Han holdt et hus med tredeve stuer
og saa en hel masse kjøkner og kotter.

Hver gang vi kom der, stod Potter paa bryggen;
— Oj! jeg syn's endnu jeg ser hvor han skinner!
Bare han saa mig, saa skraalte han til mig:
Kæpten! Ohoj! You must come to my dinner.

Thank very much, svarte jeg med det samme
— for jeg var svær udi engelsk den tiden.
Og naar saa skudens papirer var greiet,
tog vi en kab ud til Westender-siden.

Ja, kom saa her og snak med om en dinner!
Jeg har nu hørt, at naar kunslen er rigtig
stor paa det, gir han en fire-fem retter,
og han gaar efterpaa rundt og er vigtig.

Fire-fem retter! Hvad vil du saa sige
naar en faar ti-tolv og vin ifra dunker,
— hver en tallerken er pureste sølvtøi,
tjenerne bukker sig bare en blunker?

Men hør nu her: den der mister Potter
hadde to sønner, som vist var studenter.
Ved du hvad de fik av penger til moro,
saanten til snapser og tobbak og jenter?

Tu hundred tousend pound Sterling om aaret,
det er saa sandt som jeg staar her paa gaden.
Tu hundred tousend! Ja det var gutter
som kunde ta sig champani til maden!

Well! Denne Potter, han trur dere kanske
mest var av Løndøns største kolosser?
Langtifra! Næida! Han var ikke fattig,
det var han ikke. Men rig —? Oh, no Sør!

Men det er det, at naar en har reist litt
rundtenomkring og set lidegranne,
og naar en efterpaa kommer tilbage
hjem til det lille fattige landet,

Naar en saa ser disse vigtige fyrer,
kunsler, kafteiner og stiftsprostepaven.
Føi! — da maa jeg titt spytte ut skraaen —
tvi! Da faar jeg sgu lopper i maven.

Naar musikken kommer

om søndagen og alle gutter og piger marsjerer efter den.

Se der har vi musikken,
  bom-bom fallera, bom-bom fallera.
Og ingen har nu slig en
musik som den vi har.

Hver søndag blir saa gild og glad,
naar den gaar rundtenom vor stad
og alle messinggreier
de skinner lange veier —
I takt avsted — vi vandrer med
Bom-bom falleri! fallera.

Først kommer korpstamburen:
Takt-to! Takt-to, takt-to! Takt-to!
Han kjendes paa figuren
og paa sin uniform.
Saa kjækt som nogen stadsmajor
pertentlig han i spidsen gaar
med guldgehæng paa maven
og guldsnor omkring staven;
han gaar paa taa — og passer paa!
Takt-to — avdeling holdt!

Og lærlingene stræver
trum-dummerummerum, trum-dumme-
rummerum.
De trommer og de skræver
saa langt de bare kan.
De ser ud i sin store frak
som for to skilling i tobak.
Men rundt til alle kanter
som voksne musikanter
de spytter skraa — saa fint som faa —
trum-dummerummerum, — bom, bom!

Aanei! Se der er Pedersen,
tutu-deretu! tutu-deretu.
Det kan du tro er rigtig en —
en rigtig suselad.
Han blæser deilig paa trompet,
og han er altid glad og fed.

Han elsker øl og piger,
og derfor alle siger:
Trumpedersen — Trumpedersen,
tutu-deredi-deredei!

Og der er basunisten,
huh-bohoh-bohoh-bohoh-boh.
Han heder Martin Kristen,
og han er totalist.
For en maa være skikkelig
med hensyn til alt drikkelig
naar en skal ha den svære
bombom-basun at bære,
marsjere pent — og blæse rent,
huh-bohoh-bohoh-baahh!

Se — det var nu musikken,
bom-bom, fallera, — bom-bom, — fallera.
Nei, ingen har nu slig en
musik som den vi har.
Vi følger den saa fro og glad,
og kommer fienden til vor stad:
blaas op hver musikanter,
slaa dine trimulanter,
saa løber han saa fort han kan,
bom-bom fallera — hurra!

NILS COLLETT VOGT

Blaaveis.

Ind under himlens kuppel
staar lerkerne og triller,
men nedenfor paa jorden
gaar bækkene og spiller;
det lyder som om splinter
av glas i millioner
slaar mot hinanden klingende,
og funkler, mens de toner.

Men husk, saa er det søndag!
Og gutter er vi, piker,
som blaaveis nu vil plukke,
den blomsten, bedst vi liker.
I nat saa jeg dem skinne
dypt ind i mine drømme,
til hjertet mit blev ydmygt,
og tankerne blev ømme.

Kom lille, snille Birgit,
saa gaar vi to tilsammen:
— Der ser du Frognerelven,
og her er Vinderndammen!
Men stængt sig løfter skogen
hvor blomster vi vil finde.
Hvem skulde tro det blaaner
saa deilig nu derinde!

Blaa hver en liten bakke!
De blaaner som i glæde.
Og kjend hvor rart det lugter
av mos og sol og væte!
Kom hit! Her er saa mange,
at ei jeg gaar av flekken!
Far, mor! — Hvor vil de tindre
i øinene som bækken!

Skal saa vi til at spise,
faar sammen vi os flytte:
— Og har du et med mysost,
da kan jeg gjerne bytte.
Men se hvor alle skygger
nu pludselig staar lange!
Bedst komme sig til byen,
at ei de skal bli bange.

Dog jeg vil gaa alene.
Stilt vil jeg hele tiden
mig sænke i et minde
fra den gang jeg var liten:
Saa tidt min mor os sagde,
at den hvem sans blev givet
for markens vilde blomster,
ham gaar det godt i livet.

Hvert ønske da blir opfyldt
som jeg for mit tør kalde,
og et jeg har, der straaler
i vaarsol paa dem alle.
Men kommer vi til Ul'vold,
faar nok vi sprede flokken;
ti der staar Muus paa veien
og truer os med stokken.

Et elsker jeg paa jorden:
Den stjerne hist der brænder
i ly av Askeraasen,
og som saa godt jeg kjender!
En ved jeg her paa jorden
som jeg til bunds kan like . . .
Mest ligner hun en blaaveis.
Du søte, lille pike!

Sjøfugl.

Nu mørkner langsomt det over hav,
alt bølgernes toppe stiger
som hvite vinger av mørket frem,
mens rundt mig saa hæst det skriker.

Hvem er det vel som vort kjølvandsspor
trut følger til sidste ende? —
De tapendes hær! — Jeg visste nok
dens røster jeg skulde kjende!

Ti ei har andre venner jeg hat,
saa langt jeg kan se tilbake,
end dem, som tapte i livets krig,
og maatte av kampen drage.

Og nogen var det som gik tilbunds,
mens andre saa fjernt fra lande
med smerteøine, med hæse skrik
støt frister de salte vande.

Trods tænders gnidsel, trods nætters graat
paa jord de aldrig vandt fæste.
Sig, hvorfor skal det bestandig gaa
just slik med de allerbedste?

Mig stirrer saa mangt et blik imot,
i vemod minds jeg de tider,
da barmen av drift og magt blev spændt,
hvor livsangstens orm nu biter.

De sjælens vinger som burde ført
dem høit over mængdens veie,
i avgrundens dybder bar dem ned,
tit ogsaa til dødens leie.

Helt menneskelige paa jord de var,
og derfor har mange gange,
mest dog i storm, deres nødskrik lydt
som truende seierssange.

Jeg gaar i de sarteste vaarlængslers følge.

Jeg gaar i de sarteste vaarlængslers følge.
Og se, hvor jeg gaar,
der risler det vande, der lysner det buske
som regntunge staar.
Jeg gaar i en verden av vaaknende kvad,
en anende verden der lytter i halvdrømme,
aa, saa glad.
Min sjæl er et ny-
sprunget blad.

Min sjæl er som busken der regntung har bøiet
sig ydmygt mot jord,
min sjæl er som draapen der blinker i øiet
taknemmelig — stor,
der speiler sig buske, der speiler sig trær,
men lysere, skjærere, speiler sig finere
end de er.
Der speiler du dig,
min hjertenskjær.

Du speiler dit billed og smiler vemodig,
min hjertenskjær,
og mindes forundret vor kjærlighets vinter,
der synes saa nær.

Det funkler som taarer av blomstenes blik,
det suser i luften: En rislende, mumlende,
øm musik.
Snart springer du ut
som min brud.

Aa ja, jeg er glad, jeg er gjenfødt som fuglen
der pipper bak blad,
og gjennem min sjæl gaar en anende verden
av drømme og kvad.
Aa ja, jeg er glad! — Hvad jeg elskede før,
det smiler mig til bak et skjælvende, bølgende
taareslør.
Min vinter er fjern —
min vaar er nær.

Var jeg blot en gran i skogen —

Det er alt blit sent paa høsten.
Luften dirrer ikke mer.
Isblaa staar den nu og ser
paa de søileslanke birke,
der lik gule altarblus
lyser op i skogens kirke.

Naar saa vinterstormen kommer,
— hele skogen farer sammen,
og de gule altarlys
slukkes ut ved første gys,
blade fyker om som gnister,
luften blekner, sneen falder, —
er det kun de høie graner
der lik store, sorte faner
suser gjennem skogens haller.

Og da driver jeg i skogen,
og jeg hører vinden sukke,
slite i de gamle toppe,

tute om de mørke fjeld,
som staar like steilt deroppe.
Og jeg tænker ved mig selv:
Du er intet tællelys
som det første gufs skal slukke!

Var jeg blot en gran i skogen,
der, naar vinterstormen kommer,
— luften blekner, sneen falder, —
suser gjennem skogens haller
lik en vidt utslagen fane,
til det grønnes næste sommer!

Aa Gud ske lov!

Aa Gud ske lov at natten dog er svundet,
den dumme nat, hvori jeg utaalmodig
mot dagens første dæmringsbud har stundet
som et geburtsdagsbarn. Nu rødmer lyset,
nu skjælver luften svakt for morgengyset,
og sølvblaat svulmer havet i en strime
og varsler om det store unders time.

Jeg staar i dagens gry med blanke kinder,
med blodet tørstende i alle aarer,
med frihetskrik paa læben: Se, den rinder! —
Høit ropes svar av lattermilde guder,
der tændes fremtidssol i vaakne ruter,
og gjennem taaken stiger marker, enger
som et i natten drømmevirket klæde
av duggsprængt spindelvæv og hvite taarer,
som drypper funklende til jord av glæde.

Jeg hilser dig, du dag, for mine længsler,
for mine sterke, flyvesyke længsler!
Jeg hilser dig, du dag, for mine planer,
for mine glade, stolte, nye planer! —

Og se! Der nu jeg gaar med brand paa kinden,
staar trær og busker vaiende for vinden
og suser foran dem som friske faner.
De suser foran livets store stevne,
hvor ogsaa jeg vil prøve dig, min evne,
og kjende kræfterne i buer spændes,
i handling mættes og av handling tændes.

For jeg er ung! — Og gjennem sjælen strømmer
en anelsernes verden, hvor jeg drømmer
i taus og ensom lykke. Varsomt træder
min fot, som om tilgivelse den beder
for hvert et skridt; det myldrer jo i trængsel
og kryr paa veiene i skaperlængsel
av liv som lever denne dag, blot denne,
men lever den i straalefryd til ende
paa dig vor jord, som nu i jubel hæver
mig paa min gang, til leende jeg svæver
  og svævende i rummets sol fornemmer
  en livsmusik av millioner stemmer,
  der løftes i et rop: Vi lever, lever!

Da Alexander Kielland døde.

April 1906.

Og er det nu snart tyve somrer siden,
staar dog det minde for mig klart og frit:
Jeg laa ved Jæderens strand, skjult bak en klit,
slet intet andet end en meget liden
student, som glodde paa en blomstret vest.
Hvem var den smukke herre, klædt til fest,
der speidet over havet fra sin tue?
Kielland var det — underfuld at skue.

De gik mot nord,
de svære dampere. Og som en slange
sig bugtet røk i deres kjølvandsspor.
Kom nu med bud fra verden til en fange,

der krævet tørstig et forløsningsord,
bud efter bud til alle os som bor
i skyggen av et fjeld ved sjø og fjord —

Han kunde ordet, han, som sat ved stranden.
Ut hadde han det ropt med lys paa panden.

Og derfor var det kampgny om hans navn.
Det visste jeg, at han blev feiret, haanet
og fulgt paa vei av grib og ørn og ravn.
Hvad saa, naar hele Jæderhavet blaanet
ind i hans digtning, som det tok i favn? . . .
En spraglet silkevest, to maakevinger
der mindet svakt om flipper. Paa hans finger
en blank signetring, som i solen sken.
Og trippende omkap paa smekre ben
en flok av viber, mens en lerkestemme
forkyndte til hans fryd at han var hjemme.

Sol skinte paa den adelsbaarne mand.
Og er det nu snart tyve somrer siden,
ser jeg ham sitte dog ved Jædrens strand
med kaardestokken i sin haand: Kom an!
Stilt listet jeg mig bort. — Og saa randt tiden . . .
En dag faldt ordets kunst ham noget pinlig.
Da vasket omsorgsfuldt han sine hænder
og trak i uniform med gyldne rænder,
et klædesplag som høvde ham fortrinlig. —

Ei en av dem som farelysten vover
og sætter uten hensyn spranget over.
For bløte vaner, altfor skjær en hud!
Trygt sat han der paa stranden livet ut,
en vaaken mand, ei nogen selvsyk drømmer,
og speidet dit hvor livets bølger strømmer.
End gik de store dampere mot nord.
Han fulgte røkens svev i deres spor.

I luften kredset ørn og grib og ravn,
men fraadset ikke længer i hans navn —

Vidt over hav i ensomhet han stirret,
mens vinden pep og marehalmen dirret.
Og vaares nu det langs med Jædrens strand,
saa vet jeg det er tid da trækfuglskarer,
sky efter sky, formørker himlens rand.
Hvor er den smukke, sirlig-klædte mand?

Men der er intet velkomstsmil som svarer.

Frossen skog.

Hvas har kulden herjet,
tung har stormen gaat.
Mor, nu er det stille
i min fjerngraa barndoms høie, gjennemlyste slot.
Smykt med iskrystaller
hvælver sig dets haller.

Hadde jeg en seier,
— ak, de var saa faa!
speilet du den gylden
i dit vaakne øies rene, straaleglade blaa.
Kom mot kveld jeg mat og svak
hjem med bud om nederlag,
skjen du op: Da tror jeg,
at vi prøve bør et rigtig vaagsomt keiserslag!

Streng er livets voldshaand,
dypt skjær' dødens plog.
Mor, nu er det ødslig
i min nære ungdoms dunkle, stammetætte skog!
Hvor jeg styrløs for mig vild,
tændt av nymfers kaate ild,
lok og lek og faunespil,
sitter jeg alene
under frosne grene.

Graat du stilt kanhænde
naar du muntrest lo?
Ett jeg vet, at blødet
jeg, da blødet to.

Styrket gik jeg fra dit bord,
rik paa smil og gode ord.
Ingen solgudinde
sat igjen derinde,
kun en stakkars, liten, blek og angstpint mor.

Smykt med iskrystaller
funkler dødens luftig-hvite haller:
Taarer du i ensomhet har grætt!
Aldrig før jeg saa dem.
Og jeg aander paa dem.
Men de vil slet ikke smelte ved mit aandedræt.

ANDERS HOVDEN

Me elskar livet.

(Tone: Sumarkvelden.)

Me elskar livet
som me av oss bløder,
me bleiknar av
og inn i kvelden sviv,
den siste store natti
ned oss trøder; —
aa, lat os gjera
noko av vaart liv!

Enn lyser soli,
livet um oss fløder!
Med hand og hug
vaart yrke ant me driv!
For alt som me hev kjært
me trutt vil strida
vaar korte arbeidsdag,
og hugheilt lida.

Sunnmøre.

(Daa Gange-Rolvs bautastein vart avduka i Aalesund.)

Sjaa desse grenderne!
Du knapt ser maken
til byrge tindar
paa den vide jord.
Sjaa bredar lysande
som ljos paa staken
i tusundtal
langsmed den djupe fjord!
Sjaa, dette havet her
gjer guten vaken,
det herder honom,
mod og mannskap gror.

Det gjeng paa livet laust so
mange stunder;
her maa du sigra stort ell
liggja under!

Sjaa, gamle kjempor
reiser seg or soga,
det lyser enno
av det sterke drag;
um Giske straalar
fagre minnebogar,
og Vigra lyfter seg

i sol og dag!
Hjorungavaag,
av dine sverd det logar
det dyn i soga
enno av ditt slag.
Daa danehèren laut i graset bita,
var Sunnmør fremst i flokken, kann ein vita!

Sjaa, rauste drakar
fer fraa desse strender,
og bjart um breide
segli rodar sol!
Paa toftorne er sessa
fagna menner,
og hugheil hovding
sit ved styrevol,
og utferdshugen
sterkt i alle brenner
det frie, ville havet
honom ól.
Den vide verd dei taka vil i famnen,
dei pløgjer alle hav med djerve stammen.

Sjaa, det var Rolv,
den digre Vigra-ørnen,
han vart for tung
for hesteryggen kaat
med tolv manns kraft
og ti manns vit som bjørnen;
men den som bar han fram,
det var hans baat!
Til havs han sette,
og han greide tørnen
aa vinna land
paa raasi vill og vaat,
Der raust hans sette foten sin, den ruggen,
han kløyvde vanden liksom soli skuggen.

Fritt gjekk han fram
fraa siger og til siger;
den druse karen
var 'kje havandslaus.
Djupt slo han rot,
og lyfter seg saa diger
som kjæmpe-eiki
med sin haarde haus,
høgt upp i heimsens soga
stort han stiger,
og der han stødt
vil standa breid og baus.
Det salte havet gjenom viljen strøymde,
han gjorde daad av alt hans ungdom drøymde!

D'er same byrge grender
enno, brøder,
og enno er det
same arbeidslag,
det same ville havet
um oss fløder,
d'er same folkeferd
den dag i dag,
dei same gløgge
hovdingaugo gløder

ved styrevolen
i vaart baatelag,
d'er same drift til manndomsdaad aa gjera,
so langt som heimsens-havet baat kan bera!

Høgt millom oss
hans bautastein skal stande
til minde um
den raustaste av raad,
og anden hans
skal sviva yver lande
og mana folket fram
til stortenkt daad . . .
til frægdartak
i sterke fedre-ande
aa ofra krafterne
til siste daad!
Og vaagar me i deira veg aa fylgja, —
me vinn òg varigt verk paa land og bylgja!

I vester soli glader.

(Tone: Jeg roper fast.)

I vester soli glader,
og skodda stig av sjo,
no styre du, Gud Fader,
so skal eg freista ro.
Eg myrkret inkje agtar;
for høgt paa kjendmanns-bru
ditt trugne auga vaktar,
og du veit leidi, du.

Naar eg i myrke vande
slett ingen utveg saag,
du styrde meg til lande,
som i di miskunn laag.
Og baaten min hev flote
i millom fall og skjer
og siglt seg klar av brotet,
for di du var meg nær.

Og difor trygt eg stemner
fram yver sjoen vreid
og Gud i trui femner,
som kjenner lengd og leid.
Paa mine veike plankar
eg skal i Herrens namn
naa fram og kasta ankar
i himmelfredens hamn.

OLAF BULL

Om vaaren.

Eia, ja dét var vaaren!
Den gurgler i hver en bæk —;
min frakke i solen baaren
praler i flek ved flek!
Og flekkenes milde vrimmel
yngler, blir altid fler, —
som stjerner i vaarens himmel,
jo mere en ser og ser!

Men venner, hvor havene
vasker
derute ved kaiens kav —!
Trærnes kroner plasker
i luftens lyse hav —!
Mit ansigt gløder i feber,
og føtterne er som is,
der op mot veiret jeg stræber
og lugter paradis!

Bækkene bobler gustne
langs strøkets sol-allé,
lindene luter rustne
ut av en blaa-vaat sne.
Smaapiker paa høie hæle
redder sig frem overalt
paa øer av mager tæle
til solbelyst asfalt.

Og under de mørke kjoler
sprat skjørtets vaarblaa
brem; —
ja, dét var de første fioler
som fløi av vinteren frem!
Føtternes vevre tunger
spiller mot grusets graa; —
min gud hvor de deilige
unger
egentlig smukt kan gaa!

Hver pikelig røst paa gaten
slaar gjennem luften ut
saa nære og klart som
kom den
til mig med særskilt bud!
Hvor inderlig nøie luften
tar merker av alt som
sker; —
den speiler jo lyden og
duften
av stemmer og vaarsøt lér!
— — — — —

Mit blik er i sol begravet,
og blæst i haaret slaar; —

det er som en marsj mot
havet,
skjønt jeg mot landet gaar.
Dér skinner de sterke skoger
og knaker i nyhørt lyd,
og bækkenes blaae ploger
skjærer sin muld med
fryd.

For nu maa de bleke sevjer
stige bak trærnes bark
fra herlige brønder og
evjer
dypt i den sværmende
mark!
Jeg ser den i træet paa
tonen,
den sagte, fyldende flom, —
naar saften er naadd til
kronen,
blusser den ut, som blom!

Men se om jeg endnu
kan finde,
hvor helst i skog jeg gaar,
paa alle de stumme kvister
et eneste bladgrønt saar?!
Det er som de anende
vender
al lufts befrugtende slør
i deilige tomme hænder
av vimrende eventyrklør!

Aa, du min veninde i smerte,
min svaiende, myke vaar,
med livet under dit hjerte:
alt hvad du vil du faar!
Du bærer jo livet i dig, —
som sommeren aldrig
gjør. —
Aa, kunde min stemning gi
dig
et digt som aldrig dør!

Ungdom.

Mine venner, merk jer mit gyldne ord,
et ord saa klingende rikt: Jeg bor!
Jeg bor i en stue med vægger om,
mit rum har tapeter med roset blom; —
en ørliten, blondet duk paa kommoden,
og oppaa en lampe med sløife om foten,
som kveldstider netop lyser saa sart
at sammen med sommeren rummet blir klart!

Og billeder har jeg: to hunder som gantes
saa ædelt og sorgløst bak glas og ramme,
— og ett som er gulnet, som skildrer av:
mot takkel og blaanende Middelhav
en sortkrøllet sjømand — Edmond Dàntes!

— — Og selv om mit bordteppes fløiel har røtet,
og sofaens kaliko virker litt bøtet,
og drikkekaraflen er gulnet og tom,
saa bor jeg da inde med vægger om — — —
— — — — — —

Omsider, omsider saa bor jeg da inde,
hvor døren kan stænges indenifra —!
Jeg aander Guds fred paa hver ting herinde,
hvor himmelens vinde gaar til og fra — —;
og vindvet er oppe, — dypt ned er gesimser
som skjuler den verden som buldrer og vimser;
hit naar kun en solsommeraften, som aander
sin ild i gardinenes blonder!

Ja, nys var det sol her som flakket og gjønet, —
en ildpøl som spruttet og brændte i mønet
paa brandmuren dér til en leiekaserne; —
nu staar der en sommerlig, lyserød stjerne — —,
og take bak take! En fredelig pæl,
og nedad saa dypt at en slaar sig ihjel.
Ja, netop i slikt et kot kan jeg passe,
saa her skal der skrives en masse!
— — — — — — — —

Hvor kan det dog ske jeg allikevel sturen
omsider forlater mit hybelpalads,
og gaar mig en enslig tur i naturen,
— det er: et par popler paa Eidsvolds plads, —
en række med løvtrær i klippet vang,
to laurer i potte utenfor Grand,
samt sidst en asalia, rødlig og krøket,
i Meyers rute paa strøket — —?

Fra Drammensvei-høidernes rand er rundet
et blindende, blendende solefaldsspind,
et kingel av døende lys er spundet
fra lygte til lygte, fra lind til lind,

saa popler og haver i solrøks skrud
og trikken, som lyner i linjer ut,
blir til et eventyr midt i hjemmet,
tusendaarstaaket og fremmed!

Støvet i sol staar teater-moskéen;
skrifttegn av ild paa dens buer jeg ser. —
Hurier glider i sole-alléen — —.
Jeg gaar og gløder; ti meget vil mer.
Og aftenen blaaner, og strøket blir tømt;
jeg sitter paa bænken og fremsiger ømt,
inderlig grepet og saar og betaget,
det bedste av det jeg har laget.

Og snart er jeg indenfor stængte døre,
høit over aftenens blaanende trær. —
Jeg kan ikke skrive; for dypt i mit øre
svulmer en latter, saa pikelig skjær, —
den søteste stemme som roper efter:
„Gaa hjem og bo, da, av alle kræfter!“
Og hun har ret, — for paa mandag ender det!
Jeg sitter paa stolen og bor saa jeg kjender det!

Paa kirkegaarden.

Kapellet blir luftet, og vildvin-røden
skjælver paa muren i kveldens vift;
med søndrede vinger mot aftengløden
staar duer av marmor paa rusten stift.

Der drømmer i græsset en ældgammel plate,
bordet av visnende straa fra ivaar; —
der skumrer et navn: Emerenze Christence,
og tallene klamrer om seksten aar.

Jeg stanser og gjetter, mens aftenskjæret
sænker forgjængelsens guld over alt:
„Blek har hun været, og blond har hun været,
og Lillen har hun tilvisse vær't kaldt.“

Men se, — under efteraarsgyldne rakler
vidner fra jernet i gammeldags aand
en av opstandelsens trodsige fakler,
holdt av en ukjendt, himmelsk haand!

* *
*

Ja, vel kan det være naar levende hjerter
ikke kan glemme, men bygger en blaa
bævende, blendende himmel for Lillen —;
men eftersom hjerterne dør — hvad saa — —?

O Lillen, din evighets elskere døde,
og selv blev de støv bak det strenge jern;
kun mindebokstavene, rustne og røde,
staar om din haabede evighet vern!

Og ingen kan huske den blonde unge
Emerenze Christence i dødens favn;
og klokkernes malm skal forgjæves runge
gjennem et bly, ædelmodig navn!

* *
*

Men kunde der strømme fra navnestrimlen
bare en drøm om dit ansigtsdrag,
skulde du stige paa ny til himlen
op av mit heftige hjertes slag!

Skulde jeg bli dig den gode hyrde
og bære dig op gjennem blaaningen ungt;
mit hjerte er tomt; ja det savner en byrde,
skjønt underlig nok, — det fornemmes saa tungt.

Men Lillen, — du gir mig jo bare det dunkle
under et brusende, gyldent haar,
og gravens bokstaver skal altid funkle
om noget et menneske aldrig formaar!

* *
*

Emerenze Christence — dit navn være lovet —!
Jeg lægger en blomst mellem hvert bokstav!
Jeg kan ikke naa dig; i fred har du sovet
hundrede aar i din daglige grav.

Jeg selv er et himmelløst navn som svæver
hyllet i duft over gravenes jord;
mit minde er død i en kvinde som lever:
mit navn, som var elsket, blev bare et ord!

Jeg sturer i skoger hvor fuglene flokkes
og søker at synge sit haab i mit bryst; —
mit barn Emerenze, vi begge to lokkes
av levende stemmer til livets lyst!

For ogsaa til dig er jeg viss paa der kommer
en irisk som kvidrer i gravens rogn
i hundrede somrer, fra sommer til sommer:
Emerenze Christence — vaagn, vaagn — — —

HERMAN WILDENVEY.

Hjemkomst.

Fager er lien, sa Gunnar, han stod
færdig til flugt fra sit land.
Og bane ham ventet hvis ei han forlot
hjemlandets elskede strand.
Men tankerne kom. Og med storm det ham tok:
„Aa nei hvor det blaaner av skog over skog!“
        Og saa vendte han hesten,
        den fredløse mand.

Fager er lien, det gaar over jord,
lyder i alle land.
Fager er lien, blir ogsaa mit ord,
det sidste som nævne jeg kan.
Hvad blaaner mer herlig med skog over skog?
Jeg saa det saa grant da paa utfærd jeg drog.
        Og jeg mindedes Gunnar,
        som fredløs for . . .

Fager er lien, det hvisket hver kveld
mens fremmed derute jeg gik.
Fager er lien, det steg til et væld
av stormende, deilig musik.
Og tusengang' lød det paa sollandets sprog:
„Vi hilser fra Norge med snefjeld og vaag!“
        Og glad som en konge
        jeg hjemveien tok.

Og fager er lien mens dagene gaar
med sol om min knudrede sti!
Og duften av høi som blev slaat her igaar,
blander sig netop deri . . .
Det hænder saa mangt. Og Gud inderlig vet
om jeg ikke blir fredløs — og venneløs med.
Men fager er lien,
og her maa jeg bli!

Sommertegn.

Nu er svalerne alt kommet fra de fjerne Sydens egne,
se de svinger sig og svæver under sommerhimlens blaa.
Og der synges jo om sommer allevegne, allevegne.
Milde Gud, det er da sommertegn som alle kan forstaa!

Og de morer sig deroppe i sit gjenkomstglade gilde:
disse svaler gjør en sommer for sig selv. De holder bal . . .
Og skjøn Hildegard for svalefestens danseflok vil spille;
se hvor valselunt de svæver, disse skarer uten tal!

Og skjøn Hildegard hun venter nok sin egen unge sommer,
mens de skriver sine jubeltegn, de sommergjester smaa.
Og hun synes at de skriver . . . saa'n i flugten . . . at
han kommer.
Og de svinger visst hans navnetræk i sommerskyens blaa.

Lise Løkken.

Henad bygdens grønne flate
skimtes huse, trær og tuer,
mens en gylden nordlysgate
over midnatshimlen luer.

Elvens brede, blanke slange
speiler skyer, strand og
stjerner,
der den let i smaa og mange
bugter sig mot fjorden fjerner.

Strandens sten og elve-
sandet
under sagte fottrin knurrer,
og en baat blir sat paa
vandet,
kjøljern gjennem sandet
skurrer.

Lise Løkken gaar i baaten,
lar det sagte nedad drive . . .

Lise hulker. Gjennem
graaten
blinker maanens messing-
skive.

Lises timer er saa tunge.
Hendes gut, som var hos
smeden,
hørte snak om prest og unge,
og saa rømte han forleden.

Og saa ofte har hun hulket
her paa baatens bund i
skjælven,
medens maanen blank og
bulket
fulgte færden nedad elven.

Lises liv blir bare sorger;
men en baatfærd mildner
graaten.
Snart hun faar en verdens-
borger,
som kan staa tilrors i
baaten . . .

Eventyr til Ellen.

Du kjære, lille pike, som ligger og skal dø,
la mig digte dig et eventyr, — det sidste.
Du skal snart faa seile, seile paa en stor og ukjendt sjø.
Og din baat skal bli din blomsterhvite kiste.

Og saa lander du langt henne under himlens palmekyst
hvor den mindste vekst er skjøn som hele verden.
Og en vogn av diamanter kommer rullende saa tyst
og henter dig til guldgatefærden.

Og himlens hester traver med din dyre lille vogn,
og guld og stener gnistrer under perleportens bue.
Og du tror det er en kirke i St. Peters eget sogn
naar du skuer himlens fattigste og allermindste stue.

Og himlens himmel bølger som et silkehav omkring,
og nye stjerner leker snedrev gjennem kvelden.
Og blomsterskoger suser. Og smaa engles palmesving
vifter duft til dine sanser, kjære Ellen!

Og mot silkehavet seiler du i baat av blomstertræ.
Ballongene gaar rutefast paa himmelhimlens leder . . .

Men jorden vil du aldrig, nei aldrig mere se,
naar den blinker som en stjernelil saa syndig langt fra eder.

Tænk, der oppe, lille pike, skal du ogsaa møte Gud,
og leke gjemsel i hans store kjoles folder.
Og en yndig liten palmegren, som nu idag sprang ut,
du saa glad i dine englehænder holder . . .

Og i himlen, hist i himlen skal din barndom aldrig dø,
og eventyret der, det blir ingen gang det sidste.
Men det ene du kan huske fra dit jordlivs lille sjø,
er vel angsten for den blomsterhvite kiste . . .

Sidste hilsen.

Aa du, som har elsket mig saa længe og saa skjønt,
ja saa skjønt som et menneske kan!
Se, vor dag den blev til med det løv som blev grønt,
engang vaaren drog mægtig om land.
Gjennem duftende hager gik verden og vi,
og en himmel med stjerner sank ned,
da vi drev over elven ved fuldmaanetid
hen i elvestille, bølgedunkel fred.

Men de dage, de svandt som en barnedrøm om Gud,
og mot havet gik ungdommens elv.
Du blev sangens og blomstenes seirende brud,
og din sang, den var skjøn som du selv.
Og min drøm har dig fulgt paa dit straalende tog,
paa din færd gjennem riker og land;
men du glemte en ven. Ja du glemte . . . Og dog
var din kjærlighet herlig og sand.

La mig kysse for sidste, for allersidste gang
dine hænder med den ringgyldne glans.
La mig lytte en eneste kveld til din sang
om vor kjærlighets lyse Sankt-Hans.

La saa blomstene blekne langs Vrangelvens vei,
hvor vi sværmet en eneste vaar.
Ti jeg møter kun vemodets minder om dig,
naar jeg ensom langs elveveien gaar.

Men kunde jeg blot digte en ny melodi,
som ei verden har lyttet til før,
da et regnbuestreif skulde spille deri
av den sorg som ei visner og dør . . .
Og som regnbuen gror fra en regntynget vang
op mot himmelens soltændte blaa,
skulde tonernes tindrende glød i min sang
over hjerternes tonehimmel naa.

OPLYSNINGER OG ORDFORKLARINGER

Petter Dass

er født paa gaarden Nord-Herø i Alstahaug 1647. Han blev i 1681 residerende kapellan i Nesne og Ranen, og i 1689 sogneprest i Alstahaug. Her døde han i aaret 1707.

Petter Dass, hvis far Petter Don Dass eller Dundas var skotte, hadde en stor evne til at skrive for folket. Han satte det Nye Testamentes fortællinger og lignelser paa vers. Han skrev om Ruth og om Ester og om Judit, *trende bibelske bøker.* Han skrev om Gideon, om Jeftas løfte, om Samson og om Job (*Aandelig tidsfordriv eller bibelsk visebog*). Men intet av alt dette kan lignes ved hans *Katekismussange.* Til disse sange hører: „Paa jorden er vel mange til“ og „Dit minde skal, o Jesu, staa“.

Han skrev ogsaa om det folks hverdagsliv som han prækte for; om fiskeriets bedrift; om mennesker og dyr nordpaa, baade de flyvende dyr i nordlandene og de svømmende dyr i det nordlandske hav. Det gjorde han i sin navnkundige *Nordlands Trompet.*

Fra Nordlandstrompeten er det første digt i vor samling, Nordlandspresten, hentet.

Nordlandspresten. Side 1—2. Den prest: presten i Gildeskaal, prestegjeld i Søndre Saltens provsti, Nordland. I den sted at: mens derimot; sted er i skriftsproget nu intetkjøn, men i ældre dansk og i norsk folkesprog (stad) hankjøn. Beliggendes, beliggende. Heden, herfra. Mennisken, mennesket (ældre form). Kaas eller kos, kurs, retning, lei. — **Paa jorden er vel mange til.** Side 2—3. Est er gammel form, brukt i tiltale. Dit tal, det skal o.s.v., ingen skal kunne utgrunde hvor mange aar du tæller; ingen kan bestemme din

tid; du har hverken begyndelse eller ende. Forgjette, glemme (forskjellig fra forgjætte, love). Naadsens, naadens; gammel eieform som stammer fra det oldnorske sprog. — **Herr Peder synger om sine lidelser**. Side 2—3. Have behov, behøve, trænge til, „hava bo". Faa forlov, faa fri. Prov, bevis, vidnesbyrd. Sper, sperre, takbjelke fra mønet til raftestokken. Hvor det er med mig, hvordan det er med mig.

Johan Nordahl Brun

er født paa gaarden Høiem i Bynesets prestegjæld ved Trondhjem den 21de mars 1745. Blev sogneprest til Korskirken i Bergen 1774, konstituert bisp over Bergens stift 1797, virkelig bisp 1804. Døde i Bergen den 26de juli 1816.

Han er blit navnkundig ved sin veltalenhet, ved sine djerve, indtrængende salmer og ved sine folkelige sange, som har været sunget i mer end et aarhundrede.

Brun var patriot, nordmand fra isse til fotsaale; han levde i strenge tider, og han tok sit lands nød og angst med sig opover prækestoltrappen. Aldrig er det præket mere glødende om det jordiske fædreland fra nogen norsk prækestol.

Norges herlighet. Side 8—9. Muntre sjæles fristad er, her er muntre sjæle ikke kuet av nogen eller noget, de er likesaa fri som fristæderne, har ingen over sig. Hvor den voksende grøde mig mætter, hvor jeg mættes av det korn som vokser paa akeren. Bøge (dansk), raute. Glædskap, glæde, fornøielse. Flor, blomstring. Sjunger o.s.v. Meningen er vistnok: saa sandt berg og dal og strand synger o.s.v. Naar her staar „fuld av fiske fra stranden," saa er dette et unøiagtig uttryk istedenfor „en mængde fisk fra stranden." — Tosse, tosk, uveting. Vranten, grætten. Skjænker vin: flertal av bydeform. Selskap, gilde, vennelag; kan ogsaa være samfund.

Claus Frimann

er prestesøn fra Selje, og født den 15de mai 1746. Han blev selv prest. For Davikens menighet i Nordfjord var han prest fra 1780 til 1823. Han døde i 1829.

Fra ham har vi en hel perlerad av prægtige digte. Han levde et langt embedsliv mellem de norske bønder, han digtet

om gamle dage og om folkets daglige dont. Han blev ved at synge høit oppe i oldingeaarene.

Ved haandarbeidet. Side 10. Stikke, strikkepind — **Hvad man kan blive.** Side 11. Gjek, nar. Drog (draag), dovning, usling. Skarn, skarnsmenneske, skarv. Den mand (den tonløst) for manden; er efter tysk sprogbruk. — **Lovsang.** Side 11. Han som drager sverd, sverdfisken. Kaskelotten er en stor tandhval. Havhesten, hvalrossen, som det før i tiden gik mange fabler om; ross betyder ogsaa hest. Springeren er det samme som nisen eller isen. Med vandreslegtene menes slike som silden og torsken, som kommer ind under land til visse tider. Bjerge, berg. De springende vande, elven som løper avsted med skumsprøit og stup.

Henrik Wergeland

Hans Hjem. Om Wergeland — og om de andre betydelige digtere som i *Norske digte* er repræsentert, vil der bli fortalt utførlig i et senere bind av *Boken om Norge.*

Her skal kun gives et par biografiske oplysninger til forstaaelse av de optagne digte.

Henrik Wergeland er født den 17de juni 1808 i Kristiansand, hvor hans far, Nikolai Wergeland, dengang var prest. Det var fra denne by faren blev sendt til riksforsamlingen paa Eidsvold i 1814. Her blev han glad i Eidsvolds natur, søkte siden prestekaldet der og fik det. Hans hustru hørte til en dansk slegt som i over 200 aar hadde været bosat her i landet. Om hende er det Henrik Wergeland har skrevet det deilige digt: *Min moder.* — Om sit eget hjem og hvorledes han fik det, fortæller han selv saaledes: Han hadde skrevet et stykke som het *Campbellerne* og som blev opført i begyndelsen av 1838 paa Kristiania teater. For honoraret kjøpte han sig en hytte i Grønlien, et litet stykke op paa Ekeberg. Men for at komme nogenlunde fort over til denne hytten, maatte han ha en baat, og han maatte ha et sted hvor han kunde sætte aarer og seil ind. Den mand som gav ham lov til dette, het Bekkevold. Og denne manden hadde en datter, som het Amalie Sophie. Hende kom Wergeland nu til at lære at kjende. Hun blev hans hustru i et kort, men lykkelig egteskap.

W e r g e l a n d o g K a r l J o h a n. Det var en decemberaften i 1838 at Karl Johan holdt sit sidste indtog i Kristiania. Wergeland, som var i unaade, stod taus og forstemt ved den illuminerte æreport; men endnu samme kveld steg et digt frem for ham, *Kongens ankomst* kaldte han det. Da kongen hadde hørt digtet, lovte han at Wergeland skulde faa Nannestad kapellani paa Romerike. Han fik det ikke. Han var med i en rangel i selve palæets vaktstue, og der blev ikke andet igjen av kapellaniet end det herlige digt *Smukke skyer*, hvori han fortalte sin brud om at det hele var forspildt. Men dagen efter at han hadde læst dette digt for hende, tilbød kongen ham 200 speciedaler av sin egen kasse i to aar. Han svarte at han med taknemmelighet vilde motta det, hvis han maatte gjengjælde det med arbeider for folkeoplysningen. Men hans egne venner blev forbitret over at han tok imot penger av kongen. Størst sorg voldte det ham at venskapet med hans nærmeste ungdomsven, Ludvig Kristensen Daa, blev til bittert fiendskap. Daa utgav, fra september 1840 til december 1843, „Granskeren". I dette blad omtalte han Wergeland paa en saarende maate, og han svarte endnu skarpere da Wergeland hadde tat til gjenmæle i farcen *Engelsk salt.* Siden skrev Wergeland *Vinægers fjeldeventyr.* Naar det i digtet *Fordums venner*, hvor Wergeland maler sin sorg over bruddet og sin længsel efter vennen, heter: „Med døden i mit hjerte og smilet om min mund," saa sigtes ikke hermed til nogen sygdom. Men digteren er b e d r ø v e t t i l d ø d e n. Digtet er skrevet i 1842, Wergeland døde 1845.

W e r g e l a n d o g j ø d e r n e. Wergeland hadde arvet sin mors kjærlighet til dem som hadde det ondt, og hans varme hjerte rak utenfor Norges grænser. Efter Norges grundlov § 2 var jøderne utelukket fra riket. Henrik Wergeland arbeidet ihærdig paa at skaffe dem adgang; han fremsatte forslag for stortinget gang paa gang, men hans tanke seiret først seks aar efter hans død. Hans kamp for jøderne har git os de skjønne digtninger *Jøden*, *Ni blomstrende tornekviste*,

1842, og *Jødinden, Elleve blomstrende tornekviste*, 1844. Til Jøden hører *Juleaftenen*, og til Jødinden: *Sjælekamp og seier.*

Wergelands dødsleie. Det var om vaaren 1844 at Wergelands helbred fik sit banesaar. Han hadde, fortæller han selv, git ordre til at man efter første mai skulde ophøre med at lægge i ovnen i hans kontorværelse, hvor murene var et par alen tykke. En vaardag kommer han skumsvedt derop, glemmer at værelset er uten varme, og kaster frakken av. Efter en times tid eller saa har han faat sit knæk. Men med egen tomt og eget hjem strævde han til det sidste. Først hadde han bygget sig et hus i kanten av slotsparken, som nylig var anlagt. Han bygde det over en fjeldgrotte; han elsket dette hjem og det var en sorg for ham da han skulde miste det. Sorgen blev til sang — som altid. Han skrev sit digt: *Auktion over Grotten.* Grotten blev solgt, og han bygde sig et hus som han døpte „Hjerterum“. Det var ikke længe han fik være her heller. Men han arbeidet til det sidste, dødssyk, men livsfrisk. Hans aandedræt var tungt, men hans sang gik friskt fra læben. Vemodig nærmet den sig døden, vemodig, men klar og gjennemsigtig som en sommerkveld.

Frisk og fuldtonende hilser den evigheten, som fuglen naar den stiger med jubel mot solen. Den 10de juli 1845 kunde han ikke længer skrive. Han dikterte sin hustru — hun orket ikke at læse hvad hun selv skrev. Natten til den 12te juli vaaknet han og sa: „Nu drømte jeg saa søtt; jeg drømte at jeg laa i min mors arm.“ Saa sank hans hode til siden i en let og smertefri slummer. Det var den sidste.

Han blev lagt paa likparade. Da dørene blev aapnet, var der en uhyre trængsel. Hver dag og hver time strømmet tusener til, mange langveis fra; mange gik hjem efter sine barn og løftet dem op forat de skulde se ham. Det var paa dødsleiet han digtet de digte som staar her i denne bok: *Til foraaret* og *Til min gyldenlak.*

Kun dagligdags er al din dont. Side 19. Nil og Frat, Nilen og Eufrat. **Sognefjorden.** Side 19—21. Fortun ligger inderst inde i

Lysterfjorden, en arm av Sognefjorden paa nordsiden. Sognefæst d. e. indløpet til Sognefjorden, paa sydsiden. Horunger, fjeldparti i den vestlige del av Jotunheimen. Hav-gul, mild, jevn vind fra havet. **Norges storting.** Side 21—22. Agdesid er Skagerakkysten eller „Sørlandet“, landet østenfor Kristiansand. Heidsivia er Eidsvold. Horden d. e. mand fra Hordaland, kystlandet nord og syd for Bergen. Haalogen d. e. mand fra Helgeland (det gamle Haalogaland), den sydlige del av Nordlands amt. Asbjørn fra Medalhus var den storbonde fra Guldalen som paa Frostatinget talte for bønderne, da de motsatte sig Haakon den godes forsøk paa at indføre kristendommen (omkr. aar 940). Dommer og ridder d. e. sorenskriver S. A. W. Sørenssen og artillerikaptein Herman Foss, begge repræsentanter for hovedstaden. Herredag d. e. den øverste dømmende myndighet; de holdtes gjerne i Oslo, Bergen og Trondhjem. Haakonshallen blev bygget i Bergen, omkr. aar 1260, av Haakon Haakonssøn; den er nu restaurert. Olavs kirke d. e. Trondhjems domkirke, som stod færdig omkr. aar 1300, men som brændte flere ganger senere. Norges storting besluttet at restaurere den i 1869. Nærmer sig nu sin fuldendelse; gjælder for at være Nordens vakreste kirke. — **Ved Bjerregaards grav.** Side 22—23. Henrik Anker Bjerregaard er født den 1ste januar 1792 paa Ringsaker. Han blev i 1838 assessor i høiesteret. Døde den 7de april 1842. Han skrev: *Den kronede fædrelandssang*, *Sønner av Norge*, samt syngespillet *Fjeldeventyret*, hvortil Waldemar Thrane skrev musikken. Tyrsusstav er vinguden Bacchus' stav. Panteonet d. e. udødelighet. Panteon er egl. et tempel for alle guder; brukes om et sidste hvilested for en nations store mænd. Elysinske strande. Ved Elysion tænkte de gamle græker sig det sted hvor de avdødes aander møttes og levde videre i fryd og glæde. **Min moder.** Side 26—28. Vormen er Mjøsens avløp, som rinder sydover og falder i Glommen paa Romerike. Silhouette, skyggerids, skyggebillede, omridsene av en skikkelse, profil. Zisken, tysk; zischen = hviske. — **Kongen lider.** Side 28—29. Balsam er et oljeagtig, sterkt lugtende stof, som utvindes av harpikstræet og brukes som lægemiddel til at lindre smerter. Hu, for huj; huj og hast. — **Karl Johans død.** Side 29—31. Hellebardierer, vakttropper forsynt med hellebarder, en 2—3 m. lang stang med øks og støtklinge paa. Benyttedes til utgangen av 18de aarh. Her = gardister. Bearn i Sydfrankrike i departementet Nedre-Pyrenæerne. Karl Johan var født i Sydfrankrike, i 1764. Bernadotte. Dette var Karl Johans franske navn. Trikoloren, Frankrikes trefarvede flag i revolutions- og Napoleonstiden. En avant, Français = fremad, franskmænd. Oskar var Karl Johans søn, som var konge mellem 1844—59. Dignen, av det svenske v. digna, segne, synke ned av magtesløshet. Æolsklang: Æolos

er vindguden. — **Juleaftenen.** Side 33—38. Tivedskogen, en bred skogaas mellem Venern og Vettern i Sverige. Hubro, hubror, berguglen. Fyk har Wergeland dannet av fyke. Gespenst (tysk), spøkelse. Gjekke, erte, narre. Jehovah, Gud, uttales Jehová. Ordet er hebraisk, og den rigtige uttale er Jahveh (ordret: den uforanderlige, den værende). Betlehemsstjernen, den stjerne som omtales i juleevangeliet. Ti han i tordenen i skogens topper o.s.v.; den tordnende vind i trætoppene forfærdet ham ikke; den klang for ham som Davids jublende salmer. Ti selv priste han i sit hjerte Gud, fordi han hadde fundet barnet, og følte at Guds finger viste ham vei i den tilføkne skog, om han syntes at gaa paa det uvisse, paa maa faa (som W. har opløst til maa og faa). Keruber, her vistnok engler; det brukes i det Gamle Testamente om væsener med vinger; dog ikke engler. De haarde ord gjennemhvinte ham, skar igjennem ham; hvine om en hvas, skjærende lyd Det hvite ansigt, hvitt mot den mørke rute. Med æolspil er vel her tænkt paa æolsharpen eller vindharpen, et strengeinstrument laget som en kasse av tyndt træ (gran), med tarmstrenger utspændt over den ene av flaterne, saaledes at strengene toner, bare ved at luftdraget stryker hen over dem. Æolsharpe kaldes den efter Æolos, som hos grækerne var vindens gud. Med en slik æolsharpe sammenligner Wergeland her græsset. Skjelm her i den gamle betydning, slyngel. Tren, fortid av trine, træde, stige frem; brukes kun i høitidelig og digterisk stil. Jemini eller Je (tysk), herre Jesus. I lægd, paa lægd for fattigvæsenets regning. — **Sjælekamp og seier.** Side 39—47. Tristam var en navnkundig keltisk sagnhelt fra middelalderen. Jette, svensk jätte, svarer til jutul i norsk dialekt. Sove paa valmuer: valmuer har alt fra den græske oldtid været anseet og brukt som et smertestillende eller søvndyssende middel. Ved at sove paa valmuer trodde man at man blev forvirret; (av valmuer faar man ogsaa opium). — **Mig selv.** Side 47—49. Vedbende, slyngplante, hvortil ogsaa efeu og bergflette hører, brukes som prydplante til at dække murverk, altaner o. l., blir meget gammel og er stedse grøn. Den var helliget Dionysos og blev bundet om Tyrsosstaven. Ogsaa senere i folketroen har den hat symbolsk betydning. Centifolie, den gamle hundredbladede rose, mosrosen, med halvkulerunde, meget vellugtende røde eller hvite blomster. Venus, den mest iøinefaldende av alle planeter, viser sig ofte som aften- eller morgenstjerne. Navn efter romernes kjærlighetens gudinde. Alabast, hvit, marmorlignende gipsmasse, som brukes til at forarbeide kunstgjenstande. **Fordums venner.** Side 49—50. Se de indledende biografiske oplysninger. Ludvig Kristensen Daa sat i den komité som reiste mindesmerket over Henrik Wergeland. — **Auktion over Grotten.** Side 50—52. Slo, egentlig den slimete, staalorm. — **Sidste reis.** Side 52—53. Manne,

dansk sjømandssprog, flertal; her urigtig brukt. Korsar (ital.), sjørøver, fribytter, sjøroverskib. Tingstut, tarvelig sakfører, lovtrækker, ældre dansk stud, støtte, hjælp; ordet betyr altsaa egentlig bistand paa tinge. Stykgods-paket, ruteskib med uensartet ladning. — **Til foraaret.** Side 53—54. Anemoner, blaaveis, hvitveis, tidlig vaarblomst. Smaragd, grøn ædelsten. Løvetand, tidlig vaarblomst og et utbredt frugtbart ugræs. Lerfivel, hestehov, vor tidligste vaarblomst. Patriark, ættefader, slegtens ældste. — **Til min gyldenlak.** Side 54. Digtet til min gyldenlak er skrevet paa dødsleiet og er et av de sidste digte Wergeland skrev.

Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven

er født i Bergen den 22de december 1807, blev student 1825, studerte i nogen aar teologi, men tok aldrig embedseksamen. I 1834 utgav han stridsdigtet *Norges dæmring*, i 1839 utkom *Digte*. Senere kom — langsomt og med aars mellemrum, flere eller færre — *Nyere digte*, *Halvhundrede digte*, *Reisebilleder og digte*, *En digtsamling*.

Welhaven blev i 1840 lektor og i 1846 professor ved Kristiania universitet. Hans samlede skrifter utkom i 1868. Han døde i oktober 1873. — Om *Norges dæmring* fortælles utførlig paa et andet sted i dette verk. Her skal kun siges, at Welhaven og Wergeland under det vældige kampveir grundla den norske litteratur, og at Welhaven har git sit berømte stridsskrift navnet Norges dæmring, fordi han mener at Norge ikke er vaaknet endnu; dagen er ikke kommet, natten er ikke forbi.

„Jeg vet nok,“ siger digteren, „at næringsveiene trives, at vi har Storting, sølvverk og trælast, fisk og malm. Men her er nød allikevel. Her er lurvet og raat.“

Welhaven hadde en eneste ting som var ham rigtig kjær og det var kunsten. Men Norge var et nybygge dengang — og kunsten hadde haarde kaar og liten plads, som rimelig var. Det er Welhavens ære at han har ropt det utover landet.

De digte som i denne bok er optat, er valgt saaledes at de avspeiler digterens kampliv og følelsesliv, og tillike gir et rikelig billede av det som utvilsomt staar i første række blandt hans verker: hans gjengivelse av norsk folkeliv i sag-

nets form. — Dypt i hans væsen laa et træk av vemod, som blev end mere fordypet ved den sorg han maatte friste da han mistet sin ungdoms-kjærlighet. Om dette tap synger han i det digt som bærer navnet: *Den salige.* Han er som Gilbert av Billingskov i *Det omvendte bæger.* Ridderen har mistet sin hustru og sitter i sin hal som et marmorbilled. Da lokkes han av en liflig røst til alvenes bolig. Fra kilden hæver sig den deilige fe; med sin blændende arm løfter hun det funklende fulde bæger og lover ham glemsel og glæde. Han staar et øieblik og stirrer paa hende; da klinger et elsket navn i hans sjæl, og han griper bægeret og slynger det høit over lindens løv og den skummende elvebredd. Hans troskap er prøvet, hans sorg er formildet, han kan atter sprænge til dyst med nystemt mod.

Welhavens natur drages av alt hvad der aander vemod. Det faldende løv, den nedgaaende sol, det bristende haab i en kvindes hjerte, det er emner for hans sang. Men hans digte i denne vor samling avspeiler ogsaa sangerens kaar i nybyggerlandet og stridens kamplyst, lidenskap og lidelse.

En nattergals klædning er askegraa,
hans disk er de grønne blade;
papegøien har skinnende toga paa
og spiser av sølverfade — —

heter det i *Nattergal og papegøi.*

Og i *En sangfugl* heter det:

Men skal en sanger trives
i fossekallens kaar,
maa han for alvor drives
av iver som forslaar, —
dertil av himlen skjænkes
en rigtig fjæderpels,
som taaler at overstænkes
av bistert brusende vand tilfjelds.

Han som under kamp var med at grundlægge norsk litteratur, visste hvad det vilde sige at bygge med sverd ved lænd; derfor kunde han digte *Nehemias.*

Han hadde prøvet kampens jubel, det sikre seiershaap; derfor kunde han sige:

Tør du kjæk ved roret staa,
ride paa den høie raa?
Eia! frit lad støvets evne
svulme i det vilde stevne.

Men han hadde ogsaa gjennemlevet tanken om at sætte sit liv ind og falde for en sak. Derfor heter det i *Protesilaos*:

Kun han som guders vilje hadde kaaret
til vei at bryte for akæers hær,
Protesilaos vovet livet der
og stred paa stranden og fik banesaaret.
— — — — — — — —
Men siden bares han til ærens tinde;
hans navn blev regnet i heroers tal,
og folket vandret til hans tempelhal,
hvor hymnens røst bevarede hans minde.

Ogsaa i hans folkelivsbilleder klinger noget av kampens stemning og erfaring.

Den raa berserkeragtige kampmaate i hin tid slaar imot os i *Asgaardsreien* og *Koll med bilen*.

Ensom og omringet har digteren ofte følt sig. Men ogsaa kjendt sig sikker ved sin egen aands magt, trodset alle vanskeligheter med sikkert lune som Gudmund Torsen i *Raad for uraad*, og foragtet den massive styrke som i *Dyre Vaa* og i *Goliat*, filisternes rise.

Det omvendte bæger. Side 57—60. Fe, overnaturlig skjønt kvindelig væsen. — **Nattergal og papegøi.** Side 61. Toga, den frie romers nationaldragt. — **Goliat.** Side 61—62. Goliat, en filisterkjæmpe fra byen Gath. Filister, semitisk folk; bodde paa det smale kyststrøk i Syrien fra Gasa til Karmel. **Nehemias.** Side 63. Den mundskjænk, mundskjænken (efter tysk og delvis dansk sprogbruk). — Øgle, firben, firfisle (her i mere omfattende betydning: krypdyr). — Lægge øde, ødelægge, tilintetgjøre. Nu tage I (gammel uttryksmaate), ta nu. I dække, saa dæk den, verg den nu. Fienderne maa vistnok her uttales paa dansk vis i tre stavelser (fjenderne), som forresten ogsaa svarer nærmere til det gammelnorske fjandi eller fjaandi. — **Protesilaos.** Side 64—65. Trojanertoget, det store krigstog som alle græske stater gjorde mot Troja, en græsk koloni i det nordvestlige Lilleasia. Delphi. Her

stod guden Apollons tempel, hvor presterne forutsa hvad der skulde ske i fremtiden. Erebos er guden i mørkets rike. — **En sangfugl.** Side 65. Fossekall, norsk navn paa vandstær; kaldes ogsaa elvekall, kvernkall. Med skogens sanger menes trækfuglen, som drar sydpaa naar vinteren kommer. Fjæder, gammel form for fjær, „fjör.“ — **Republikanerne.** Side 65—68. Barrière de la Santé var en av det gamle Paris' fæstningsvolder. Pauvres honteux, betyr egl. fattige som skjuler sin armod. Den stumme fra Portici er en opera av Aubert. Kreml, de russiske tsarers gamle keiserslot i Moskva; det brændte i 1812 under Napoleons russiske felttog. Warschau, Polens hovedstad. Fama, egl. = ry; F. er berømmelsens gudinde. Saint Simon, fransk forfatter som skrev om samfundets ordning; han kaldes „socialismens far.“ Ostrolenka; her stod mai 1831 et blodig slag i den polske frihetskamp mellem polakker og russer. — **Efter Soiréen.** Side 68—71. Elegier, Klagedigte. Panorama, rundskue. Amor, kjærlighedsguden. Hynde, pute. Konturer, omriss. Sylfide, kvindelig luftaand. **Dyre Vaa.** Side 71—73. Vinje, prestegjeld i Telemarken. Tor, vore fædres sterkeste gud, som kjæmpet med jotnerne. Drukke, drak; gammel flertalsform. Tyr, stut, okse. Fluks, straks, paa flekken. Totak, sjø i Raulands prestegjeld i Telemarken. Ubændig, ustyrlig, voldsom. Paa stand, straks. Studs, kort. — **Raad for uraad.** Side 73—76. Grim, ufager, styg av ansigt. Gram, sint, grætten. Terne, tjenestejente; her jente. Snildt, her pent, klokt, nøie Krat, smaaskog, kjörr. Gjærdestav, staur i et gjærde. Vaande, nød. — **Koll med bilen.** Side 76—79. Tune, skal være tun. Blodsvanger, fuld av blod. Avindskjold; bære (føre) avindskjold mot, kjæmpe mot, har egtl. ikke noget med avind at gjøre; i ældre dansk heter det avugskjold, eg. omvendt skjold (tegn paa fiendtligheter) Sperre, skraabjelke som taket hviler paa. Bord (utt. baard) kant, rand. Midgardsormen og Fenresulven var efter nordmændenes gamle tro to uhyrer, Lokes barn, menneskers og guders fiender. Vraa (dansk), krok. Vestersalt, gammelt uttryk for Vesterhavet. Gestalt, skikkelse. — **Asgaardsreien.** Side 79—83. Ordet Asgaardsrei har intet med æsernes gaard at gjøre; det er en vilkaarlig ændring av folketroens Oskerei, som betyr et omstreifende følge av usalige aander (rei = færd), (eller kanske av ásgoðreið — aas-gudernes ridt, idet de gamle guder i den kristne tid gik over til at bli onde magter. Saal. ogsaa i Draumkvæde). Vang, indhegnet jordstykke, hjemmemark. Karm, vogn. Paa Voss er baade en gaard som heter Flage (eller rigtigere: Flaago, ytre og indre) og en som heter Seim. Digteren skal, efter hvad den mundtlige fortælling vet at berette, ha faat tanken til dette digt ved at læse en retsforhandling om et blodig slagsmaal i Valders. Terne, pike

(egtl. tjenestepike); brukes ikke længer i skriftssproget med denne betydning. Bonet, glat, blank (om træ); bone, overstryke med voks og saa børste. Komme for orde, komme i folkemunde, bli bekjendt. Gige, en fele. Top, dansk ord for snurrebas, bergensk krok. Skaalen, skaal til at lægge brudegaver (penger) i. Berserk, voldsom, ustyrlig kjæmpe. Ordet kommer rimeligvis av bera (binne); berserk altsaa en som er klædd i bjørneskind. Om berserkene fortælles meget i sagaene. Naar de gik berserksgang, var de aldeles vilde og kunde ikke styre sig. Bakefter var de utmattet. Den ældste kvinde i deres flok o.s.v. sigter rimeligvis til en gammel skik som dog ikke er kjendt nu. Idet den ældste kvinde gir brudgommen sønnenavnet, tar hun ham under sit vern, som hans mor; idet hun blotter sin lok, d. v. s. løser haaret, saa det flommer frit over skulderen, gir hun sin alder tilkjende og kræver ærbødighet for den. Skjød (dansk), fang, ellers mest i sammensætning, skjødehund. Brøtes, av brytes; egtl. dansk: brydes, som betyr ta tak, slaas. Fjeldetinde, for fjeldtind (digterisk frihet for versemaalets skyld). Hynde, pute. Arne (dansk), aare, ildsted. **Eivind Bolt.** Side 84—98. Plataa, høislette. Kontur, omrids. Minaret (tyrkisk), smalt, slangt taarn ved en moské, hvorfra folket blir kaldt til bøn. Paulun (bibl.), telt, hytte, lysthus. Den sorte død, en orientalsk pest som herjet Europa i 8 aar, her i Norge vinteren 1349—50 og bortrev mindst 1/3 av landets befolkning. Trysilelv, Syd-Norges østligste elv, rinder fra Fæmundsjøen gjennem Trysil ind i Sverige og faar navnet Klaraelv til den løper ut i Venern. Fjeldmorbusk, vistnok fjeldmopil, dvergpil. Marisko, fruesko, blomst, cypripedium calceolus. Fingerhat, vistnok rævebjelde. Heilo, brunsort fjeldfugl med hvite flekker. Langelek, et citerinstrument av form som et salmodikon med felehode, har en spillestreng og et forskjellig antal akkompagnementsstrenger; ældgammelt instrument i Norge og findes endnu i Valdres og Telemarken. Rødving, hører til trostefuglene. Karfunkelsten, gammel betegnelse for røde ædelstener, særl. granat. Mete, fiske med stang. Glimmersten, sten med sterk glans, ofte kaldt kraakesølv, katteguld. Brage, søn av Odin, skaldekunstens gud. Ty, krigsguden. Draug, dels gjenfærd av en druknet, dels en personifikation av de paa sjøen omkomne. Han seiler i en halv baat og tuter naar nogen skal drukne. Stola, et bredt bind, prestekjole. Sper, spyd, ogsaa sperre i taket. Brink, bakkekam, fjeldkam. Dvergemaal, gjenlyd, ekko. — **Traverbanen.** Side 99—104. Hu, norsk hug. Plov, norsk plog. Bjerg, norsk berg. Norner (læs naarner, med kort aapen o) kaldte vore forfædre de gudinder som skulde raade for skjæbnen. Kinden, kindet. Arne, aare, grue. Skrent eller brink (dansk), brat helding; norsk bakke, brekke. Tall, toll, furutræ. Hæk betyder egentlig et levende gjærde. Steil,

brat. Birk, norsk bjerk. Vraa, ro eller „kraa“, krok. Ganger, hest. Svøbe, norsk svepe. Snedig, slu, listig. Fluks, straks, med én gang. Forvoven, dristig, vaagsom; en vaagehals. Vælig, fyrig. spræk og kipen. Studsende, undrende. Vrinske, knegge. Paa stand, straks paa øieblikket. Spand eller forspand kaldes to eller flere hester som er spændt i samme „drætte“ eller skagler. Hvo, ældre form for hvem. Stev, et sangvers.

Andreas Munch

er født i Kristiania den 19de oktober 1811 og søn av Johan Storm Munch, biskop og digter. Døde i 1884.

Av hans verker nævnes *Sorg og Trøst,* som han digtet i sorgen over sin unge hustrus død, og især *Gamle og nye digte*, *Nye digte* og *Billeder fra nord og syd.* Munchs *Samlede skrifter* er utgit av M. J. Monrad og H. Lassen.

Høstandagt. Side 106. Virak: røkelse, røkoffer. — Høialtar: hovedalteret i en katedral. **Kong Haakon bortlover sin datter**. Side 106—110. Suderøerne: det gammelnorske navn paa Hebriderne. — Med uttrykket *Sorgens arv* mener digteren at sorgen likesom hører hvert menneske til og ikke kan undgaaes, det er en arv. — Marv, norsk: merg eller marg. — Kong Haakon hin unge, Haakon den gamles søn, døde i Tunsberg 5te mai 1257. — Tyst: stille, lydløs. — Gestalt: skikkelse. — Nu slog livstimen: nu er det tid at begynde livet igjen. — Grublen: grubling; av gruble: grunde, anke paa. — Times: hænde, tilskikkes. — Spaniens utsendte: utsendingerne fra Spanien. — Skutelsvende (skutelsveiner, egentlig bordsvende), navn paa en høiere rangklasse i den norske hird, som 1277 blev ombyttet med ridder. — Udlændisk (utlendsk): utenlandsk. — Fjæres pragt: vaiende fjærbusker. — Sir eller sire: herre, herr, er en titel som kun brukes om adelige mænd, i Frankrike alene til kongen; i formen sira bruktes den av nordmændene i middelalderen især om prester og geistlige herrer. — Kastiljen, kongerike i Spanien i middelalderen; blev i slutningen av det femtende aarhundred forenet med Aragonien til ett rike, Spanien. — Kong Alfons den 10de, den vise, døde 1284. — Formælet: gift. — Og er det hans begjær (prædikatet foran subjektet), er en gammeldags, mere høitidelig uttryksmaate, likesom: Gjenmælte kong Haakon. — Føie stund: liten, kort stund. — Den yndige rosenvaar: hun er yndig som nys utsprungne roser. — Riken gjengjæld, vilden hav, en gammel bøiningsform som nu kun brukes som digterisk uttryk. — Se vor ældste at synke (dansk uttryksmaate): se vor ældste synke. —

Vet jo ei av Spanien: vet intet om Spanien. — Egne: passer sig for, sømmer sig. — At hallen syntes at fyldes derav med et rosenskjær (skjær er en svak lysning). Det er en gammel tro, at der virkelig utgaar lys fra den som er vakker. I gudelæren fortælles det at jotunmøen Gerd, Frøis hustru, var saa deilig at det lyste av hende baade i luft og sjø. Lignende træk findes i folkeviserne. — Fjed: fottrin, „steg"; nu kun i høiere stil. — Klenod eller klenódie (tysk ord): en skat, en ting man sætter stor pris paa; især en kostbar gjenstand av guld og ædelstener. — Vandre paa roser, et billedlig uttryk: leve i bestandig glæde; vandre bløtt, uten at foten faar noget støt eller stik. — Skjønhetshof: hof hvor skjønheten dyrkes. — Græd: graat. — Bisp Peder av Hamar, Simon munk og de to andre nævnes i sagaen blandt dem som skulde følge kongsdatteren. — Omgjorder eders lender: spænd sverd om lend. — I følge (opfordrende): følg. — Hermelin: røskat, røskatskind, likesom maar er nævnt for maarskind. **Kors og rose**. Side 110—112. Sarkofag: lik-kiste, stor, pragtfuld, i oldtiden av en stensort som man trodde tærte op liket (bet. eg. kjøt-æter). — Morgenland: østerlandene, der hvor solen staar op om morgenen (Orienten). — Nektar var de græske guders yndlingsdrik. — System: tanke-, lære-bygning.

Theodor Kjerulf

er født i Kristiania 1825, døde 1888. Han var professor ved Kristiania universitet og en betydelig videnskapsmand. Men han var ogsaa digter og har utgit flere digtsamlinger.

Olav Haldursons kirkegang hører til digtkransen *Herr Benedikt og hans hustru.*

Kjerulfs skrifter er utgit av H. Lassen.

Olav Haldursons kirkegang. Side 114—116. Til slagsmaal dog sjelden savnet: det var sjelden at han ikke møtte frem ved slagsmaal. — Aatte, fortid av eie. — Breidablik: et sted med vid utsigt; saa kaldtes guden Balders borg. — Fjælet: bygget av, klædd med fjæler eller bord. — Herr Benedikt er presten. Før i tiden kaldtes prestene ved fornavn, med titelen herr. Stolestade: her kirkestol, kirkebænk; egentlig rettighet til en kirkestol (som der før blev betalt aarlige stolestadpenger for). Ilde tider: knappe stunder. Øren (gml. form): ører. Karm: ramme, indfatning, vinduskarm, dørkarm. „Olav har altid hevnet sig før": Denne gang kommer der dog ingen hevn. Olav blir bøiet ved prestens dristige daad. Han blir „ved langsomt stræv en anden". Saare: svært.

Jørgen Moe

den navnkundige eventyrfortæller, er født den 22de april 1813 paa Ringerike. Han blev student i 1830, men først 9 aar efter tok han embedseksamen. Og endda længer var der mellem embedseksamen og det første prestekald. Det var først i 1853 at han blev residerende kapellan i Krødsherred og Eggedal.

I sin ungdom reiste han fra bygd til bygd og tegnet ned de viser som klang paa folkemunde. Paa *indsjøen*, naar han fik ungdommen til at følge sig i baaten, paa *bryllupsgaarden*, hvor folk var samlet til fest, hvor sindet var lyst og hvor visen faldt let fra læben; paa *stølene i de vilde heiene;* i *lensmandsarresten.* Mangen en oplevelse, mangen en fortælling fra disse sine reiser har han vel siden nyttet. Sagn paa folkemunde klinger igjen i *Helgenotra, Furudalskastet, Fanitullen, Seer-Signe og Drømmenuten.*

Ved midten av tredive-aarene begyndte Jørgen Moe og Asbjørnsen at samle eventyr, og da de saa hadde læst de prægtige tyske folkeeventyr som brødrene Grimm hadde fortalt, saa var de sikre paa at slikt hadde vi i Norge ogsaa, og noget slikt var det vi trængte. De blev enige om at arbeide sammen. Og de arbeidet godt. De forstod at gjengi paa en mesterlig maate det norske folks rike evne til at fortælle, en evne som hadde gjemt sig bort hos kaller og kjærringer, hos fiskere og skyttere, hos ensomme folk dypt inde i skogene. Det tør vel siges at Asbjørnsen og Moe's eventyr hører til det første i verdenslitteraturen paa det omraade.

Jørgen Moe blev prest. Han blev det med hel mandsvilje og med fuldt hjertelag. Det ser vi av de mange vakre digte som knytter sig til prestens gjerning, og speiler en dyp kristelig livsanskuelse. Slike digte er *En hjælper, Hvem skal løfte mig op, Ungbirken, Den gamle mester.*

Jørgen Moes *Samlede skrifter* utkom i 1877. — 1863 blev digteren prest i Drammen. Fra 1871—75 samlet han ikke bare sin menighet, men ogsaa talrike tilhørere fra hoved-

staden om sin prækestol i Vestre Aker. I 1875 blev han biskop i Kristiansands stift. Han døde 1882.

Det lysnet i skogen. Side 117. Bonet, glat, egentlig: indgnidd med voks. — **En hjælper.** Side 118—119. Rette, rettet. — **Den gamle mester.** Side 124—126. Hver rindende morgenlue, hver gang solen render. Maalfør, som holder maal. Fange, faa. Krøderen, indsjø i Krødsherred, Buskeruds amt. Vers 5 og 6. Lær mig at bede freidig, om det er aandelig kulde og vinterdvale over min menighet; lær mig at staa rolig og sindig, om den aandelige vaar i menigheten skulde komme med voldsomhet og utskeielser. Herge, dansk for herje. Bedaget, som har levd mange dage, gammel. Ene, her eneste. Aldrigen (gammel form), aldrig. — **Sæterjentens søndag.** Side 127—128. Tide er en gammel bøiningsform av tid (i tide, paa tide o. s. v.). Tjeld, duk, tørklæ til at kaste over akslerne. Vang, engslette; her i dansk betydning: indgjærdet mark, kirkevangen. Elgsblak: blakk, lyshaaret, som en elg. Fløite: blistre. — **Fanitullen.** Side 128—129. Hemsedal, dalføre fra Gol i Hallingdal op mot Filefjeld.

Magnus Brostrup Landstad.

Landstads far var bonde i Værdalen; selv er han født paa Maasø i Finmarken 1802, døpt i den nordligste kirke i verden. Som prest kom han til at virke i Norges sangrikeste bygder, Kviteseid og Seljord i Telemarken; her hørte han folkevisen paa folkemunde. Han hadde selv et digterisk sind og elsket det gamle. Det blev da han som kom til at utgi den første store samling av norske folkeviser. Det blev ogsaa han som kom til at utarbeide den salmebok som det saa længe hadde været trang til. Det er et stort og merkelig arbeide. Alle de fremmede salmer skulde omplantes paa norsk grund; snart skulde der skjæres av, snart digtes til. Og hvert ord skulde falde naturlig fra folkemund; de gamle salmer skulde vedbli at være ærværdige, men holde op med at være uforstaaelige; Landstad skulde gjøre med salmerne hvad folket selv hadde gjort med folkeviserne: gjøre det fremmede hjemlig. Og han gjorde det godt og egte. Selv er han salmedigter. Salmen *Jeg vet mig en søvn i Jesu navn* er ikke bare en av de bedste i Landstads salmebok, den er

visselig den mest egte hjemlige vi har. — Landstad døde i Kristiania 1880.

Jeg ved mig en søvn i Jesu navn. Side 142—144. Mod, mødig. Udi saa sæle stunde, det er en salig time naar han vækker os op.

Bjørnstjerne Bjørnson.

Bjørnson levde sin første barndom: først i Dovrekjeden mellem raa, stridslystne kjæmper, siden i Romsdalen paa en av landets vakreste gaarder. I sit 11te aar kom han ind paa Molde realskole. Han læste ikke det han skulde, gik ikke alfarveien, men ruslet bort i sagaer og eventyr. „Sagaer og bønder“, har han sagt mange aar efter, „var min næring og omgang i barneaarene“. — Han var med paa studentermøtet i Uppsala i 1856. Da han kom hjem, digtet han og renskrev i et par uker *Mellem slagene.* Han la det i sin kuffert og reiste til Kjøbenhavn. Dernede skrev han det meste av *Synnøve Solbakken.* Det er ikke for ingenting at fortællingen heter saa. Hele Bjørnsons digtning ligger paa solsiden, kan vi sige. Ikke mindst er hans bondefortællinger *Synnøve*, *Arne* og *En glad gut* gjennemvarmet av et hjertelag som ikke har været større hos nogen norsk digter. Hvor sorg skildres, er der mildhet og forsoning.

Fra disse bondefortællinger er en række av denne samlings digte hentet. —

Emner fra sagaen tok han endnu en god stund fremover. I 1858 kom *Halte-Hulda*, i 1861 *Kong Sverre*, i 1862 *Sigurd Slembe*, i 1870 *Arnljot Gelline* og i 1872 *Sigurd Jorsalfar.* Det betydeligste av disse arbeider er *Sigurd Slembe.* Ingen kunde bedre end Bjørnson forstaa en slik karakter. Han kjendte paa sig at det maatte bli farlig for en mand med store evner naar der uretfærdig stængtes for dem. Da kunde han godt bli vond. — En aarrække efter, da Bjørnson hadde deltat i dagens kamp i Norges hovedstad, var det at han skrev Arnljot Gelline, den fredløse som altid er i kamp og altid længes efter forsoning.

Men det er ikke blot til *sagaen* og *bondens liv digtene i vor samling knytter sig*. Der er andre digte *som priser fædrelandet*, og atter andre som viser hans store kjærlighet til det land som næst Norge laa hans hjerte nærmest, Danmark nemlig.

Ute blandt folket er Bjørnsons sange nynnet av barnet før det endnu har lært at stave. De er trængt frem længer end nogen anden norsk digter har naadd. Og det er fordi han er liketil, paagaaende, enkel; fordi han har uttalt et stort hjertelag i de enfoldigste ord. En av disse sange er blit vor nationalsang og en av dem synger om sjømændene saa alvorsfuldt og saa straalende som bare en norsk digter kan det.

Endnu en tredje folkesang er optat her i samlingen. Den staar merket med aaret 1859 og blev sunget første gang 17de mai i dette aar, da Bjørnson, ung, stridslysten og lykkelig, førte det store fanetog gjennem Bergens gater.

Til Danmark er knyttet digtene om *Daniel Schjøtz* og om *Fredrik den 7de*. Ingen norsk digter har følt for Danmark som Bjørnstjerne Bjørnson. Derfor heter det ogsaa i indledningen til hans digte og sange, 1870:

Selv gaar jeg paa min sangervei
med ærefrygt først ind til dig,
du største aand i Norden.

Det er Grundtvig han i disse ord hilser. Han kom til at fjerne sig fra ham i sin religiøse livsanskuelse, men den mægtige folkefører har utvilsomt hat stor indflydelse paa Bjørnsons utvikling som menneske, patriot og høvding, om end ikke paa hans digtning. Hertil kom at Bjørnson, likesom Ibsen, hadde trang til en videre horisont end „Rondanes grænser“. Han har tydelig nok uttalt sin beundring for Sveriges stolte folk, men hans nationale instinkt førte ham ofte imot dette folk. Danmark og Norge hadde ingen slike stridende interesser. Veien laa aapen mellem de to lande, og Bjørnson benyttet den flittig. Ganske visst kunde han med sit kampsind gaa stik imot den danske folke-

mening, men allikevel — den hyldest som blev vist ham da døden endelig hadde seiret over den gamle kjæmpe og han stanset paa veien hjem i Danmarks hovedstad, hadde dypt utspring. Bjørnsons deilige digte om *Daniel Schjøtz* og *Fredrik den 7de* var noget meget mere end et inspireret øiebliks kunst. Det tør gjentages: ingen nordmand har holdt av Danmark som han.

Over de høie fjelde. Side 146—147. Apal, epletræ. — **Ingerid Sletten.** Side 147—148. Seljord, prestegjeld i Telemarken. — **Olav Tryggvason.** Side 149. Drage, krigsskib med dragehode i baugen. — **Han fik ei lov.** Side 150—154. Løfting, d. e. bakstavnen av skibet. Minnidraapa. En draapa var et kunstfærdig laget kvad som de gamle skalder fremsa til ære for konger og andre gjæve mænd. Ordets form er her ikke rigtig. Det skulde hett en minnisdraapa — eller en mindedraapa. Øge er havguden. Digtet er hentet fra Bjørnsons fortælling Fiskerjenten, som handler om en genial scenisk begavelse i dens vorden. — **Bergljot.** Side 154—158. Rik, *som i gammelnorsk*: mægtig. Skytte, dansk for skytter. — **Ole Gabriel Ueland.** Side 161. Den navnkundige politikers biografi vil bli optat i et senere bind av Boken om Norge. Her skal kun nævnes at han er født paa gaarden Skaaland ved Lundevand den 28de oktober 1799. Han døde i januar 1870. — **Mit følge.** Side 162—164. Kartagena, by og krigshavn i det sydøstlige Spanien. — **Norsk sjømandssang.** Side 164—165. Kjæmpekuld, kuld her = lag, flok. Vaag, bugt; her om Stavangervaagen. — **Godt mot.** Side 165—167. Største aand i Norden d. e. Grundtvig, den navnkundige danske folkelærer, skald, historieskriver og salmedigter. Til dig saa i hvis sanger-vaar er J. L. Runeberg, hvis verk „Fänrik Ståls Sägner“ er Finlands klassiske bok. Den skildrer den sidste kamp for friheten 1808—1809. — **Fædrelandssang.** Side 168—69. Harald er Harald Haarfagre. Haakon er Haralds søn H. den gode (935—61). Øivind er Haakons hirdskald Ø. Finssøn, kaldt „Skaldespilder“. Sverre talte Roma midt imot; hermed menes kong Sverres haarde kamp mot kirken og paven. Tordenskjold, navnkundig norsk sjøhelt under „den store nordiske krig“; seiret i Dynekilen 1716. Fredrikshald; borgerne brændte sin by i 1716, forat ikke Karl XII, svenskekongen, der skulde finde ly mot fæstningen Fredriksstens kanoner.

Henrik Ibsen

er født i Skien den 20de mars 1828. I sit 16de aar kom han til Grimstad og blev lærling paa apoteket. Han blev

her til han var næsten 22. Mens han var her, skrev han Catilina.

I 1851 blev han teaterdigter ved den scene som Ole Bull hadde stiftet i Bergen. Her skrev han skuespil efter skuespil. *Fru Inger til Østraat* var storslagent, men gjorde ingen lykke, *Gildet paa Solhaug* var langt ringere, men blev mottat med bifald.

I 1857 kom han til Kristiania, og høsten dette aar hadde han et nyt stykke færdig, Det var *Hærmændene paa Helgeland.* Han gik til sagaen, han likesom Bjørnson. Hærmændene er et merkelig og kraftig stykke; men ikke mange visste hvad det var værd. Det gik langsomt for Ibsen før han trængte igjennem, det var en lang ventetid. I 1860 skrev han *Terje Viken*, den norske lods som *maatte* vente, men som *maatte* ha opreisning. Naar dette digt er blit klassisk, saa er det fordi det er saa flammende personlig; fordi Ibsen som ingen anden forstod hvad der lides i ventetiden. Hans næste bok, *Kjærlighedens komedie*, blev møtt med uforstand og haan. Da blev han harm for alvor og skrev i en lynende fart *Kongsemnerne.* I hans tunge venteaar var det ikke det tungeste at ingen trodde paa ham; det tungeste var at han ofte tvilte paa sig selv. Kanske hadde han slet ikke noget stort kald. Og saa skrev han i Kongsemnerne om en som var ulykkelig fordi han tvilte, og som hadde grund til at tvile: han vilde være konge uten at ha kaldets ret.

Men *Kongsemnerne* viste at Ibsen hadde denne ret.

Av digtene i denne samling er *Ørnulvs draapa* hentet fra *Hærmændene paa Helgeland*, *Kvindernes bøn* av *Kongsemnerne.* Skule gaar i døden, fordi det er blit klart for ham at det ikke er han som har ret og kald til at styre riket, men Haakon, hans motstander. Haakon har kongstanken. Det er han som skal gjøre den store kongsgjerning i landet. Men saalænge Skule lever, hører borgerkrigen ikke op. Derfor ofrer han sit liv. Han viker fra sin egen trone og flygter mot Guds; sin jordiske krone mister han, men vinder det

evige livs. Dette er digtets tanke. Men Ibsen hadde lidt — ikke bare fordi alle — han selv med — tvilte paa ham, men ogsaa fordi han levde i et nybyggersamfund som var optat av næringsveier og politik, og mindst brydde sig om det som for ham var alt: om kunsten. Og saa skedde der noget i dette land som i hans øine var smaalig og skammelig. De norske studenter hadde været med ved det nordiske studentermøte i Kjøbenhavn 1862 og lovt at hjælpe Danmark i farens stund. Men da den dansk-tyske krig brøt ut, vilde Norge og Sverige ikke gaa med.

Det tok ham svært. Han holdt det ikke ut hjemme. Det blev ham for smaat og trangt. Da han endelig fik komme til Syden, følte han at det var i den yderste stund. Og han blev derute i det fremmede til han blev en gammel mand. Om sine skuffelser og lidelser og om sin „flugt" hjemmefra har han skrevet i *Ederfuglen* og *Ved tusenaarsfesten*; om hvorledes den landflygtiges tanker søker hjem, i *Brændte skibe*, hvor det heter:

Han brændte sine skibe; —
blaanende røk
som en brobanes stripe
nordover føk.

Mot snelandets hytter,
fra solstrandens krat,
rider en rytter
hver eneste nat.

Men han maatte være ute. Hjemme kunde han ikke vokse i sin kunst. Han blev den ensomme, men som kunstner mere og mere fuldkommen. Det gik langsomt for ham at erobre sit eget land. Da han døde, hadde han lagt under sig hele den civiliserte verden.

Ørnulvs draapa. Side 170—171. Brage var de gamle nordboers gud for digtekunst (skaldskap); naar „bragebægeret" blev tømt, gjorde man ofte et løfte. Suttungs mjød var den drik som gav de gamle nordboer evnen til at kvæde. Norne, skjæbnegudinde efter norrøn forestilling. De var tre, Urd, Verdande og Skuld — nutid,

fortid og fremtid — som sat ved en kilde under Ygdrasils ask. **Ederfuglen.** Side 171. Ederfugl, dansk form til norsk ærfugl eller ædfugl (svømmefugl av andefamilien). — **Kong Haakons gildehal.** Side 171—172. Gildehallen er Haakonshallen i Bergen. Kong Lear, et av Shakespeares skuespil (tragedie), hvori han mægtig skildrer den ensomme gamle forlatt av sine barn. Albion, England. Drot, konge. — **Paa Akershus.** Side 172—174. Kong Kristjern er Kristian den 2den, Norges og Danmarks konge mellem 1513—23; landflygtig vendte han tilbake i 1531 til Norge, men blev lokket til Danmark og kastet i fængsel. Knut Alvssøn, norsk stormand, lensmand paa Akershus, som i 1501 søkte at faa istand en reisning i Norge mot kong Hans; blev dræpt ute paa fjorden av en dansk stormand. Han kaldes her i digtet Gyldenstjerne; men det var Henrik Krumedige. Herlof Hyttefad, bøndernes høvding under bondeoprøret paa Hedemarken i 1508. Hans rette navn er Herlog Hovudfat. Han blev fanget og halshugget, hvorefter reisningen blev slaat ned. Eidsvolds verk d. e. grundloven av 17de mai 1814. Ormegaarden var en grav fuld av ormer, hvor forbrydere blev kastet. — **Terje Viken.** Side 175—186. Sydvest, regnhat av oljelerret. Tres eller tresindstyve (dansk), tre ganger tyve, seksti. Dravat, kastevind med torden og lyn, brukes mest i overført betydning. Paa et sæt, paa en maate, paa sæt og vis. Hesple eller hespe, vinde garn fra snelden sammen til hespler eller nøster. Best bevart, tryggest, fordi baaten da ikke var saa let at se. Rev, sandgrunder som stikker ut fra land. Man of war, eng. krigsskib, av norske sjøfolk uttalt manovár. Mers, platform av træ et stykke oppe i masten. I merset har orlogsskibe bl. a. utkiksmand. Fladstrand, heter nu Fredrikshavn, en havneby paa østsiden av Jylland, syd for Skagen. Imenes-salen, sedv. kaldt Grimstadsalen, et velkjendt sjømerke, et høit fjeld en halv mil fra Grimstad; kan ses langt tilsjøs. Like ved ligger Imenes-gaardene. Fjeldet har et søkk i midten, derav navnet sal (sadel). Korvet, mindre krigsskib med tre fuldriggede master, og med kanoner bare paa øverste dæk; mindre end en fregat. Hesnesøene, utenfor Grimstad. Duve, bevæge baugen op og ned i sjøen. Bakkede seil, seil med forsiden vendt mot vinden (naar skibet skal stanse eller vende). Solgangsvind, vind som begynder nordlig og østlig om morgenen og drar sig rundt med solen, saa den ut paa dagen blir vestlig. Skral vind, vind som blaaser mot os, saa vi ikke kan bruke den uten at baute; svak vind heter løi vind. Jolle, ellers om en liten skibsbaat. Spant, tverband i en baat. Homborsund, øst for Lillesand. Gjæslingene, grunde baaer like ved holmen Gaasen, 6 kilometer sydost for Lillesand; østenfor Homborsund er ikke rigtig; de ligger sydvest for H. Smul (lang u), rolig, stille. Ved

Lyngør blev i 1812 den norske fregat Najaden ødelagt av det engelske linjeskib Dictator. Æsing, rip, baatkant. Loss (utt. laass), løs, fri; rigtigere her: flot. Hytte, her løfting, skansedæk agter. Prison, fængsel (eng. utt. pris'n). Fregat (fregatt) et stort tremastet krigsskib med kanoner paa øverste dæk og paa et dæk under dette (batteridækket); større end en korvet, mindre end et linjeskib. Patent, aapent brev, fribrev, utnævnelse. Jagt, lystjagt, engelsk: yacht (utt. jaatt). Gaa over stag, gjøre vending op mot vinden; stag er et taug som gaar paa skraa forover og støtter masten. Slag, baut. Rat (ratt), styrehjul, som dreier roret ved hjælp av liner eller kjettinger. Strop, hempe; stagseilstrop er vistnok et feilagtig ord. Skjøt, seiltaug som holder seilet fast agter. Fast, næsten. Flu er omtrent det samme som baae, men brukes helst om et mere grundt, flatt skjær som stikker op i vandskorpen naar det er lavt vande. Roret i læ, rorpinden ned i læ, saa at baaten svinger op til luvart. Heien, her om fjeldet hvor Terje er gaat op for at se utover. — **En broder i nød.** Side 187—188. I nov. 1863 døde Kong Fredrik 7. av Danmark, og straks efter brøt den 2. slesvig-holstenske krig ut; Danmark stod alene mot Prøissen og Østerrike. Akselstad og Lund. Akselstad er det gamle navn paa Kjøbenhavn; Lund er svensk universitetsby i Skaane. Her holdtes i 1840- og 1850-aarene og i begyndelsen av 60-aarene studentermøter (skandinavismen), og under bægrenes klang lovte de norske og svenske studenter at ville hjælpe Danmark i nødens time. Men de norske og svenske statsmagter fandt det under de daværende forhold utilraadelig at kaste sig op i en krig mot de tyske stormagter. Gustavs lek o. s. v. Sigter til at kong Gustav 4 Adolf av Sverige drømte om at virkeliggjøre Karl 12.s planer; men han styrtet bare Sverige ind i en farlig krig (1808—09) og blev avsat. Finis, slutning. Dannebrog, Danmarks flag fra Valdemar Seiers tid (omkr. aar 1200). **Ved tusenaarsfesten.** Side 189—94. Den 18de juli 1872 blev der reist en stor bautasten ved Haugesund til minde om Harald Haarfagres seier i Havsfjord (872) og hans samling av Norge. Dronning Ragnhild, Halvdan Svartes dronning, var Harald Haarfagres mor. Hun drømte at hun i sin haand holdt en torn, som vokste op til et stort træ, hvis grener bredte sig over hele Norge. Otte riker, der var 8 trønderske fylker (landsdele) paa Harald Haarfagres tid. Rollaug og Herlaug var høvdinger i Namdalen som Harald overvandt. Egder, Teler, Horder og Ryger er krigere fra Sydnorge og Vestnorge (Agder, Telemarken, Hordaland og Ryfylke). Roald Rygg, Kong Kjøtve, Sote Jarl og Tore Haklang var alle norske høvdinger som kjæmpet mot Harald i slaget i Havsfjord. Hornklove, Harald Haarfagres hirdskald, som har digtet Haraldskvædet om slaget i Havsfjord. Solferino, et blodig slag i den italienske frihetskamp (1859)

i Norditalien, hvor den franske keiser Napoleon 3 og Kong Viktor Emanuel av Sardinien overvandt østerrikerne. Lissa, et sjøslag (1866) hvori den italienske flaate blev slaat av den østerrikske. Porta Pia, en av Roms porter; i 1870 rykket den sardinske konge Viktor Emanuels tropper ind gjennem den og gjorde Rom til det nye Italiens hovedstad. Sadowa eller Königgrätz; her vandt den prøissiske hær en hovedseier over østerrikerne i 1866. Cavour og Bismarck, navnkundige statsmænd, som har skapt Italiens og Tysklands enhet. Drømmeren paa Caprera er Garibaldi, den italienske frihetskjæmpe, som i 1860 hjalp Viktor Emanuel til at bli herre over Sicilien og Neapel („De tusenes tog"). — **Brændte skibe**. Side 198. Snelandets bauner. Paa fjeldene blev der i Norge i gammel tid tændt vedstabler (bauner) for at varsle fiendens nærhet. Fauner, d. e. overnaturlige væsener (hellenske), som betegner „livsglæde".

Jonas Lie

levde likesom Ibsen i fremmed land i en lang aarrække. Men fra det fremmede land saa han som i syner stykke for stykke det store, langstrakte Norge. Han skildret eller gløttet ind i Nordland, Søndmør, Arendalsstrøket, Kristiania, fjeldbygden, skogbygden, sjøofficerenes by og den lille by ved svenskegrænsen som aldrig nævnes, men som dukker saa tit op i Jonas Lies bøker. Ellers er det til syvende og sidst ikke *landsdelen* det kommer an paa for Lie, det er *hjemmet, familiens skjæbne* som ligger ham nærmest. Det er manden med hustru og barn, alt dette som sker indenfor husdøren, alt det som er saa umaadelig vigtig for dem derinde og som de utenfor ikke lægger merke til; for alt det har han et aarvaakent og kjærlig øie som ingen anden norsk digter. Han gjør ikke menneskene bedre end de er, ikke nordmændene heller. Han forherliger ikke det som er norsk. Han er sandfærdig og retfærdig. Han gir os virkeligheten som den er, fra husets terskel og til den inderste krok.

Jonas Lie er *fortæller;* først da han finder fortællingens form, blir han rigtig sig selv. Hans *digte* er som et forspil, og da hans egentlige forfattervirksomhet for alvor er begyndt, kommer de bare som glimt og i forbigaaende. De er derfor

mindre kjendt, men mange av dem er friske og inderlige, og fortjener at leve.

Gangspilvise for præsident Christie. Side 198. Christie var medlem av riksforsamlingen paa Eidsvold i 1814 og av „det overordentlige storting“ i samme aar; han var dets præsident og viste stor dygtighet. En mindestøtte er reist over ham i hans fødeby Bergen. Gangspil: opstaaende spil med bommer, brukes til at heise anker og seil. — Red: havn. — Strek: kompas-strek, retning. — Med ordrebrev er her tænkt paa brev eller ordre fra rederen til føreren av et skib, med paalæg om hvor han skal seile hen og hvad han har at gjøre. — Modigen: gammel form for adverbiet modig. — Slik bevendt: saaledes fat, det har sig slik. Det røner paa: trænges, gjælder. — **Anton Martin Schweigaard.** Side 198—199. Professor i lovkyndighet ved universitetet i Kristiania. Var stortingsmand for hovedstaden fra 1842—70. Døde i 1870. — **Fædrenes minde.** Side 199—200. Fröya var de gamle nordboers kjærlighetsgudinde. — **Haraldshaugen.** Side 200—201. Rogaland er det nuværende Stavanger amt. Harald Haarfagre ligger jordet ved Haugesund. Gyda var den kvinde som egget H. til at samle Norge; blev derefter hans hustru. — **Færø.** Side 202. Stat (skal være Stad), det vestligste punkt i Norge. — **Petter Dass.** Side 203—204. Vær: sted ute ved kysten hvor folk samler sig til fiske, fiskevær, eggvær, dunvær o. l., dels uten, oftest med tæt bebyggelse. (F. eks. Svolvær). Hjellfisk: fisk som har hængt paa stillas, fiskehjell; rundfisk, stokfisk sammenbundet efter halen; rotskjær kløvet efter ryggen, op til halen eller spolen, eg. sporden uttalt med „tyk“ l. — **Erika Nissen.** Side 205. Berømt norsk pianist. Født 1845, død 1903. Berchtesgaden: liten sanatorieby (og bygd) i det sydøstlige Bayern.

Ivar Andreas Aasen.

Aasen er født den 5te august 1813 paa gaarden Aasen i Ørsten sogn paa Søndmør. I september 1831 blev han konstituert skoleholder, kom et par aar efter i huset hos sognepresten til Herø, H. C. Thoresen, hvor han blev undervist i de forskjellige fag, og siden til kaptein Daae paa Solnor, hvor han var huslærer. Paa egen haand gransket han det søndmørske bygdesprog, gammelnorsk og svensk; studerte ogsaa planter. I 1841 kunde han for biskop Neumann fremlægge en oversigt over det søndmørske maalføre.

Næste aar fik han et stipendium av videnskapsselskapet i Trondhjem, for at han kunde studere det norske sprog i bygdemaalene, der hvor det levde kraftigst. Han reiste i de følgende aar rundt i Norge og samlet, og bosatte sig i 1847 i Kristiania. Siden 1850 hadde han stipendium av staten for at kunne dyrke sin videnskap.

Hans hovedverker er hans *norske grammatik og norske ordbog*. Begge viser at han er en videnskapsmand av første rang.

Ivar Aasen har op av landets bygdemaal bygget et fælles sprog som har faat navnet landsmaalet. Han har i dette sprog digtet det lille sangspil *Ervingen* og en række viser — han kalder dem *Symra* (hvitveis); de er ikke bare norske i maal, men likesaa meget i tanke og følelse. De er noget for sig selv i hele vor litteratur, og hører til de aller ypperste som er digtet paa landsmaalet.

Ivar Aasen døde 1896. Den kronologiske rækkefølge for hans arbeider er følgende: 1843 *Fem viser i Søndmørs almuesprog;* 1848 *Det norske folkesprogs grammatik*; 1850 *Ordbog over det norske folkesprog;* 1853 *Prøver af Landsmaalet i Norge;* 1855 *Ervingen;* 1856 *Norske ordsprog*; 1863 *Symra;* 1864 *Norsk grammatik*; 1873 *Norsk ordbog;* 1875 *Heimsyn;* 1878 *Norsk navnebog;* 1911—12 Skrifter i samling I—III.

Her er det land. Side 206—207. Frett, perf. partic. til v. fretta, spørge, faa vite. Hugleg, behagelig, fornøielig. Nokon-handa, nogetsomhelst slags. Lit, m, farve, lød. Garta, v, spøke, skjemte. samtale løselig. Bol, n, rede, leie; opholdssted, bosted. — **Gamle grendi**. Side 207—208. Runne, m, busk, klynge av smaa trær. Klungo, gammel fortid flertal av v. klinga. Lut, m, lod, del. Lunne, m, stabel, hop. Lut og lunnar, med alle tilliggende rettigheter og herligheter. Beid, fortid av v. bida, findes, eksistere. Verta fyre tap og spilla, bli utsat for tap og forødelse, ødelæggelse. Lika paa leiken illa, synes ilde om leken, er misfornøid med hele livet. — **Elskhugskvæde**. Side 208—209. Finge, fortid konjunktiv: fekk. Hugnad, m, glæde, tilfredshet. Røda, v, samtale om. Fagnad, m, glæde, fornøielse. Gaadde, fortid av v. gaa, lægge merke til. Sæla, f, lykke, salighet. Skort, m, mangel. Bu, n, hjem, husholdning.

Tolugt mod. Side 209—11. Reidsla, f, forberedelse. Veitsla, f, gjestebud. Bunad, m, dragt, utrustning. Snunad, m, vending, adfærd. Nøgje, n, tilfredsstillelse. Løgje, n, løier, moro. Slarv, n, sladder. Drøsa, f, sladderhistorie. Skamfara, v, skjæmme ut, fordærve. Snara, v, vende, fordreie. Huta, v, true til at stanse eller tie. — **Livet.** Side 211—212. Hæv, adj., ypperlig, flink, dygtig. Staup, n, hul i en vei, fordypning. Faa ein stur, bli stille, sørgmodig. Vesalmann, stakkar. Von, f, haap, forhaabning. — **Gamle Norig.** Side 212. Grendom, grændene (grannelaget). Vatn, vand. Snøyda, snaumark. Vetter, vinter. Lidom, liene (dativ). Lit, let, farve. Lida, gaa, om tiden. Lyd, folk. Sømd, ære, hæder. Sæla, lykke og glæde. — **Nordmannen.** Side 213—214. Tuft, tomt. Baarut, fuldt av baarer (bølger). Leikade, av leika: leke. Kavet, dypet. — **Dei gamle fjelli.** Side 214. I syningom, i synskredsen. Bryning, kant. Reika, gaa og drive omkring, „spasere". Bil, tid, stund. Koll, fjeldtop eller knaus.

Aasmund Olavsson Vinje

er en bygselmands eller husmands søn fra Vinje i Telemarken og født den 6te april 1818. Han staar i første række av vore digtere. Hans digte om norsk natur og norsk folkeliv er varme og klare som en soldag paa høifjeldene; *Storegut* fortæller om norske bønder, om slagsmaal og hat, om folk og fæ, om dal og fjeld, om far og søn. Norskere digt er ikke skrevet. Her viser Vinje at han er utgaat fra Telemarken, de norske folkedigteres hjemstavn. Og i hans skjemt er der ogsaa meget av norsk lynne, som ellers ikke er kommet frem i vor litteratur. Vi møter denne skjemt i *Ferdaminne* og i *Dølen.* Vinje hadde trang til at snakke om alt det som han saa paa en reise, det gjorde han i Ferdaminne; og om alt det som skedde omkring ham. Det gjorde han i Dølen, dette merkelige blad som han i en hel aarrække (fra 1858—1870) ikke bare gav ut, men skrev. Han visste at han snakket godt. Han var det som franskmændene kalder *causeur.* Men han lignet de gamle nordmænd i det at han kunde snakke med skjemt om sine saar. Og han fik mange i livets uavladelige kamp. Den 24de juli 1870 kom *Dølen* ut for sidste gang. Natten til

den 30te i samme maaned døde Vinje oppe paa Grans prestegaard i Hadeland hos en av de faa som holdt av ham. Om morgenen fandt denne ven ham død i sengen. Han laa med smil om munden.

Storegut tek imot sine herklæde. Side 215—216. Olav Olavsson, eller Storegut, som han blev kaldt, var født 1764 i Grungedal, Vinje i Telemarken. Om ham har Aasmund Vinje digtet en samling kvad som heter Storegut. Storegut, kjæmpen, tugtet med sine næver og med haan og skjemt voldsmænd og kjeltringer. En av dem het Eivind Aalandslid, en anden Grytebekken. Om Eivind fortælles i digtet nedenfor. Det næste digt fortæller om hvorledes Storegut engang fór til Kjøbenhavn til kongen sammen med sin far og med Kristian Lofthus. De skulde klage over kongens karer og den stygge fremfærd i bygdene naar de fór og skrev ut til krigstjeneste. Men enden blev at Lofthus blev sat fast, og Storegut og hans far blev fredløse. Da de endelig fik lov at komme hjem, maatte Storegut og de seks brødrene hans som nu levde, ut i en krig med svensken. Nordmændene vandt, og Storegut slos for tyve. Men han hadde ogsaa alle sine brødre at hevne; de var faldne alle. Efter det blev Storegut gjæter. Det var han vant til fra før. Han elsket sin buskap. Et av digtene fortæller da ogsaa om hvorledes denne buskapen hans brølte og bar sig da Grytebekken kom tilfjelds og skjøt Storegut. Før, duelig. Dalen, ved øverste ende av Bandaks vatn i Telemarken. Mundør, mundering, uniform. Gang. klædesæt. Lager, oplag. Spaning, tøiing, spænding. Logo (flertal): lo (av læ eller læja). — **Storegut er med til kongen**. Side 219—220. Gløsa, gløde, glimte. — **Storegut er bukjær.** Side 220—222. Gilda seg, glæde sig, bryste sig. Mannedrag, n, træk som ligner menneskene. Spraaka, v, tale, bruke mange underlige ord. Velverd, adj., som vet sit eget værd, anser sig fortjent til stor opmerksomhet. Kneik, m, en liten bakke, særl. i en vei. Gauv, fortid av v. gyva, gyve, fyke. Stunde, fortid av v. stynja, stønne, aande tungt. Raun, m, rognetræ. Drunde, fortid av v. drynja, klage sig, gi en langtrukken svak lyd. Blomekinn, f, blomstrende, rødmusset kind. Det hjarta osv. Kvar skapnad er subjekt. Kjæta, v, være kaat, lystig. — **Grytebekken er ute og skyt**. Side 222—225. Læger, liggeplads, fælæger. Bøen, engen, volden. Smeik, kjæleord, kjærtegn. Glima (gleim eller glimde), blinke, skinne med en glans som blinder. Gløsa, gløde, ogsaa stirre, kikke. Eim, damp. Kavned, lukt ned, helt ned. Solekoma, solrending. Taake, skodde. Skok av skaka. Bur, raut, brøl. Uferd, styggeferd, ulykke; uferdsbod, bud om ulykken. Dei, deira, de, deres. Hein, kvessestein (haardere og seigere end

brynesten). Ha', hadde. Svolk, lang tynd kjep, juling. Varna, verne, verge. Fest, fastsat, tilstelt. Muta, bestikke. Bur, bod hus. Tyngste mun, tyngste stykke. Karta, hugge av, kviste knuterne. Soppa, mugne. Blikra, bævre, vifte. Kjøva, kvæle. — **Vaaren.** Side 227. Bløma, v, blomstre. Fljota, v, flyte. Snjoen el. snøen, sneen. Braana, v, smelte. Fyssa, v, fosse. Brjota. v, bryte. Skoda, v, skue, se. Krulla, v, krølle, samle. Tora, f, torden. Kralla, v, brake gjentaget og støtvis, skralde. Saagiddren, luftbølger, tynde opstigende dunster som viser sig nær ved jorden i en bævende eller bølgende bevægelse, især over akrene i pløiningstiden. Fivrelde, n, sommerfugl (svensk fjäril; n. dial. frivil, fryvil o. fl.). Floksa, v, tumle, vimse, danse omkring. Tungsam, adj., bedrøvet, tungsindig. Njota, v, nyte. Trjota, v, faa ende, slippe op. Eim, m, damp, dunst, luftning. Symja, v, svømme. Ljod, n (m), lyd. -- **Ved Rundarne.** Side 228—229. Fjaag, adj., frisk, glad, fyrig. Hysa, v, huse, gi hus. Bjart, adj., klar, blank, lysende. Og det som beit osv., sjølve skuggen og harde fjellet er subj. Hugga, v, berolige, trøste, tilfredsstille.

Kristofer Janson

er født den 5te mai 1841 i Bergen. Blev student 1859 og teologisk kandidat 1865. Av hans arbeider skal her nævnes hans *Norske dikt*, hvorfra digtene i nærværende bok er hentet; hans folkelivsskildringer: *Fraa bygdom* og *Marit Skjølte*; fortællingen *Han og ho*, efter oplagene at dømme Jansons mest læste bok; det fortællende digt *Sigmund Bresteson;* de historiske romaner: *Fraa dansketidi* og *De Fredløse;* de kulturhistorisk-poetiske skildringer fra digterens fødeby, som er samlet i *Vore bedsteforældre;* tragedien *Jon Arason* og eventyrdigtningen *Austanfyre sol og vestanfyre maane.*

Janson virket i syttiaarene i det forrige aarhundred som folkehøiskolelærer i Gausdal, hvor han med sit lette, livlige foredrag supplerte Christopher Bruuns spartanske veltalenhet. I begyndelsen av 80-aarene forlot han Norge for at overta en stilling som unitarisk prest i Amerika, hvor han allerede tidligere hadde været og holdt forelæsninger. I begyndelsen av 90-aarene vendte han tilbake. I 1896 blev hans menighet Broderskabets kirke av Stortinget anerkjendt som

lovlig samfund. Fra opholdet i Amerika stammer *Nordmænd i Ameıika* (1887) og *Præriens saga*. Den sidste bok er utvilsomt den eiendommeligste Janson har skrevet.

Paa fjellet. Side 230—231. Giddra, v, skjælve, dirre. Otte, m, frygt, ængstelighet. — **Fantevisa**. Side 231—232. Sviv, præsens av sviva, sviver. Neisa, ærgre, tirre ved haanende hentydninger. Eignalut, m, eiendel. Drøs, med overflod. Toreslaatt, m, tordenslag. Snøyda, v, blotte, hærje, rydde. Tik, f, hun-hund (bikkje). — **Ein halling**. Side 232—233. Sole, m, saale. Braaleg, pludselig, hastig. — **Fiskaren aat sonen sin**. Side 233. Bitt, bind. Teg, ti stille. Byrja: begynde. God aa sjaa, i stand til at se.

Elias Blix

er født 1836, blev i 1879 professor i hebraisk, var 1884—89 statsraad, utgav 1869—75 *Nokre salmar, gamle og nye;* 2 forøgede utg. 1883. Deltok i oversættelsen av bibelen til landsmaal (1890 *Det nye testamentet.*) — Blix's *Salmar* er dels oversættelser og bearbeidelser, dels er de forfattet av ham selv. Alle hans salmer udmerker sig ved fin digterisk sans og sterk religiøs følelse.

Nordland. Side 235—236. Fest, av festa. Stima, leke sig. Kaua, hauke, rope. Rak, av reka, drive. Glunt (nordlandsk), gut. Kor, husandagt med kveldsbøn. Leikar paa, holder til der og glæder sig ved. — **Ein baat i stormen duva**. Side 236. Læresvein, discipel. Vaag, baare, bølge. Brim, brot, sjøbrot. Gruva, grue, ængste sig. — **No livnar det i lundar**. Side 237. Ein stad, her: en by. Dulde, av dylja, dølge. Faahøyrd segn, noget som en sjelden hører nævne. Grødast, *vokse*, bære frugt. Vigsla, vie, signe. Sprunga, revne, lyte. — **Jolemorgon i Nordland**. Side 237—239. Solhov, solvending, naar solen tar til at stige. Reid, række, følge. Trugen, trofast. Traa, længte, stunde. Kov og dam, tyk og mørk snekave. Med, merke. Tima, kime, ringe.

Arne Garborg

er født den 25de januar 1851 i Time prestegjeld paa Jæderen. Hans navn nævnes med rette ved siden av Ivar Aasens og Vinjes. Han er ikke blot den første nulevende tænker og digter paa landsmaalslitteraturens omraade; han hører i det hele til den norske litteraturs betydelige mænd. En utførligere skildring av hans liv og virksomhet vil bli optat i

Norge gjennem tiderne. Her skal kun hans arbeider nævnes i kronologisk rækkefølge. Han har utgit: I 1873 *Keiser og Galilæer*, en kritisk studie; 1877 *Den nynorske sprog- og nationalitets-bevægelse*; 1881 *Ein fritenkjar;* 1883 *Bondestudentar;* 1884 *Forteljingar og Sogur;* 1885 *Læsebog i det norske folkesprog;* 1886 *Mannfolk;* 1888 *Uforsonlige;* 1889 *Fri forhandling;* 1890 *Kolbotnbrev og andre skildringar, Hjaa ho mor;* 1891 *Trætte mænd;* 1892 *Fred;* 1893 *Jonas Lie;* 1895 *Haugtussa (8 upplag);* 1896 *Læraren;* 1899 *Den burtkomne faderen;* 1901 *I Helheim;* 1903 *Fjell-luft;* 1904 *Knudaheibrev;* 1906 *Jesus Messias;* 1908 *Heimkomin son;* 1908—09 *Skrifter i samling I—VII.*

Gud signe Norigs land. Side 240—241. Ævleg, evig. Trivd, trivsel. Trygd, sikkerhet. Storfrægdarmenn, udmerkede mænd. **Av Haugtussa.** Side 241—251. Haugtussa, fem. til haugtuss, underjordisk mand, haugkall; sml. tussefolk. Kan ogsaa betegne den som tusler, streifer omkring alene mellem haugene. — **Fyrevarsel.** Bivreskin, n, skjælvende, dirrende skin, glans. Staup, n, støp, bæger. Sut, f, sorg, bekymring, ængstelse. Lagnad, m, skjæbne. Løyna, v, skjule, gjemme. Lilla, v, hauke, synge med fløitelignende toner. Lint, adv. svak, mildt. Vak, adj. vaaken, kvik, livlig. Ljoske, m, lysning, lysstreif. — **Veslemøy.** Mjaa, adj. smal, tynd. Rørsla, f, bevægelse. Døyvd, til v. døyva, dæmpe, avdæmpe. Eim, m, damp, dunst. Heim, m, hjem, verden. — **D'er kje greidt.** Alve-steinen, sten hvor folk trodde alvene eller huldrene holdt til. Livdekraa, f, en lun krok i ly; til livd. f, ly. Kryla, v, bøie sig, skyte ryg. Løda, f, laden, høiladen. Bujet, n, buskap. Gjætle-veg, gjætervei. Sokk, fortid av v. søkka, synke. Stakk, m, skjørt. Syddre, n, drikke med matrester og skyller i. Brunn, m, brønd, her drikke, vand. — **Den snilde guten.** To, f, græsplet, grønning, en smal flate i en fjeldside. Skote, fortidspartic. av skyta, skyte, trænge sig ind. Andlit, n, ansigt. Runnen, partic. av v. renna, spire, vokse. Ykt el. øykt, f, arbeidstiden mellem to maaltider. Merke-leid, f, retningen av grænseskjellet mellem gaardene. Bore, fortidspartic av v. bera, bære. Syger, præs. av v. suga, suge, drage til sig. Røda, v, tale, samtale. Svalla, v, prate, tale om løst og fast. Trygd, f, tryghet, sikkerhet. Kversteinen, enten sten som vender sig, eller sten hvor man tror overnaturlige væsener forsvinder. Skare-ufs, f, brat fjeldvæg op over gaarden Skare, som egentlig ligger i „skardet", et fjeldskar. Kuv, m, rundagtig forhøining. Fjaag, adj. glad, blid. Hyra, v, utruste, forsyne. Augnelag, n, øinenes utseende og bevægelse, særlig som merke paa sindelag eller stemning. Syp, præs.

av v. supa, drage, trække til sig. Ant, adj. ivrig, omhyggelig. Fira, v, fire, gi efter. Tagnad tru, trofast taushet. — **Møte.** Hildring, f, trylleglans og storhet. Braa, adj. hastig, rask. Stogga, v, stanse. Lentug, adj. spøkefuld, lystig. I eino, gml. dat., alt i ett. Svalle-lag, n, stemning, humør til at tale om løst og fast. Logn, adj. lun, stille, rolig. Bil, n, stund. Paa glod, de steker fisken paa glørne. Kyrr, adj. stille, rolig. Toremaal, n, tordenskrald, drøn. Brumla, v, buldre, larme, dundre. Liva, v, beskytte, dække, søke skjul; spare, skaane. Livdehòl, n, hul som gir ly. Vitja, v, besøke; vitjande, til at besøke. Kryla, v, bøie sig, skyte ryg. — **Elsk.** Baus, adj. stolt, stormodig. Batt, imperf. av v. binda. Bende, n, baand. Hugsviv, n, indfald, flygtige forestillinger. Framum, forbi. Skuming, m, tusmørke, skumring. Døyvd, fortidspartic. av v. døyva, dæmpe. — **Vond dag.** Eismall, adj. ensom, alene. Attunder, indunder, bakenfor. Sokk, imperf. av v. søkka, synke. Mødd, utmattet, træt. Ank, m, bekymring, uro i sindet. Otte, m, frygt, ængstelse. Fyrkja, f, en stor, sværlemmet kvinde, førkje. Lovnad, m, løfte. Floksa, v, føite, farte omkring. Bêle-raas, f, frierfærd, vei. Megga, f, stor kvinde, som gjerne vil vække opsigt. Gifte-vali, av alle dem han kan vælge at gifte sig med. Dros, f, dame, rik anset kvinde. Ansa, v, ænse. — **Fri.** Lint, adv. svakt, mildt. Myrkheim, m, den mørke verden, underverdenen. Volva, f, norrønt ord, spaakvinde. Fylgja, f, følge, skytsaand. Helheim, m, underverdenen, helvede. Gòv, m, damp, røk, fok.

Per Sivle

er født 1857, døde 1904. Han har utgit: I 1879 *Digte*; 1887 *Sogor, Vossa-stubbar*; 1891 *Streik, Blandet selskab*; 1894 *Noreg, Nye Vossa-stubbar*; 1895 *Sivle-stubbar, Bersøglis og andre viser*; 1896 *Skaldemaal*; 1901 *Olavs-Kvæde*; 1909—10 *Skrifter* I—III.

Torgny lagmand. Side 252—53. Ording: tale. Semja: forlik, enighet. — **Erling Skjalgsson.** Side 253—54. Skrælen: skral, svak. Brote: braate, avsvidd rydningsland. — **Bjørn Stallar.** Side 254—56. Ordhag: ordfør, veltalende. Landlyst: utlæg, landsforvist. Kurr: rolig, stille. Druste, av drysja: drysse. Mura: stikke og gnage i kroppen. Traa: længte. Skifta: stelt. Halvdrege: halvsagt, halvkvædet. Hugband: hugtyngsel, bekymring. Røyste: reiste. Kult: sterk voksen, dryg kar. Siga: synke. — **Tord Foleson.** Side 256—57. Dunde, av dynja: dure. Svirra: svirre, surre, suse.

Nordahl Rolfsen

er født i 1848; utgav 1873 *Ydun*, en studenterkalender, redigerte 1876—77 *Nordisk Tidsskrift*, 1885—93 *Illustreret Tidende for Børn*; utgav i 1886 *Norske digtere*; 1888 *Vore fædres liv*; 1895 *Dyrebogen*; 1892—96 *Læsebok for folkeskolen i 5 bind*; redigerte i 1900—01 *Norge i det 19de aarhundrede*; utgav i 1904 *Verdenshistorien for de unge*; 1908—11 *Lys over land*. Foruten mange originale bidrag i de allerede anførte verker har han skrevet *Ved solnedgang* (1879), *Fredløs* (1881), *En valkyrie* (1881), *Da jeg var gut* (1888), *Svein Urædd* (1890). Hans hovedverk er *Læsebok for folkeskolen*, som utkom i ny utgave 1906 og følgende aar.

Sverre ved Tunsberg. Side 258—260. Balg: sverdslire. Vaade: nød, fare. Vog, av vega: fældte, dræpte. Grid: fred, naade. Bjørgvin: Bergen. Stander: staar. Gjalde: lyde, klinge. Led, lei, vei, farvand. — **Breivatsherren.** Side 260—61. Sagnet om Breivatsherren, den sidste hedning i Telemarken, findes i Landstads bok om hjartdølerne. Bredevand: Breivatn. Fagne: motta venlig, beverte. Tjeld: hængende tepper, aaklær paa væggen; tak og tjeld (digteruttryk) om et hus som er smykket for gjester. **Østen Baardssøn.** Side 261—262. Kjeld Stub, prest og grænsevogter i svenskekrigen 1643—45. — **Griffenfeld paa Munkholmen.** Side 262—264. Griffenfeld var en av de største statsmænd som har levd i Norden. Han levde under de dansk-norske konger Fredrik den tredje og Kristian den femte. I aarene 1670—75 ledet han alt hvad den unge kong Kristian foretok sig. Men borgersønnen, som saa braat steg til adelsmand og greve, rikskansler og utenriksminister, fik mange og mægtige fiender. I begyndelsen av 1676 blev han fængslet og dømt til døden. Paa retterstedet benaadet kongen ham. Siden kom han til Munkholmens fæstning ved Trondhjem. Her skrev han et latinsk digt, som det findes en gammel oversættelse av. Det er indholdet av dette digt som meddeles i „Griffenfeld paa Munkholmen“. — **Kantate ved sangerfesten i Kristiania, pinsen 1896.** Side 264—270. Hovedø: liten ø like ut for Kristiania, med ruiner efter et betydelig cistercienserkloster. Bjørviken er den inderste vik av Kristianiafjorden. — Færder fyr: stort fyr (200000 normallys) ved mundingen av Kristianiafjorden. Arvinger til Holbergs gaard, bergenserne; Holberg er født i Bergen 1684. Kerub: engel. Fredriksten: fæstning paa en høide like sydøst for Fredrikshald, paabegyndt under Hannibalsfeiden 1644—45, fortsat 1660. Gjentagne ganger for-

gjæves angrepet og beleiret av svenskerne (1716 og 18, 1814). — Koral: høitidelig, langsom kirkelig melodi eller salme. — Dômen: domkirke; her Trondhjems berømte kirke. — To ganger knoppes osv.: I sagaen fortælles at under Haakon Haakonssøn den gamles (1217—1263) lykkelige styre efter borgerkrigenes slutning (1240) blomstret trær og planter to ganger, og fuglene la to ganger egg. — Pilegrim ved Nidaros: Efter Hellig-Olavs død (1030) valfartet pilegrimer fra hele Norge til hans helligdom i Nidaros (Trondhjem). — **Solefaldssang.** Side 271. Svein Urædd: Eventyrkomedie i 5 akter av Nordahl Rolfsen, musik av Ole Olsen.

Jonas Dahl

er født 1849. Kand. teol 1872. Prest. Utgav: I 1879 *Paa hellig grund;* 1887 *Leg;* 1888 *Hellige billeder i poesi og prosa;* 1896 *Vestanveir;* 1898 *Cargadør Sahl;* 1901 *Orgeltoner;* 1904 *Religiøse digte;* 1906 *Paa gamle tomter;* 1907 *Bedstemors forlovelse;* 1910 *Broder Peder eller verdens løn, Norsk salmeverk;* 1912 *Søren Pittersens liv i egtestanden.*

„Gud vil det." Side 272—273. Paa det store kirkemøte i Clermont 1095 holdt pave Urban II en flammende tale om at de kristne burde befri det Hellige Land fra hedningene, og lovte dem som fulgte kaldet, fuld syndsforladelse og kirkens beskyttelse for deres eiendommer. Hans tale blev mottat med begeistring, og under ropet „Gud vil det" fæstet tusenvis av folk det røde korstegn paa sine klær. Derav navnet korsfarer og korstog. Dette rop gjentok da korsfarerne siden i kampens og farens stund, for atter at begeistres for sin sak. Saracener, opr. navn paa et røverfolk i nordl. Arabien. I middelalderen overførtes det paa araberne i almindelighet naar de angrep de kristne. Sion, en høide i Jerusalem, hvor templet stod.

Jacob Breda Bull,

født 1853, forfatter og journalist, grundla *Dagen, Krydseren* og *Folkebladet,* men opgav redaktionsvirksomheten i beg. av 90-aarene og ofret sig for litteraturen. Han utgav: I 1890 *Uten ansvar,* skuespil; 1891 *Alvorsmænd, Skisser;* 1892 *Eventyr og historier I,* II samling 1904; 1894 *Fra skog og fjeld* (Folkelivsbilleder I); 1895 *Mellem fjeldene* (Folkelivsbilleder II); 1896 *Ungdomsfortællinger I,* 1903 *II;* 1897 *Folk fra dalen* (Folkelivsbilleder III), *Av Norges*

frihedssaga, *Fridtjof Nansen;* 1900 *Bondeoprøret* (Mørke Aarhundreder I); 1901 *Tordenskjold* (skuespil), *Dyveke i Norge* (Mørke Aarhundreder II); 1902 *Dyveke i Danmark* (Mørke aarhundreder III); 1904 *Kong Kristjern Tyran* (Mørke aarhundreder IV); 1905 *Kristian Fredrik, Norges Konge;* 1906 *Eline Vangen, Fjeldkraker og skogtrold;* 1907 *Nye folkelivsbilleder I* (1908 *II* og *III*), *Østerdalskongen*, *Veslefrik;* 1908 *Morosame kropper*, *Glomdalsbruden*, *Hans Nielsen Hauge*, *Fjeldfolk;* 1909 *Jutulskaret;* 1910 *Knut Veum, Ole Pedersen Høyland;* 1911 *Livets triumf;* 1912 *Henrik Wergeland, Folkelivsromaner og folkelivsbilleder.* Avsluttet folkeutgave.

Ivar Huitfeldt. Side 274—275. 1665—1710, sjøofficer, kommanderte linjeskibet „Dannebrog" med 82 kanoner og ca. 600 mands besætning i slaget ved Kjøgebugt, 14. oktober 1710. Han laa ytterst og mest utsat for fiendens ild, og det gik som skildret i sangen. **Brødrene.** Side 275—278. I Aasnes i Solør stod der i 1808 en kamp mellem nordmænd og svensker, og ved Trangen i Aasnes kom nordmændene under oberst Staffeldt den 25de april uventet over den svenske oberst Gahn, som med 500 mand søkte at trænge frem ad denne vei. Stillingen blev saa fortvilet for Gahn, at han prøvde at slaa sig gjennem med bajonetten. Da nordmændene begyndte at vike, sprang kaptein Drejer op paa en stubbe, skjøt skud paa skud, og dette ildnet hans mænd. Netop nu kom de norske skiløpere til, og efter et vildt haandgemæng maatte svenskerne overgi sig. 11 officerer, deriblandt Gahn, og 430 menige blev nordmændenes krigsfanger. Breden, feten; gammeldagse former. Live: verne, spare. Taget: tat. I sunn (sundr): fra hinanden.

Theodor Caspari,

født 1853. Utgav: I 1880 *Sonetter;* 1883 *Tidsbilleder;* 1887 *Lyrik og satire;* 1891 *Digte av Peer Gynt;* 1896 *Skyggesider;* 1898 *Norsk høifjeld* (2. utg. 1907); 1899 *Fra nord og syd* (nyere digte); 1901 *Vintereventyr;* 1905 *Vildren, et livsbillede fra høifjeldet;* 1909 *Fra fjeld og fremmed land.*

Av Vintereventyr. Side 279—282. **Ingen vet hvor haren gaar.** Hermelin: eg. røskat; dernæst om dens fine skind, som brukes til pelsverk; i ældre tid var hermelinskaapen tegn paa fyrstelig eller kongelig værdighet. **Nytaarsgjester.** Rubiner: gjennemsigtig, rød

ædelsten. **Domkirken i Nidaros.** Trondhjems domkirke, Nidaros's gamle kristkirke, blev bygget i borgerkrigenes urolige kamptid, da kong Sverre slos mot kirke, heklunger og bagler, og da han blev sat i ban av pave Innocens 3. Erkebiskop Øystein, som maatte rømme landet, saa i utlandet prægtige domkirker; hans opgave blev det at skaffe Norge en lignende dom. Under Haakon Haakonssøn er borgerkrigen endt, og da nærmer domkirken sig sin fuldendelse; det er Norges høisommer, og landet har fred i det indre og er anseet utenlands. Pilegrimsflokkene drar fra indland og utland til Hellig Olavs skrin paa høialtret i domen. Under Haakon 5. (omkr. aar 1300) stod denne færdig; men ved hans død i 1319 kom vort fædrelands bratte fald; det blev trukket med i foreninger med Sverige og Danmark, og tyskerne rev til sig handelen. Ogsaa for domkirken kom der onde tider; den brændte gang paa gang og blev en sørgelig ruin. Jetterne er billedet paa den endeløse strid som Norge blir et bytte for. Reformationstiden (16de aarh.) blev den værste vanmagtstid baade for landet og kirken, og Olavsskrinet blev ført til Danmark og smeltet til mynt; forkyndelsen blev fattig, og hvordan kunde dette være anderledes nu da folket selv laa nede? Den av ulykker herjede kirke staar som et billede paa al denne usseldom. I 1814 kom gjenreisningens tid, og flere av landets første mænd, blandt dem Henrik Wergeland, vor store skald, som vilde bygge fædrelandet op igjen, slog til lyd for at „gjenreise Olavs kirke av gruset". Fra 1869 av gav Stortinget penger til at restaurere domkirken, og i 1906 var den saa færdig at den kunde motta Norges nye konge til kroningen. Men endnu staar igjen at reise vestskibet. Landet og kirken har saaledes paa en underfuld maate delt skjæbne sammen. Ile: olle, opkomme. Tysne (tusna): bli tør.

Vilhelm Krag

er født 1871. Hans arbeider er: 1891 *Digte;* 1892 *Nat;* 1893 *Vester i Blaafjeld, Sange fra Syden;* 1895 *Hjemve, De gode gamle;* 1896 *Den glade løitnant;* 1897 *Den sidste dag, Fra de lave stuer, Nye digte;* 1898 *Vestlandsviser, Rachel Strømme;* 1899 *Jul i skrivergaarden;* 1900 *Baldevins bryllup, Isaach Seehusen;* 1901 *Livet en leg, Isac Kapergast;* 1902 *Lille Bodil;* 1903 *Den gamle garde, Situationens herre;* 1904 *Thea Marie;* 1905 *Holmerne de graa;* 1906 *Jomfru Trofast, Major von Knarren og hans venner;* 1907 *Sangen om Florens, Vandringsmand;* 1911 *Det blaa bryggerhus;* 1912 *Hos Morten og Silius.*

Nils Collett Vogt

er født i 1864. Han utgav: I 1887 *Digte*; 1889 *Familjens sorg;* 1894 *Fra vaar til høst.* Ny øket utg. 1904; 1896 *Musik og vaar;* 1900 *Det dyre brød;* 1902 *Harriet Blich;* 1903 *Mennesker;* 1904 *Fra Kristiania*; 1907 *Septemberbrand, Paa reise;* 1908 *Digte i udvalg;* 1909 *Naar musikken dør;* 1910 *Spændte sind.*

Anders Hovden

er født 1860. Han har skrevet: I 1893 *Laak lagnad;* 1894 *Sunnmøringen;* 1895 *Sviv;* 1896 *Heimhug, Odd;* 1897 *Tungalda;* 1898 *Hardhausar,. Heim og Hamn* (preikor) I; 1902 II; 1899 *I den vide verdi;* 1900 *Bonden;* 1903 *Ein bautastein*; 1904 *Fiskaren;* 1905 *Salme og song, Gate og grend, Per Sivle;* 1906 *Folk og fant, Stormfugl;* 1907 *Solhov;* 1908 *Liv og Lagnad;* 1909 *Sverreluren; Utpaa djupi;* 1911 *Paa trollstilt fela;* 1912 *Have der vest.*

Me elskar livet. Side 304. Trøda, v, traakke, træde. Fløda, v, strømme, flomme. Ann, adj., virksom, ivrig. Hugheil, adj., uten frygt, bekymring. — **Sunnmøre.** Sid 304. Byrg, adj., stolt. Giske, en liten ø straks vest for Aalesund, var i middelalderen sæte for den bekjendte Giske-æt, som nedstammet fra Torberg Arneson og Erling Skjalgssons datter Ragnhild. Vigra, Vigerø, en litt større ø noget nord for Aalesund; i middelalderen sætet for den bekjendte Blindheimsætten. Hjørungavaag, sandsynlig det nuværende Liavaag paa nordøstpynten av Hareidlandet litt syd for Aalesund. Bekjendt for slaget mellem Haakon Jarl og Jomsvikingene (986). Daneheren, enten Jomsvikingene eller danskehæren under Erikssønnene, da de anden gang kom til Norge og blev slaat i slaget ved Rastarkalv paa Fredø, Nordmøre. Raust, adj., dygtig, gjæv, god. Bjart, adj., klar, straalende. Roda, v, lyse med rødlig skjær. Sessa, v, give sæte. Fagna menner, gjæve, udmerkede mænd. Styrevol, m, rorpinde, rorstang. Ol, av ala, fostre. Rolv, Gange-Rolv, søn av Ragnvald Mørejarl. Raas, f, gang, vei, løp, ferd. Rugg, m, stor, tyk person. Drus, adj., drøi, fyldig. Havandslaus, ørkesløs, tomhændet Haus, m, hjerneskalle, hode. Heimsens, gen. av heim: verden. Baus, adj., stolt, storladen. Frægdartak, n, ærefuld, berømmelig gjerning. — **I vester soli glader.** Side 306. Flote, partic. av v. fljota, flyte. Fall, n, baaer, skjer havet bryter over. Brot, n, brændinger.

Olaf Bull,

født 1882. Utgav i 1909 *Digte*. 2. oplag 1911.

Ungdom. Side 308—309. Eidsvold plads er en plads mellem Stortinget og slottet i Karl Johans gate i Kristiania. Grand er Grand Hotel i Karl Johans gate. Meyer er Thorvald M., en norsk rikmand, hvis hus laa midt paa Karl Johans gate, i det fine „strøk". Drammensveien er et slags fortsættelse av Karl Johans gate. Teatermoskéen, Norges „nationalteater", ligger i Karl Johans gate.

Herman Wildenvey,

født 1885. Utgav: I 1907 *Nyinger*; 1908 *Digte*; 1910 *Ringsgang*; 1911 *Prismer*.

Hjemkomst. Side 313. Gunnar er islændingen G. paa Lidarende, som blev dømt landflygtig. Men da han allerede var paa veien hjemmefra, kom han til at vende sig og se hjemover. Da sa han: „Fager er liden; jeg vil intetsteds fare". Saa vendte han hjem og blev paa Island, og blev senere dræpt av sine uvenner, i aar 993.

